

JOHAN LUDVIG RUNEBERGS
SAMLADE SKRIFTER.

FJERDE BANDET.

Fänrik Ståls Sägner och Prosa Dikter.

HELSINGFORS,
G. W. Edlunds förlag, 1874.

JOHAN LUDVIG RUNEBERGS
SAMLADE SKRIFTER.

FJERDE BANDET.

FÄNRIK STÅLS SÄGNER
OCH
PROSA-DIKTER.

HELSINGFORS
G. W. EDLUNDS FÖRLAG, 1873.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1873.

Respektive subskribenter å **Runebergs Samlade Skrifter** underrättas härmed att eleganta clothpermar finnes tillgängliga à 1 *Tmf.* 50 *7/16*, till hvart band och kunna erhållas genom FRENCKELL & SONS Bokhandel i Helsingfors. De som önska erhålla dessa permar behagade med första insända reqvis. till nämnde bokhandel.

Från FRENCKELL & SONS Bokhandel i Helsingfors
beställer undertecknad 1 omgång permar till

Runebergs Samlade Skrifter,
för hvilka priset häri öfverstyres med *Tmf.* 9.

Namn:

Ort:

FÄNRIK STÅLS SÄGNER.

Förre samlingen utgifven i sin helhet år 1848.
senare samlingen år 1860.

Förre samlingsen.

Vårt land.

Vårt land, vårt land, vårt fosterland,
Ljud högt, o dyra ord!
Ej lyfts en höjd mot himlens rand,
Ej sänks en dal, ej sköljs en strand,
Mer älskad än vår bygd i nord,
Än våra fäders jord.

Vårt land är fattigt, skall så bli
För den, som guld begär,
En främling far oss stolt förbi;
Men detta landet älska vi,
För oss med moar, fjäll och skär
Ett guldland dock det är.

Vi älska våra strömmars brus
Och våra bäckars språng,
Den mörka skogens dystra sus,
Vår stjärnenatt, vårt sommarljus,
Allt, allt, hvad här som syn, som sång
Vårt hjerta rört en gång.

Här striddes våra fäders strid
Med tanke, svärd och plog,
Här, här, i klar som mulen tid,
Med lycka hård, med lycka blid,
Det finska folkets hjerta slog,
Här bars, hvad det fördrog.

Hvem täljde väl de striders tal,
 Som detta folk bestod,
 Då kriget röt från dal till dal,
 Då frosten kom med hungerns qval,
 Hvem mätte allt dess spilda blod
 Och allt dess tålamod?

Och det var här, det blodet flöt,
 Ja, här för oss det var,
 Och det var här, sin fröjd det njöt,
 Och det var här, sin suck det göt,
 Det folk, som våra bördor bar
 Långt före våra dar.

Här är oss ljuft, här är oss godt,
 Här är oss allt beskärmt;
 Hur ödet kastar än vår lott,
 Ett land, ett fosterland vi fått,
 Hvad fins på jorden mera värmt
 Att hållas dyrt och kärt?

Och här och här är detta land,
 Vårt öga ser det här;
 Vi kunna sträcka ut vår hand
 Och visa gladt på sjö och strand
 Och säga: se det landet der,
 Vårt fosterland det är!

Och fördes vi att bo i glans
 Bland guldmoln i det blå,
 Och blef vårt lif en stjernedans,
 Der tår ej göts, der suck ej fans,
 Till detta arma land ändå
 Vår längtan skulle stå.

O land, du tusen sjöars land,
 Der sång och trohet byggt,
 Der lifvets haf oss gett en strand,
 Vår forntids land, vår framtids land,

Var för din fattigdom ej skyggt,
 Var fritt, var gladt, var tryggt!

Din blomning, slutan än i knopp,
 Skall mogna ur sitt tvång;
 Se, ur vår kärlek skall gå opp
 Ditt ljus, din glans, din fröjd, ditt hopp,
 Och högre klinga skall en gång
 Vår fosterländska sång.

Fänrik Stål.

Till flydda tider återgår
 Min tanke än så gerna,
 Mig vinkar från förflutna år
 Så mången vänlig stjerna.
 Välan, hvem följer nu mitt tåg
 Till Näsijärvis dunkla våg?

Jag lärde känna der en man,
 Soldat för länge sedan,
 Nu egde fänriks titel han,
 Men lyckan var i nedan.
 Gud vet det, hur han kom en dag
 Att bo i samma gård som jag.

Jag såg mig då som en person
 Med få, ja, inga brister,
 Jag var student, på kondition,
 Och kallades magister,
 Mitt »mensa» gaf mig öfverflöd,
 Den gamle åt på nåd sitt bröd.

Jag rökte »Gefle vapen» jag
 Och hade sjöskumspipa;

Den gamle skar af blad sitt slag,
 Då han ej var i knipa,
 I sådant fall blef mossa blott
 Hans nötta masurhufvuds lott.

O tid af guld, o lif blott tändt
 För nöjet och behagen,
 Då man är ung och är student
 Och har fullt upp för dagen
 Och ingen annan sorg försökt,
 Än att mustaschen växer trögt!

Hvad visste jag af andras nöd,
 Jag blott min glädje kände;
 Min arm var stark, min kind var röd,
 Och alla pulsar brände.
 Jag var så yr, jag var så ung,
 Och stolt som jag var ingen kung.

Men fänrik Stål satt utan knot
 Förgäten i sin koja;
 Han sög sin rök, han knöt sin not
 Och lät oss andra stoja.
 Vasserra, mot en sådan en
 Hvad man sig tyckte vara re'n.

Det var min höga lust att se
 Den kantiga figuren,
 Hans styfva skick, hans anlete,
 Hans rock, så ovan skuren,
 Hans örnenäsa mest ändå
 Med brillor utan skalmar på.

Jag gick till gubben ofta ned
 Att gunstigt gyckel drifva.
 Det var min fröjd, när han blef vred
 Och kom sitt nät att rifva,
 Då jag fick nålen ur hans hand
 Och knöt en lycka falskt ibland.

Han sprang då ofta upp burdus
 Och dref mig utom knuten;
 Ett vänligt ord, en doft kardus,
 Och fred var åter sluten.
 Jag kom igen, som förr jag kom,
 Och gjorde samma narri om.

Att äfven gubben haft sin dag,
 Då han var ung i verlden,
 Att han gått flere steg än jag
 Och pröfvat mer på färden,
 Var jag för höglärd att förstå,
 Det kom ej för min tanke då.

Ej att han stått med svärd i hand
 Och glad sitt hjertblod gifvit
 För detta samma fosterland,
 Som nu så kärt mig blifvit.
 Jag var så yr, jag var så ung,
 Han fänrik var, jag mer än kung.

Men hur det hände sig en gång,
 Fann jag mig mätt af ruset.
 Det vinter var, min dag blef lång,
 Fast den var kort till ljustet;
 Det var så ovant mot förut,
 Jag ville aldrig få den slut.

Jag tog den första bok, jag fann,
 Blott för att döda tiden,
 Det var en skrift af onämnd man
 Om sista finska striden,
 Den låg der häftad som på nåd
 Bland husets bundna bokförråd.

Jag tog den på mitt rum och satt
 Och bläddrade i bladen,
 Jag vet ej, hur jag så fick fatt
 På Savolaks-brigaden,

Jag läste en rad, läste två,
Mitt hjerta började att slå.

Jag såg ett folk, som kunde allt,
Blott ej sin ära svika,
Jag såg en här, som frös och svalt
Och segrade tillika;
Mitt öga flög från blad till blad,
Jag velat kyssa hvarje rad.

I farans stund, i stridens brand
Hvad mod hos denna skara!
Hur kunde, arma fosterland,
Du dock så älskadt vara,
En kärlek få, så skön, så stark,
Af dem, du närt med bröd af bark!

Min tanke genom rymder lopp,
Som förr den aldrig spanat,
Ett lif gick för mitt hjerta opp,
Hvars tjusning det ej anat,
Min dag flög som på vingar bort,
O, hvad min bok mig syntes kort!

Den slöts, och qvällen likaså,
Dock glödde än min låga,
Jag fann så mycket återstå
Att forska om och fråga,
Så många dunkla föremål.
Jag gick till gamle fänrik Stål.

Han satt på samma plats som förr
Och samma syssla skötte.
Jag såg, att re'n i stugans dörr
En missnöjd blick mig mötte;
Det var, som om han frågt dervid:
Får man ej ens till natten frid?

Men annat var det nu med mig,
Jag kom med ändradt sinne:

»Jag läst om Finlands sista krig,
Och äfven jag är finne.
Min hog blef tänd att höra mer,
Kan hända får jag det af er?»

Så var min helsning. Gubben såg
Förvånad upp från noten.
En glans uti hans öga låg,
Som om han stått för roten:
»Jo, derom kan jag ge besked,
Om herrn så vill, ty jag var med.»

Jag satte mig på sängens halm,
Han började berätta
Om Dunckers eld, om kapten Malm,
Om mången bragd för detta;
Hans blick blef ljus, hans panna klar,
Jag glömmer ej, hur skön han var.

Han sett så mången blodig dag,
Så många faror delat,
Ej segrar blott, men nederlag,
Hvars sår ej tid har helat,
Så mycket, som re'n verlden glömt,
Låg i hans trogna minne gömdt.

Jag satt der tyst och hörde på,
Och intet ord förspildes,
Och natten hunnit halft förgå,
När jag från honom skildes;
Han följde mig till tröskelns rand
Och tryckte gladt min bjudna hand.

Se'n sågs han aldrig mera nöjd,
Om han ej mig fick skåda;
Vi delte sorg, vi delte fröjd,
Vi rökte vapnet båda.
Nu var han gammal, jag var ung,
Jag blott student, han mer än kung.

De sägner, här i sång jag satt,
 Från gubbens läpp de stamma,
 Jag hört dem mången stilla natt
 Vid pertans matta flamma,
 De tala några enkla ord,
 Tag mot dem, dyra fosterjord!

Molnets broder.

Mer än lefva, faun jag, var att älska,
 Mer än älska är att dö som denne.

Högt i skogen låg det ringa torpet,
 Djupt i ödemarken, långt från vägen,
 Der se'n hösten krigets skiften rädde.
 Ingen ovän hade funnit stället,
 En fiendtlig fot ej trampat spången,
 Som dit ledde; bud om blod och strider
 Gaf blott korpen, ropande från molnen,
 Eller gladan, som satt mätt i granen,
 Eller vargen, som med blodigt byte
 Sökte hedens gömda klyftor åter.

Men i pörtet vid det långa bordet
 Satt en lördagsafton sorgsen värden,
 Hvilande från veckans vedermödor.
 Kinden höll han tryggt mot handen lutad,
 Armen åter fast mot bordets ände,
 Men hans öga såg åt sidan stundom,
 Höll sig ej med lugn i samma syfte.
 Ingen märkte detta af hans husfolk,
 Af de båda, som i pörtet voro,
 Ej hans fosterson och ej hans dotter;
 Tysta, slutna af hvarandras armar,
 Hand i hand, och hufvud sänkt mot hufvud,
 Sutto de i sorglös frid vid muren.

Men den gamle bröt omsider tystnan,
För den kloke blef hans mening tydlig,
Fast han sjöng blott som för eget nöje,
Såsom sången föll och orden ville:

»Björnen,» sjöng han, »föds till skogens konung,
Furan växer upp att pryda heden;
Menskobarnet, om till kraft och storhet,
Om till flärd och stoft det föds, vet ingen.
Gossen kom en vinterkväll i stugan,
Okänd kom han, lik en otam fogel
Vilsefaren in i menskors boning;
Hjessan lyste kal ur mössans remnor,
Tån stack fram emellan snön på foten,
Barmen såg man genom rifna tröjan.
Hvems och hvadan? — Fråga hvems och hvadan
Af den rike, som har far och hembygd.
Någon vind lär från mitt hem väl komma,
Skyn i luften törs jag kalla broder,
Men blott snö är jag på nattens fötter,
Som han stampar af, i stugan kommen. —
Snön från nattens fötter smälte icke,
Molnets broder flög ej bort med vinden,
Gossen dröjde qvar och blef en yngling.
Obemärkt han sprang det första året,
På det andra högg han sveder redan;
Men förr än den fjerde sommarn ändats,
Slog han björnen, öfver hjorden fallen.
Hvar är nu hans rykte, kärt för mången,
Större än en man i nejden vunnit,
Hvar är fostrarns hopp? Den gamle sitter
Tung i stugan, längtar, fast förgäfvets,
Att ett enda ord om kriget höra.
Om hans land är bergadt eller fallet?
Örnens språk förstår han ej att tyda,
Korpens rop han känner ej; en främling
För ej budskap upp till ödemarken,
Och den unge, som hans hjälp bort vara,
Lyss på budskap nu från qvinnohjertan.»

Som när sommarns hvirfvelvind en afton,
 Då naturen lik en söndag tiger,
 Kommer ensam, osedd, snabb som pilen,
 Och slår ned i skogssjöns famn, en planta
 Rör sig ej, ett barr ej, lugn står tallen,
 Lugn står blomman på den branta stranden,
 Lugnt är allt, och endast djupet sjuder;
 Så, då sången slog den unges sinne,
 Satt han stum, orörlig, sluten, bortskymd,
 Men hvart ord dref bloden ur hans hjerta.
 Qvar han satt hos flickan hela qvällen,
 Gick till hvila, då de andra gingo,
 Tycktes somna, förr'n de andra somnat,
 Men långt förr, än någon annan vaknat,
 Re'n vid första glimt af morgonrodnan,
 Smög han obemärkt ur stugan ensam.

Dager blef, och solen steg på hvalfvet,
 Men blott tvänne väcktes nu i torpet,
 Stugan reddes, morgonbrödet frambars,
 Men blott tvänne stego fram till bordet,
 Middag blef, och ingen tredje syntes.
 Utan moln var än den gamles panna,
 Utan tårar än hans dotters öga,
 Men till hvila, fast af sönda'n manad,
 Gick vid slutad måltid ingendera.

När en stund förgått, så lång som stunden,
 Innan stormskyn, sedd vid himlaranden,
 Kommer, brister, haglar och förskingras,
 Højde ordet som till tröst den gamle:
 »Lång är vägen fram till byn, min dotter,
 Branter möta, bäckar hindra, spångar.
 Finnas ej, och höstregn fyller kärren.
 Den, som vandrat dit vid morgonrodnad,
 Är väl knappt, då qvällen stundar, hemma.»
 Så den gamle. Utan akt på talet
 Satt hans dotter, sluten lik en blomma,
 Som sin kalk vid nattens inbrott sluter;
 Hvad hon tänkte, var för henne ensam.

Längre ej, än efter solens nedgång
 Plantan mattad väntar aftondaggen,
 För'n en tår föll ned på hennes kinder,
 Och hon sjöng med lutad panna sakta:
 »När ett hjerta mött ett annat hjerta,
 Ringa blir då hvad förut var mycket,
 Jord och himmel, hemland, fader, moder.
 Mer än jorden sluts då i ett famntag,
 Mer än himlen ses då i ett öga,
 Mer än moders råd och faders vilja
 Hörs då i en suck, som knappast höres.
 Hvilken makt kan tjusa så som kärlek,
 Hvilken boja hålla den, som älskar?
 Sjöar simmar han som anden öfver,
 Möta fjällar, får han örnens vingar,
 Långt för middag är han re'n tillbaka,
 Der han väntas först till sena qvällen.»

Sången hade knappt den gamle fattat,
 När af vaknad sorg och oro slagen,
 Han gick ut att söka den försvunne.
 Tyst ur stugan gick han, tyst på stigen,
 Villsamt tecknad ut i ödemarken;
 Solen stod re'n skogens toppar nära,
 Innan närmsta gård han tröttad nådde.

Tom och ödslig, lik en tall på heden,
 Der en skogseld gått med härjning öfver,
 Syntes nu den fordom rika gården;
 Men i stugan satt värdinnan ensam,
 Med sitt söfda barn i vaggan lutad.
 Som en fogel, då han oförmodadt
 Hör ett skott och kulans ljud förnimmer,
 Fasar, spritter, kastar ut sin vinge;
 Så från stolen flög den unga qvinnan,
 Då hon hörde dörrens gång, men glädje
 Blef dock vid den gamles anblick fasan.
 Fram hon sprang och slöt hans hand i sina,

Stora tårar sköljde hennes kinder.
 »Hell,» hon sade, »hell dig, gamle fader,
 Dyr i sorgen till vår boning kommen,
 Trefalt hell den ädle, som du fostrat
 Till förtrycktas värn och armas bistånd!
 Sitt och hvila dina trötta lemmar,
 Och med glädje hör, hvad jag förtäljer:
 Hårdt var kriget re'n från höstens början,
 Landet tärddt af vän och ovän lika,
 Dock den vapenlöses lif var fredadt;
 Men en dag har knappast än förflutit,
 Se'n en skara män från närmsta socken
 Följde hären fienden till mötes.
 Slaget hölls och segern svek de våra,
 Få af många kommo undan döden,
 Och, som löf i stormen spridda, desse.
 Nu gick vreden strandlös lik en vårflod
 Öfver nejden, värnlös eller väpnad,
 Man och qvinna, ingen såg förskoning.
 Hit kom strömmen re'n vid morgonstunden,
 När till gudstjenst ringdes första gången,
 Och en våg vek in till oss att härja.
 Låt mig ej vid jämmerns sagor dröja!
 Bunden låg på golfvet re'n min make,
 Blod var gjutet, våldet rådde, nöden
 Var som störst, och ingen hjälp att vänta.
 Sjelf af åtta armar gripen, slets jag,
 Som ett byte mellan rofdjur slites;
 Då kom räddarn, då var hjälpen närmast,
 Molnets broder bröt som storm i stugan,
 Och förtrycket vek, de fräcka föllo.
 Här jag sitter nu i sköflad boning,
 Mer än sparfven under taket fattig,
 Mera glad dock än i lyckans dagar
 Skall jag se den ädle, se min make,
 Om från byn de utan skada komma,
 Dit de följde fienden i spåren.»

När den gamle hört det sista ordet,

Stod han upp, som om han hvilat länge,
 I hans blick var mörkt af sorg och oro.
 Fåfängt bedd att dröja, tog han vägen,
 Som till byn, den välbebodda, ledde.
 Solen skymdes re'n af skogen fjerran,
 När han, delad mellan hopp och ängslan,
 Hann den gård, der kyrkans herde bodde.
 Sköflad syntes nu den stora gården,
 Tom och ödslig lik en afklädd holme,
 Sedd från träskets is en vinterafton.
 Men i stugan satt vid muren ensam,
 Trött af år, den gamle knekten Klinga.

Nu, när denne hörde dörren röras,
 Såg sin vän från forna dagar komma,
 Sprang han upp, fast lam af sår och mödor.
 — »Än har dagen ljus för oss,» han sade,
 »Då de unga trampå våra stigar,
 Kraft och mandom är ej glömd i landet.
 Sådan gudstjenst har i dag här hållits,
 Att ett barn, som hört den nu i vaggan,
 Skall förtälja den för sonasöner.
 Se, i roflust lik en skara vargar,
 Kom han, landets ovän, segerdrucknen,
 Följd af blod och härjning hit. — Det mindre
 Kan förtigas, om ock ej förgätas;
 Men när troppen re'n i blod sig mättat,
 Blott de värsta blifvit kvar på stället,
 Då steg jämmern öfver dam och bräddar.
 Nu emellan tvänne ystra hästar
 Bands den ädle herden, dittills skonad,
 Att till fots den vilda ryttarn följa.
 Kort var domen, inom några stunder
 Skulle handen domna, foten svika,
 Och hans hvita lockar sopa stoftet.
 Ensam stod den gamle, upp mot himlen
 Såg hans öga, som mot himlen skådas,
 Då på jorden allt är natt och mörker.
 Pris och ära! Då var hjälpen närmast;

Han, som föddes lik en fläkt på heden,
 Molnets broder, se, en ljungeld vorden,
 Slog han ned, och krossad låg förtryckarn.
 Här jag lefvat nu med likars bistånd,
 Som en rotlös gran mot andra fallen,
 Tung för mig, en börda för min nästa;
 Lifvets gåfva vill dock än jag skatta,
 Om från striden, nära kyrkan hållen,
 Än med seger hem den ädle kommer.»

När den gamle hört det sista ordet,
 Gick han ut, som om från glöd han ilat;
 Aftonrodnan var dock bleknad redan,
 Innan kyrkobyen han hinna kunde.
 Så var byn att se i rök och aska,
 Som ett stjernehalf af skyar härjadt,
 Så låg kyrkan bortom byn på kullen,
 Som en ensam stjerna mellan molnen,
 Så låg tystnad öfver öde nejden,
 Som ett månsken öfver kala hösten.

Mellan fallna kämpar, vän och ovän,
 Som en skugga öfver skördad åker
 Gick den gamle. Öfver allt var döden,
 Men af lif ej ens en suck att spörjas.
 Först vid slutet af den krökta gången,
 Mellan ödelagda gårdar banad,
 Satt en yngling, snart förblödd, vid vägen.
 På hans bleka kinder flög dock rodnad,
 Flyktigt som på qvällens silfverskyar,
 Och hans släckta öga tändes åter,
 När han vaknad såg den gamle nalkas.

»Hell,» han sade, »nu är lätt att blöda,
 En bland många, som det unnats tidigt
 Att för fosterlandet dö med seger.
 Hell dig, du som fostrat landets räddning,
 Trefalt hell den ädle, som oss förde,
 Ensam mäktig mer än vi tillsammans.

Se, med bruten styrka stod vår skara,
 Skingrad som en hjord, den ingen leder,
 Re'n till dödens nesa hopplöst korad.
 Ingen fans, som ropte folket samman,
 Ingen gaf ett råd, och ingen lyddes,
 Förr'n han syntes, förr'n ur öknens klyftor
 Tigggarsonen kom med kungapanna,
 Och hans röst, som ljud till strid, förspordes;
 Då flög eld igenom hvarje hjerta,
 Tvekan flydde, honom kände alla,
 Och med honom gick vår tropp mot svärden,
 Som en stormvind in i vassen bryter.
 Se mot kyrkan, långt som vägen räcker,
 Ligger landets ovän som på ängen
 Strå vid strå, der skördarns lie framgått;
 Der är banan, som den ädle vandrat,
 Som min blick har följt, se'n foten svikit,
 Som min tanke följer än i döden.»
 Sagdt, och kämpens öga slocknar sakta.

Så i stillhet släcktes dagen äfven;
 Månen, nattens sol, den bleka, ensam
 Lyste vandrarns stig till kyrkogården.
 När den gamle inom muren trädde,
 Stod en menskoskara mellan korsen,
 Hemsk och tyst, som skaran söfd der under.
 Ingen fans, som gick ett steg till mötes,
 Ingen, som ett ord till välkomst sade,
 Ingen fans, som ens med blickar talte.
 När den gamle inom ringen trädde,
 Låg en yngling för hans fötter slagen,
 Lätt, fast öfversköld af blod, igenkänd.
 Som en fura, mellan tallar fallen,
 Än i stoftet störst och utan like,
 Låg bland fiender, som stupat, hjälten.

Men med sammanknutna händer, mållös,
 Som af åskan drabbad, stod den gamle,
 Och hans kind var vit, hans läppar skälfde,

Tills hans sorg fick ord och brast i klagan:

»Nu är åsen i min stuga bruten,
Skörden på min teg af hagel härjad,
Nu är grafven värd långt mer än gården.
Ve mig, att jag så skall se dig åter,
Du, min ålders stöd, min lefnads ära,
Skänk af himlen, nyss så stor och herrlig,
Nu som sanden, der du hvilar, ringa.»
Så i ängslan knappt den gamle klagat,
När en röst, som var hans dotters, hördes,
Och hon talte, nyss till stället kommen:
»Kär han var mig, mot mitt hjerta slutet,
Dyrbar mer än annat allt i verlden,
Dubbelt kär är mig dock nu den ädle,
Kall mot jordens kalla sköte slutet.
Mer än lefva, fann jag, var att älska,
Mer än älska är att dö som denne.»

Så hon sade utan gråt och jämmer,
Framgick stilla till den fallnes sida,
Böjde knä och tog sin duk och täckte
Tyst och lätt hans genomskjutna panna.

Hemsk och tigande stod kämpaskaran,
Lik en skog, der ej en fläkt sig rör,
Tysta stodo nejdens qvinnor äfven,
Komna dit att skåda och att sörja.

Men den ädla flickan sade åter:

»Om dock någon ville hemta vatten,
Att jag kunde två hans anlet blodfritt,
Stryka än en gång hans lock med handen,
Se hans öga, ljuft ännu i döden;
Visa ville jag med fröjd för alla
Molnets broder, den förlätne tiggarn,
Som stod upp och blef vårt hemlands räddning.»

När den gamle så sin dotter hörde,
Såg den öfvergifna vid sin sida,
Tog med bruten röst han åter ordet:
»Ve dig, ve dig, du min arma dotter!

Glädjens glädje, sorgens bot och lättnad,
 Värn i nöden, fader, broder, make,
 Allt med honom är för dig förloradt,
 Allt du mistat, intet står dig åter.»

Högt i jämmer brast vid talet skaran,
 Ingen fans, som stod med tårlöst öga,
 Men den ädla flickans tårar glänste,
 Och hon tog den fallnes hand och sade:
 »Ej med klagan skall ditt minne firas,
 Ej likt dens, som går och snart skall glömmas;
 Så skall fosterlandet dig begråta,
 Som en afton gråter dagg om sommarn,
 Full af glädje, ljus och lugn och sånger,
 Och med famnen sträckt mot morgonrodnan.»

Veteranen.

Han reste sig ansenlig
 I stugans skymda vrå,
 Väl var han böjd af åren,
 Men syntes hög ändå;
 Förändrad var han mycket
 I detta ögonblick,
 En ädel krigarhållning
 Låg i hans hela skick.

Rotfattig var han annars
 På sina gamla dar;
 Från forna tappra strider,
 Han hade ärr blott kvar.
 Se'n utan hem han irrat
 I många år förut,
 På Röjkö torp han hamnat
 I Alavo till slut.

Nu reste han sig plötsligt,
 Liksom ur slummer väckt,
 Begynte kasta af sig
 Sin slitna hvardagsdrägt,
 Tog på sin högtidsklädnad,
 Bespard se'n många år,
 Och strök åt båda sidor
 Sitt silfverhvita hår.

Så stod soldaten färdig
 Att ut ur stugan gå,
 Helt vördnadsvärd att skåda
 I drägten, gul och blå,
 Med messingsskodda hatten
 Högt öfver hjessans rand,
 Och dödens lugn i minen,
 Och vandringsstaf i hand.

Der ute lyste solen,
 Ej sedd på många dar,
 Den sjuttonde augusti
 Var sommarvarm och klar,
 Kring fält och sjö for vinden
 Med lätta andedrag;
 Hvart ville gamle krigarn
 På denna sköna dag?

Hvart ärnade han styra
 Sin vandring denna gång?
 Blef hemmet honom ödsligt,
 Hans plats i vrån för trång?
 Och denna högtidsklädnad,
 Hvi tog han den uppå?
 Var det till Herrans tempel
 Den gamle tänkte gå?

Det hördes ingen ringning
 Från denna helgedom,
 Och murens port var sluten,
 Och kyrkan stängd och tom.

Hvad skulle man ock göra
 Uti Guds hus i dag?
 Den sjuttonde augusti
 Var ingen helgedag.

Dock i den gamles tycke
 Hölls gudstjenst denna tid,
 Och hölls den ej i kyrkan,
 Så hölls den näst invid:
 Ty kringom den på höjden,
 Från mon till insjöns strand,
 Stred Finlands kämpaskara
 Just nu för kung och land.

Den sjuttonde augusti
 Var sommarvarm och klar,
 Och för den forne krigarn
 En högtidsdag den var.
 Han gick rakt fram mot kullen
 Der Finlands fana höjts,
 Han ville se Gud tjenas
 I dag af Adlercreutz.

Han ville höra klangen
 Af svärden än en gång,
 Den välbekanta tonen
 Af fältkanonens sång,
 För minnet återkalla
 Sin ungdoms kraft och mod,
 Och se det nya släktet,
 Hur det höll ut i blod.

Så har man tydt hans mening;
 Kanske man den förstått.
 Dock såg man ej hans tankar,
 Man såg hans vandring blott.
 Han gick sin bana framåt
 Helt lugnt, det märkte man,
 Och hann så kyrkovallen,
 Der striden hetast brann.

Der tog han plats vid vägen
 Och satt och såg uppå,
 Han såg mot finska hären,
 Mot ryska likaså;
 Hvar helst de skarpast möttes,
 Der sågs hans blick bli qvar,
 Och ofta som förklaradt
 Hans hela anlet var.

Och blindade kulor hveno
 Kring honom hvarje stund,
 Och dödens ädla skördar,
 De föllo i hans rund;
 Han gick dock ej från stället,
 Hans lugn var lika gladt,
 Och ingen kula rörde
 Den gamle, der han satt.

Och i beständig vexling,
 Allt efter lyckans lek,
 Omslöts han af en skara,
 Som frambröt eller vek;
 Men hur ock striden hvälfde,
 Fick gubben ostörd bli,
 Och vän och ovän lika
 Gick vördande förbi.

Men dagen led, och solen
 Vid vesterns portar stod;
 Då segrade omsider
 Den finska härens mod,
 Då sågs hvart hinder brutet,
 Hvar fiende på flykt,
 Och allt kring gamle krigarn
 Var åter lugnt och tryggt.

När då den sista truppen
 Bröt ned från kullens topp
 Och drog förbi soldaten,
 Då stod han högre upp:

»I unga tappra söner
 Utaf vår fosterjord,
 Fins någon här, som aktar
 En grånad krigsmans ord?

Stor tack vill han er säga
 För denna sköna dag,
 Ty aldrig har han skådat
 Ett herrligare slag.
 Gud vare pris och ära,
 Vårt folk vet segra än,
 Än lefver fädrens ande,
 Ännu har landet män.»

Löjtnant Zidén.

Det var den tappre löjtnant Zidén,
 Han hade sin egen sed,
 För fronten ville han gå allen:
 »Framåt, mina vasagossar,
 Nu gäller att hinna med.»

Främst ville han gå hvar fara emot,
 Hans folk fick trampa hans stråt.
 Gud nåde den, som var trög på fot,
 Så snart löjtnanten ropat:
 »Hurra, mina män, framåt!»

Så lärde han in på eget vis
 Sin lilla käckä hop,
 Fördrog ej trassel och exercis:
 »Tätt efter i fjäten, gossar,»
 Det var hans kommandorop.

Och framåt såg han, han såg sig ej om,
 När så mot faran det bar.
 Hur tätt i spåren hans skara kom,
 Det brukte han sällan varsna,
 Förr'n midt i striden han var.

Först då, när fiendens hop han nått
 Och börjat hugga och slå,
 Då såg han efter, hur flinkt de gått,
 Hans kära vasagossar,
 Hur när de voro uppå.

Och hände då, att han kring sig fann
 Sitt hela kompani,
 Då var allt präktigt, då ropte han:
 »Hurra, det var flink manöver,
 Nu äro vi herrar, vi.»

Men gick hans trupp, då han sjelf sprang fram,
 Och kom han i strid förr'n den:
 »Gud sig förbarme, en sådan skam!
 Nu hafva de gått som paddor,
 Nu blefvo de efter igen.»

Han förde, då kriget först bröt ut,
 En trupp af femtio man;
 Den hade smultit ihop till slut,
 Med tjugu vasagossar
 Stod nu i hären han.

Men om med färre och om med fler,
 Det gaf han ej akt uppå,
 Han följde sitt gamla krigsmaner;
 »Tätt efter i fjäten, bussar,
 Nu gäller det fart, låt gå!»

Det var i striden vid Virta bro,
 Den sista, der han var med,
 På ögonblicket sågs allt bero,

Fahlander, Malm och Duncker,
De bröto mot stranden ned.

Der stod Tutschkoff med ett tusen man,
Sex hundra blott hade de.

»I tre kolonner vi rycka fram,»
Skrek öfverste Fahlander,
»Hvem hinner främst af de tre?»

De orden hörde löjtnant Zidén,
Vassera, det märktes snart.
»Framåt,» så ropte han, »flinka ben,
Hurra, mina vasagossar,
Karl den, som i dag tar fart!»

Det var visst icke den första gång,
Han ropat till folket så,
Men aldrig hade i sådant språng,
Så blindt han tillförne rusat
Mot fiendens hop som då.

Förr'n någon annan till anfall kom,
Tre djupa sår han fått.
Då bröts hans kraft, och han såg sig om,
Såg efter, hvad hjälp han hade,
Hur tappert hans bussar gått.

Han sjönk till jorden, han såg och såg;
Det var som förtrolladt, nej!
Hans gamla korpral vid hans sida låg,
Hans enda vasagosse,
De öfriga såg han ej.

Kolonnen kom, den kom helt när,
Han fäste på den sin blick:
»Mitt folk skall väl finnas i hopen der?»
Förgäfves, han såg platt ingen,
Hans tålamod förgick.

»Nu rycka de andra i seger fram,
 Och de mina synas ej än.
 Gud sig förbarme, en sådan skam!
 Nu hafva de gått som paddor,
 Nu blefvo de efter igen.»

Det hörde hans gamla korporal,
 Slog döende ögat opp:
 »Håll in, herr löjtnant, med sådant tal,
 Ej höfs att om skam här orda,
 Ni förde en tapper tropp.

Gud gifve, att alla som vi ryckt an,
 Då vore så mången ej fäld.
 Nu hafva vi fallit till sista man,
 Ty den främsta var vasaflöeken,
 Och på oss gaf fienden eld.

Ni såg, herr löjtnant, tillbaks ej mer,
 Se'n ni ropat en gång framåt;
 Men vi hörde er röst, och vi följde er,
 Och förr blef ingen efter,
 Än han stupat på ärans stråt.»

Då höjde löjtnanten ännu sin arm,
 Der på blodiga sanden han satt,
 Hans anlet sken, hans sårade barm
 Steg högt i dödsminuten,
 Han svängde sin slitna hatt:

»Och föllo de alla för ädla sår,
 Förr'n någon dem sprang förbi,
 Och voro de främst i sin löjtnants spår,
 Hurra, det var flink manöver,
 Nu dö vi som herrar, vi!»

Torpflickan.

Och solen sjönk och qvällen kom, den milda som-
marqvällen,
Ett sken af mattad purpur göts kring bygderna och
tjällen,
Från dagens mödor glad och trött en skara landtmän
kom,
De fyllt sitt värf, de vände nu till sina hyddor om.

De fyllt sitt värf, de gjort sin skörd, en dyrbar skörd
den gången,
En djerf, fiendtlig krigartrupp var nedgjord eller fången,
De dragit ut till kamp mot den vid morgonsolens sken,
När allt i seger ändadt var, då var det afton re'n.

Helt nära fältet, der den stått, den långa, heta striden,
Vid vägen låg ett litet torp, halft öde då för tiden,
På stugans låga trappa satt en flicka tyst och såg,
Hur skaran kom och drog förbi i fridsamt återtåg.

Hon såg som den, som söker, ser, hvem vet, på hvad
hon tänkte?
På kinden brann en högre färg, än aftonrodnan skänkte,
Hon satt så stilla, men så varm, så spanande ändå,
Att, om hon lyssnat, som hon såg, hon hört sitt hjerta slå.

Men truppen gick sin bana fram, och flickan såg den
tåga,
Till hvarje led, till hvarje man hon blickade en fråga,
En fråga, bäfvande och skygg, en fråga utan röst,
Mer tyst än sucken sjelf, som smög ur hennes fulla
bröst.

När hela skaran gått förbi, de första som de sista,
Då svek den arma flickans lugn, då sågs dess styrka
brista.

Hon grät ej högt, men pannan sjönk mot hennes öppna hand,

Och stora tårar sköljde ljuft den friska kindens brand.

»Hvad är att gråta? Fatta mod, än står oss hoppet åter,
O dotter, hör din moders röst, en fåfäng tår du gråter;
Den, som ditt öga sökte nyss, och nu ej återfann,
Han lefver än, han tänkt på dig, och därför lefver han.

Han tänkt på dig, han följt mitt råd att ej gå blindt
mot faran,

Det var mitt tysta afskedsord, då han drog hän med skaran.

Af tvång han följde truppen åt, hans håg var ej att slåss, Jag vet, han ville icke dö från lifvets fröjd och oss.»

Och flickan såg med bäfvan upp, ur sorgsna drömmar
vaknad,

Det var, som om en aning stört det stilla hjertats saknad,
Hon dröjde ej, hon såg en gång ditåt, der striden brann,
Och smög på väg och flydde tyst och skymdes och
försvann.

En stund flöt bort, en stund ännu, det led mot natten
redan.

I skyn sam molnet silfverhvitt, men skymning låg der
nedan.

»Hon dröjer än; o dotter, kom, din oro fåfång är,
I morgon, innan solen gryr, är re'n din brudgum här.»

Och dottern kom, med tysta fjät hon nalkades sin moder,

Det blida ögat skymdes nu af inga tårefloder,
Men hennes hand, till helsning räckt, var kall som
nattens vind.

Och hvitare än fästets sky var hennes svala kind.

»Red mig en graf, o moder kär, min lefnadsdag är
 liden;
 Den man, som fick mitt hjertas tro, har flytt med skam
 ur striden;
 Har tänkt på mig, har tänkt på sig, har följt ert var-
 ningsord
 Och svikit sina bröders hopp och sina fäders jord.
 När skaran kom, och han ej kom, begrät jag nyss
 hans öde,
 Jag trodde, att han låg som man på fältet bland de
 döde,
 Jag sörjde, men min sorg var ljuf, den var ej bitter då,
 Jag velat lefva tusen år, att honom sörja få.
 O moder, jag har sökt bland lik till sista skymt af
 dagen,
 Men ingen af de slagna bar de kära anletsdragen,
 Nu vill jag icke dväljas mer på denna svekets ö,
 Han fans ej bland de döda der, och därför vill jag dö.»

Sven Dufva.

Sven Dufvas fader var sergeant, afdankad, arm och
 grå,
 Var med år åttiåtta re'n och var re'n gammal då;
 Nu bodde på sin torfva han och fick sitt bröd af den
 Och hade kring sig nio barn, och yngst bland dem
 sin Sven.

Om gubben haft förstånd, han sjelf, att dela med sig af
 Tillräckligt åt en sådan svärm, det vet man ej utaf;
 Dock visst lär han de äldre gett långt mer, än billigt
 var,
 Ty för den son, som sist blef född, fans knappt en
 smula qvar.

Sven Dufva växte upp likväl, blef axelbred och stark,
 Slet ondt på åkern som en träl och bröt upp skog och mark,
 Var from och glad och villig städs, långt mer än mången klok,
 Och kunde fås att göra allt, men gjorde allt på tok.

»I Herrans namn, du arma son, hvad skall af dig väl bli?»

Så talte gubben mången gång allt i sitt bryderi.
 Då denna visa aldrig slöts, brast sonens tålmod,
 Och Sven tog till att tänka sjelf, så godt han det förstod.

När därför sergeant Dufva kom en vacker dag igen
 Och kuttrade sin gamla ton: »hvad skall du bli, o Sven?»

Sågs gubben, ovan förr vid svar, bli helt förskräckt och flat,
 När Sven lät upp sin breda näbb, och svarte: »jo, soldat!»

Den åldrige sergeanten log föraktligt dock till slut:
 »Du, slyngel, skulle få gevär och bli soldat, vet hut!»
 »Ja,» mente gossen, »här går allt helt afvigt mig i hand;

Kanske det mindre konstigt är att dö för kung och land.»

Den gamle Dufva häpnade och grät helt rörd en tår;
 Och Sven, han tog sin säck på rygg och gick till närmsta kår.

Målfyllig var han, frisk och sund, allt annat sågs förbi,

Och utan prut blef han rekryt vid Dunckers kompani.

Nu skulle Dufva få sig pli och läras exercis,
 Det var en lust att se derpå, det gick på eget vis.

Korpralen skrek och skrattade och skrattade och skrek,
Men hans rekryt förblef sig lik vid allvar som vid lek.

Han var visst outtröttelig, om nå'nsin någon ann',
Han stampade, att marken skalf, och gick, så svetten
rann,
Men roptes vändning åt ett håll, då slog han bom på
bom,
Tog höger-om och venster-om, men ständigt rakt
tvärtom.

Gevär på axel lärde han, gevär för fot också,
Att skyldra, fälla bajonett, allt tycktes han förstå,
Men roptes skyldra, fälde han som oftast bajonett,
Och skreks gevär för fot, flög hans på axeln lika lätt.

Så blef Sven Dufvas exercis beryktad vidt omkring.
Enhvar, befäl och manskap, log åt detta underting;
Men han gick trygg sin jemna gång, var tålig som
förut
Och väntade på bättre tid, — och så bröt kriget ut.

Nu skulle truppen bryta upp, då blef i fråga stäldt,
Om Dufva kunde anses klok och tagas med i fält?
Han lät dem prata, stod helt lugn och redde saken så:
»Om jag ej får med andra gå, får jag väl ensam gå.»

Gevär och ränsel fick han dock behålla, äfven han,
Fick vara dräng, der man höll rast, soldat, der striden
brann;
Men slåss och passa upp gick allt med samma jemna
ståt,
Och aldrig blef han kallad rädd, blott tokig mellanåt.

På återtag var Sandels stadd, och ryssen trängde på,
Man drog sig undan steg för steg längs stranden af
en å.
Ett stycke fram på härens väg gick öfver ån en spång,

Der stod en liten förpost nu, knappt tjugu man en gång.

Som den var sänd i ändamål att bota vägen blott,
Låg den i ro, se'n det var gjordt, långt skild från
hugg och skott,
Tog för sig i en bondgård der allt, hvad den kunde få,
Och lät Sven Dufva passa upp, ty han var med också.

Men plötsligt blef det annat af, ty utför närmsta brant
I sporrsträck på en löddrig häst kom Sandels' adjutant:
»Till bryggan, gossar,» ropte han, »för Guds skull, i
gevär!

Man sport, att en fiendtlig trupp vill öfver elfven der.»

»Och herre,» talte han till den, som förde folket an,
»Rif bron, om ni det kan, om ej, så slåss till sista
man!

Armén är såld, om fienden här slipper i vår rygg.
Ni skall få hjälp, genralen sjelf, han ilar hit, var
trygg.»

Han flög tillbaka. Men till bron hann truppen knap-
past ned,

När högt på andra strandens väll en rysk pluton sig
spred.

Den vidgades, den tätnade, den lade an, det small;
Dess allra första salfva re'n blef åtta finnars fall.

Det var ej godt att dröja mer, man svigtade enhvar.
Ännu en åska, och man såg blott fem kamrater kvar.
Då lydde alla, när det ljöd: »gevär i hand, reträtt!»
Sven Dufva blott tog miste han och fälde bajonett.

Än mer, hans svängning till reträtt gick ock besatt
på sned,
Ty långt ifrån att dra sig bort bröt han på spången
ned.

Der stod han axelbred och styf, helt lugn på gam-
malt vis,
Beredd att lära hvem som helst sin bästa exercis.

Det dröjde heller länge ej, förr'n han den visa fick,
Ty bron sågs fylld med fiender i samma ögonblick,
De rände på, man efter man, men åt enhvar, som kom,
Gafs höger-om och venster-om, så att han damp
tvärtom.

Att störta denna jätte ned var mer, än arm förmått,
Och ständigt var hans närmste man hans skygd mot
andras skott,
Dock djerfvare blef fienden, ju mer hans hopp bedrogs;
Då syntes Sandels med sin flock och såg, hur Dufva
slogs.

»Bra, bra,» han ropte, »bra, håll ut, min käcka gosse du,
Släpp ingen djefvul öfver bron, håll ut en stund ännu!
Det kan man kalla en soldat, så skall en finne slåss.
Fort, gossar, skynden till hans hjälp! Den der har
räddat oss.»

Till intet gjordt fann fienden sitt anfall innan kort,
Den ryska truppen vände om och drog sig långsamt
bort;
När allt var lugnt, satt Sandels af och kom till stran-
den ned
Och frågte, hvar den mannen fans, som stod på bron
och stred.

Man viste på Sven Dufva då. Han hade kämpat ut,
Han hade kämpat som en man, och striden, den var
slut;

Han tycktes hafva lagt sig nu att hvila på sin lek,
Väl icke mera trygg än förr, men mycket mera blek.

Och Sandels böjde då sig ned och såg den fallne an,
Det var ej någon obekant, det var en välkänd man,

Men under hjertat, der han låg, var gräset färgadt
rödt,
Hans bröst var träffadt af ett skott, han hade re'n
förblödt.

»Den kulan visste, hur den tog, det måste erkänt bli,»
Så talte generalen blott, »den visste mer än vi;
Den lät hans panna bli i fred, ty den var klen och
arm,
Och höll sig till hvad bättre var, hans ädla, tappra
barm.»

Och dessa ord, de spriddes se'n i hären vidt och bredt,
Och alla tyckte öfver allt, att Sandels talat rätt.
»Ty visst var tanken,» mente man, »hos Dufva knapp
till mått,
Ett dåligt hufvud hade han, men hjertat, det var godt.»

Von Konow och hans korporal.

»Och har jag icke dragit dig upp ur dyn
Allt för det mörkret der kring ditt ögonbryn,
Och har jag icke skaffat dig lön och stat
Och gjort dig till korporal från gemen soldat?

Och har du ej fått stå i hvarenda strid
Som en kamrat och like mig närmst invid,
Och har jag ej berömt dig som ferm och rask?»
Så talte Konow vredgad till korporal Brask.

»Nu hörs om dig ej annat än klagomål,
Hvar menska talar om, hur du blifvit bål;
Soldaten slår du, der han som bäst klär skott,
Och går med två tuggbussar af högfärd blott.»

Men Brask, han hörde butter majorens tal:
 »Väl var jag intet förr och är nu korpral,
 Men hvad jag är, det blef jag för trofast mod,
 Och drogs ej upp ur dy, herr major, men blod.

Om jag slår till nå'n gång, är ej ondt deri,
 Jag gör som mången annan, jag gör som ni,
 Och brukte herr majoren här ensam slå,
 Lät jag de andra smeka och slog också.

Jag tuggar tvänne bussar, som hvar man ser,
 Det gör jag allt för hedern att stå närmst er,
 Men är det så, att äran er syns för klen,
 Så tar jag bort den andra och går med en.»

Och Konow spände blicken, som han var van:
 »Du är en präktig pojke och stursk som fan.
 Blif, som du var, min närmaste man och kund,
 En sådan har man gagn af i nödens stund.»

Snart stod ett slag, då bröt med sin jägarked
 Von Konow in i skogen, och Brask var med;
 Korpraln var mörk att skåda, och hans major,
 Han hängde nedre läppen och sköt och svor.

I fyra runda timmar han redan trätt,
 Och allt gick än affären på samma sätt.
 Han såg för få som stupat, der han gick fram,
 Och fienden kom undan från stam till stam.

»Fördömdt,» så röt han åter, »det går ej bra,
 Jag ser, hur barken ryker från tallarna,
 Men ryssen står bredvid dem, och han går fri;
 Hvar är ert öga, gossar, hur sigten I?»

Han fick knappt ur mustaschen sitt sista ord,
 När för en trumf af Brasken han damp till jord;
 Det var dock nästan mera än svar på tal,
 Det hade han ej väntat af sin korpral.

Upp sprang han, drog sin värja, af vrede blek:
 »Hvad har du understått dig, krabat,» han skrek,
 »Nu skall dig djefvuln taga med hull och hår,
 Då midt i värsta striden din chef du slår.»

Men korpral Brask stod lugn i sitt gamla skick.
 »Håll in er värja, herre, ett ögonblick,
 Tills jag fått mäta honom hans skeppa full,
 Som höll på er och sköt, då jag slog er kull.»

Med dessa ord han lade geväret an
 I samma stund såg Konow en skäggig man
 Bakom en buske störta till marken ned,
 Knappt tjugu alnar långt från hans jägarked.

»Och var det den, hvars kula mig pep förbi
 Det ögonblick, jag föll, må vi vänner bli.
 Ett tag som ditt, det kallar jag karlatag,
 Och aldrig lär jag glömma det, tänker jag.»

Nu lefver Brask hos Konow se'n många år,
 Den ena går alltjemt der den andra går,
 Som kära vänner får man dem ofta se,
 Och nästan lika ofta så träta de.

Den döende krigaren.

Försvunnen var en blodig dag,
 Det var på Lemos strand,
 De slagnas sista andedrag
 Re'n tystnat efter hand;
 Det mörknade kring land och haf,
 Och lugn var natten som en graf.

Vid brädden af den dunkla våg,
 Som skådat dagens strid,
 En gammal krigare man såg,
 En man från Hoglands tid;
 Hans panna låg mot handen stödd,
 Hans kind var blek, hans barm förblödd.

Ej kom en vän, som kunde få
 Hans sista afskedsord,
 Ej var den jord, han blödde på,
 En älskad fosterjord.
 Hans hembygd Volgas bölja skar;
 En hatad främling här han var.

Hans öga lyftes upp ibland,
 Fast slocknande och matt.
 På samma slätt, på samma sand,
 Helt nära der han satt,
 En halft förstelnad yngling låg;
 Han såg på honom, när han såg.

När kulan hven, när striden brann,
 När bådas blod rann varm,
 Med vredens eld de mött hvarann
 Och pröfvat svärd och arm.
 Nu sökte ej den unge strid,
 Nu höll den gamle kämpen frid.

Men natten skrider mer och mer,
 Man hör ett årslags sus,
 Och månen går ur moln och ger
 Den hemska nejden ljus;
 Då syns en julle tätt vid strand,
 En ensam flicka ror i land.

En fridlös vålnad lik, hon steg
 I spår, der döden gått.
 Hon gick från lik till lik och teg,
 Hon tycktes gråta blott.

Med häpnad hennes tysta tåg
Den gamle, väckt ur dvalan, såg.

Dock mera mildt med hvar minut
För hvarje steg, hon tog,
Och mera tankfullt än förut
Hans sorgsna öga log.
En aning grep hans hjerta visst,
Han tycktes veta, hvad hon mist.

Han tycktes vänta: och hon kom,
Som om ett bud hon hört,
Så tyst, så lugnt, så visst, som om
En ande henne fört.
Hon kom. Vid nattens bleka sken
Hon såg den fallne svensken re'n.

Hon såg och ropte högt hans namn,
Det kom ej svar igen;
Hon sjönk emot hans öppna famn,
Men slöts ej mer af den.
Hans genomstungna bröst var kallt,
Och stumt var allt, förvissnadt allt.

Då, säger sångmön, föll en tår
Uppå den gamles kind,
Då talte han ett ord, hvars spår
Försvann i nattens vind,
Då stod han upp, ett steg han tog
Och hann till flickans fot och dog.

Hvad sade väl hans sorgsna blick,
Hans ord ej tydda än?
Den tår, som ur hans öga gick,
Hvad mening låg i den?
Och när till flickans fot han hann
Och föll och dog, hvad tänkte han?

Var det för hjertats frid kanske,
 Han höjde än sin röst?
 Var det en bön, han ville be
 Till ett försonligt bröst?
 Begrät han menskans hårda lott,
 Att plåga och att plågas blott?

Han kom från ett fiendtligt land,
 En oväns svärd han bar,
 Dock fatta, broder, rörd hans hand,
 Och mins ej, hvad han var;
 O, blott på lifvet hämnden ser,
 Vid grafven hatar ingen mer.

Otto von Fieandt.

Från Kristina var en man,
 Otto Fieandt hette han,
 Föddes äldst bland bröder alla,
 Deraf lärde han befalla;

Var i kriget, det är sant,
 Endast öfverstelöjtnant,
 Hade med armén fått vandra,
 Om han kunnat lyda andra.

Men han gick sin egen stig,
 Bar sitt hufvud sjelf för sig,
 Kunde under ingen vara,
 Fick ock därför egen skara.

Nu så hör, hur han såg ut:
 Klädd han gick i grå syrtut,
 Den var sydd på hemloft-skullen,
 Och af egna får var ullen.

Öfverst på hans hjessa satt,
 Sliten blank, hans faders hatt,
 Ärfd vid Villmanstrand på näset,
 Der hans farfar bet i gräset.

Lägg dertill i vintertid
 Fårskinnspels, helt kort, men vid,
 Becksömsstöflar sist på foten.
 Sådan red han framför roten.

Hjelte var han ej just så,
 Att han nu dugt ses uppå;
 Andra tider, andra seder,
 Fieandt bar för djupt sin heder,

Bar sitt svärd som bihang blott,
 Gud vet, om han sköt ett skott
 Under hela långa kriget,
 Visst är, att det är förtiget.

Jern och stål och krut och bly,
 Dérom fick hans trupp sig bry,
 Den höll primen, han höll basen,
 Gubbens vapen var karbasen.

När han gick med den i hand,
 Klämde till för kung och land,
 Var han seg som gamla eken,
 Blef ej gerna trött af leken,

Kunde slåss fast hela da'n,
 Brydde sig om segern fan,
 Ville blott ge drift åt striden,
 Dertill var hans kantschuk vriden.

Finnen, visste han helt godt,
 Är för trygg för att ha brådt,
 Ville därför hjälpa arten,
 Icke modet, endast farten.

Pipa skulle dock han ha,
 Eljest var det aldrig bra,
 Men med röken frisk i munnen,
 Slogs han gladt, fast öfvervunnen.

Ofta midt bland vapnens brak
 Tog han därför ny tobak,
 Lät sin närmsta busse bida
 Och slå eld, förr'n han fick strida.

När han se'n i hopen stod,
 Öfversköld af svett och blod,
 Gjorde med sin dagg försöken
 Och ur bottnens djup sög röken,

Fick sin trupp i ordning stäld,
 Bajonetten vackert fäld,
 Och bröt in i värsta klämman,
 Var han som på eget hemman,

Talte finska som en tolk,
 Skrek som åt sitt arbetsfolk,
 En fick pris, en ann' en skrapa,
 Ingen fick stå lat och gapa.

Då, så säga än hans män,
 Var ej godt för fienden,
 Då var gubben lik hin onde,
 Annars var han som en bonde.

Sådan kom han med sin flock,
 Samma pipa, samma rock,
 Efter många hårda strider
 Fram till Karstula omsider.

Hela finska härens hopp
 Hvilade på denna tropp,
 Knappt tolf hundra man nu mera;
 Wlastoff kom med trefalt flera.

Hurtig lek det skulle bli,
 Fieandt stoppade uti,
 Pröfvade sin dagg mot klacken
 Och begynte strax attacken.

Sexton timmar höll han ut,
 Då fick gubben stryk till slut,
 Måste dra sin trupp ur flamman
 Och ge djefvulen alltsamman.

Det förtäljs om honom då,
 Att han rakt slöt upp att slå,
 Tryckte djupt sin hatt på pannan
 Och blef spak som trots en annan.

Så till Möttönen han red,
 Såg blott styft mot sadeln ned,
 Höll sin högra hand vid brickan,
 Pipan, den låg glömd i fickan.

Hvad han satt och tänkte på,
 Kunde ingen rätt förstå,
 Med sig sjelf blott höll han gille,
 Lät sitt folk gå, som det ville.

När han kom till Lintulaks,
 Bad han om en halmkärf strax,
 Sökte sömn på all sin möda,
 Smakte ej en bit till föda.

Sådan slöt han denna dag.
 Nästa morgon, tre vid lag,
 Se'n han fått en smula blunda,
 Var han re'n helt annorlunda;

Var mest såsom vanligt förr,
 Tittade ur stugans dörr,
 Lika skarp som förr i synen,
 Och drog valk vid ögonbrynen;

Tog en perla, förr'n han for,
 Snäste till sin yngre bror,
 Gaf vid ån en örfil redan,
 Rökte friskt i Perrho sedan.

Gud vet eljest, hur det är,
 Väl behöfs i fält gevär,
 Men att såsom Fieandt strida,
 Kan väl också ha sin sida.

Derför säga ock hans män,
 När det väckes fråga än,
 Om de tusende besvären,
 Landets fall och hufvudhären:

»Annorlunda kriget gått,
 Om en general man fått,
 Som förstått värdera tiden,
 Och som rökt tobak i striden.»

Sandels.

Sandels han satt i Pardala by,
 Åt frukost i allsköns ro.
 »I dag, ett slaget, blir striden ny,
 Det skall gälla vid Virta bro. —
 Herr pastor, jag låtit kalla er hit. —
 Var god, foreller en bit!

Jag tänkt behålla er hos mig i dag,
 Det är så min önskan och pligt:
 Ni känner här trakten bättre än jag
 Och kan ge mig notiser af vikt.
 Var trygg, vi skola ej lukta blod. —
 Ett glas? Maderan är god.

Tutschkoff har sändt mig ett vänligt bud,
 Att vår vapenhvila är slut.
 Låt maten smaka er! Sås, min Gud!
 Då vi ätit, rida vi ut. —
 Vi måste nöjas med hvad vi få, —
 Kanske ni befaller margå?»

Det kom ett bud, ett ilbud kom:
 »Den är bruten, vår konvention;
 Brusin har vänt med vår förpost om,
 Man hinner ej rifva bron.
 Vårt ur var tolf, och vi följde det,
 Men den ryska klockan är ett.»

Sandels satt och smorde sitt krås,
 Åt friskt, som om ingenting händt.
 »Försök, herr pastor! En dåb på gås?
 Den äter man excellent.
 Det är Dolgoruki, som brådskar igen;
 Ett glas till hans ära, min vän!»

Men budet talte: »herr general,
 Får jag bringa tillbaka ett svar?»
 »Jo, säg Fahlander, att bron är smal,
 Och att batterier han har.
 Han må hålla ut der en timme, en half. —
 Herr pastor, kotlett af kalf?»

Ilbudet for, en sekund förlopp,
 Och en ryttare syntes igen;
 Som en blixst han sprängde till trappan opp,
 I ett språng var han nere på den,
 Hans yttre røjde en ung löjtnant,
 Det var Sandels' adjutant.

Han skyndade in i salen, han stod
 För sin chef med lågande blick.
 »Herr genral, det har flutit strömmar af blod,
 Blod kostar hvart ögonblick.

Vår här har mod, men den hade det mer
På en half mil närmare er.»

Sandels, han såg på den komne förströdt:
»Bevars, ni är varm som en ugn,
Ni har säkert ridit er hungrig och trött,
Kom, hvil! en stund, var lugn!
Man måste tänka på hunger och törst,
Se här, genever till först?»

Löjtnanten dröjde. »Vår kamp blir hård,
Man forcerar med framgång bron,
Vår förtrupp svigtar i Kauppila gård,
Der den trycks af en hel bataljon,
Armén är bestört, allt går på sin hals;
Hvad order ges, hvad befalls?»

»Jo, att ni sätter er vackert ned
Och får ert kuvert i skick;
Och se'n ni fått det, så ät i fred,
Och se'n ni ätit, så drick,
Och se'n ni druckit, så ät än mer,
Der har ni order, jag ber.»

Harm brann i den unge krigarens själ,
Af dess flammor hans öga sken.
»General, jag är skyldig er sanning, nåväl,
Ni föraktas af hela armén.
Hos hvarenda soldat den tanke jag fann,
Att ni är vår fegaste man.»

Sandels han fälde sin gaffel, han teg,
Brast ändtligt i gapskratt ut.
»Hur var det, herre, är Sandels feg,
Säger man så? Åh hut!
Min häst, låt sadla min ädla Bijou!
Herr pastor, ni följer ej nu.»

Det var storm, det var brak, det var strid på den
strand,

Der den sandelska hären var stäld.
 I ett rökmoln svepte sig vatten och land,
 Och ur molnet blixtrade eld,
 Som af åskor dånade rymdens hvalf,
 Och den blodiga marken skalf.

Der stod vid sitt bröstvärn Finlands tropp,
 Såg trotsigt faran emot;
 Men från rote till rote en hviskning lopp,
 Man hörde ett dämpadt knot:
 »Han är borta, han gömmer sig undan igen,
 Generalen synes ej än.»

Men han syntes, han kom. Vid sitt främsta standar
 På reduten han stannade nu,
 Och hans öga var lugnt, och hans panna var klar,
 Och han sken på sin ädla Bijou,
 Och han satt orörlig med tub i sin hand
 Och betraktade brygga och strand.

Och han sågs på sin springare långt ifrån,
 Och som tusendes gälde hans fall,
 Och fördubbladt hördes kanonernas dån
 Från fiendtliga strandens vall,
 Och det ljud kring hans hjessa af kulor ett hvin,
 Men han ändrade icke en min.

Och den tappre Fahlander, han dröjde ej mer,
 Till sin chef på reduten han red:
 »General, man har märkt er, man måttar på er,
 Det gäller ert lif, rid ned!»
 »Ned, ned, general, er fara är vår,»
 Skrek stormande hela hans kår.

Sandels, han rörde sig ej från sin ort,
 Till sin öfverste talte han stolt:
 »Är det fruktan, det skriker ert folk så förgjordt?
 Om det svigtar i dag, är det såldt.
 Men välan, ett försök. Var beredd till affär,
 På minuten är fienden här.»

Den ringa hop, som vid Kauppila stod
 Af tusende fiender tryckt,
 Den hade kämpat med hjeltemod,
 Men den nalkades nu i flykt,
 Den hann generalens batteri,
 Den störtade honom förbi.

Han rörde sig ej, stolt dröjde han qvar,
 Som han suttit, satt han ännu,
 Och hans öga var lugnt, och hans panna var klar,
 Och han sken på sin ädla Bijou,
 Och han mätte den här, som i segrande lopp
 Mot hans eldar rusade opp.

Och han såg den komma, den kom helt när,
 Men på faran ej akt han gaf,
 Och han söktes af dödar från tusen gevär,
 Men han tycktes ej veta deraf;
 Han såg på sitt ur, han bidde sin tid,
 Han satt som i djupaste frid.

Men den kom, den minut, som han väntat, och nu
 Till sin öfverste sprängde han ned:
 »Är det färdigt, ert folk, är det likt sig ännu,
 Skall det veta att bryta ett led?
 Jag har låtit de stormande yfvas; välan,
 Vräk undan dem nu som en man!»

Det var sagdt, det var nog, det behöfdes ej mer,
 Det blef fröjd, det blef jublande rop.
 Sexhundra krigare stormade ner
 Mot den trotsande fiendens hop,
 Och den vräktes tillbaka, pluton för pluton,
 Tills den föll nedtrampad vid bron.

Sandels han kom till sin här i galopp,
 Der vid stranden den segrande stod.
 Då hans hvita Bijou bland lederna lopp,
 I sin snöglans purprad med blod,

Och genralen med tjusningens eld i sin själ
Gladt helsade trupp och befäl;

Då spordes ej mer ett smygande knot,
En hviskning, bister och dof,
Nej, ett jubel stormade honom emot,
Och i jublet hördes hans lof,
Och det roptes af röster till tusendetal:
»Hurra för vår tappre genral!»

De två dragonerne.

Stål så hette en, den andra
Gick i fält med namnet Lod;
Båda liknade hvarandra
Så i kraft som mod.
Samma trakt vid Saimens stränder
Hade fostrat dem,
Gnabbats hade de som fränder,
Bott i samma hem.

Och dragoner hade båda
Blifvit se'n på samma dag,
Delat troget hvarje våda
I hvart enda slag,
Gnabbats än som stridskamrater,
Huggits man mot man,
Allt om äran att i dater
Öfvergå hvarann.

Snart i rykte framom alla
I sqvadronen stodo de,
Ingen vågade sig kalla
Bättre, tapprare.

Till korpraler af befälet
 Gjordes snart de två,
 Men emellan dem blef grälet
 Icke slut ändå.

Hvad dem eggat som gemena,
 Samma täflan fans än kvar,
 Ännu var alltjemt den ena,
 Hvad den andra var.
 Båda stodo lika nära
 Ett gemensamt mål,
 Hvar gång Lod blef nämnd med ära,
 Nämdes äfven Stål.

Lyckan svängde dock omsider,
 Att den ena seger vann,
 Lod gick fri i alla strider,
 Stål blef sårad, han.
 Dömd till hvila på det sättet,
 Låg han tyst och led,
 Låg som sjuk på lasarettet,
 Då kamraten stred.

Långa måna'r af elände
 Hade småningom dock flytt,
 Och den tappre återvände
 Till sin trupp på nytt;
 Men då stod han främst ej mera,
 Som han fordom stod,
 För hans likar gälde flera,
 Och medalj bar Lod.

Stål, han såg kamratens lycka,
 Hörde, hur hans rykte steg;
 Hvad hans hjerta kunde tycka,
 Spordes ej, han teg,
 Lät ett ord ej det förråda,
 Ej ett anletsdrag. —
 Nu på ströftåg hade båda
 Hållit ut en dag.

Gjordt var allt, som borde göras,
 Det blef tid att vända om.
 Plötsligt sågs ett stoftmoln röras,
 En kosackhop kom.
 Lod tog ordet: »sväng, ty faran
 Skall dock gagnlös bli;
 Broder, fem man stark är skaran,
 Två blott äro vi.»

Stål, han log ett hånfullt löje:
 »Du har talat klokt och rätt,
 Blöda får du, om vi dröje,
 Hittills slapp du det.
 Gå, jag möter ensam skocken,
 Förr'n den hinner oss,
 Du, som bär medalj på rocken,
 Är för god att slåss.»

Sagdt; sin sabel sågs han skaka,
 Sprängde af med stolt förakt,
 Och han såg sig ej tillbaka,
 Se'n sitt ord han sagt.
 På den harm, kamraten röjde,
 Föga akt han gett,
 Om han följde, om han dröjde,
 Var för honom ett.

Kämpa vill han, icke stanna,
 Fram till målet bär hans färd,
 Steppens son med blodig panna
 Pröfvar re'n hans svärd,
 Dödsrop gny, pistoler knalla,
 Vän vill hämnas vän;
 Midt i skocken, högst bland alla,
 Syns dragonen än.

Ändtligt tycks dock lyckan svika,
 Segrarn segrar icke mer,
 Häst och ryttare tillika
 Hafva störtat ner.

Fåfängt än i stoftet brottas
 Kämpens starka arm,
 Fyra blanka pikar mättas
 Mot den fallnes barm.

Stum och bister hotar döden,
 En sekund blott öfrig är;
 Fins ej mera hjälp i nöden?
 Vänta, Lod är der.
 Han har kommit, sprängd är ringen,
 Sluten kring hans vän,
 På den fallne aktar ingen,
 Allt är strid igen.

En har stupat af de fyra,
 Se, då såras äfven Lod,
 Ögonblicken äro dyra,
 Strömvis spills hans blod,
 Styrkan re'n hans arm förlåter,
 Segerns hopp har flytt;
 Då är Stål på fötter åter
 Och i kamp på nytt.

Den blef kort, så ryktet säger;
 Samma rykte nämner om,
 Att till Sandels i hans läger
 Lod om qvällen kom.
 Lugnt med sin medalj i näfven
 Steg dragonen in:
 »Gif åt Stål en penning äfven,
 Eller tag ock min!»

Gamle Hurtig.

Aldrig brusto ord vid bivuaken,
 Der den gamle Hurtig blott var med,
 Ofta satt han långt på natten vaken,
 Talande om krig och fred,
 Tände jemt sin korta pipa an
 Och förgat den åter, bäst den brann.

Tredje Gustaf var hans man. »Hvad strider
 Höll ej han med Rysslands stolta fru?
 Mina vänner, det var andra tider
 För soldaten då än nu;
 Kungen sjelf stod med i rök och blod,
 Nu är dertill en marskalk för god.

Tron mig, om hans herrar blott ej vikit
 Från hvad pligt och mod och ära bjöd,
 Hade aldrig segern honom svikit,
 Nu blef trolöshet hans död;
 Det är verldens tack, och den är tung,
 Det var synd med sådan ståtlig kung.

När vid Anjala i upprorsskocken
 Han höll tal, hur mild var ej hans ton?
 Korpral Svärd nöp kungen tyst i rocken:
 'Får jag svansa dit kanon?'
 'Nej, min gosse,' svarte han helt blid,
 'Låt oss vänta, det blir än väl tid.'»

Så allt jemt med sägner, lika dessa,
 Satt den gamle vid sin vaktelds glöd,
 Gråa lockar höljde re'n hans hjessa,
 Men ännu var kinden röd;
 Yngre var han dock i Gustafs dar.
 Nu till Oravais han kommen var.

Det var natten för det stora slaget,
 I den vilda skogen höll man hof.
 Sömn var sällspord öfver hufvud taget,
 Men den gamle Hurtig sof;
 Han, som vakat förr till sista man,
 Hade somnat nu förr'n någon ann'.

Någon stund likväl af qvälln han sutit
 Lutad stilla mot en furas stam,
 Tändt sin pipa och i klagan brutit
 Om, hur kriget gick bakfram,
 Hur han nödgats tänka ut ett sätt
 Att få slut en gång på sin reträtt.

»Att gå undan,» så de fallit, orden,
 »Har man lärt sig nog och lär sig än,
 Sprungit har man en gång förr mot norden,
 Och är nu på språng igen.
 Fly, det är det usla hopp man har,
 Och att en gång stanna, Gud vet hvar.

Nu blir strid likväl, så snart det dagas,
 Då är tid att börja annan sed.
 Den, som vill, må härda ut att jagas,
 Hurtig kan ej mer dermed,
 Han har sakta börjat blygas re'n,
 Att ej hafva tröttnat länge se'n.

Jagas, bröder, skall ej gubben mera,
 Han har funnit råd på gamla dar.
 Bästa konsten mot att retirera
 Är helt enkelt att stå kvar;
 Den, som lärt sig denna konst en gång,
 Han kan ta farväl af allt sitt språng.»

Se'n han sagt det, hade lugnt han knutit
 Sina armar öfver bröstet blott,
 Och mot trädet, vid hvars stam han sutit
 Sänkt sig tyst och somnat godt,

Somnat utan sorg och hufvudbry
På sin sköna konst att aldrig fly.

Nästa afton hade Finlands skara
Kämpat ut sin sista hårda strid,
Slut var kraften att vårt land försvara,
Tiden var en sorgens tid,
Hären, krossad lik en bruten våg,
Hade börjat nu sitt återtåg.

Hvar den syntes, sågs blott dyster smärta,
Hördes blott en klagan, djup och dof,
Lugn fans ej i något vaket hjerta,
Men den gamle Hurtig sof;
Der Kamensky slutligt sprängt hans led,
Hade gråa krigarn lagt sig ned.

Och han sof, som om af Gustafs tider
Hvarje minne länge se'n han mist,
Sof mer djupt från marscher, språng och strider,
Än vid bivuaken sist,
Sof förutan sorg och hufvudbry
På sin sköna konst att aldrig fly.

Kulneff.

Och efter qvällen räcker till
Och minnet ger oss glädje än,
Om Kulneff jag berätta vill,
Säg, har du hört om den?
Det var en äkta folkets man,
Båd' dö och lefva kunde han,
Den främste, der det höggs och stacks
Den främste, der det dracks.

Att kämpa, kämpa nätter, dar,
 Det var för honom tidsfördrif,
 Att falla endast blomman var
 Utaf en hjertes lif.
 Hvad vapen man i handen höll,
 Det var det samma, blott man föll,
 I stridens eller lekens ras,
 Med sabel eller glas.

Och älska var hans hjertas lust,
 Och lika fritt som snabbt hans val,
 Han kom blott från en blodig dust
 Och gaf helt fermt en bal;
 Och se'n han lågat natten ut,
 Tog han sin skönas sko till slut
 Och fylde den ur närmsta bål
 Och drack sin afskedsskål.

Du skulle sett hans anletsdrag!
 Än fins på mången hyddas vägg
 Bland taflor en af eget slag,
 En bild af bara skägg;
 Du träder närmre, och du ser
 En mun, som under skägget ler,
 En blick, helt öppen, varm och mild,
 Det är just Kulneffs bild.

Dock fick man vara trygg och van
 För att ej blekna vid hans choc,
 Var man det minsta rädd för fan,
 Var man för honom ock;
 Det var på håll hans åsyn blott,
 Som skrämde mer än pik och skott,
 Och hellre såg man mot hans hugg
 Än mot hans svarta lugg.

Så sågs han, när han rände an
 Med sabeln lyft i eggadt språng,
 Och sådan var han, säger man,
 När han höll ro nå'n gång,

När med sin korta pels uppå,
Från gård till gård han syntes gå
Och dröjde qvar som vän och gäst,
Hvar helst han tyckte bäst.

Än talar många moder om
Sin skräck, när utan krus och lof
Rakt fram till vaggan Kulneff kom,
Der hennes älskling sof.

»Men,» säger hon, »han kysste blott
Mitt barn och log så fint, så godt,
Som nu hans bild på väggen der,
Om blott man närmre är.»

Visst är, att i sitt rätta ljus
Var gubben Kulneff god som guld;
Man klandrar, att han tog ett rus,
Det var hans hjertas skuld;
Och detta hjerta bar han med,
Då han höll frid, som då han stred,
Han kysste och han slog i hjel
Med samma varma själ.

Det fans i ryska hären namn,
Som på sitt blad historien skref,
Som fördes hit i ryktets famn
Långt förr än kriget blef.
Barclay, Kamenski, Bagration,
Dem kände hvarje Finlands son,
Och skarpa strider bidde man,
Der dessa ryckte an.

Men Kulneff visste ingen af,
Förr'n krigets flamma här var tänd;
Då kom han såsom storm på haf,
Knappt anad förr än känd,
Då bröt han fram som blixtnur ur sky,
Så väldig och likväl så ny,
Och glömdes ej och kändes nog
Från första slag, han slog.

Man hade kämpat dagen ut,
 Och rysse liksom svensk var trött.
 Man trodde glad, att allt var slut,
 Och sof helt lugnt och sött;
 Men bäst vid drömmens barm man låg
 Och guld och gröna skogar såg,
 Så skrek en skyltvakt: i gevär!
 Och då var Kulneff der.

Man följde makligt en transport,
 Långt skild från ryska härens stråt,
 Man åt och drack af bästa sort
 Och drack på nytt och åt;
 Men plötsligt midt i glädjens stund
 Kom Kulneff som en obedd kund,
 Det yrde upp ett moln af dam,
 Hans pikar glänste fram.

Och satt man stadigt då till häst
 Och gjorde allt med bästa flit,
 Kom gubben rakad från vår fest,
 Så skäggig han kom dit;
 Men höll man mindre amper min,
 Då blef det han, som drack vårt vin,
 Och bjöd oss qvitta detta lån
 Vid stränderna af Don.

Och var det varmt, och var det kallt,
 I regn, i snö, om dag, om natt,
 Allt syntes Kulneff öfver allt
 Och gjorde spratt på spratt;
 Och ställes här mot här till slag,
 Visst märkte man, hvar han tóg tag,
 Den fria steppens käcke son,
 Kamraten långt ifrån.

Dock hade Finlands hela här
 Ej kunnat visa en soldat,
 Som ej höll gamle Kulneff kär
 Som trots en stridskamrat.

Och syntes blott hans kända drag,
 Då grinade af välbehag
 Mot björnen från kosackens land
 Hans bror från Saimens strand.

Och denne åter såg helt nöjd
 Mot ramar, hvilkas tag han rönt,
 Och bröt han in, var det med fröjd,
 Som om det mödan lönt.
 Det var en syn, som dugde se,
 När Kulneff togs med finnarne;
 De visste bära upp hvarann,
 De starke, de och han.

Hans arm har domnat länge se'n,
 Han föll i strid med svärd i hand,
 Hans ära lefver qvar allen,
 Bestrålande hans land;
 Och hvar hans namn du nämnas hör,
 Hör du »den tappre» nämndt framför;
 Den tappre, hvilket herrligt ord
 Af tacksam fosterjord!

Hans klinga drogs mot oss, hans lans,
 Den gaf oss ofta djupa sår,
 Dock älska äfven vi hans glans,
 Som om han varit vår;
 Ty hvad som mer än alla band
 Af fana och af fosterland
 På krigets ban förbrödrar oss,
 Är samma kraft att slåss.

Hurra för Kulneff, för hans mod!
 Hans like skall ej hittas lätt;
 Hvad mer, om än han göt vårt blod,
 Det var hans krigarrätt.
 Han var vår fiende, välan,
 Vi voro fiender som han,
 Att han högg in med fröjd som vi,
 Var det ett ondt deri?

Förhatlig är den fege blott,
 Åt honom ensam hån och skam,
 Men hell' enhvar, som tappert gått
 Sin krigarbana fram!
 Ett gladt hurra, ett högt hurra
 För hvarje man, som kämpat bra,
 Hvad helst han blef i lifvet än,
 Vår ovän eller vän!

Konungen.

Och konung Gustaf Adolf
 Stod upp uti sin sal,
 Bröt af sin långa tystnad,
 Tog ljud och höll ett tal.
 Åhörare för gången
 Han hade summa tre:
 Fältmarskalk Toll, gref Piper,
 Karl Lagerbring, blott de.

Och konungen tog ordet
 Och talte allvarsam:
 »Vår finska här, Gud bättre,
 Går bakläng's, icke fram.
 Det hopp, vi byggt på Klingspor,
 Tycks ej fullbordadt bli,
 Och Sveaborg har fallit,
 Det stödet är förbi.

Vi trott allt i det längsta
 På uppenbarelsen,
 Men erkeengeln dröjer,
 Han har ej vist sig än.

Emellertid förspörjes
 Allt närmre krigets brak;
 Det är för oss som konung
 En högtbetänklig sak.

Och därför ha vi fattat
 Vårt kungliga beslut,
 En föresats allvarlig
 Vi ärnat föra ut;
 Vi låtit nämmeligen
 Oss bringa hit i dag
 Den skrud, vårt svenska lejon
 Vigt in vid Narvas slag.

Kung Karl den tolfte's handskar
 Vi vilja lägga an;
 Det är i dubbel mening
 Som konung och som man.
 Vi vilja kring oss gjorda
 Den store hjeltens svärd,
 Och slå som han med häpnad
 En svag försoffad verld.

Ni, Piper, skall oss hjälpa
 Hans ena handske på,
 Ni, Lagerbring, behandlar
 Hans andra likaså.
 Fältmarskalk Toll, er ålder,
 Er ära gör er värd
 Att spänna kring vår midja
 Hans segerkrönta svärd.»

Och konung Gustaf Adolf,
 Högtidlig lik en gud,
 Stod snart för allas blickar
 I Karl den tolfte's skrud,
 Han var för stolt att tala
 I denna stund, han teg,
 Han gick ett hvarf i salen
 Med jättelånga steg.

När detta hvarf han slutat,
 Var än en syn att se,
 Han räckte svärd och handskar
 Tillbaka åt de tre,
 Såg på dem med en uppsyn,
 Som ej för skämt var gjord,
 Och täcktes bryta tystnan
 På nytt med dessa ord:

»Nu, Lagerbring, besörjer
 Ni strax till hären bud,
 Att vi i nåder klädt oss
 I Karl den tolfte's skrud.
 Fältmarskalk Toll, gref Piper,
 Er båda kallar jag
 Till vittnen af min handling
 På denna stora dag.»

Hur vida finska kriget
 Ett annat skick han gaf
 Med denna stolta handling,
 Vet ej historien af;
 Men visst slog han med häpnad
 Sin verld der rundt omkring,
 Den gamle Toll, gref Piper
 Och äfven Lagerbring.

Fältmarskalken.

Gladt i Frantsila ett jubel
 Ljöd från Cronstedts lägerställen;
 Bud om Siikajokis seger
 Hade hunnit dit om qvällen.
 Och man drack i spridda gillen
 För sitt fosterland, det kära,
 För dess första skymt af lycka,
 För dess ändtligt frälsta ära.

Tvänne tappra veteraner,
Öfverstelöjtnanter båda,
Gamle Christjernin och Lode,
Fick man der tillsamman skåda.
Jemlik dem vid deras sida
Höjde Aminoff sin hjessa,
Och en ring af yngre kämpar
Hade slutit sig kring dessa.

Och man språkade vid glaset,
Talte fritt om hvarjehanda;
I en sådan krets behöfde
Ingen man sin tunga banda:
Allt det svaga hos befälet
Kunde utan våda klandras,
Och bland stolta namn, som nämndes,
Ljöd marskalkens framför andras.

Aflecht, han, som främst i striden
Slöt vid Revolaks sin bana,
Talte muntert: »skål för Klingspor!
Bröder, han har ändrat vana;
Lustigt skall det bli att skåda,
Hur han lyfter nu sin panna;
Se'n han trafvat genom landet,
Har han ändtligt vågat stanna.»

En af Cronstedts adjutanter,
Löjtnant Reiher, föll i talet:
»Den, som sagt, att Klingspor stannat,
Han har talt förbannadt galet.
Adlercreutz det var och Hertzen,
Som slog knut uppå vår nesa,
Fältmarskalken var som vanligt
Re'n för fan i våld på resa.»

Major Furumark tog ordet:
»Det är kungen, som har felet
Hvarför har han satt i nåder
Denna lumpna trumf i spelet?»

Ladau sade: »du är jäfvig,
Att marskalkens värde mäta,
Du har hjerta, han har mage,
Du vet dö, och han blott äta.»

Ehrnroth talte: »låt oss minnas,
Hvar han lyst i sina dagar;
Det är ej i magasiner
Man blir varm för ärans lagar.
Klingspors hjelteban har burit
Uppför kommissariatet,
Hvem vill undra, om han älskar
Icke striden nu, men fatet?»

Tigerstedt, den finske gossen,
Han, som Aflechts öde hade,
Bet tillhopa sina tänder
Och bröt ut i harm och sade:
»Det är sant, han är en främling,
Har ej växt i våra dalar,
Han förstår ej våra seder,
Ej det språk, vår tunga talar;

Men vårt land, det har han skådat,
Han har sett dess skär och öar,
Sett som vi från våra höjder
Dessa tusen, tusen sjöar.
Utan Gud och utan hjerta
Måste dock den menska vara,
Som ej tjusas in i döden
Af att detta land försvara.»

Christjernin såg upp mot Lode:
»Hör du, broder, på de unga?
Klingspor har som vanligt åter
Råkat ut för deras tunga.
Sälla må vi väl oss prisa,
Om vi falle, om vi blöde;
Det är annat än att drabbas
Af vår arma marskalks öde.»

Gamle Lode, barske herren,
 Hade suttit tyst vid talen;
 Nu blef gubben röd i synen
 Och stod högre upp i salen,
 Drack sitt fyllda glas i botten,
 Stötte det med kraft i bordet,
 Fick sin hatt inunder armen
 Och tog harmfullt så till ordet:

»Jag går bort från detta gille,
 Andra må här ha sin gamman.
 Klingspor får man höra klandras,
 Hvar man helst må råka samman.
 Fältmarskalken, fältmarskalken,
 Annat fins ej i språklådan;
 Det är skam, att tappra män
 Täckas tala om en sådan.»

Döbeln vid Juutas.

Herr prosten talte: »Döbeln är en hedning,
 Förtappad är han evigt, om han dör.
 Jag kommer, varnar, bjuder tröst och ledning,
 Och han, han ligger tyst en stund och hör;
 Då reser han sig plötsligt upp i sängen:
 'Drif ut prelaten,' ropar han åt drängen,
 'Och akta dig, om han släpps in härnäst!'
 Är det ett språk af en, som nalkas döden?
 Dock, han må svara sjelf för sina öden,
 Jag har gjort nog som människa och prest!»

Så talte vid sitt middagsbord, det rika,
 Herr prosten, der han satt i all sin ståt,
 Han talte så och drog en suck tillika
 Och skar en bit af steken än och åt.

Men på sin bädd låg Döbeln, tård af plågor,
 Hans barm sågs kämpa, ögat brann i lågor,
 Och feberflammar färgade hans hy.
 I sträcktåg nyss hans skaror norrut ilat,
 På tvänne dygn, de sista, icke hvilat;
 Sjelf var han kommen till Ny Karleby.

Han led af pulsens brand, men i sitt sinne
 En eld, mer tärande än den, han bar;
 Såg man hans öga, røjde sig der inne
 En oro djupare, än feberns var.
 Han räknade hvar stund, som hann förlida,
 Han tycktes lyssna, vänta, ängsligt bida,
 Och ofta var hans blick på dörren fäst.
 Den uppläts, flärdlös trädde genom salen
 En yngling fram till bädden, till genralen;
 Och Döbeln talte till sin unge gäst:

»Herr doktor, flärd är mycket, som vi dyrke,
 Och bland fritänkare är jag visst en;
 Två ting dock lärt mig akta läkarns yrke:
 Min bräckta panna och min vän Bjerkén.
 Hvad ni förordnat, har jag därför tagit,
 Har som ett barn här legat och fördragit
 Det batteri, ni radat på mitt bord.
 Jag vet det väl, ni följer konstens lagar,
 Men binda de mig här för timmar, dagar,
 Så bryt dem som en man, det är mitt ord.

Jag vill, jag skall bli frisk, det får ej prutas,
 Jag måste upp, om jag i grafven låg.
 Lyss, hör, ni hör kanonerna vid Juutas;
 Der afgörs finska härens återtåg.
 Jag måste dit, förr än min trupp är slagen.
 Skall vägen spärras, Adlercreutz bli tagen?
 Hvad blir, du tappra här, ditt öde se'n?
 Nej, doktor, nej, tänk ut en sats, min herre,
 Som gör mig för i morgon sjufalt värre,
 Men hjälper mig i dag på mina ben!»

Den unge läkarn hörde mulen ordet,
 Dock plötsligt fick hans ädla anlet dag;
 Han sänkte lugnt, helt lugnt, sin arm mot bordet
 Och strök det tomt uti ett enda drag.
 »Nu, herr genral, gör ej min konst er hinder.» —
 En högre rodnad flög på Döbelns kinder,
 Och upp han sprang, fast svigtande och svag:
 »Haf tack, min unge vän, en kyss på pannan!
 Ni har förstått mig, ni, som ingen annan;
 Ni är en man, och så är äfven jag.»

Vid Juutas hade skotten tystnat alla,
 Se'n döden gjort der re'n sin första skörd,
 Den finska truppen, färdig blott att falla,
 Ej segra mer, stod bruten, spridd och störd;
 Ett anfall var tillbakakastadt bara,
 Och Kosatschoffski ordnade sin skara,
 Beredd att allt förkrossa med ett nytt.
 En dyster stillhet rådde under tiden,
 Som då en åsksky, nyss från hvalfvet skriden,
 Står dubbelt hotfull åter, der den flytt.

Hvem skulle samla våra glesa leder,
 En återstod från dyra segrars dar?
 Af mod, af kraft, af guldren tro och heder
 Fans nog, ja, nog, men ordnarn borta var.
 Den man, som tändt vårt hopp i nödens tider,
 Som fört i hundra blodigt sköna strider
 Sin tappra, björneborgska skara an,
 Han skulle nu ej se dess sista öden,
 Hans veteraners lugna gång mot döden,
 Den skulle slumpen leda, icke han.

Det glömmes ej, du var dock der tillstädes,
 Du, som så ofta sågs i stridens lek,
 Du, vid hvars namn det fosterland än glädes,
 Som djupt har sörjt ditt öde, tappre Eek!
 Men du och dina ädla vänner alla,
 I kunden kämpa, icke så befalla;

Det var hans konst, den sjukas, endast hans.
 Du stod der, du, men stum med klingan dragen,
 Kall bidde Kothen, sluten red Grönhagen,
 Blott Konow svor, och bister röt von Schantz.

Gif akt, tyst, hör! Det ljud hurra på höjden.
 En man till häst syns nalkas. Hvem är han?
 Hör, hvilken storm af rop! Hvad vållar fröjden,
 Som brusar jublande från man till man?
 Hurra, hurra far öfver fält och kullar,
 Det slukar massor, vidgas, växer, rullar
 Som en lavin af röster ned mot daln.
 Ha, han har kommit, han och ingen annan,
 Den lilla mannen syns med band om pannan,
 Den ädla, tappra, varma generaln.

Han bjuder tystnad. Hör hans röst! Han ropar
 Till detta folk, som striden nyss förspred;
 Han rider fram, de sluta sig, hans hopar,
 Och det blir skick på nytt från led till led.
 I täta rader blixtra re'n gevären,
 Den svartnade, i trasor klädda hären
 Står ordnad, hotfull, fruktansvärd igen;
 Den har ej mer blott döden att förbida,
 Den tänker segra nu, ej endast strida,
 En annan ande hvilar öfver den.

Men Döbeln red längs fronten af sin skara,
 Se'n han den åter stark och tryggad fann,
 Hans skarpa öga tycktes öfverfara
 Hvar trupp, hvar rote, hvarje enskild man.
 Det syntes klart för alla, svensk som finne,
 Att stora planer hvälfdes i hans sinne,
 Och sluten var han mer, än han var van;
 Dock var han ovant mild också den dagen,
 Och ofta ljusnade de bistra dragen
 Mot någon välkänd, trumpen veteran.

En sådan stod då i din trupp, von Kothen,
 Det var korpralen numro sju, Siandar.

Han stod med söndrig sko på ena foten,
 Den andra foten blödde och var bar.
 Då Döbeln hann den gamle, sågs han stanna.
 Med blicken mörk, med handen på sin panna,
 Besåg han stum den gråa krigarns skick.
 »Du var dock med,» så talte han omsider,
 »På Lappos slätt, vid Kauhajokis strider,
 Är det den lön du för vår seger fick?»

»Herr general,» så svarte veteranen,
 »Se här är det gevär, ni sjelf mig gaf.
 Ännu är pipan utan fel, och hanen
 Ger eld som fordomdags, det är nog af.
 Att jag är dåligt klädd, lär ingen klandra,
 Man är ej sämre, då man är som andra,
 Och drägten är ej mannen, vill jag tro.
 Skodd eller oskodd gör till saken ringa,
 Sörj ni blott för, att vi få stå, ej springa,
 Så hjälper nog sig foten utan sko.»

Och Döbeln talte icke mer, men höjde
 Af aktning hatten vid den gamles ord.
 Så red han hän till Brakels trupp; der dröjde
 På nytt han nu, han såg trumslagar Nord.
 Det var en gubbe, känd se'n åttiåtta;
 Nu var han stel i armen utan måtta
 Och kunde föga mer en hvirfvel slå,
 Men fast han sällan släpptes till paraden,
 Stod han, der blod det gälde, med i raden.
 Till honom talte generalen så:

»Kamrat, får du då aldrig nog af slagen,
 Fins ingen yngre här till hands än du?
 Här har du stått och styfnat hela dagen,
 Hur vill du röra dina pinnar nu?»
 Den tappre hörde halft förtrytsam orden:
 »Herr general, väl är jag gammal vorden,
 Och att som pojkar drillas blir mig svårt;
 Men att ha kraft i armen, det är summan.

Skrik ni som Armfelt: marsch, framåt, rör trumman!
Och Nord slår trögt sin hvirfvel, men slår hårdt.»

Och Lappos hjelte log och räckte handen
Åt mannen från den tappre Armfelts dar.
Så red han hän och kom till ån, till stranden,
Der Gyllenbögels frikår uppstald var.
Der stod en yngling, nyss från plogen tagen;
Genralen såg de bleka anletsdragen,
Höll in sin häst och röt med vredgad ton:
»Hvem är du, bonde? Säg, hvad gäller nöden,
Har du ej lärt dig än förakta döden,
Din kind är hvit som snö, är du pultron?»

Men ynglingen steg fram och höjde armen
Och ref sin slitna gråa tröja opp,
Då lyste fram ett blottadt sår ur barmen,
Och frisk en ström af blod i dagen lopp.
»Det fick jag, herr genral, här nyss i striden.
Jag blödt kanske för mycket under tiden,
Och därför har min kind ej rodnad mer;
Dock kan jag än de tappres antal öka,
Jag låg väl fallen, men låt mig försöka,
Jag har fått kraft på nytt, se'n jag såg er.»

Då bröt en tår ur Döbelns stolta öga:
»Välan då, ädla folk, till strid, till slag!
Jag har sett nog, att tveka båtar föga,
Vår kamp blir skön, i dag är Döbelns dag.
Spräng af, herr adjutant, vår skörd är mogen,
Befall på höjd, på slätt, längst bort i skogen,
Vår hela front, att den sig framåt rör.
Ej här, der borta må vi pröfva svärdens:
Med dessa trupper kan man trotsa verlden,
Man väntar ej med dem attack, man gör.»

Längs linien hördes snart ett jubel skalla:
Framåt, framåt till seger eller död!
En åska var, Standar, din röst för alla,

Och gamle Nord, slog trumman, att det ljud,
 Och ynglingen, med barmen sönderskjuten,
 Gick fram på slätten, med hans blod begjuten,
 Och främst red Döbeln sjelf med draget svärd.
 Och innan qvällen hann sin skugga sända,
 Var ryska styrkan kastad öfver ända,
 Och räddad Adlercreutz, och fri hans färd.

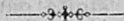
Och krigets skaror hade re'n försvunnit
 Ifrån den nejd, der först de mött hvarann;
 Men på det fält, der striden hetast brunnit,
 Stod qvar i qvällens sena frid en man.
 Invid hans sida var hans stridshäst bunden,
 Han stod der ensam i den hemska rundan
 Bland lik och spillror på en blodstänkt jord.
 Långt, långt i fjerran hördes segerfröjden;
 Den bleke mannen såg med lugn mot höjden,
 Och från hans läppar ljödo dessa ord:

»En pligt är fylld, de segra, mina leder,
 Ett värf är öfrigt, äfven det är mitt.
 Fritänkare jag nämns, det är min heder,
 Friboren är jag, och jag tänker fritt;
 Dock vet jag, att, hvar helst min tanke hunnit,
 Har ytterst dig den sökt och dig blott funnit,
 Du, i hvars vilja lifvets banor gå.
 Det är till dig, jag blickar mot det höga,
 Här, der blott döden ser med slocknad öga,
 Kan utan vittnen jag dig tacka få.

Du skänkt mig åter fosterland och vänner,
 Den stund vårt hopp var djupt i mörker sänkt;
 Du skådar allt, ransaka hvad jag känner,
 Och se, om jag vet skatta, hvad du skänkt!
 Må slafven för sin Gud i stoftet ligga;
 Jag kan ej krypa, har ej lärt att tigga,
 Jag söker gunst ej och begär ej lön.
 Jag vill blott glad inför ditt anlet stanna,
 Med eldad hjerta och med upprätt panna,
 Det är min manliga, min fria bön.

Du gaf mig kraft att stridens massor hvälfa
 I omotståndlig fart från trakt till trakt;
 Min kropp är bräckt, och mina lemmar skälfva,
 Hvad hade jag förmått af egen makt?
 Ja, jag har segrat. Kringhvärfd, innesluten,
 Ser Finlands här en väg till räddning bruten,
 En ban till bragder öppnad genom mig;
 Dock är det du, blott du, som frälst oss alla,
 Min Gud, min broder, hur jag dig må kalla,
 Du segergifvare, jag tackar dig!»

Så talte mannen, och hans öga sänktes,
 Han steg till häst och syntes snart ej mer;
 Och dagen slöts, och nattens tårar stänktes
 På dödens skuggomhöljda skördar ner.
 O fosterland, hvem spanar dina öden?
 Förborgadt är, om lyckan eller nöden
 En gång skall röjas i din framtids drag;
 Men hur du jublar då, men hur du klagar,
 Skall ständigt dock bland dina skönsta dagar
 Du minnas denna, minnas Döbelns dag.

Senare samlingen.

Soldatgossen.

Min fader var en ung soldat, den vackraste, man
fann,
Vid femton år gevär han tog, vid sjutton var han man.
Hans hela värld var ärans fält,
Der stod han glad, hvar han sig stält,
I eld, i blod, i frost, i svält; —
Han var min fader, han.

Jag var ett barn, när han drog bort, se'n fridens dag
var slut,
Dock mins jag än hans stolta gång, jag mins den hvar
minut,
Hans hatt, hans plym, den bruna hyn
Och skuggan från hans ögonbryn! —
Nej, aldrig går det ur min syn,
Hur herrlig han såg ut.

Det hördes snart från höga nord, när hären ryckte
ned,
Hur han var käck, hur han var stark, hur i hvar strid
han stred.

Så sad's, han fått medalj också,
Det spordes snart, att han fått två;
Ack, tänkte jag i hjertat då,
Den som fick vara med.

Och vintern gick och drifvan smalt, och det var lust
och vår,
Då kom ett bud: din fader dött, han dog för ädla sår.
Jag tänkte då, jag vet ej hvad,
Var stundom ängslig, stundom glad;
Men mor, hon grät tre dar å rad,
Så blef hon lagd på bår.

Min fader slöt på Lappos slätt, sin fana närmst invid;
Det sägs, det var den första gång, han blekna setts
i strid!

På Uttismalm, för Gustafs land,
Min farfar dog med svärd i hand;
Hans fader föll vid Villmanstrand,
Han var från Carols tid.

Så var med dem, så blödde de, så har det ständigt
gått;
Ett herrligt lif de lefvat dock, en herrlig död de fått.
Ack, hvem vill stappla trög och tung?
Nej, gå i fält helt varm och ung
Och dö för ära, land och kung, —
Se, det är annan lott!

Jag är en fattig gosse, jag, som äter andras bröd,
Jag har ej huld, jag har ej hem, allt se'n min faders
död;

Men klaga är ej mitt behag,
Jag växer högre dag från dag,
Jag är en krigargosse, jag,
För mig fins ingen nöd.

Och lefver jag, tills jag blir stor och fyller femton år,
Till samma svält, till samma kamp, till samma död
jag går.

Der kulor hvina tätast då,
Der skall man finna mig också,
Der vill ock jag försöka på
I mina fäders spår.

Björneborgarnes marsch.

Söner af ett folk, som blödt
 På Narvas hed, på Polens sand, på Leipzigs slätter,
 Lützens kullar!

Än har Finlands kraft ej dött,
 Än kan med oväns blod ett fält här färgas rödt.
 Bort, bort hvila, rast och fred!
 En storm är lös, det ljungar eld och fältkanonens åska
 rullar;

Framåt, framåt led vid led!
 På tappre män se tappre fäders andar ned.

Ädlaste mål

Oss lyser på vår bana;

Skarpt är vårt stål

Och blöda är vår vana.

Alla, alla käckt framåt!

Här är vår sekelgamla frihets sköna stråt.

Lys högt, du segersälla fana,

Sliten af strider se'n en grånad forntids dar,

Fram, fram vårt ädla, härjade standar!

Än fins en flik med Finlands gamla färger kvar!

Aldrig skall vår fosterjord

Af våldets makt ur oförblödda bataljoners armar
 ryckas;

Aldrig ljuda skall det ord,

Att Finlands folk förrådt sin fria bygd i nord.

Falla kan den tappre blott,

Ej rygga för en faras hot, ej svika, böjas och för-
 tryckas.

Falla, sköna krigarlott,

Blif vår, se'n för en seger än vi kämpa fått!

Vapen i hand

Och käckt vår ovän nära!

Dö för vårt land

Är lefva för vår ära.

Rastlöst fram från strid till strid,

Ty nu är stunden vår och nu är skördens tid!

Glesnade leder vittne bära

Herrligt om mod och bragder, om vårt lands försvar.

Fram, fram vårt ädla, trotsiga standar!

Omkring dig än din trogna finska vakt du har.

Fänrikens marknadsminne.

»Gode vänner, män och qvinnor, fins här någon, som
mig hör,

Som vill lyssna till en visa af en gammal granadör?»

Så begyntes sången, yngling, ord för ord jag mins
den än;

När jag sist var rest till staden, hörde jag på torget
den.

Det var marknad; folk och varor mötte ögat, hvar
man såg,

Folket var ej gladt att skåda, och för köp var ej min
hog.

Se'n jag tanklöst gått och vandrat, kom jag till ett
hörn till slut,

Der en vagn i trängseln stannat några ögonblick förut.

Om med afsigt så den hejdats, om af tvång, det vet
jag ej;

Kusken höll, och framför spannet röt åt hopen en
lakej.

Men i vagnen satt en herre, vårdslöst mot suffletten
stödd,

Sobelbrämad var hans kappa, och hans barm var stjern-
beströdd.

Och jag såg och såg. Ett minne vaknade från forna dar;
Dessa anletsdrag jag skådat, tänkte jag, men när och
hvar?

Jo, vid Lappo, jo, vid Salmis stod han bland de tap-
pres tal,

Men han var kapten den tiden, nu är han en hög
genral.

Och förändrad var han mycket, ej likväl af åren blott,
Mer af denna stolta prägel han på lifvets höjder fått.
Var det högmod? Kanske icke; — i hans min, hans
skick, i allt

Låg ett drag af lugn tillika, fast förnämt och stelt
och kallt.

Gladt det var mig städs att råka en kamrat från kri-
gets tid,

Men på denne såg jag bara, hjertat blef ej varmt
dervid.

Yfs, jag tänkte, lys och stråla, förr var du bland oss
också,

Mindre stolt, men bättre smyckad var du, när du
blödde då.

Nu ljöd sången, skrälde plötsligt orden, som jag
nämnde här,

Genom marknadssorlet trängde stämman, darrande och
skär:

»Gode vänner, män och qvinnor, fins här någon som
mig hör,

Som vill lyssna till en visa af en gammal granadör?»

Jag var en, som ville lyssna, en af granadörens sort,
Och jag vände mig med stolthet från den höge herren
bort,

Styrde några steg åt sidan genom trängseln tyst min
gång

Och kom fram till gamle knekten, der han satt och
sjöng sin sång.

Högrest, men med blottadt hufvud på en trappas steg
han satt,

Med den venstra handen höll han öfver knä't sin
slitna hatt.

Denna hand fans qvar att sträckas mot en unnad
gåfva än,

Men den högra, den var borta, kriget hade skördat den.

Och han sjöng för menigheten, hvem som ville höra på,
Skräl var sången, priset ringa, hans publik var likaså;
Närmast honom kring hans trappa stodo i förtroligt lag
Några trasigt klädda pojkar och en glad student och jag.

Men han sjöng om höga minnen, dar, som strålat
länge se'n,

Hjeltar, gömda nu i grafven, bragder, halfförgätna re'n,
Det var Finlands kamp, han sjöng om, fosterlandets
sista strid,

Våra segrars, våra sorgers och vår äras gyllne tid.

»Jag har stått för kulor,» sjöng han, »uti sex och
tretti slag,

Kunnat tåla köld och hunger, kunnat vaka natt och dag;
Jag har varit man i ledet, fast jag nu förskjuten är,
Har min bättre arm i Ume och den andra bräcklig här.

Fins här bland ett yngre slägte någon enda, som var
med,

Då det ljud: till vapen. männer, det är slut med lan-
dets fred?

Då fans eld i mannasinnen, då var allt på annat vis,
Då brann också detta hjerta, som rätt nu är kallt som is.

Tavast'hus, jag kan ej glömma, hur i månens sken
du låg,

När från Hattelmalas höjder jag dig första gången såg!
Sen var stunden, bister qvällen, jag var trött af da-
gens färd,

Men jag sökte nu ej hvila, tänkte ej på tak och hård;

Nej, till dina fält och isar stod min längtan denna
 gång,
 Der fans mer än hård och flamma, mer än hvila nat-
 ten lång,
 Der fans Finlands här församlad, ung och modig, stark
 och fri,
 Och på oss såg fosterlandet och på fosterlandet vi.

Ära öfver gamle Klercker, evig ära kräfver han!
 Mångbepröfvad, sjuttiårig, var han än soldat och man.
 Ja, jag mins hans hvita hufvud, der bland rotarne
 han red
 Och med ögon som en faders såg på sina gossar ned.

Med sex tusen söner kring sig, lika stark som fienden,
 Ville han med fröjd och ära göra front i lifvet än.
 Tvekan fans ej, fruktan fans ej, allas längtan var att
 slåss,
 Och vi litte på hvarandra, vi på honom, han på oss.

Då kom Klingspor, fältmarskalken, stolt som maje-
 stätet sjelft,
 Med två hakor och ett öga och af hjerta knappt en
 hälft,
 Då kom Klingspor, tog befälet med sin höga titels rätt
 Och gaf order, han som Klercker, men hans order var
 reträtt.

Natt på drifvan genomvakad, stjernennatt vid Tavast'hus,
 Än, se'n många år förflutit, står du för mitt sinne ljus,
 Fast vår trohet blef besviken, fast vårt hopp blef sla-
 get kull,
 Fast vår seger blef en dröm blott för en hjertlös vek-
 lings skull.

När skall han sitt dåd förklara, när skall han till an-
 svar stå
 För de steg, han tog tillbaka, då han kunnat fram-
 åt gå,

För den nesa, som han fäste på vårt rykte, på vårt
mod,

För de tårar, dem vi göto, då vi bort få gjuta blod?

Sveko vi vid Siikajoki, när det ändtligt gälde se'n,
Låg vid Revolaks vår styrka ej i armar, men i ben?
Adlercreutz har kunnat svara, Cronstedt ock, och
andra fler,

Men de tappre, hör jag, finnas, der de icke svara mer.

Jag har nämnt de stora båda, ära, ära öfver dem!
Många deras vederlikar gått som de till fridens hem.
Döbeln hvilar, Duncker hvilar: spörjs det nu om
deras tid,

Får som här till vittne duga en förgäten invalid.

Hvarför fick jag icke falla, der så mången hjelte föll,
Der den käcka finska hären sina högtidsstunder höll,
Der vår ära lyste klarast, der vår lycka blidast var,
Under Siikajokis, Lappos, Alavos och Salmis' dar.

Ej jag tvungits då att tåga högt mot nordens snö på
nytt,

Ej att se vår segerglädje snart i mörk förtviflan bytt,
Ej att sörja tusen bröder, bittert dömda innan kort
Att på Torneås isar stelna och vid Kalix skänkas bort.

Hårda slut på våra mödor, tunga afsked från vårt
land!

Dock jag kom med några andra än till Vesterbottens
strand.

Se'n jag der med trofast kärlek blödt den svenska
sandén röd,

Sitter nu jag här på torgen, sjunger för en smula bröd.

Gud bevare fosterlandet! Ringa är allt annat se'n,
En soldat skall kunna mista lif och lycka, arm och ben.
Gud bevare fosterlandet, det är summan af min sång,
Så, fast andra ord förbytas, slutar jag den hvarje gång.»

Och han uppstod, granadören, gick bland menigheten
 kring,
 Fick en slant af en och annan, af de flesta ingenting;
 Och så kom han fram till vagnen, der den höge herren
 satt,
 Böjde djupt sitt gråa hufvud och stack fram sin slitna
 hatt.

Höge herren, generalen, klädd i glitter, bjefs och band,
 Blef då mörk och ryckte häftigt hatten ur soldatens
 hand,

Såg på honom, såg på folket, såg, och inom en minut
 Låg den gamles skatt af slantar slagen öfver torget ut.

Häpen stod der granadören, men generalen tog till ord:
 »Jag har hört din sång, jag kämpat såsom du för
 samma jord,

Att jag eger detta minne i min ålders höst ännu,
 Ser du, jag är stolt deröfver, mycket stoltare än du.

Det är sant, att lyckan svek oss under mången blodig
 dag,

Det är sant, att våra segrar byttes snart till nederlag.
 Men ödmjuka oss behöfva vi för ingen man ändå,
 Och jag bär min hatt på hufvu't; bär du, gubbe, din
 också.»

Sagdt; ett sken af hög förklaring i hans anlet nu sig
 spred,

Och han tryckte manligt hatten på soldatens hjessa ned;
 Men han talte — hjertat brinner än af glädje i mitt bröst,
 När jag tänker på hans uppsyn, när jag mins hans ord
 och röst:

»Ojemnt falla ödets lotter, så en högre vishet bjöd,
 Jag fått glans och rika håfvor, du fått ringhet, du,
 och nöd,

Men det bästa ha vi lika, trohet, aldrig vilseförd,
 Åra, med vårt blod beseglad och vårt hjertas vittnes-
 börd.

Derför äro vi kamrater, derför kom och sätt dig här;
 Glad vi dela må det mindre, när det större lika är.
 Jag har guld, om du behagar, jag har tak och bröd
 för dig,

Du må ha din sena trefnad och din vackra sång för
 mig.»

Och i samma stund i vagnen satt den gamle granadörn;
 Folket skilde sig med vördnad och gaf plats från hörn
 till hörn,

Och jag hörde vagnens rullning, der den for längs
 gatan ner,

Men min blick var skum af tårar, och jag såg den
 snart ej mer.

Lotta Svärd.

Ännu så händer det mången stund,
 Då vid qvällens trefliga härd
 Man träffar från kriget en gammal kund,
 Att man talar om Lotta Svärd.

Hur trumpen kamraten förut man sett,
 Får strax han ett blidare drag,
 Och de grå mustascherna krusas lätt
 Af leende välbehag.

Han mins, hur ofta från stridens ras,
 Från segerns blodade fält
 Han kommit tröttad och tömt sitt glas
 I Lottas bräckliga tält.

Och han nämner med glädje ett ord och par
 Om madamen och skrattar snått;
 Men han mulnar också, då du ler till svar,
 Om ej löjet är gladt och godt.

Ty en perla var hon på krigets stråt,
 Och en äkta perla också,
 Och något tålte hon skrattas åt,
 Men mera hedras ändå.

Och var hon vacker, och var hon ung?
 Hon räknade tjugo år,
 Se'n tredje Gustaf var Sverges kung,
 Och hon i sin lefnads vår.

Förr'n den ädle kungen i Finland stred,
 Hon blifvit en krigsmans brud;
 Och då trumman rördes och Svärd drog med,
 Så följde hon samma ljud.

Då var hon vacker. En läpp, en kind
 Som hennes så skär knappt fans,
 Och mången krigare såg sig blind
 På de bruna ögonens glans.

Men en vår är flyktig, en blomning kort,
 Och hennes, den blef ej lång,
 I trenne vexlingar gick den bort,
 En tredjedel hvarje gång.

En togs af den första vinterns köld,
 Sent mildrad och tidigt sänd,
 Den andra blef första sommarens stöld,
 Den vissnade solförbränd.

En del, den tredje, som återstod,
 Den höll hon ej mycket värd,
 Den lät hon drunkna i tårars flod,
 Se'n han stupat i striden, Svärd.

När det sista kriget med storm bröt ut
 Och hon syntes bland oss på nytt,
 Då mindes hon knappast sin fågrings slut,
 Så länge se'n hade den flytt.

Men vacker än, fast på annat vis,
För en krigsmans sinne hon var,
Och ofta nämndes hon än med pris
Som i blomningens bästa dar.

Fast de forna löjenas högqvarter
Nu hyste rynkor en flock,
Och ögat ensamt var brunt ej mer,
Men hela anletet ock.

Hon älskade kriget, hvad helst det gaf,
Mot-, medgång, fröjder, besvär,
Och de gråa gossarne höll hon af,
Och därför var hon oss kär.

Och om någon med Svärd vid hans fana stätt,
Var han säker att ej bli glömd;
Åt sådana mätte hon fullare mått,
Och för den skull blef hon berömd.

Så följde hon trogen och käck armén,
Hvart helst på sin marsch den kom,
Och der skotten smälde och kulan hven,
Der var hon ej långt bakom.

Ty de kära gossarnes unga mod
Det tyckte hon om att se,
Och mente, hur nära hon striden stod,
»Att hon ej var närmre än de.»

Och om någon tröttnat i rök och eld,
Eller fått sig ett ädelt sår,
Så »ville hon ha sin butik så stäld,
Att han nådde en styrketår.»

Och den grå butiken, den røjde också,
Om akt på dess flickor man gaf,
Att den herbergerat en kula och två,
Och de kunderna skröt hon utaf.

Nu lyssna vänligt och hör ett drag,
 Det sista af henne jag såg.
 Vi slutat Oravais' blodiga dag
 Och gjorde vårt återtag.

Med var hon, hade med möda fått
 Ur striden sin enda skatt,
 Sitt tält, sin kärra med käril och mått,
 Och sin grälle, bruten af spatt.

Vi rastade. Lotta skötte sin sak,
 Höll disk, som hon förr var van,
 Men gömdt var tältet, hon valt till tak
 Nu endast en skyrest gran.

Och sorgsen var hon, om än hon bedrog
 Med ett löje emellanåt;
 Hon sörjde de tappres sorg, och hon log,
 Men den bruna kinden var våt.

Då kom till henne, der så hon stod,
 En sälle, en ung dragon;
 Hans blickar lyste af öfvermod,
 Och af spotskhets svälde hans ton:

»Häll i,» så skrek han, »för ingen bang,
 I afton vill jag bestå,
 Ty silfver har jag, du hör dess klang,
 Och vänner kan jag mig få!»

Hon sköt på den stolte en vredgad blick:
 »Det är väl jag känner dig nu.
 För en fattig moder i fält du gick,
 Men hur stridde i dag här du?

I mitt tält der satt du försagd och vek
 Och qved, att du sårad var.
 Nu bär du rosor, då var du blek,
 Och såret, hvar fins det, hvar?

Säg ej, att din moder i grafven bor,
 Att för henne gevär du ej tog;
 Si! Detta land är din gamla mor,
 Det är denna mor du bedrog.

Och hade du skatter, din ränsel full,
 Och ett haf att ösa dem från,
 Vid Gud, en droppe för allt ditt gull
 Jag gaf ej en sådan son.»

Hon knöt vid sidan sin näfve blott,
 Det var så madamens manér,
 Och den rike stormaren fann ej godt
 Att försöka närma sig mer.

Men ett stycke borta vid vägens rand
 Der satt en yngling allen.
 På honom sänkte hon blicken ibland
 Med den blidaste stjernas sken.

Det syntes, om närmre hans skick man såg,
 Der han satt mot geväret stödd,
 Att han följt med möda vårt skyndade tåg,
 Och att rocken var genomblödd.

På honom såg hon från stund till stund
 Så moderligt varmt och rent,
 Som om hvarje glas, hon räckte en kund,
 Just varit åt honom ment.

Men då ständigt han sjönk blott djupare ner
 I de sorgsna drömmarnes famn,
 Då tycktes hon ledsna att vänta mer,
 Och hon nämnde ynglingens namn.

»Kom,» så hon sade med bruten röst,
 »An fins här en perla kvar,
 Kom hit, min gosse, ett glas ger tröst,
 Vi behöfva den nu enhvar.

Du blygs? Hvad mera! Jag vet det nog,
 Att ej guld i din ränsel du bär,
 Från ett torp i skogen till strids du drog,
 Och guld det skar du ej här.

Men der blod det gälde, der var du ej sämst,
 Det såg jag på Lappos slätt,
 Och vid Ruona stod du på bryggan främst,
 Då det stormades, mins du det?

Sörj därför ej, om ett glas du tar,
 För betalningen, den får gå;
 Ett glas för Lappo till godo du har,
 Och för Ruona fullaste två.

Och stod han, Svärd, vid geväret än
 Med sin tappra, vänliga själ
 Och hade dig sett, hur i dag igen
 Du blödde och slogs likväl,

Då stod du hos honom i denna stund
 Som en son hos sin köttsliga far,
 Och så sant jag lefver, på jordens rund
 Fans aldrig ett ädlare par.»

Soldaten kom och hon fylde sitt mått
 För den tappre till yttersta rand,
 Och det feltes ej stort, att till råga han fått
 Två tårar till der ibland.

Det är länge sedan jag henne såg,
 Men hon bor i mitt minne dock,
 Och madamen kommer jag gerna i hog,
 Och hon kan förtjena det ock.

Ty en perla var hon på krigets stråt,
 Och en äkta perla också,
 Och något tålte hon skrattas åt,
 Men mera hedras ändå.

Gamle Lode.

Ständigt, förr'n han gick att strida
 Och till anfall order gaf,
 Sågs den gamle Lode bida
 För sin front med hatten af.
 From och lugn med silfverhåren,
 Stod han så och bad en stund;
 Böner allt från barndomsåren
 Hördes än från gubbens mun.

Hatten af i alla leder!
 Stilla andakt, helig frid!
 Kulor kommo, slogo neder
 Än i truppen, än bredvid,
 Mången kämpe bet i gräset,
 Halt dock! Ingen storm förut,
 Innan »Fader vår» var läset
 Och välsignelsen till slut.

Först när han sin bön fått ända,
 Sagt sitt amen högt och gladt,
 Då var gubben klar att vända,
 Slog på hjessan ned sin hatt:
 »Komme nu all afgrunds skara
 Oss till mötes på vår stråt,
 Gud är med oss, ingen fara,
 Hurra gossar, raskt framåt!»

Och så bröt han in i elden
 Med sin Gud och med sin tropp;
 Inga makter, inga välden
 Skakat nu hans mod och hopp.
 Lutad, men med kraft i armen,
 Ömsom yr och allvarsam,
 Snö i locken, eld i barmen,
 Så gick gamle Lode fram,

Folket sade: »fyr och flamma!
 Nu är gubben ung på nytt;
 Forna junkern är den samma,
 Bor i hjertat oförbytt,
 Tänder i hans blickar blossen,
 Lyser oss till seger skön;
 Nu kan fan ej skrämma gossen,
 Se'n han bedt sin moders bön.»

Blodig lek var bragt till ända,
 Segern vår väl mången gång;
 Hären fick till ro sig vända
 Efter slutad bön och sång.
 Trötta skaror sökte tälten,
 Höllo glada rast igen;
 Lode? Nej, han mätte fälten,
 Spökande kring nejden än.

Ensam gick han för det mesta
 Utan buller, utan ståt;
 Några män blott af hans bästa
 Fingo följa honom åt.
 Hvar han varit värst i klämma
 Under dagen tung och lång,
 Der, der var hans tanke hemma,
 Ditåt styrde han sin gång.

Hade han ej nog af striden?
 Var dess hogkomst honom ljuf?
 Var, fast kampen var förliden,
 Han ej mätt på blod ännu?
 Ville han betrakta döden,
 Fröjdas åt dess offers tal?
 Lode? — Nej, han sökte nöden,
 Ville lindra likars qual.

Hvar af lif en gnista röjdes,
 Hvar en puls än vaken fans,
 Der höll gubben rast, der dröjdes,
 Der försöktes vård och ans,

Ingen fick i omsorg svika,
 Ingen välja känd och kär,
 Vän och ovän, allt var lika,
 Bröder voro alla der.

Mången kämpe, van att akta
 Lifvet blott som stundens lån,
 Kunde stå och tyst betrakta
 Gubbens vandring långt ifrån,
 Glömma bivuakens nöje
 Blott för nöjet att en stund
 Le, men med sitt bästa löje,
 Åt hans underliga rund.

Och man sade: »hugg och klappa!
 Var hans rop i stridens ras;
 Nu, så får han gå och lappa
 Hvad han nyss här slog i kras.
 Dock, — det var ej gamle Lode,
 Som bröt leder och högg ned,
 Det var gubben ej, den gode,
 Det var pojken, som var vred.»

Pojke var han, men med heder,
 Pojken satt i hjertat lugnt;
 Gammal tro med gamla seder
 Höll det hemmet varmt och ungt.
 Stilla allvar var hans yta,
 Såg man i hans blick likväl,
 Sågs den som i speglar bryta
 Glädjen i hans barnasjäl.

Enkel skrud och enkel ära
 Var hans fröjd, kampanjen lång.
 Det blef fred. Han måste bära
 Band och stjernor se'n nå'n gång.
 O, då var det, som om ståten
 All hans vår kylt af till höst,
 Som om pojken, halft förgråten,
 Klämts och frusit i hans bröst.

Kom han då inför paraden
 Tvär och tung i högtidsdräkt,
 Stod hans manskap hela raden,
 Häpet, som ur sömnen väckt,
 Ingen skyldring gick med gamman,
 Ingen sväng förtjente ros,
 Tills han gaf dem allesamman
 Kort god dag och red sin kos.

Sådant hände, dock blott sällan,
 Blott en stor parad till lags.
 Höll han öfning deremellan,
 Var han klädd som fördomdags.
 När han då red fram för skocken,
 Eja, det var sömn ej då;
 Gamla herrn och gamla rocken,
 Dem förstod man sig uppå.

Lif och kraft i hvar manöver,
 Lust och fröjd, hvar helst han kom,
 Aldrig under, alltid öfver
 Hvad han trott sin skara om.
 Gubben fick ej annat göra
 Än att gå från man till man,
 Nypa här en kund i öra,
 Der i skägget gladt en ann'.

Folket sade se'n: »annamma!
 Än har gubbens vår ej flytt.
 Forna junkern är den samma,
 Bor i hjertat oförbytt.
 Tiden på hans hjessa snögat,
 År och mödor böjt hans kropp,
 Pojken log dock än ur ögat,
 Skälmen kröp ur gömman opp.»

Främlingens syn.

Hvem är palatset, som jag for förbi
 I qvällens mörker nyss? Hvem bor deri?
 Så graflikt hemskt det stannat i mitt minne:
 Det höjde sig så stolt bland nejdens hus,
 Men det var mörkt och tomt och dött der inne,
 Blott ur ett rum, ett enda, lyste ljus.

Jag stannade en stund och såg. Det var
 Palatsets stora sal, som lyste klar;
 Den låg som öppen för mitt skärpta öga.
 Jag sökte menniskor i salen, men
 Min väntan såg sig fylld så ganska föga,
 Blott två gestalter rörde sig i den.

En svartklädd qvinna, hög, fast böjd af år,
 Med rika lockar af ett silfverhår,
 Som föll på skuldran ned, var en af dessa;
 En svartklädd man, den andra af de två,
 Höll lugnt en kandelaber, och hans hjessa,
 Än buren upprätt, sken som snö också.

Mitt öga följde dem. Det fans en bild,
 En taffa fäst på salens vägg, och skild
 Från den på ringa afstånd fans en annan.
 När qvinnan nådde dessa på sin rund,
 Då höjde fridsamt hon den sänkta pannan
 Och såg mot dem liksom i bön en stund.

Hvem var hon? En minut, och allt förgick:
 Hon hade vandrat. Nästa ögonblick
 Sågs ej ett ljus sig mer i slottet tända.
 Hvem var hon, säg? En vålnad utan ro?
 En enslig bilderdyrkerska, kan hända,
 Från andra länder och af annan tro?

Nej, främling, ingen vålnad, ingen strid
 Du skådat, — allt var verklighet och frid.
 Dock om i morgon du vid samma timma
 Vill följa vägen, som till slottet bär,
 Skall du som nyss se ljus i salen glimma
 Och se den gamla qvinnan åter der.

Se'n långa tider re'n, se'n många år
 Med samma tjenare i samma spår
 Hon vandrar så, hvar gång till natt det stundar:
 Hon dröjer en minut, se'n syns hon gå;
 I nästa stund hon hvilar re'n och blundar,
 Och det är fridens sömn hon sofver då.

De båda bilderna, du kunde se,
 Två ädle bröder Ramsay voro de,
 I denna boning vuxna med hvarandra.
 Den ena stupade på Lemos strand,
 Helt kort derpå vid Lappo föll den andra,
 Och båda för ett älskadt fosterland.

Om dem vet sägnen tälja många drag,
 Och Finlands skalder sjunga än i dag,
 Hur gladt sitt unga hjerteblood de blödde.
 De fingo segra i sin ålders vår,
 De fingo falla för det land, dem födde.
 En tjuguett, den andra nitton år

Men qvinnan, ädle främling, som du såg
 Med dyster undran, när i stilla tåg
 Hon långsamt skred från broder och till broder,
 Hon lefver nu af sina minnens skatt:
 Det var de båda tappres gamla moder,
 Hon tillbad bilder ej, — hon tog god natt.

Fänrikens helsning.

(Till Gregori Tigerstedt på femtionde årsdagen af striden vid Revolaks.)

»**H**ar du på lifvets stigar märkt nå'n gång
 Ibland de tusende, du der sett vandra,
 Hur af en okänd makt, ett inre tvång,
 En menniska kan dragas till den andra?
 Man ser ett anlete, en röst man hör,
 Och fångslas, glädes, vet ej sjelf hvarför.

Det fans vid Cronstedts skara förr en man,
 Ännu i minnet kär för mig att skåda,
 Jag var re'n veteran, en yngling han,
 Men samma ande bodde i oss båda.
 Jag glömmer mycket, glömmer lätt, men nej!
 Gregori Tigerstedt jag glömmer ej.

Det syntes på hans blick, hans gång, på allt,
 Att han var född för svärdet, ej för trossen.
 En högre krigarbild, en smärt gestalt,
 Gick han sin bana fram, den raske gossen.
 Han var mitt ögas fröjd från dag till dag,
 Han kände icke mig, men honom jag.

Jag mins hans stämma: fostrad högt i nord,
 Ljöd den som nordan skarp inför plutonen;
 Till målet bar som kulan hvart hans ord
 Och trängde in, ty det var krut i tonen;
 Det låg ett vittne re'n i denna röst,
 Att den var hemma från ett trofast bröst.

Och hvart det bar, hvad helst han pröfva fick,
 Vid hopplöst återtag af nöd och våda,
 Brann samma eld i samma öppna blick,
 Sågs samma lugn i samma anlet råda;

Det var, som om man läst i brons deri:
 Än kommer dag, än är ej allt förbi.

Ibland när farten norrut blef för stor
 Och mången kämpe grät af harm och smärta,
 Då bet han tänderna ihop och svor,
 Men tåren gömde han uti sitt hjerta;
 Blott pressadt från hans läppar hörde vi:
 Än kommer dag, än är ej allt förbi.

Och dagen kom, hans festdag, då vår här
 Med ära kunde veckla ut sin fana.
 Vid Revolaks ljud ropet: i gevär!
 Och krigarn, jagad nyss, fick ändra bana.
 En blyxt af fröjd flög genom männens rund,
 Det var en stund, en oförgätlig stund.

O hvilken syn! En här med slocknadt hopp
 Bröt fram att det vid stridens låga tända,
 En hämmad ström ur sprängda dammar lopp
 Att mot hvart hinder sina böljor vända,
 Ett folk, förnedradt till förtviflans rand,
 Stod upp att värna sina fäders land.

I ljus smalt rodnan bort kring österns berg,
 Och dagens strålflod kom allt mera nära,
 Då tog omkring oss drifvan purpurfärg,
 Der grydde morgonrodnan af vår ära:
 Allt djupare, ju högre solen stod,
 Sken denna morgonrodnad, — den var blod.

Men dagens första väkt knappt än förgått,
 När stridens sista flamma var förbrunnen
 Och Siikajokis unga seger fått
 En tvillingsbroder, lika schön befunnen.
 Ett jubel skallade från led till led,
 Det var den helsning, som den mottogs med.

Jag stod på kampens kulle. Allt var lugnt,
 Der vreden rasat nyss, nu rådde friden:

Man stred ej mer, man sof der djupt och tungt,
 Man sof den sömn, som mer ej störs i tiden;
 Och fans en vaken, var det blott en vän,
 Som hos en vän, som somnat, dröjde än.

Jag hade sökt, jag hade hittat rätt,
 Jag fått en visshet, lika svår att sakna:
 Jag hade sökt bland leden Tigerstedt,
 Men han fans här, han fans ej bland de vakna.
 I segrerns stund, af stridens glädje varm,
 Han somnat här med genomstungen barm.

Den tappre! Nyss likväl jag honom såg
 Så ung, så käck, så stark sin stormning våga
 Och rycka an i omotståndligt tåg
 Mot höjda svärd och vilda eldgaps låga;
 Nu låg han stel, på samma drifva sträckt,
 Der nyss Bulatoffs eldar djerft han släckt.

Dock än med lifvets färg ifrån hans drag
 Ej prägeln af hans lugna själ försvunnit,
 Uti hans bleka anlet kunde jag
 Än se det trygga mod, jag förr der funnit;
 Jag måste tänka, när jag såg deri:
 Än kommer dag, än är ej allt förbi.

Och se! Än var ej allt förbi. Ännu
 Han sparad blef för fosterlandets fana.
 Jag såg ej honom se'n. Kanhända du
 I lifvet möter honom på din bana:
 Då helsa honom än från fordomdags,
 Från Stål, från bragderna, från Revolaks.»

Så talte gamle Stål en gång om dig,
 Du kämpe från vår äras gyllne tider.
 Hans helsning har studenten gömt hos sig,
 Tills grånad re'n han bär den fram omsider,
 Nu, när ett sekel hunnit halft förgå,
 Se'n för din fosterjord du stridde då.

Tag denna helsning kärt, det bor i den
 En helsning ock ifrån det land, dig födde;
 Det räknar lederna utaf de män,
 Som för dess tro, dess hopp, dess minne blödde.
 De glesnat mycket, desto mera har
 Det kärlek för de få, det eger kvar.

Det tackar dem för detta trogna mod,
 Som än vid polens is ej slöt att brinna,
 Det tackar dem för allt det ädla blod,
 De för dess framtids räddning låtit rinna,
 Att genom dem dess lösen kan förbli:
 Än kommer dag, än är ej allt förbi.

Von Törne.

Jag mins väl knappast, om jag talt tillförne
 Om mannen från S:t Mickel, gamle Törne?
 Bland gråa hjeltar nämndes äfven han
 Och förde Savolaks vargering an.

Von Törne, vet du, var en äkta finne,
 En gammal, knotig björk med masur inne,
 Det var ej lätt att öfver honom rå,
 Det skulle vara hugg, som bet uppå.

Han visste af det sjelf och trodde gerna,
 När folket sade, att han hade kärna,
 Att gamle Törne stod uppå sin kant
 Båd' som major och öfverstelöjtnant.

Jag kände gubben under freden redan,
 Då var han rund och trygg som framgent sedan;
 En främling kunnat tro sig se en stock,
 Som man klädt sporrar på och krigsmansrock.

Men i den stöcken fans ett hjerta slutet,
 Ett hjerta fläckadt ej, ej heller brutet,
 Med starka pulsar och med eldadt blod,
 Ett kärnfriskt mannahjerta, fullt af mod.

Och detta hjerta slog för fosterbygden,
 Att veta akta den, se, det var dygden.
 Hvarför? Jo, derpå gaf han det besked,
 Att den var hans och hans vargerings med.

Jag mins, hur ofta, när han var bland kända,
 Det var hans lust att orda utan ända
 Om detta land, »det bästa rakt, som fans,»
 Och om dess folk, »ett sådant folk som hans.»

Han stod då gerna bredbent midt i ringen,
 Det var hans sturska vana, efter ingen
 I vida världen, liten eller stor,
 Förneka djerfts, att han var finsk major.

Som denna ära höll han ingen annan,
 Med den i hugen lyfte stolt han pannan
 Och var beredd att gå fast mot en verld
 Med sin kohort, sin fullmakt och sitt svärd.

Ibland likväl, när han var rätt i taget,
 Beskref han finnens enfald för gelaget,
 Hur ärlig mången var, men dum också:
 Han log hvar gång ett jättelöje då.

Men kom en annan och försökte klandra, —
 Pass! Det gick an för gubben, ej för andra.
 Långt förr'n berättarn hunnit än till slut,
 Fick han tillbaka: »herre, håll er trut!

Jag frågar er, som är så stolt i orden,
 Hvar ni sett en nation på vida jorden,
 Sett, eller läst om en i skrift, i bok,
 Mer än den finska ädel, käck och klok.

Försök att stå med den på tjenstens vägnar,
 Der kulan hviner, och der blod det regnar,
 Och svara, se'n ni pröfvat sjelf och sett,
 Om finnen saknar eld och ej har vett!»

Som han i freden var, var han i striden,
 Jag var furir vid gubbens trupp den tiden
 Och kunde nämna många andra drag,
 Men vill blott tala nu om Lappos dag.

Vi voro sända då att rensa skogen,
 Vi ville fram, hvar man var redobogen,
 Men gamle herrn fick lust att göra halt,
 »Emedan finnen sköt så skarpt och kallt.»

»Halt,» skrek han, »gossar, tagen stöd af träden
 Och mejen skocken, som man mejar säden;
 Skarpt korn, kall sigtning! Här får korpen stek,
 Det här blir en förderfvadt rolig lek.»

Han kände hvarje man i bataljonen
 Till namnet icke blott, men till personen,
 Gaf akt, så långt han såg, på en och hvar,
 Och hade ord för alla som en far:

»Rätt så, Karl Hurtig, det var träff, det skottet,
 Nu puffar aldrig mera den, som fått'et.
 Bra, korporal Flink, du skjuter som i fjol!
 Aj, se, för tusan, der föll Per Pistol!

Nå, det var synd med stackars gossen käcka,
 Hans gamla far skall få mitt torp för Pekka.»
 Så var hans språk, så förde han befäl,
 En finsk major till botten af sin själ.

Det kom ett bud från Adlercreutz: »forcera!
 Framåt med bataljonen, skynda mera!»
 Von Törne hörde ganska lugnt derpå,
 Behöll sin plats och svarte blott: »jasa!»

Nu kom det glada. Gubben stod vid fanan,
Stod stolt och rund och bredbent efter vanan,
Som om han ärnat stå till världens slut
Och ment åt sjelfva kulan: »stopp, vet hut!»

Hvart ville budet med en slik ta vägen?
Den unge fänriken var helt förlägen,
Han hade sprängt dit öfver sten och stock,
Och allt stod gubben qvar mot order dock.

»Ryck framåt, herr major!» — »Tyst herre bara!
Ni kan ju se det, här är ingen fara.»
»Men generaln befalt.» — »Ja, lefve han!
Karl Adlercreutz, han är en ärans man.»

Han sagt det knappt, när han från närmsta tallen
Fick sig en sats af splittrad bark mot skallen:
»Åhå, jag kunde vänta sådant här,
Det är en karl att sigta bra, den der.

Det var så när, att han mig träffat hade;
Nu får jag säga, som Hans Klinga sade,
När kulan strök förbi hans ögonbryn:
Den djefvuln aktar ju ej ens folks syn.»

De orden hade ständigt gjort hans nöje,
Nu log han ock på nytt sitt stora löje
Och stälde sig helt trygg som nyss förut,
Med hand i sidan och med benen ut.

Gud vet, hur länge än han dröjt med slaget,
Men bäst han stod der midt i sjelfva taget,
Paff, kom en kula åter och flög hän
Rakt genom porten mellan gubbens knän.

Den gamle märkte fladdret i syrtuten,
Såg ned, såg på den, den var genomskjuten,
Höll upp ett skört, det andra likaså, —
Fördömdt, det syntes hål i båda två.

Nu blef han misslynt, tog sig vid sitt öra:
 »Här får Matts skräddare ett vackert göra!
 Men skynda, gosse, kära Janne, kom
 Och se, om det står bättre till bakom.»

Och Jan, hans gamla dräng, steg fram: »Ack herre,
 Nu gick det tokigt, här är sjufalt värre,
 Der framtill fins dock ⁱⁿ skörtet i behåll,
 Men här en trasa bara utan fäll.»

Då blef von Törne vred: »Nej, si en tocken,
 Som tar och skjuter platt förderfvad rocken,
 Som jag i dag bär på mig andra dan!
 Framåt här, gossar! Fan skall ta den fan!»

Den femte Juli.

»Nu lyser julisolen klart,
 Mitt sinne stäms så underbart
 I denna morgonstunden;
 Kom, yngling, om du vill som jag,
 Kom, låt oss andas några drag
 Af sommarluft i lunden;
 Det är i dag en högtidsdag.»

Den gamle knekten talte så,
 Sköt nätet bort, stod upp att gå
 Och tog mig tyst vid handen;
 Och genom byn vi följdes åt
 Och öfver ängens blomsterstråt
 Till blåa sjön och stranden,
 I perlor klädd af daggens gråt.

O hvilken himmel, hvilken jord!
 Den gamle talte ej ett ord,
 Han tycktes blott betrakta.
 En tår föll på hans kind ibland,
 Omsider tryckte han min hand
 Och log och sporde sakta:
 »Säg, kan man dö för detta land?»

Jag teg. En blick ur hjertat var
 Mitt enda, lätt förstådda svar,
 Han sökte ej ett annat.
 Och tystnad rådde en minut,
 Han såg kring nejden som förut
 Från kullen, der vi stannat;
 Då tog han ord, då brast han ut:

»Ja, yngling, här från denna strand
 Du ser ett stycke af det land,
 Som fosterland du kallar:
 Skönt som vid Virdois sjöar här
 Är det kring Saimens tusen skär,
 Der Vuoxens bölja svallar,
 Der Imatra i skum sig klär.

Och stod du nu längst upp i nord,
 Du såg en lika herrlig jord
 Ifrån dess fjällar höga;
 Och om den flacka kust du såg,
 Som sköljs af Bottenhafvets våg,
 Låg Finland för ditt öga
 Och tände kärlek i din hog.

Men vet du, hvad jag syftar på,
 Kan du den tysta tår förstå,
 Som i mitt öga sitter?
 Och denna dag, säg anar du,
 Hur den kan vara mig så ljuf
 Och lika fullt så bitter?
 Det är den femte juli nu.

En dag gryr upp, en dag förgår;
 Hur mången lemna ens ett spår,
 När den från oss är tagen?
 Den femte juli, ack, den drog
 Ej spårlöst bort, jag mins den nog
 Se'n sjutton år den dagen,
 Det var den dag, då Duncker dog.

Här fans ett folk i Suomis land,
 Det fins ännu: vid sorgens hand
 Det lärt att bära öden,
 Det känner intet offer svårt,
 Dess mod är tyst, dess lugn är hård,
 Dess trohet trotsar döden,
 Det är det folk, vi kalla vårt.

Du ser det i dess hvila, du,
 Det härjas ej, det störs ej nu,
 Dock kan för det du flamma;
 Jag såg det i dess pröfningsstid,
 I frost, i svält, i storm, i strid,
 Jag såg det då det samma;
 Hvad, tror du, kände jag dervid?

Jag såg det blöda dag från dag,
 Jag segrar såg och nederlag,
 Men ingen såg jag svika;
 I bygder, der ej sol gick opp,
 Stod kämpen än med ishöljad kropp
 Och nekade att vika,
 Fast utan hem och utan hopp.

Hvad tålamod, hvad mannamod,
 Hvad kraft i hug, hvad eld i blod,
 Hvad lugn i skiften alla,
 Hvad bragder kräfdes ej af den,
 Som detta folk, som dessa män
 Sin hjälte skulle kalla
 Och dyrka efter döden än?

Men fråga, om du träffar på
 En veteran från kriget då,
 En af de tappras skara,
 Spörj, om han kände dock en man.
 Som priset öfver alla vann,
 Och trofast skall han svara:
 Ja, herre, Duncker hette han.

Och utan höga anors lån
 Kom denne man, en hyddans son,
 Från obemärkta trakter,
 Och vann en storhet, knappast drömd,
 Blef landets stolthet, blef berömd
 Som starkast bland dess vakter,
 Och blir i Finlands tid ej glömd.

Och denna äras rena glans,
 Hans kärlek gjorde den till hans,
 Hans varma hjertas låga.
 Sin fosterjord han trohet svor,
 För den som för en brud, en mor
 Sitt allt han ville våga, —
 Med denna kärlek blef han stor.

Han föll; och dock, hvad herrlig lott
 Att dö som han, se'n så man fått
 Sitt lif med ära hölja!
 Det är att trotsa glömskans sjö,
 Att lyftas som en grönklädd ö
 Ur djupet af dess bölja,
 Det är att dö, och dock ej dö.

Nu stråla blomsterprydt, o land,
 Hög öfver allt en löfrik strand
 Ur sommarvarma vågen,
 Låt rodna dina fjällars topp,
 Låt skimra dina strömmars lopp,
 Och slå mot himlabågen
 I glans ditt Saima-öga opp!

Att minnet, när på denna dag
 Det nämner Dunckers namn som jag,
 Kan stolt till dig sig vända
 Och säga: se, så herrligt log
 Det land, som hjeltens kärlek tog;
 Säg, kan det hjertan tända?
 Det var för denna brud, han dog.»

Munter.

Vackert var det att betrakta
 Hjeltén Adlercreutz, genralen,
 Hur han kom så tyst och sakta
 Till soldatens graf i dalen,
 Hur han stannade vid randen
 Och, med hatten sänkt i handen,
 Såg den enkla bädd fullbordas,
 Der Hans Munter skulle jordas.

Stor var eljest icke hopen,
 Honom följde i det sista,
 Två soldater gräfde gropen,
 Fyra stodo vid hans kista;
 Men till heders se'n för resten,
 Utom generaln och presten,
 Tre korpraler, pengar värde,
 Och furiren, jag, — den fjerde.

Annan ståt fans ej att skåda.
 Klädd i slitna krigarkläder
 Låg han, Munter, i sin låda
 Hopklämd mellan fyra bräder,
 Trygg och nöjd att se i döden,
 Som han var i alla öden,
 Samma kämpe som i lifvet,
 Mindre ferm blott, det är gifvet.

Nu, när skild från strid och skiften
 Sitt qvarter han fått, soldaten,
 Framsteg korpral Buss på griften
 Och höll tal om stridskamraten.
 Hur han var till börd och minnen,
 Hjerta, språk och kraft och sinnen
 Som en slant till krigsman slagen. —
 Allt drog gubben Buss i dagen.

Det var konstlöst, men man rördes,
 Stod der qvar i tyst förbidan,
 Log, när Munters kärnspråk hördes,
 Strök mustascherna åt sidan. —
 Vill du lyssna till hans saga?
 Den är enkel och alldaga,
 Kan väl mödan knappt betala;
 Hör dock! Gamle Buss må tala.

»Krigsmän, nu är Munter borta.
 Känd och käck långt mer än mången,
 Har han kommit nu till korta
 Och åt döden gett sig fången.
 Efter marscher, stormar, strider
 Har han nu gjort halt omsider,
 Lagt sig här till rast i backen
 Och vändt lugnt i vädret klacken.

Fråga oss, som närmst i elden
 Fått med honom kulor smaka,
 Om han höll sig, der man stälde'n,
 Eller ryggade tillbaka,
 Om i striderna och slagen
 Han fick hvitt i anletsdragen
 Eller såg mot dödsminuten
 Mörkbrun, som af koppar gjuten?

Till armén från vilda skogen
 Kom han, styf till skick och later,
 Sina tappra fäder trogen,

Allt från hedenhös soldater,
 Svarte kort och talte föga,
 Log med skalken i sitt öga:
 Högst tre ord, se'n stum som siken,
 Men på hufvu't slog han spiken.

Liksom han så hela raden
 Af hans släkt gått fram i verlden,
 Blödt och dött i lägsta graden,
 Hållit truten, talt med svärden.
 En gång som ett troll omsider
 Steg i Karl den tolfte's tider
 Ända till furir en Munter,
 Se'n dock bar på nytt herunter.

Mången, ej i tjensten öfvad,
 Släpper sent sitt hem ur minnet,
 Hänger näbb och går bedröfvad,
 Innan tiden stålsatt sinnet;
 Sådan var ej Munters vana,
 Nej, till tredje Gustafs fana
 Kom han, rakt från första dagen
 Som en slant till krigsman slagen.

Drack af fröjd, blef vild om qvällen
 Och slog buckla på geväret;
 Nästa morgon fick sig sällan
 Litet fuktel för besväret.
 Väbeln sade: »tag ej illa,
 Så är tjensten, gubbe lilla;
 Har du mjuknat nu till början?»
 »Jo,» sad' Munter, »tack för smörjan!»

Nykter var han ock allt sedan,
 Hurtig, nöjd och oförtruten,
 Fick i första dusten redan
 Venstra skuldran genomskjuten.
 Döbeln stod då bland de sina,
 Hörde samma kula hvina:

»Den gick nära, barn, hvem fick'en?»
Munter svarte: »jag var pricken.»

Knappast läkt på nytt den gången,
Fick han åter lyckan pröfva,
Fick, i en kosackhop fången,
Sina breda fötter öfva;
Tvangs att följa halfva milen
Steppens fåle, snabb som ilen,
Tills af några djerfva kunder
Han blef frälst som af ett under.

Svetten svälde i hans panna,
Hjertat slog och barmen häfdes,
När han ändtligt kom att stanna; —
Dock god min behölls och kräfdes.
»Fick du trafva?» ljödo ropen
Skämtsamt ur den ystra hopen,
»Hur gick färden, hur var stigen?»
Munter svarte: »temmeligen.»

Kort derpå blef Armfelt slagen;
Munter blodbestänkt, ja, färgad,
Stod sin fana närmst den dagen,
Genom honom blef hon bergad.
Nu, vasserra, ändtligt fick han
På den fasta, gråa brickan
Svärdsmedaljens hederstecken;
Munter sade lugnt: »å necken!»

Som han var i dessa strider,
Lika nöjd och oförfärad
Var han allt till sista tider,
Endast mer bemärkt och ärad,
Var nu grå i skägget vorden,
Kanske än mer karg på orden,
Men i eld och rök och flamma,
In i döden än den samma.

Sent på ett besök i våras
 Kom hans mor till bivuaken,
 Då fick Munter lof att tåras,
 När han såg den gamla draken;
 Satt ock sedan långt på natten,
 Teg och log och såg på skatten.
 Detta möte var det sista,
 Nu lär gummans hjerta brista.

Aldrig nej, hvad helst hon sade;
 Till hvart ord från moderns tunga
 Endast ja och ja han hade;
 Tills hon ändtligt hördes sjunga:
 »Käre son, var ej förvägen,
 Håll dig saktligt, gå ur vägen,
 Bättre fly än illa fäkta;» —
 Då sad' Munter: »pass, ursäkta!»

Dock, hans kula, den var gjuten,
 Här var gränsen, här fans döden,
 Se'n han käck och oförtruten
 Följt armén i alla öden.
 Än i går dock blef han funnen,
 Hurtig med tobak i munnen,
 Som piket hos generalen,
 Der ett krigsråd hölls i salen.

Nyss på ordena vi läste,
 Hur, liksom att föra ordet,
 En granat kom in och fräste
 Mellan herrarne kring bordet.
 Munter, van att röra bränder,
 Spottade i styfva händer
 Och fick gynnarn öfver nacken,
 Flink att skynda ut på backen.

Dörren hann han, klippte sedan
 Genom farstun ut i rycken,
 Stod så när på trappan redan,
 När granaten sprang i stycken.

Det var Munters bragd den dagen.
 Nu så låg den tappre slagen,
 Dock, till modet än behållen,
 Sad' han endast: »fan tog bollen.»

Än i dag, när morgon grydde,
 Höll han qvar af lif en gnista;
 Ingen klagan, hållning prydde
 Veteranen i det sista.
 »Stackars gubbe, ena armen,
 Den är borta, hela barmen
 Full med skärfvor af granaten!»
 Munter sad': »han sprack, den saten.»

Sådan slöt han, sådan var han,
 Karl i början, karl i slutet,
 Trög i ord, men qvick i faran,
 Med om saken oafbrutet.
 Van att handla, ej att pråla,
 Van att sakna, van att tåla,
 Var han man att allt fördraga,
 Allt, ja, utom ett — att klaga.

Kunde verlden oss betala
 Våra bistra dar och nätter,
 Egde de ett språk att tala,
 Finlands genomblödda slätter,
 Kunde härens fanor säga,
 Hvad en Munters likar väga,
 Mången med galon på rocken
 Fick då buga för en tocken.

Ja, min gamla barm känns höjas,
 När jag honom mins i ledet;
 Skulle dödens fåror plöjas,
 Vänner, det var häst i redet;
 Aldrig ängslig och förlägen,
 Bara hejsan och ur vägen,
 Gången jemn och efter trumman,
 Framåt, det var hufvudsumman.

Och hur var han dock ej boren
 Vänfast, trofast, lugn och stilla!
 Som ett barn, fast grå till håren,
 Ville han knappt ovän illa.
 Fienden var för hans händer,
 Hvad tobaken för hans tänder;
 Begge slet press och våda,
 Dock som kära plantor båda.

Heder öfver honom, heder
 Öfver krigarn, der han gömmes!
 Mannamod och mannaseder
 Akte, att hans namn ej glömmes.
 Inga slafvar trampe kullen,
 Der den tappre bor i mullen,
 Nej, en ätt af gamla stammen
 Skydde ständigt grafven. Amen.»

När korpralen slutat hade
 Och steg ned från vigda sanden,
 Tog genralen sjelf en spade
 I den segervana handen.
 Det var han, som sist af alla
 Sakta lät på grafven falla
 Litet stoft af fosterjorden;
 Men han talte. — Glöm ej orden!

Hvad han sade föll i tycket,
 Väckte tankar mångahanda,
 Fast det ej var grant och mycket,
 Endast talt i Munters anda;
 Nog det var att vittne bära
 Om vår trohet, om vår ära,
 Nog också till krigarns minne; —
 Orden lydde: »han var finne.»

Von Essen.

Han stod på sin farstutrappa
Med mössa af krigarsnitt,
Med sporrar och ryttarkappa,
Han ärnade göra sin ridt.

Han stod der sjuttiårig,
En kämpe till min och blick,
Smärt, högre, silfverhårig;
Der har du hans yttre skick.

Men hvad vållar hos gubben vreden?
Han stampar helt vildt af harm.
Vi lefva ju midt i freden,
Hur gör han sådant alarm?

Betrakta blott lugn processen,
Så farligt är ej dermed,
Du ser den gamle von Essen,
Du ser hans vanliga sed.

Nu ropar han. Lyss till orden,
Nu ger han reson och skäl:
»Matts kusk, du mitt straff på jorden,
Dig borde jag rakt slå i hjäl.

Hur länge skall här jag bida,
Allt för din sömnighets skull,
Du känner, när jag vill rida,
Du vet ju, när timmen är full.»

Och kusken, han kom ur stallet
Med skymmeln stolt att se;
Att han sofvit, det var ej fallet,
Han vaknat för fort kanske.

Med hufvudet högt uppburet
 Framledde han hingsten stum.
 Blixt, dunder! Det ädla djuret
 Stod skälfvande, höljdt af skum.

Han steg från sin farstutrappa,
 Genraln, i sitt bästa skick,
 Med sporrar och ryttarkappa,
 Då föll på skymmeln hans blick.

Han stod som af åskan slagen,
 Han trodde sitt öga ej:
 »Säg, skurk, är min syn bedragen,
 Är detta ditt verk? Säg nej!

Men dukar du upp en fabel
 Och ljuger mig full här nu,
 Så går jag och tar min sabel
 Och klyfver ditt hufvud i tu.»

Det var Matts kusk, soldaten,
 Han blef ej så lätt försagd;
 Väl hade han gjort mandaten,
 Men svarade sjelf för sin bragd.

»Hur? Ljuga här?» stolt han sade,
 »En skam är att misstros så.
 Väl svårare skuld jag hade
 Och ljög ej, herre, ändå.

Här kom en kosack på vägen,
 Han skröt med sin flinka rapp.
 Hvad? Skulle jag bli förlägen?
 Jag red med honom i kapp.»

Von Essen, sjuttiårig,
 Med flammande eld i barm,
 Smärt, högre rest, silfverhårig,
 Han hoppade högt af harm.

»Bort,» skrek han, »du fräcka sälle,
Till stallet igen och mins
Att hemta i skynmelns ställe
Den gröfsta piska, der fins!»

Han var en man, soldaten,
Som stått för kulor och död,
Som tagit sin kost af staten;
Nu åt han von Essens bröd.

Han gick helt stum och sluten,
Men hans öga, det brann i glans;
Han gick och kom på minuten
Med den gröfsta piska, som fans.

Han räckte den åt sin herre:
»Jag var man i mitt led också,
Och sköts det, sköt jag än värre,
Och stacks det, stack jag som två.

Skall nu som en häst jag smaka
Er snärt, då jag gjort som bäst,
Så sparkar jag upp tillbaka,
Och sparkar ock som en häst.»

Genralen, han hörde hotet,
Helt rak tillbaka han steg,
Han tycktes ej ha emot'et,
Han såg på mannen och teg.

Och allt som han såg, så höjde
Han högre sin resliga kropp,
Och allt som han teg och dröjde,
Så klarnade anletet opp.

»Och hör du,» skrek han omsider,
»Hvar fick du ett sådant mod?
Det är från forna tider,
Det der har vuxit i blod.

Jag ser det ej första gången
 I dag, jag har känt det förut.
 Jag såg det hos mången, mången
 I sjelfva hans dödsminut.

Jag sett det, der Finlands fana
 Gladt fläktat på segerns fält,
 Jag sett det på nödens bana,
 I slagnas isade tält.

Och skulle, när du dig skickar
 Så manligt som nu, min son,
 Och skulle, när så du blickar,
 Jag ge dig åt piskans hån;

Vid himmelens Gud och Fader,
 Då vore jag aldrig värd
 Att nämna de tappra rader,
 Bland hvilka jag höjde mitt svärd.

Gå, sök dig en vän här nära,
 En dugtig och stursk kamrat,
 Och drick ett glas för vår ära,
 Här har du en blank dukat!

Och tack för det vackra minne,
 Du väckt i mitt hjerta, du,
 Och tack för ditt arga sinne, —
 Och drag åt helvete nu.»

Han strök sig om ögonbrynen,
 Det tycktes, hans blick var skum,
 Han svängde sig, barsk i synen,
 Och gick tillbaks till sitt rum.

Det var den samme bjessen,
 Jag minnes se'n fordomdags,
 Det var den samme von Essen,
 Som stridde i Savolaks.

Ferm var han, aldrig dåsig,
Nu bar det ändå till fjälls,
För kölden han dragit på sig
Storstöflar och vargskinnspels.

När så han gick mot faran,
Som vanligt i främsta led,
Och sjönk i den brustna skaran,
Hvar gång han sin fot stack ned;

Då svettades gubbens panna,
Då kände han tung sin pligt,
Då måste han stundom stanna
Inunder sin gräsliga vigt.

Men »framåt!» skrek han åt hären
Med samma eld ändå,
»Och bären mig, gossar, bären,
I fall jag ej orkar gå!»

Tre ting i lust och smärta,
Dem egde han, käck och god:
Stolt själ och lättrördt hjerta
Och brinnande hetsigt blod.

Trosskusken.

Gamle Spelt skall han så helt förgätas? Nej!
Han var kusk vid trossen, högre var han ej,
Hade som hans likar måst i glömska falla,
Om han ej fått namn som latast bland dem alla.

Pengar värd var gubben ock att se uppå,
Han och hästen, som han körde, likaså.
Höll den ena sina steg med två ben dyra,
Tycktes knappt ett pris förslå för den med fyra.

Sådan farten, sådan var ock rykt och ans,
 Lika tofvig gubbens lugg och hästens svans.
 Grälle bar från eget stall sitt dam i verlden,
 Och sitt sot på näsan Spelt från egna hården.

Der de syntes så alltjemt i tränen sist,
 Är det säkert, att på skratt var ingen brist;
 Hästen gick i sömnen, gubben sof på kärran,
 Hur den gamle hölls på lasset, vete Herran.

Sakta bar likväl det framåt, småningom
 Högre, högre upp mot nordens bygd man kom,
 Halfva Österbotten snart han genomfarit,
 Var dock allt den samma, han i Nyland varit.

Och på lika sätt gick äfven färden till,
 Samma skratt, hvar han for fram, hvar han höll still,
 Och vid skrattet klatschar, det var klippt och skuret,
 Än på gubbens rygg och än på kreaturet.

Ingen ändring dock i skick och lugn och fart,
 Spelt, han var ohjelpig, det var uppenbart;
 Ingen piska bet på gubbens tjenstekläder;
 Och i tjensten bar ock grälle barkadt läder.

Så omsider nåddes Siikajokis strand,
 Blott en frusen flik fans qvar af fädrens land,
 Äfven denna skulle snart till byte lemnas;
 Dock en stark kan brytas och en svag kan hämnas.

Före qväll var vunnet härens första slag,
 Flyktens dag förvandlad till en segerdag,
 Återsvalla skulle en gång jagad bölja,
 Strömmen ändras, den förföljde nu förfölja.

Snart också från man till man en maning lopp:
 »Nästa morgon allt i skick att bryta opp!
 Här och tross skall innan natt i ordning lagas,
 Och med fröjd mot söder se'n, så snart det dagas.»

Allt var ordnadt, det blef natt, man sof i fred;
Endast unge fänrik Blume sof ej med,
Eld och ifver brände i hans tappra sinne,
Stugan blef för qvaf, han fick ej ro der inne.

Ut på trappan kom han. Mörkt och tyst var allt,
Fästets stilla stjernor lyste klart och kallt,
Blott i öster, mellan skogens toppar dragen,
Sågs en blekröd strimma gry, en rand af dagen.

Ingen menska skönjdes, lass och vagnar blott
Utan förspann, vända norrut, som de stått:
Allt var, som det varit, intet annorlunda,
Samma färd som hittills tycktes åter stunda.

Samma färd? — Nej, något olik fans ändå,
Fast ej blicken strax i skuggan föll derpå:
Just den sista kärra, som åkt upp i ledet,
Den stod omsvängd nu och hade häst för redet.

Och vid tygeln re'n i skick en man sig stält,
Blume trödde ej sitt öga, — det var Spelt;
Gamle Spelt, som nedböjd genom landet farit,
Var ett hufvud högre nu, än förr han varit.

Rak som trots en yngling bar han sina år,
Djupt på skuldran föll hans vackra silfverhår,
Anletet, med kinden slät och näsan tvagen,
Sken i mörkret nu mer ljust än förr om dagen.

Unga Blume visste knappt att fatta sig:
»Hvilket under, gubbe, har förvandlat dig?
Du, mer lat och sotig förr än likar andra,
Står nu putsad främst och främst beredd att vandra.

Hvem har tvått ditt anlet rent från sot och dam,
Hvem har pressat i din gråa lugg en kam,
Hvem har fått dig väckt, det är dock hufvudsaken,
Du, som knäppt på sjelfva dagen förr hölls vaken?»

»Unga herre,» hördes lugnt den gamles svar,
 »Långsamt far man, när från eget land man far,
 När man ser sitt folk med skam fly undan bara,
 Då är bättre sofva, än att vaken vara.

Hvarför skulle jag mitt gamla anlet två?
 Mera öppet hade blygseln synt derpå.
 Gerna tog jag mot och tålte spe och snäsa,
 Sorg jag bar, och därför bar jag sotig näsa.

Nu är allt förändradt, finska hären stridt,
 Finland ligger för oss öppet himmelsvidt,
 Ingen fläck skall mer på landets ära stanna;
 Nu täcks mannen visa ren och klar sin panna.

Kalla folket upp, låt röra trumman snart,
 Natten är förliden, dagen lyser klart!
 Förr så var det brådska, då vi mest bort rasta;
 Ädle, unge herre, nu är tid att hasta.»

Wilhelm von Schwerin.

Och öfverstelöjtnant Drufva, han stod
 Bekymrad nu:

»Här dugde ej att ha sprucket mod,
 Det brast i tu.

Nu ser jag fienden rycka an,
 Mångdubbelt starkare kommer han,
 Och order har jag att stanna
 Och slåss till min sista man.

Och hade jag helst vid kanonerna der
 En veteran,
 En man, som vant sig att bruka gevär,
 En krutsprängd fan;

Men nej, en yngling spenslig och fin,
 En femtonåring, en gref Schwerin
 Skall svara för batteriet,
 Hvad håller en sådan för min?»

Han red till ynglingen hän med hast,
 Sin hand han bjöd:

»Min vän, snart spelas här höga kast
 Om lif, om död,
 Död, säker död, om ni står er slätt,
 Men lif, kanske, om ni sigtar rätt.
 Dö, lefva, det får ni herre,
 Men vika, nej, pass för det.

Jag ser er stå här så späd och vek,
 I storm ett rör;
 Ni har ej pröfvat en sådan lek,
 Min sorg det gör.
 Den leken leks ej till tidsfördrif,
 Så känn på hjertat och svar mig gif,
 Skall ni våga i dag, om det gäller,
 Blankt offra ert unga lif?»

»Herr öfverstlöjtnant, ni drar ert svärd
 Med årbräckt hand,
 Och vågar dock bjuda ert lif som gärd
 För kung och land;
 Jag har ett lif i sin styrkas vår,
 Det bott i mitt hjerta blott femton år,
 Säg, skall jag ej våga det bjuda,
 Jag vill se, hvem min gärd försmår?»

Den gamle Drufva han spände sin blick:
 »Det der klang stål,
 De orden, herre, de slog ej klick,
 De råkte mål.
 Så må jag kalla er vek ej mer,
 Men tacka Gud, att han gett mig er,
 Ty hjertat är det, ej armen
 Till slut dock, som kraften ger.»

Snart ljödo kanonerna, ynglingen stred
 Sin första strid.
 Hans folk, svårt härjadt, till flykt sig spred,
 Han sjelf höll vid.
 Hans batteri var hans härd, hans hem,
 Han skötte dess eld, han tjente för fem:
 Der kom en skara kosacker,
 Han svedde skägget på dem.

Han fick ett ögonblicks rast, han sprang
 Hän till sitt folk,
 Hans ord bröt sinnen, hans stämma klang,
 En vredens tolk.
 En stund blott än, och sig allt förbytt,
 I strid var åter hans trupp, som flytt,
 Han sjelf vid den älskade härden,
 Och elden i fart på nytt.

Och Drufva, han såg med förundran uppå,
 Fast långt ifrån:
 »Ett mästestycke jag kalla må
 Slik lärospån.
 Vins sådan ära med första språng,
 Hvad hinner han ej, om hans tid blir lång?
 Gud skydde den ädle gossen,
 Han för arméer en gång.»

Men dagen slöts, och dess kamp bröts af,
 Då kom Schwerin;
 Han stått mot svallet af stridens haf,
 Fast späd och fin.
 Då han kom med kanonerna åter i hamn,
 Då ropade grånade kämpar hans namn,
 Och vid högt hurra slöt Drufva
 Den tappre i faderlig famn.

Den unge hjälten! Hans namn gick opp
 Med tidig glans.
 Ej sågs en bana mer ljus af hopp,
 Mer skön än hans.

Hur blef den banan ej kort ändå!
 Ett månhvarf hunnit ej halft förgå,
 När till närmaste grifthvalf vägen
 Var måttet på den också.

Dock än ett minne åt sägn och sång
 Han hunnit ge.
 En strid han kämpat ännu en gång,
 Den skönaste,
 Förr'n döden nådde hans unga barm,
 Förr'n pulsen stelnat, som slog så varm,
 Förr'n fåfängt vinkad af bragden
 Låg vissnad hans domnade arm.

Det var, när Oravais' blodiga dag
 Till sorg gick opp,
 När segern sjelf blef ett nederlag,
 Som bröt vårt hopp.
 Då, säger man, strålade klarast hans mod,
 Då träffade säkrast hans vingade lod,
 Då eldades varmest kanonen,
 När han stänkte den röd med sitt blod.

Då, säger man, hade han dignat ned
 Till sist vid den;
 Men kringränd rest sig mot fiendens led
 Med svärdet än,
 Och ropat sin skara och ilat förut
 Och brutit sig bana och huggit sig ut
 Och fallit först, när de sina
 Kringjublad han nått till slut.

Han hade sitt sextonde år ej nått,
 På bår re'n lagd,
 Långt var det lif dock, han lefva fått,
 Om lif är bragd.
 Ack, mången grånat i ärans glans,
 Som fäst med glädje sin strålande krans
 På den femtonåriges hjessa,
 Om i byte han vunnit hans.

Han hade sitt sextonde år ej nått,
 Ja, ung han dog;
 Dock sörjde en blödande här hans lott,
 Sjelf pröfvad nog;
 Dock stod kring hans läger i tyst förbund
 Af krigets ädlaste kämpar en rund,
 Och hvad för de tappre han varit,
 Det syntes i denna stund:

Ej veklig klagan, blott saknad tung,
 Blott sorg var spord.
 Till hjeltens ära, som dog så ung,
 Ej föllo ord;
 Men Vegesack prisade lifvets vår,
 Och Adlercreutz smekte den bleknades bår
 Och ur Drufva såg man pressas
 Rart vin, — en stor, klar tår.

N:r femton Stolt.

Den sköna dagen på Lappos fält
 Var ändad, och segerglad
 Red Döbeln fram, der hans här sig stält,
 Längs hela dess stolta rad.

Han tackade vänligt hvar trupp dervid
 Med en krigares enkla ord
 För trofast heder, för manlig strid
 Och för kärlek till fosterjord.

Han nådde sin yttersta flygel till slut
 Vid aftonens sista glans;
 Han tackade skaran der, som förut,
 Den fördes af kapten Schantz.

Den glesnat mycket, han såg det väl,
 Fått luckor i hvarje led;
 Snart fäste dock annat genralens själ,
 Och nu ryckte han fram dermed.

Man märkt vid talet från stund till stund,
 Hur han blickat åt sidan re'n
 På en tiggarskepnad, en trasig kund
 Som stod der tyst och allen.

Nu gaf han mannen en vink: »du, du
 Der borta, kom hit, tag mod!
 Du var oss närmare dock än nu
 I dag, der det gälde blod.

Säg, har du glömt, hur du tog dig gevär
 Ur en fallen krigares hand
 Och skyndade efter min tappra här
 I stridens hetaste brand?

Då vi döko i åkern, hann du oss opp
 Och dök som de öfriga med,
 Då den syntes ånyo, min segrande tropp,
 Då slogs du i främsta led.

Då man stormade byn mot kanonerna än,
 Och jag kastade blicken dit,
 Då såg jag din trasiga jacka igen
 Först uppe på batteri't.

Det der var hurtigt: ett slikt försök
 Kan bäras i ryktets famn:
 Så gala öppet, min käcka gök,
 Låt höra till först ditt namn!»

»Hvad namn i verlden jag fått af prest,
 Har ingen sig fäst vid;
 Men fähund har man mig kallat mest
 I hela min lefnads tid.»

»Bra! Kasta det namnet tillbaks på dem,
Som gett det, och tröstad var.
Men säg mig blott, hvar har du ditt hem,
Och hvar har du ditt försvar?»

Han viste på vägen vid kullens rand:
»Mitt hem på denna jag har;»
Han viste sin knutna, väldiga hand:
»Och här, här har jag försvar.»

»Ditt hem går an, ditt försvar är godt;
Ditt yrke, det är dock, säg,
Att stjåla i kyrkor, att snatta smått,
Eller röfva på allmän väg?»

»Och hade jag stulit stort eller smått,
Visst egde ett öre jag dock;
Och hade jag plundrat en tiggare blott,
Visst bar jag en helare rock.»

Då strålade Döbeln af välbehag:
»Von Schantz, herr kapten, hör hit!
Hvem var den tappreste man i dag,
Som föll här i kompani't?

Låt hemta hans rensel, hans rock, hans hatt,
Hans plit och gevär också;
Hans ädla namn och hans krigarskatt,
Den här skall i arf dem få.»

Man kom med vapen och dräkt i hast,
De burits af femton, Stolt.
Von Döbeln log med ett ögonkast
På sin skyddslings trasiga kolt.

»Stolts rock är blodig, det fordras mod
Att dra det plagget uppå;
Men fähund, ser jag, har tjockt af blod
På egna klutar också.

Så byt och kläd dig i uniform
För fronten här uppenbart,
Du gick framför den vid dagens storm,
Jag vill se dig inom den snart.»

Han bytte dräkt, och hans kind, den brann,
Se'n han vapen och rustning fått;
Och tyst kom Döbeln och stälde sin man
I luckan der Femton stått.

»Och nu så är du en ung soldat
Af äktaste skrot och hålt,
Och nu så är du vår krigskamrat
Och numero femton, Stolt.

Så var till mod och till hjertelag
Den samme du var förut,
Men nämns du fähund från denna dag,
Så drag din plit och säg: hut!»

Den nye krigarn, till denna stund
Hans bröst höjts lugnt som ett hvalf;
Vid dessa ord från genralens mun
Man såg dock, att djupt det skalf.

Han hade smakat ej ens som stöld
En fröjd i sin lefnads dar,
Hans tårar, frusna i lifvets köld,
Ej runnit, se'n barn han var.

Nu sken på hans hjerta för första gång
En strimma af sol och vår,
Och ur smultna källor med hejdlöst språng
Framströmmade tår på tår.

»Och får jag vara i lust och nöd
Soldat, bland de tappre, en,
Så säg, när gäller det kamp och död?
Gud gifve i morgon re'n!»

Bröderna.

Du nämner mörk en Wadenstjernas namn?
 Jag vet, du syftar på en dystert sägen:
 Hur, sökande mot lifvets storm en hamn,
 Hans broder kom, men stöttes från hans famn
 I natt och dimmor åter ut på vägen.

Till Svansjöns nejd nå'n gång din kosa ställ,
 Der syns en gård, som höga björkar värna.
 Vid solljus middag eller kolsvart qväll
 Träd in i detta gästfritt öppna tjäll,
 Der bor den gamle Johan Wadenstjerna.

En enkel hjertlighet, en flärdlös tro
 Från första stund skall du hos honom röja
 Och känna dig så väl, så full af ro,
 Som skulle i ditt eget hem du bo
 Och vid din egen faders sida dröja.

Nämn endast ej ett namn, ett namn, som må
 Om ock för evigt plånas ur vårt minne,
 Säg allt, och lugn han höra skall derpå,
 Men nämn ej ordet Sveaborg, ty då
 Är friden bruten och i storm hans sinne.

Allt, hvad hans hjerta fordom tjustes af,
 Hans folk, hans land, dess trohet, kraft och heder,
 Allt, allt, hvad förr hans ande vingar gaf,
 För honom sänkts i denna klippas graf,
 Förmakadt, skändadt, härjadt, trampadt neder.

Och därför skakas han se'n många år
 Af grafvens namn, hvar gång han det måst höra,
 Och därför bränner i hans själ dess sår,
 Och därför reser sig af harm hans hår,
 När ljudet Sveaborg blott når hans öra.

Det var en vinterafton, mörk och sen.
 Den gamle, utan minnens skuld och utan
 En framtids fruktan, satt vid brasans sken
 Och hörde lugn, hur stormen ute hven
 Och dref i bistra skurar snö mot rutan.

Han satt allena nu. Sin hand han räckt
 Nyss till godnatt och lemnat sina kära,
 När plötsligt han, ur hvilans drömmar väckt,
 Såg dörren öppnas och i snöhöljd drägt
 En vandrare hans bonings skygd begära.

Han såg och såg. En rysning genomfor
 Hans hjertas djup, när han den komne kände.
 Det var en främling ej, det var hans bror,
 Af samme fader född och samma mor,
 Den man, som till hans tjäll i natten lände.

Det var den broder, som i forna dar,
 Då i sin faders hem de växte båda,
 Af syskonskaran honom kärast var,
 Det var den ende, som han egde qvar
 Och ej på nitton år fått återskåda.

Dock, ingen skuldlös främling hade dröjt
 Så lågt vid dörren, som den komne dröjde,
 Och ingen okänd gäst så stum sig böjt,
 Så tveksam bidat, sådan bäfvan röjt,
 Som den en broder nu för broder röjde.

Ej ord, ej ljud. Minut uppå minut
 Liksom för döda komma fick och vandra;
 Tills som i bön så stilla dock till slut
 Den bror, som kommit, syntes breda ut
 På afstånd sina armar mot den andra.

Ett ögonblick var hjertats språk förstådt
 Och tycktes Johan Wadenstjerna skaka,

Det var en kort sekund; när den förgått
 Han vände stel sig bort, med handen blott
 Den bjudna famnen visande tillbaka.

Då ljud omsider den förskjutnes röst,
 Djup, hemsk och dyster som en suck ur grafven:
 »Låt isen smälta, broder, i ditt bröst,
 Gif ej förakt åt den, som söker tröst,
 Och bryt ej öfver en förkrossad stafven.

Ja, jag har felat. Mig ock ödet födt
 Att bära nesans börda af den dagen,
 Då finska krigarn gaf sig, förr'n han blödt,
 Då Sveas stolta borg, förr'n kula stött
 Mot dess granitvall, fegt blef skänkt och tagen.

Men var jag man att spränga pligtens dam
 Och rycka till mig händelsernas roder,
 Var jag den starke, som bort träda fram?
 Dock, att jag det ej gjorde, är min skam,
 Säg så, men krossa mig med hat ej, broder!»

Han slöt, hans panna sjönk, hans stämma dog
 Uti en ström af tårar, bittra, strida.
 Han hade talat till en broder nog,
 Och nu med öppen famn ett steg han tog.
 Och tycktes af hans famn ett möte bida.

Då höjdes våldsamt gamle Johans barm,
 En storm var lös deri af harm och smärta;
 Men stum från väggen ofvan stolens karm
 Han ryckte ned och höll med säker arm
 Till svar en spänd pistol mot broderns hjerta.

Så är den hemska sagan om de två,
 Mer mörk kanske, än jag förmått den skildra;
 Har du, som hört med fasa nu derpå,
 För strängt den stränge dömt, så hör också
 Ett ord af frid, som må din dom förmildra.

Det sägs, se'n brodern tröstlöst vandrat, att
 Den hårde brodern sina ögon täckte
 Och utan sömn och utan hvila satt
 Och grät om qvällen, grät den långa natt,
 Och grät än som ett barn, när morgon bräckte.

Landshöfdingen.

G
 ror bragdens ära blott på stridens mark,
 Der tappre krigarn fuktat den med blod,
 Kan ej den vapenlöse helsas stark
 Och visa hjeltemod?

I djupa Finland bortgömd fans en man,
 En fridens man allt från sin ungdom hän;
 I fridens värf re'n grånad, styrde han
 Som höfding nu sitt län.

Wibelius var hans namn, af anors glans
 Omstråladt ej, men vördnadsvärdt ändå,
 Ty namnets ära var, att det var hans,
 Hans adel föll derpå.

Han egt sin mannaålders gyllne tid
 Af lugna mödor; den fans mer ej kvar.
 Nu var hans fosterland i kamp och strid,
 Och gammal sjelf han var.

Af härar omhvärfd, sliten som ett rof
 Emellan vän och ovän vixelvis,
 Fick han hvar stund för segrarens behof
 Ge frid och lugn till pris.

Att värna rätt, förmedla bördors last,
 Han som en helig pligt sig föresatt,
 Och därför var hans dag ock utan rast,
 Och utan sömn hans natt.

Så satt en gång han på sitt embetsrum,
 Blott han med två hans sekreterare,
 Han syntes bruten nu, hans läpp var stum,
 Och tysta voro de.

Han önskat hvila, hvila en sekund;
 Det var för mycket. Salens dörr slogs opp,
 Han såg en krigare i samma stund,
 Följd af en väpnad tropp.

Den ryska härens öfvergeneral
 Var krigarn, ingen ringare person;
 Han kom, steg fram och höll helt kort ett tal
 Med hot i min och ton:

»Herr höfding, Finlands kamp har nått sitt slut,
 Oss tillhör landet nu med vapnens rätt;
 Dock kämpa landets söner som förut
 I Sverges här för det.

Välan, här är er penna, sätt er, skrif
 Ett kraftigt bud, en maning nu till dem:
 Att den skall tryggad bli till gods och lif,
 Som återvänder hem;

Men att, om någon brottsligt håller vid
 Att strida mot sin herre och monark,
 Hans släkt skall jagas, utan nåd och frid,
 Ifrån hans gård och mark.

Har ni förstått min mening, ord för ord,
 Så skrif!» Han slöt med trotsigt välbehag.
 Då stod Wibelius vid sitt domarbord,
 Och der låg Sverges lag.

Han sänkte tungt sin hand uppå dess perm,
 Hans blick, på boken fästad, lyste klar:
 »Herr general, här ser ni ett beskärm
 För dem, ni hotat har.

Här är vår vapenlösa trygghet än,
 Vår lag, vår stora skatt i lust, i nöd,
 Er herskare har lofvat vörda den,
 Den vädjar till hans stöd.

I den se'n sekler re'n det stadgadt stått:
 Att, bryter en, all skuld är endast hans,
 Att mannen böter ej för hustruns brott,
 Ej hustrun för sin mans.

Om det är brott att kämpa för sitt land,
 Hvertill hvart ädelt hjerta svarar nej,
 Så utkräf straff af män med svärd i hand,
 Af barn och qvinnor ej.

Ni segrat, makten tillhör er i dag,
 Jag är beredd, gör med mig hvad ni vill!
 Men lag skall öfverlefva mig, som jag
 Långt efter den blef till.»

Han talte så. En bäfvan genomlopp
 De båda unga männerna i saln,
 Och nu han slog sitt klara öga opp
 Och såg på generaln.

Det bistra uttryck, krigarns anlet haft,
 Var borta, varmt han mötte gubbens blick;
 Han tog hans hand och tryckte den med kraft
 Och böjde sig och gick.

Och nu med händren slutna som till bön,
 Sjönk höfdingen i domarsätet ned.
 Han kämpat ut, han njöt sin segerlön,
 En öfverjordisk fred.

Och dessa vittnen två, som dröjde kvar,
 De nämnde ofta se'n med eldad hog
 Om en förklaring, stilla, underbar,
 Som i hans anlet låg.

Att detta sken var himmelskt skönt, derom
Fans blott en enda tanke hos de två;
Men hvarifrån det vackra ljuset kom,
Blef olikt tydt ändå.

Den ene höll det för ett yttre lån
Af dagens sol, som lyste mild och klar;
Den andre såde: det kom inifrån,
Hans samvetes det var.

Adlercreutz.

Hvem är den höge mannen der på elfvens strand,
Som skådar öfver fjärdarne och fälten?
Hans skick, hans dräkt, hans läppars trots, hans blick-
kars brand
Och svärdet stålblankt i hans manligt knutna hand,
Allt ger en bild af krigaren och hjälten.
Han står allena, ingen har han när,
Minutligt blott man komma ser och vandra
En ung soldat, som bud till honom bär;
Men framför honom och bakom står här mot här,
Med blod och dödar hotande hvarandra.

Inför hans öga ligger Siikajokis nejd,
Så vinterödslig som ett lik på bären,
Och för hans tanke än mer ödslig Finlands fejd
Med återtåg i blygd, med strid och ära väjd,
Och ryska härens jubelhån i spåren.
Deraf det mörker på hans panna bor,
Den skugga, som de ädla anletsdragen
Har öfverhöljt som med ett sorgens flor:
Han ser sitt fosterland, en fattig, skyddlös mor,
Ett offer bli, på söners mod bedragen.

Den man, som detta skådar, skådar allt förödt;
 Att svika pligtens bud var ej hans vana:
 Han är en man så trofast, något land har födt,
 En man, som pröfvat faror, kämpat, segrat, blödt
 Som yngling redan under ärans fana.
 Du ser ett sinne, som ej bräckts, ej böjts
 Af lust, af nöd, af låga eller höga,
 Du ser en ande, som i stormar höjts,
 Du ser den tappreste bland tappre, Adlercreutz: —
 Han har de bilderna för själ och öga.

Och dock så är det han, just han, som nyss befalt
 Det dystra sorgespelet börjas åter,
 En hopplös färd, en vandring utan rast och halt,
 En mistning steg för steg af hemland, ära, allt,
 Hvad blott ett brustet hjerta ej begråter.
 Ett verktyg för en annan viljas lag,
 Ej strid, men flykt, han nödgats anbefalla,
 Sin trogna här han ordnat re'n till slag,
 Men nej, den får ej slåss, den måste fly i dag,
 Som den har gjort en dag förut och alla.

Han ser dess slutna skaror lösas åter opp,
 I spillror söndras ordningen för striden.
 Han känner detta folk i hvar brigad, hvar tropp,
 Han lefvat deras lif, han hoppats deras hopp
 Ej blott i dag, men långt förut i tiden.
 Han vet, att denna här ej liknöjd går
 De nesans steg hans bud har föreskrifvit,
 Att bitter harm förtynger hvarje spår,
 Han vet, att i hvart bröst bor frätande ett sår,
 Mer kvalfullt, än om dödens hand det gifvit.

O denna här! Han pröfvat har dess kraft, dess mod
 I bättre dagar, länge se'n förflutna,
 Han mins, hur glad för tredje Gustafs blick den stod
 Och gick i striden fram och tecknade med blod
 Sin bana mellan leder genombrutna.

Ja, det är samma här, han nu för an,
 Föryngrad i en ätt, men ej en annan,
 Och därför vet han, hvad den vill och kan,
 Och därför, när han ser den rygga, mörknar han
 Och sänker som af blygd den stolta pannan.

Re'n har i vrede Döbeln hunnit tåga af,
 Sin tropp till färd syns Palmfelt sammantränga,
 Och Gripenberg har sänkt sin segervana glaf.
 Hvar stund är dyr. Med storm går öfver istäckt haf
 I massor fienden att vägen stänga.
 Orörlig dock står Adlercreutz än qvar,
 Ännu ett värf han har att öfvervaka:
 På elfvens is en bataljon han har;
 Den får han ej i gång, den står vid sitt standar
 Och viker ej ett enda steg tillbaka.

Den man, som för den, tröttnat att med flykt och skam
 Ett slagfält ständigt byta mot ett annat,
 Hans återtag är gjordt, och tyst och allvarsam
 Står för sin front han nu, besluten att gå fram,
 Om ej, så bli på platsen, der han stannat.
 Ej vill han stelna bort i polens snö,
 Nej, heldre stupa, värmd af stridens flamma,
 Ej vräkas som ett flarn på vredgad sjö,
 Nej, kämpa som en man och sedan manligt dö;
 Och truppen, som han för, den vill det samma.

Det är von Hertzens trupp. Genralen känner den
 Och vill ej öfverge sitt folk i nöden:
 Hans egen hembygds hyddor fostrat dessa män,
 Han kallar, bjuder, ber; men nej, de dröja än,
 De trotsa honom, som de trotsa döden.
 Hvad under! Brusar han ej upp af harm
 Vid detta trots? O nej, han står betagen,
 Klar blir hans panna, blicken ljus och varm;
 Man ser, en eld är lös i djupet af hans barm,
 Och återskenet syns i anletsdragen.

Ett ögonblick, och se, hans eld har breddt sig ut,
 Så långt ditt öga hinner, skönjes branden.
 Hans ilbud flyga, nya sändas hvar minut,
 Och skaror svänga om, som skyndat bort förut,
 Och Hertzens bataljon har stormat stranden.
 Sprängdt är hvart hinder för dess segerlopp,
 En mäktig här i hjertat genombruten,
 Och Åbos kämpar skynda mot den opp,
 Och Gripenberg för fram sin Tavast'husska tropp
 Med högt hurra, i täta leder sluten.

Se dessa män! Von Essen djerf, vid svärdet van,
 Med Heideman och Ramsay vid sin sida,
 Se, hur i språng de rusa fram på blodad plan!
 Och Lange, Kihlström, Bremer, Bröijer, Nordensvan
 Och tusen än, säg om de lärt att strida?
 Nu ändtligt lösta ur ett hopplöst tvång,
 Se de med tjusning ärans kransar viras:
 Lång var förnedringen, de burit, lång;
 Nu har för dem grytt upp en hedersdag en gång,
 Och med en bragd för sekler skall den firas.

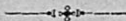
Förgäfves tapper gör sitt motstånd än en här,
 Som sjelf till denna dag ej motstånd pröfvat.
 Rajeviskys blixtar skrämma ej: det namn, han bär,
 Så skönt, så fruktadt nyss, är dömdt att slockna här,
 Sin trollmakt afklädt och sin glans beröfvadt.
 Dock än en strid. Hans rader fly, men snart
 Med nya massor ses han spetsen bjuda,
 Och Finlands kämpar hejda re'n sin fart;
 Då hörs, i fjerran än, men hvar sekund mer klart,
 Den stolta björneborgska marschen ljuda.

Han kommer, Döbeln, på sin vapenbroders bud,
 I sträcktag har han kommit framom tiden.
 Ett jubel helsat re'n hans kända toners ljud;
 Nu syns han. — Adlercreutz, som eldad af en gud,
 För vid hans sida hans kohort i striden.

En stund blott flammar kampens låga än;
 I nästa stund då är den re'n förbrunnen,
 Och Siikajokis fält är vårt igen,
 Och flyktens nesa tvådd med blod från tappre män,
 Och deras första, stora seger vunnen.

Han, som en gång på våra kala drifvor stod
 Och kunde för sitt land dock kärlek bära,
 Han, som för detta land göt gladt sitt varma blod,
 Han, som, då allt gafs bort, än egde kraft och mod
 Att träda fram och rädda Finlands ära,
 Han hvilar nu. Den starke har fått frid,
 I Sveas trygga jord hans aska gömmes,
 Och äfven der han kämpat skönt en strid,
 Och ingen skådar än en gryning af den tid,
 Då han af Sveas stolta folk förglömmes.

Men om i hjeltars land, i sena framtids år,
 Hans bragder blekna bort för större minnen,
 Och vid hans namn ej mer ett hjerta eldadt slår,
 Och enslig, obesökt, med nötta runor står
 Den graf, hvori han göms, den trogne finnen;
 Då har hans lof, hans ära än ej dött,
 Då skall hans ande ila öfver hafven
 Med stolthet till det land, som honom födt:
 Här glöms han aldrig, här har för sitt folk han blödt,
 Här skall han lefva, om ock der begrafven.

PROSA-DIKTER.

SMÄRRE BERÄTTELSE.

Dessa berättelser, ursprungligen utgifna i »Helsingfors' Morgonblad» åren 1832—36, utkommo första gången samlade år 1854.

En julqväll i lotskojan.

En för ifrigt fortsatt jagt i skärgården och sedan inträffande motvind och storm hindrade oss till vår stora förtrytelse att efter vår afsigt hinna hem till staden innan julaftonen. Tvärtom kastades vi ute i öppna sjön hela qvällen i ett tillstånd, som varit vådligt med en sämre slup, än den vi hade, och högst odrägligt, om icke en af sällskapet förstått att någorlunda förströ vår ledsnad genom sin munterhet och sina historier.

Denne man var utlänning och förde ett skepp, som tillhörde honom själf, och hvarmed han öfvervinttrade i vår hamn. Han var mindre än andra angelägen om att få fira julaftonen på fast land och hade inga anförvandter, som saknade honom vid gröten och tårtan. Dessutom var han, hvad vi andra icke voro, mot allt, hvad som kunde kallas blåst, köld och vatten, rent af förhärdad, och då han satt vid styret i sin egen slup, hade han väl knappast brytt sig om att huka sig, om han ock för hvarje våg varit i fara att snudda vid månen.

Emellertid var och förblef vår segling på intet vis angenäm. Vi kryssade och gjorde slag af två och tre qvart mil, utan att vinna särdeles för den häftiga svallsjön, som oupphörligt motverkade seglen. Om-sider uppgåfvo vi alldeles hoppet att uppnå fasta landet och beslöto att lägga till för natten på Lotsholmen, en stel, granbevuxen klippa ute i hafvet, och söka tak öfver hufvudet hos lotsarne, som der hade sin koja. Vi sågo på afstånd skenet af eld ur dess fönster, och den muntre kaptenen lät slupen ränna af dit för god vind.

»Utan skryt, gode herrar,» utbrast han nu, i det han tog sig en djup klunk kall punsch, »kan man säga, att vi nu hafva en god blåst. Och likväl bestods mig en sådan, om ej vida bättre, då jag än var blott fyra, fem år gammal och allena till sjös på köpet. Jag har icke nämnt om, att förhållandet är med mig tvärt emot hvad det vanligen är med menniskobarn; jag vet nämligen bättre, hvart det skall bära af för mig i verlden, än hvordan jag kommit. Alltnog: då jag var vid pass fem år — och detta har bort vara, som man sagt mig, för omkring tretio år sedan — befann jag mig en natt ute på vida hafvet såsom nu, med den skilnad, att jag då låg för vind och våg och nu har två orefvade segel uppe, att jag då var stel af köld och nu är varm ända till lilltån. Jag mins föga af omständigheterna vid denna min första expedition; men hvad jag kommer i hog, är, att jag lemnades ensam på en klippa i vilda sjön och ville färdas efter dem, som sålunda öfvergäfvade mig. Det var kolmörkt som nu, och då jag försökte ro, slogos årorna mig ur handen af första våg. Huru länge jag drefs omkring i denna ställning, vet jag ej, men säkert är, att jag till slut hamnade hos godt folk. Jag vet således, som herrarne se, knappt mer än Adam, om jag haft föräldrar eller ej. De, som sade sig hafva upptagit mig och bragt mig till lifs, voro lurendrejare till professionen, eljest välmående bönder. Jag växte upp bland dem och deltog i deras industri, tills mitt skägg begynte växa, då jag gick ut med en kofferdiman och blef hederlig karl. — Se så, båtshaken ut, tag törn! — Jag tror den onde visar mig vägen bland stenarne här.»

Slupen låg med fladdrande segel i en bugt, bildad af framskjutande klippor; man började räta ut de styfva lemmanne, man gäspade och röt kölden ur kroppen. Kaptenen och två jungmän blefvo qvar vid slupen och sysslade med den; vi andra begäfvos oss stapplande in i den varma stugan.

Der stod julen upp i tak. En väldig brasa af tallved sprakade på den vida spiseln och upplyste

rummet, hvarest dessutom på bordet brann ett stort grenigt ljus jemte några enkla. Väggarna voro fullt behängda med nät och andra fiskbragder, och hörnen af stugan blänkte af hvita getter och killingar, som skockat sig dit.

Personalen i stugan utgjordes af en mycket gammal gumma, som satt vid bordet och tycktes sjunga i sin psalmbok, en medelålders man med hans hustru och fem barn, af hvilka fyra höllo en förfärlig konsert på stentuppar, hvar till det femte och äldsta ackompanjerade med en skrällande trumpet af trä.

Då vi inträdde, uppsteg fadern, stampade ett eftertryckligt slag i golfvet åt de skrålande barnen och nickade åt oss vänligt och utan tvång.

Den gamla gumman lade sin bok på bordet, tog af sig glasögonen och fixerade oss skarpt. »Hvadan är ni, godt folk,» sade hon, »har ni ej hus och hem på julafton, eller ligga skepp och gods i hafvet? Men så har ni ej skjutit efter lots; förbanna mig, ni det gjort.»

Vid dessa ord spottade hon sig på de rynkiga fingren, nappade branden af det ena ljuset, steg upp och lyste oss starkt i synen. »Hå, hå,» fortfor hon nu, »men så skall haren vara förhårdadt vit, för att man skall bry sig om att jaga honom in på julafton. Få se, hvad man nu kan få till mat åt er alla? Strömming fins här, Gudi lof, och Anna får försöka att klämma getterna litet bättre; men gröt kan ingen ge sig att koka här midt om natten.»

Så väl gumman som de andra båda ställes snart till freds i detta afseende. Vi afpelsade oss, värmdes oss och gjorde oss välkomna genom en kopp punsch, som gerna bjöds vårt värdfolk af oss och än hellre af dem emöttogs. Snart voro vi hemmastadda och funno oss särdeles väl i den varma stugan. Den gamla ville börja sitt bestyr med vårt nattläger och yrkade på att skynda med getternas mjölkning, då en tillfällighet afbröt hennes sysselsättningar och blef en anledning till följd, dem vi ej kunnat förutse.

Kaptenen, som blifvit qvar vid slupen, hade omsider fått allt i ordning der, beslagit seglen, fästat båten, uppsändt sakerna till stugan och var klar att ligga i land för natten. Förr än han gick in i värmen med sin bössa, erinrade han sig dock, hvad vi förglömde, att lossa af skottet. Det var knallen af detta skott, som vållade en sådan diversion i bestyren.

Den gamla hörde dånet och kastade vårdslöst ifrån sig en hufvudkudde af ejderdun, som hon just bar i handen. »Hörden I,» sade hon med skakad stämma, »hörden I icke ett skott? Så må Gud förbarma sig öfver Juno, som ej kunde vintra i Norge, utan vill bulta sig mot blindgrundet så tids på året. Sätt ut med båten, gosse, och håll väl i nordvest, så att du har vinden, vi skola nog se efter barnen, sörj ej för dem; skynda bara.»

För yngre öron än gummans var det ej svårt att genast finna hennes misstag. Den så kallade gossen, hennes fyratioårige son, afbröt leende hennes påminnelser och sade halft brydd och halft medlidsam: »alltid spökar det i edra öron, kära mor, och skott skall ni höra, om en fluga stampar på er graf, se'n ni gått till hvila i den en gång. Men gissar jag rätt, så var det en harskrämma, som någon af herrarne lät pusta vid stranden här, och ej en knall ur Junos sexpundiga nicka.»

»Hå, hå,» sade den gamla, »alltid vilja de unga vara kloka; men jag är icke galen, icke heller född af galna föräldrar. Gud hjelpe mig, men julafton, som är glad för andra, är min sorgeafton; jag rår nu ej därför, och hvad kunde jag, arma qvinna, göra? Men sätt er för brasan ni, främmande godt folk, så vill jag berätta er, hvad en svag qvinna gjorde, och hvad lön hon hade därför.»

Vi efterkommo gummans önskan, medan vår besättning och den unga värdinnan tillsammans bestyrde oss qvällsvard och värmden upp den kalla mat, vi medhade. Men den gamla begynte:

»Det är nu för längre tid sedan, än många af er,

gode vänner, minnas tillbaka, om jag ser rätt på edra anleten, då jag en julafton sådan som denna var allena här i stugan. Jag må säga allena, ty mina två ungar, som sprungit omkring mig, behöfde hjälp sjelfva mer, än de kunde vara mig till hjälp. Sjön låg öppen såsom nu, och fast det nu tycks hvina i vindsluckan, är dock denna blåst som en andedrägt mot stormen då. Vi väntade ingen skuta hem, och min man med sina kamrater hade farit till staden för att gå i kyrkan på julmorgonen och kanske hålla sig lustigare på qvällen der, än de här kunde det. Men då för tiden var jag rödare än nu i synen och hade ett hjerta i mig, som var godt nog för en qvinna. Jag satt och läste i psalmboken, som jag gjorde, då ni kom in, och barnen hade nyss fått qvällsvard och lekte med sina småsaker, som de fingo till julklappar. Den äldre, som var tio år då och nu är gammal och vis, seglade med ett skepp af bark på stugugolfvet; den yngre hade fått vårt fiskbräde till båt och gladd sig åt det och åt ett perlband af glas med ett guldhjerta på, som min man skänkte mig, och som jag fästade på gossens hals för qvällen. Så voro vi der, när jag hastigt hörde ett skott ut till sjös. Gud skall förlåta mig, hvad jag gjorde orätt; men jag tyckte mig ej göra sådant. Jag tog den äldre med mig för att sköta fockskotet, lossade en båt och seglade ut. Den yngre följde med oss till stranden, jag befalte honom gå in i stugan tillbaka; men han stannade kvar och ropade gråtande efter mig, tills blåsten och hafssvallet snart öfverröstade hans skri. När jag kom under blindskären, såg jag eld från skutan, som styrde rakt nordvart mot bränningarne i mörkret, som om den aldrig varit i vår hamn förut. Jag hann i tid fram och fick rodret i lä, och skeppet stack upp som en lax med bank och bränningar å sida, och så hade jag, så qvinna jag var, den glädjen att föra gamle herr Adolfs stora skepp oskadadt i hamnen. Och denna afton skulle jag minnas med fröjd, så länge jag lefver, om allt hade varit der hemma, som det bort vara. Klockan var fyra på

morgonen, då jag kom in i denna stuga tillbaka; jag tänkte få hvila, men denna hvila blef värre än arbetet förut. Den yngre gossen var försvunnen. Jag sökte honom på våra klippor här med lykta i handen hela natten, jag ropade hans namn högre än stormen; men mitt sökande och mitt rop voro, som om det skett på hafsbotten. Vid dagningen såg jag en naken påle, der vår andra båt varit bunden, och båt och gosse har jag ej sett sedan, och båten var värd guld, men gossen var mig kärare än lifvet.»

Den gamla tystnade vid dessa ord och brast i gråt. Kaptenen hade kommit in under hennes berättelse; men han tycktes knappt ge akt på den. Han fixerade i stället väggarna, taket, allt i stugan, men i synnerhet ett gammalt fiskbräde, som hängde på väggen vid spiseln, och det var nästan sönderrispadt på midten, ehuru några sirater på begge ändarne voro temligen väl bibehållna.

När gumman slutat tala, steg han dock upp, gick fram till henne, ref upp rock och väst och framtog ett glasperlband, som han lade ned på hennes knä.

Den gamla betraktade det en stund, höjde se'n sin blick och såg förvånad på kaptenen. Snart steg hon upp, slog armarne kring hans hals och snyftade utan att säga ett ord. När hon derpå lyfte upp sitt anlete, strålade glädjen in i botten af skrynklorne deri.

»Och så lik din far, som om han gick uppdagad!» började hon nu, »allenaast mycket vackrare än han. Gud bevare dig, vildbasare, hvem bad dig ränna ut till sjös allena? Var det väder för dig? Men jag var ett får, som ej band dig fast vid sängstolpen, så hade du väl fått hållas hemma. Gud ske lof! Nu kan jag dö i lugn, och ingen skall fråga på min graf, hvart jag gjort af med mitt barn!»

Vår öfverraskning kan man lätt föreställa sig; men den julqväll, som hotade att bli oss så ledsam, blef gladare än mången annan.

Lurendrejaren.

En scen på hafvet.

I stället för att nog lifligt kunna uppdraga skådeplatsen för de tilldragelser, som skola utgöra föremål för följande skildring, inom kretsen af den bekväma boning, hvari den gode läsaren sannolikt befinner sig, nödgas man besvära honom med en kort utflykt till en ödslig hafsrymd af norden, öfver hvilken oktober-qvällen nyss dragit sin köld och sitt mörker, och hvars ögonblickliga lugn så väl den växande svallsjön som det svarta, sjelfva natten förmörkande molnet vid horisonten anklaga för opålitlighet.

Den enda plats med någon fasthet att hvila på, som man öfver hela den vida nejden kan upptäcka, erbjuder en liten odäckt jakt med kajutor för och akter, som nu med strängt skotadt bömsegel sticker ut från kusten och oaktadt den skrala vinden temligen väl klarerar de mot bogen klappande vågorna. För den, som gjort bekantskap blott med land och vant sig att älska dess mångfaldiga yppighetsartiklar, hvilka, då deras mer eller mindre ändamålsenliga konstruktion sällan kommer att afgöra människans viktigaste intressen, äro beräknade mer på yttre prakt än inre redbarhet, har den lilla farkosten ingen intagande sida att visa. Sjömannen åter, om han en gång fått fot om bord på jakten, skall genast mäta de oblida förhållanden, mot hvilka den har att kämpa, och finna sig väl vid den på en gång skarpa, lätta och trygga kurs, han känner farkosten göra. Han skall strax, och utan att anlita skenet af den lilla på pumpstången fästade lyktan, vara färdig att gå i borgen för skrofvets symmetri, seglens stora, men välberäknade dimensioner och framför allt vanan i den hand, som sköter rodet.

Det är denne öfvade styrman, som utgör den enda synliga personen om bord. Vi se i honom en kort, men axelbred gråhårsman, hvars robusta utseende förstärkes af hans tjocka rock, och som, att döma af de bestämda dragen i hans anlete, har ett envist hufvud i sin röda filtmössa. Den öfriga besättningen, som efter vanligheten utgöres af tvänne handtlangare vid seglen, sofver i god ro i för-kajutan, och så väl denna deras tjänstledighet som den redan halft sväfvande blicken hos den gamle tyckas antyda, att fartyget icke snart kommer att vända.

Och nu, då läsaren skyndar hem tillbaka i afsigt att med förvärfvad åskådning af lokalen invänta berättelsen om de händelser, som inom den utveckla sig, torde en teckning af några biomständigheter, så vida de med hufvudsaken ega en icke obetydlig beröring, upptagas såsom ett slags afbrott i återresans enformighet.

Den hamn, jakten senast lemnat, och från hvilken den aflägsnat sig ett par timmars väg, tillhörde en af kustens små städer. Staden var känd för sin lifliga handel, ehuru dess ryktbarhet i detta fall grundade sig mer på tradition än verklighet. En tid hade varit, då den utredde skaror af stora skepp, som dels med landets solida produkter, dels i utländska fraktspekulationer besökte alla redder och kommo hem med tungt salt från Medelhafvet eller med barlast från någon närmare plats, sedan de der föryttrat sin på långa vägar medhafda goda laddning. I stället för dessa skepp såg man i hamnen nu ett vimmel af skonertar och små briggar, som med lätta segel gjorde sina sommarturer och ofta till betydligare belopp än deras effektiva last medhade assignationer och kredit, för att åter importera utländingens småkram och glitter. Då denna handel tycktes kunna drifvas med enskild vinst och tillika kom i strid med lagar och författningar, var det naturligt, att ur den samma ett smugglersystem skulle utbilda sig och mer och mer fullkomna sig i detalj, ju mer det utifrån rönt motstånd och af-

bräck. Så hade jemte hindren utvägarne vuxit och mångfaldigats, och den framgent fortsatta olagliga industrien syntes vittna om, att den, oaktadt täta förluster, drefs i sin helhet icke utan vinst för den enskilde spekulanten.

Ibland medlen att gäcka författningarna och undslippa deras verkställare var det ingalunda det minst allmänna att begagna dolda trakter af skärgården till upplagsplatser. De beväpnade små slupar, som hade sig ombetrodd bevakningen af kusten, höllo sig om dagen mest i nejden af redderna, utan att gå mycket långt till sjös, och en tid af nätterna tillbragtes oftast under land i skygd af någon trång vik, på hvars strand en torparekoja eller bondgård kunde ge besättningen ett tryggare tak och en varmare hvila, än slupen bestod.

När därför ett fartyg nalkades hemorten med förbudna varor, höll det sig dagen igenom i öppna hafvet; men när qvällen kom med skymning, hissades alla segel och kusten söktes. Man kryssade sedan nära den under natten, med noggrann beräkning af tiden för mörkret, och möttes vanligen då af någon lurendrejare, som, efter att hafva vexlat tecken med fartyget, lade till med sin båt och lättade den större kamraten från det mellan hans sidor mera osäkra och misstänkliga godset.

Dessa lurendrejare voro till största delen fiskare, bosatta på klipporna i den yttre skärgården, ett djerft, tilltagset och pålitligt folk, som kände hvarje sten i sjön, trängde sig fram öfver allt och voro likaså outtröttliga att gömma och bevaka det dem anförtrodda godset som redliga att återställa det till dess egare, så snart tid och omständigheter medgåfvo dess transporterande från klyftorna i skärgården till köpmannens magasin i staden. — Och nu måste det bekännas, att den bekantskap, som nyss påtrugats läsaren, icke var någon bättre än en sådan lurendrejares.

Det svarta molnet hade höjt sig betydligt i lovert, vinden fylde i mer och mer, mörkret tjocknade, och

de första dropparne af ett kallt, med hagel blandadt regn trummade ned på skutan. Vår gamle kund tryckte rodret fastare mot sin sida, framtog ur sin rockficka en liten flaska och höll den ganska länge vid munnen i ensamheten. Men han hade knappt fått den tillbaka-stucken i sitt förvaringsrum, när han fann sig öfver-raskad af ett icke särdeles behagligt sällskap. En änterhake föll tungt ned bredvid honom, följde skrapande utmed relingen ett ögonblick och tog tag. I samma stund föll en annan längre för ut, jakten stannade med en våldsam knyck, och ett spel af lefvande segel fylde luften.

Den gamle hade strax, då han hörde haken falla, gissat, hvem han hade att tacka för besöket och, för att undvika ett onyttigt uppehåll, både med roder och arm sökt omintetgöra den tillärnade påhelsningen af hans efterhängsna gäst. Nu, då han fann det omöjligt att undkomma, kastade han loss sina skot och väntade med stor köld på att få redogöra för sitt värf.

»Hvarifrån är båten, och hvarmed går den?» ropade en röst från tull-jakten, ty en sådan var den angripande seglaren.

»Från skärgården, herr löjtnant, och med litet tjärvatten på botten,» svarade i en ton midt emellan skämt och enfald den gamle vid rodret; »men låt för all del hala diktare till, att vi ej må klappa sidorna ut på hvarandra, och göra oss snart klara se'n, ty byn ligger på, gudnås, och jag har lång väg i natt ännu.»

»Din väg kan bli kort och lång, gamle vinglare,» sade med förtrytelse tullmannen, i det han vinkade till en besökare att gå om bord på skutan, »ty jag gissar, att den går till närmaste kryssare, som kan vräka ned några pipor rom i ditt skojar-fartyg, att blanda ut tjärvattnet med; men så lofvar jag att ge dig en tung kula i vattengången, hvar du än må träffas, och kommer du helskinnad undan kronans slup, se'n jag en gång kommit dig i kölvattnet, skall du hafva fritt lurendrejeri inom mitt distrikt för dig och dina efterkommande.»

»Jag tror, nådige herre,» genmålte den andre, »att det ej skall komma derhän, och Gud bevare mig att bli en sådan fyllhund på gamla dagar, att jag skulle vilja dö så som jungmannen från norra skären. Gossen, säger man, kom med två pipor rom i sin båt och råkade ut för kronans jakt. Han lär ej haft lust att stanna, hvarför han fick en kula genom båten och rompipan på en gång, så att han kom att drunkna i engelsk grogg.»

Ett hjertligt skratt af belåtenhet ljöd från tullslupens alla vinklar och förströdde för ett ögonblick det allvar, som hittills rådde.

»Nå,» sade den gamle, då besökaren nu slutade sitt värf och hoppade in i sin egen slup, med antydning, att han ej funnit något, »nå, herr löjtnant, vi äro på ärliga vägar efter litet spanmål, gudnås, för oss och våra arma vänner och hafva ingenting om bord, ej ens en spik från ett fastage, som skulle lukta af rom eller förbjudet gods. Derför må ni släppa oss nu, nådig herre, ty vi få snart en stickande storm båda och behöfva ligga på fritt vatten, för att klarera den.»

»Jag borde släppa hvarken dig eller någon annan af hela ert följe, som jag en gång fått mina jernklor i skrofvat på,» sade löjtnanten, för hvilken nödvändigheten af en snar skilsmessa, också utan gubbens enträgenhet, var tydlig; »och lita på, att du icke alla gånger kommer undan för samma pris som nu; ty med den spanmål, du och dina likar fara efter, skulle ingen sparf lefva en dag öfver. Men först, min gubbe lilla, hvad gör du med lyktan på pumpstängen? Du lär väl ej ärna ljustra midt i hafvet, eller hur?»

»Neka oss icke, nådige herre, en nödortftig tobakseld och fattig ögonfägnad,» invände med sin antagna enfald den gamle; »vi hafva icke kök och källare och varma ugnar i kajutan såsom ni, och gå dock ut i mörka sjön om natten, då ni styr till lands att hvil.»

»Tobakseld och ögonfägnad, din gamla skurk!» ropade skrattande löjtnanten; »tobakseld är den dig,

om den ger ett fartyg, som kommer hem med en laddning tobak, anvisning på, hvar du finnes, för att in-smugla den, och ögonfägnad, om du får se den fladdra i toppen på en kronans slup, medan dess besättning sofver eller är på land. Vi känna er» . . .

»Akta er, gode herre, att skylla allt på oss, fat-tiga getter i skären,» afbröt honom den gamle. »Om en slup blef uppbränd för er på våra trakter, så tror jag, att vår herres blixst var ute på kryss efter luren-drejare och tog miste på skutor, men ingalunda att våra gossar haft sin hand med i ett så svårt spel.»

»Gif den gamle narren ett glas kall punsch,» sade löjtnanten till sin besökare, »och se'n klara, gossar, att lägga ut. Och du, min gubbe, låt mig ej se dig en gång till sjös, då du ej vågar stanna vid signalen, så kärt det är dig att behålla lif och skuta. Ty i qväll ger jag dig punsch, men i morgon kanske en rund kula.»

»Jag tackar för godt löfte, herre, och ännu mer för hvad jag redan fått; men då ni nu styr förbi Rönnskärs udde, så håll väl ut i sjön, emedan vattnet är rasande lågt och stenarne säkert kika efter stjernor der i afton.» Vid dessa ord af den gamle rodermannen skildes båtarne från hvarandra, och hvardera fortsatte sin kurs i olika riktning.

Snart utvecklade sig nu i hela sin våldsamma och vilda storhet en af dessa nätter, som sjömannen fruktar och älskar, landtbon åter knappt kan göra sig en föreställning om. De nyss med täta mellanskoft fläk-tande svagare ilarne förenade sig nu till en enda ut-hållande orkan, och vattenmassor häfdes icke mer, utan uppsletos ur hafvet. Ett fint dugg af skummet och de liksom bortsopade topparne af vågorna späckades in i den från molnet nedstörtande hagelskuren och inskränkte i förening med natten till mindre än en alns rymd synkretsen äfven för det skarpaste öga. Jakten hade tagit in alla ref i storseglet, och jullen var upphissad om bord.

Vår gamle kund stod vid rodret och malde tobak

mellan tänderna, som om hans mun varit en qvarn och stått i omedelbart förhållande till elementens häftighet. Hans besättning postade hvardera vid sitt skot. Det var icke tid att sofva mer. Den lilla farkosten låg med sin lä-sida tätt invid vattnet, och hvarje våg från lovart öfverspolade den med ett duschbad från för till akter; den gamle hade hela sin kraft och sin instinktlika bekantskap med rodret af nöden, för att i hvarje stund moderera fartygets lopp upp i vinden och hindra det att antingen kantra eller gå öfver stag. Men vid all den beundransvärda säkerhet, hvarmed han beherskade skutans minsta rörelser och förstod att liksom taga väldet af tvänne de mäktigaste element i förening, var hans tanke så litet bunden vid tillfällets företeelser, att han med den fullkomligaste besinning inlät sig i ett samtal med den adertonårige ynglingen, som bredvid honom skötte storseglets skot, och som med en för raskare lynnen vid känslan af fara naturlig språksamhet tog till ordet.

»Och får icke nu,» så började han, »lilla Fröja fötter under sig att komma hem, så kommer hon ej på hela hösten; men jag vill slå vad att, om det blott vill lugna en smula, vi hafva en af hennes gossar efter oss innan det dagas i morgon; eller hvad menar ni, min far?»

»Så framt hon ej förut i natt hittat på Holmön eller något annat torrt ställe,» invände den gamle.

»Allt annat!» sade gossen; »man påstår, att hennes kapten skall känna lukten af land på tre mil, och på två mil nära redan få ondt i hufvudet deraf. Han har ju öppna sjön för sig och ärnar väl aldrig söka hamn, innan han fått råka oss eller någon annan af sina kunder.»

»Klyfvarn klappar som en hackspik; skota an bättre der för ut,» ropade den gamle och fortsatte derpå: »hvad han har att ge oss, må han ge snart, ty hinna vi ej före dagningen de inre fjärdarne, så få vi en sträng jagt i morgon.»

»Jagt!» utropade gossen. »När har väl kronans

slup seglat upp vår skuta, min far? Möter han oss, innan vi lemnat Rönnskärs udde akter ut, så vända vi och ränna undan honom yttre vägen, och jag menar, att vi skola hafva gjort de två milen till Långö-sund, förr än han hunnit på sidan om Långö-ref, hvilket ej lär vara mycket öfver halfva vägen.»

»Men ändå om den andra tullslupen är oss till mötes vid Långö-sund?»

»Då spanna vi ut till hafs. Det är besynnerligt, att, så många de än äro, och om de vore tjugo i stället för två, få de dock aldrig annat än dricka vårt kölvatten, om det skulle lysta dem.»

»Här, på samma ställe, der vi nu segla, sköts din bror i sank,» invände den gamle med en omisskänlig darning på den eljest oförändrade rösten. En lång paus följde derpå.

»Jag vet ej, min far,» började ynglingen åter, »men hvad mig beträffar, har jag alltid varit mera rädd för alla dessa förfrågningar, efterspaningar och krånglerier, som företagas emot oss gossar på klipporna, se'n vi haft någon kappsegling med kronans slup, än för hans egna nickor, fast ingen kan säga annat, än att de skjuta skäligen bra, åtminstone i lugnt väder. — Nu tycker jag, att blåsten håller på att skrala af; jag tror det klarnar snart igen.»

»Jag har lefvat i fem och sextio år, på det sjette och sextionde,» utlät sig gubben, »men aldrig har något ord från en domares mun gått mitt hufvud så nära som drufhaglen från dessa tull-nickor många gånger gjort. När fiskmåsen slår ned i varpet, så må han få sig en hagelsvärm i skrofvat, om han skall skjutas, ty lyfter han en gång mörten upp och far sin väg, är det för sent att uppsöka honom bland de andra, som sitta på klipporna eller sväfva kring sunden. — Klara att släppa ut refven! Byn pustar i själtåget redan. Der tror jag vi ha en stjerna i lovert.» —

Samtalet afbröts här, och den unge gossen gick att verkställa befallningen. Det tjocka molnet låg redan med sin digraste tyngd i lä, och vid sin framfart

hade det liksom borttryckt med sig de tunna dunster, som förut höljde fästet. Det ena ljuset tindrade upp efter det andra på himmelen, och köld och lugn följde nu på den stormiga störtskur, som passerat. Vågen ensam tycktes icke vilja ändra lynne; den häfde sig än med samma våldsamhet, och dess oroliga, hotande suckar voro blott så mycket mer hörbara, som stormens hvinande i segel och taklage ej mer förtog eller förvirrade deras ljud. Ändtligen upphörde äfven detta, det varaktigaste minne af orkanen, och hafvet blef fridsamt igen, ehuru småningom, likt ett sinne, som varit häftigt upprördt och länge fortfar att sjuda, äfven sedan de orsaker, som vållat dess uppror, försvunnit.

Ett par stunder hade förlidit efter midnatten, och jakten vaggades nu vid ett nästan fullkomligt lugn, liknande det, som rådde före stormbyn, af en lång och uthållen dyning, utan att vinna i fortkomst mycket mer än i afdrift. Hela fästet var fullbestrodt med tindrande stjernor, och natten så klar, att man på den lilla farkosten utom lyktelden, som bländade ögat, kunnat hafva en någorlunda vid synkrets öppen.

Vår gamle vän stod vid rodret ännu. I hans anlete röjdes en mulenhet, som nästan gränsade till otålighet, och han tycktes räkna hvarje minut. Då och då såg man honom betäcka lyktan, stryka sig om ögonen och titta ut åt sjön.

Plötsligt klarnade hans blick, han lyssnade. Lätta årslag hördes på sidan om jakten, och ett rop, som kanske blott gubben till hela dess betydelse förstod, förnams och besvarades af honom i samma ögonblick. Det syntes, som om denne annalkande jullen väntat denna signal, innan den ville lägga till, ty nu blefvo årtagen på en gång kraftigare, och det dröjde ej länge, förr än en käck matros sprang upp på relingen, gjorde fast sin fånglina och helsade på den gamle.

»Fan i er och tusen grussen från tysken,» började han; »men hvad är det för konstur att rida upp i vind, så att en töjfel skall nödgas ro armarne af sig? Vår svarta docka ligger bi lågt under er, och det hade

lätt varit alles förbei med vårt möte i denna natt, ty vi sökte er lägre och ville knappt tro våra ögon, då vi sågo er eld. Nun spreken sie döjtsch, mein liber herr? — Hu, hu, har ni en sup?»

Vid dessa sista ord, som åtföljdes af en kulen ryck af hufvudet ned mellan axlarne, öppnade han lyktan och utblåste elden, hvarvid han på en gång røjde sin bekantskap med lurendrejeriets hemligheter och liksom af tjenstfärdighet förekom den gamle. Derpå stack han ut skot åt storseglet, satte kurs och slog så armarne i kors öfver bröstet, afvaktande i lugn sin lott ur den flaska, han såg gubben uppdraga ur sin ficka och med mycken belåtenhet hålla mot sin mun.

Den gamle räckte honom omsider flaskan och tog i sin tur till ordet. »Nå, gosse,» sade han, »hvad har Fröja hem med sig i höst? Jag fick bud mot mig på reddan att gå till sjös i natt och visste knappt, hvilken skuta väntades.»

»Fröja,» svarade den andre, »har klädt sig i ull unt silke, lauter woll unt sei — sei — hvad heter silke nu åter? Vet ni, då jag var i Lybeck, kunde jag tala tyska, så att hela staden gapade på mig.»

»Och lemna nu,» sade med otålighet den gamle, »i helvete eller Lybeck ditt tyska snack och svara på min fråga, så att man begriper det. Menar du, vi prata tyska här med simpor och fiskmåsar, gosse? Har ni kläde och dukar ombord, så säger jag, att jag förr vill svälta som lotsens ko, än jag lastar in en enda packa, om den ej är vattentätt omslagen, ty vi få storm i dagningen och regn hela hösten, och jag har ingen lust att komma till ansvar för skämdt gods.»

»Och vi skulle kanske för ro skull haft tre dagars fullt göra med de fördömda packornas instufning och besläende och förstört på dem alla briggens presenningar på köpet,» utfor sjömannen. »Om icke dessa balar äro tätare än er skuta, så vill jag lefva på torr jord i alla mina dar. — Jag tror, ni måste lofva mera, jag tycker mig se skymten af vår lilla docka rakt förbi babords vanterna.»

Den dunkla fläck, som af den skarpsynte sjömannens vana öga urskildes emot den ljusare horisonten, och på hvilken den gamles uppmärksamhet blef riktad, lemnade hans, om möjligt, än mer skarpa syn intet ögonblick i tvifvelsmål om den kurs, som var att tagas. Jakten kastades ett par streck högre i vinden, och då efter en kort segling i denna direktion den sökta briggens gestalt framträdde mer och mer tydligt ur mörkret, lemnade den käcke matrosen sin gamle vän ensam vid rodret och gick för ut, der han sedan för de båda yngre gästarna om bord utbredde sig i sjömansqvickheter öfver sin resa och i sitt skrala modersmål inspackade till sina åhörarens nöje och förundran en outtömlig skatt af tyska, engelska och danska glosor. I detta skick lade jakten en stund derefter till sidan af den lilla brigantinen Fröja.

Om vår gamle lurendrejare på sitt håll varit bekymrad öfver det långa och fruktlösa sökandet efter den ankommande briggen, så var han åter af kaptenen och besättningen på den inväntad med icke mindre otålighet. Den skrala vinden, som tillika kom från det minst gynnande håll, hotade med alla slags svårigheter, och kaptenen kunde ej se någon möjlighet att, innan dagningen inbröte, ligga så långt ut från kusten, att han ej skulle bli upptäckt af kronans slupar. Han var därför i en viss ifver sina kunder till mötes på däck och hade lemnat i kajutan sitt rykande toddyglas och sin cigarr.

Antingen det nu kom af ledsnad vid väntandet eller i afsigt att fördrifva det onda, hvarmed landtkänningen besvärade hans hufvud, hade han flitigt skött sitt glas om natten och hade, hvad man säger, en god gir, utan att dock i något afseende vara för strängt skotad. Sedan således jakten blifvit fastgjord vid sidan af briggen, och gubben med sina gästar sprungit om bord på den senare, blef han af kaptenen välkomnad med all den hjertlighet, som hans vigt för tillfället, en bekantskap från längre tider tillbaka och ett godt ölsinne hos hans värd, gjorde naturlig. Styrmannen fick befallning att,

så fort möjligt var, lasta jakten; de packor, som skulle intagas, bestämdes, allt skulle gå tyst till, och ingen djefvul skulle våga knysta ett ord om saken i land.

Efter dessa anordningar tog kaptenen vår gamle kund i handen och förde honom ned i kajutan, hvarest en god brasa i kaminen och den ångande lukten af varm toddy gjorde ett ljuft afbrott mot kölden och mörkret på däck.

»Stiltje och läsegel!» började han nu; »jag ligger här som i en säck, och innan dagningen simma väl kronans båtar kring mig som ålar kring en rutten fisk. Hvad skall jag göra, jag slipper ej ur fläcken.»

»Ingen nöd, herr kapten,» sade den gamle och stack sina seniga händer in i kaminen, »vi få väder nog i dagbräckningen, och båtarne ligga i land hela natten.»

»Och detta ord skall du hafva pris och ära för, gamle kamrat, och ett godt glas, förstår du. Jack, se åt i tepannan, om der fins vatten, och laga en stark spik åt gubben. — Ni menar, att vi skola få vind i dagbräckningen?»

»Och en frisk mässegel-kultje på köpet, om skyn annars gick rätt i går aftse,» svarade gubben; »vinden blir väl emot, men blåser det bara, nog kommer sjömannen fram.»

»Blåser det bara, nog kommer sjömannen fram, och ingen kryssare skall nappa Fröja i kjortlarne. Och nu, gamle rodergångare, huru går handeln i vår stad? Kom Neptun hem helskinnad? Han gick från Lybeck samma dag, jag kom hit, och hade godt gods om bord.»

»Så nära som på två pipor rom fick han allt undan; men dessa skötos i sank med min äldsta pojke på köpet,» svarade gubben och gjorde tillika en klunk, som nära vållat en lika stor ebb i glaset, som det förut hade flod.

»Och så far ni fram,» utbrast kaptenen, hvars tanke på rederiets förlust och hans hätskaste fiendes, tullslupens, triumf qväfde alla andra konsiderationer, »och så klarerar ni gods och skrof. Stiltje och läsegel!

En sådan vara i gapet på dessa hajar! Det borde fan och ingen ärlig redare betro er en murken ankarbojens för jernbandens skull, som äro omkring den.»

»Ni har ingen ren sjömans-mun i natt, kapten,» sade den gamle, i det han med en stark knyck stötte det tömda glaset ned på kajut-bordet; »menar ni, att gossen lät skjuta sig i qvaf, för att få dricka salt grogg eller slippa att svettas vid årorna, och ej för att till det yttersta berga edra arma pipor rom, som, fan i mitt gråa skägg, voro mindre värda än en sena i hans hand eller en blodsdroppe i hans ärliga hjerta?»

»Och dertill säger jag amen, nämligen med behörig förbannelse öfver tullhajarnes goda kap den gången. Gossen hade jag velat taga till jungman när som helst, ja, om det gäلت en resa på Ostindien. Och en skål för hans ärliga död och för alla goda vänner! Jack, fyll i våra glas!»

Glasen fylldes åter, och den tystnad, som var liksom helgad åt väntan på dem, afbröts genast af kaptenen, så snart han med en klunk pröfvat den nya brygden och funnit den god.

»Nå, hvad hörs vidare i land, min gamle vän,» började han nu, »vet vår patron vänta oss, eller är ni eljest af egen drift ute på förtjenst?»

»Jag har ej satt min fot i land på flere dygn,» svarade den gamle. »På reddan fick jag ett bud, att ni väntades. Det var i går aftse, och nu är jag här.»

»Så, så, min gamle kund,» utropade kaptenen, »då måste vi öfverenskomma om er frakt, för än ni lägger ut från sidan. Det är ej godt att narras med er i den punkten, och edra fordringar växa som brodden på landtbacken. Då man far ut, är den knappt ett kvarter hög, och då man kommer hem, står den en öfver hufvudet.»

»Tre tunnor råg och tre tunnor salt, herr kapten, icke ett korn der under,» utlät sig med mycken beständhet den gamle.

»Stiltje och läsegell!» utropade kaptenen, »ni är, fördömme mig, utan brassar i hufvu't. Tror ni, att

rågen ärfver sig i köpmannens bod och att saltet växer som snö om vintern? Nej, nej, grund i lovart, fäll, min gubbe, fäll!»

»Icke ett korn der under, och att tala allvarsamt, kapten: jag har sex barn, som behöfva bröd, råg växer ej på våra kala klippor, och några tunnor strömming, som noten gifvit mig i höst, äro snart förtärda. Jag har betalt min ålderdoms tröst för ert bästa. Stick er hand inom denna rock, och känn efter, om jag har en enda torr klut på min gamla kropp, och blottar jag den, skall ni se många märken, som jag bär efter er och edra likars tjenst, och många ärr, sådana som detta.» Härvid viste han sin nacke, hvarest en lösskjuten spillra efterlemnade ett djupt, numera igen-grodt sår.

»Stopp, stopp, min gamle vän, eller slår jag pressning för din mun,» ropade kaptenen, som vid sin nu varande lätt rörda stämning fick två stora tårar på kinden, innan han visste ordet af, »ditt mått skall du hafva, och det skakadt. Hvarken min patron eller jag skall se våra kunder svälta. Kläm ut ditt glas, gubbe; ingen ängslig på sjön. Gutår! Men jag ligger här som i en säck, och vår Herre vet, hur jag skall komma ut till sjös igen.»

Samtalet, som troligen ej kommit att stanna af brist på ämnen, afbröts genom styrmannens inträde i kajutan och hans tillkännagifvande, att de bestämda balarne redan voro inlastade i jakten. Tiden var dyrbar, och efter några i största korthet gjorda ömse-sidiga öfverenskommelser beträffande nederlagsplats för varorna, deras sorgfälliga vård och dylikt, åtskildes de båda kontrahenterna i samma vänliga förtrolighet, som utmärkte deras möte.

Kaptenen styrde genast ut till hafs, men vår gamle kund, som vi nu mera åter se vid rodret på sin egen skuta, sökte kusten med det honom anförtrödda, dyrbara godset.

En flyktig teckning af landkänningen från den del af hafvet, hvarest den lilla jakten nu befann sig under

segel, torde icke vara öfverflödigt, för att till någon del förklara de motiv, som ledde gubben i afseende å kurs och segling. Det närmaste land, en seglare från vår fastställda punkt kunde hinna, utgjordes af tvänne stora holmar, båda förut till namnet bekanta för läsaren, nämligen Rönnskär och Långö, hvilka på en sträckning af två dryga mil utbredde en till utseendet oafbruten, rak och kal strand mot hafvet. Utanför var sjön öppen, med undantag af en enda temligen lång klippa, som på ett godt afstånd från den senare af de nämnda holmarne höjde sin rygg betydligt öfver vågen och, sedd från längre håll, tycktes sammansmälta med den stora landsträckningen. Kom man närmare, så fann man, att stranden bildade en trubbig vinkel inåt, och att ett sund, som sammanband vikens spets med de inre fjärdarne, gjorde af den till utseende ena holmen tvänne.

Detta sund gaf likväl, oaktadt sitt förträffliga läge och sitt djupa vatten, ingen fri kommunikation mellan hafvet och de små fjärdarne, emedan det på sin yttre sida var stängdt af ett ref, som på en linie af flere hundra famnar från strand till strand sammanband de båda holmarne, och var så grundt och stenigt, att endast små fiskbåtar, och detta blott vid lugnt väder, brukade leta sig väg mellan dess skarpa, tätt spridda hållar.

När därför vår gamle vän nu ville söka sig in i den inre skärgården, hvarest otaliga smyghål och kamrater i yrket kunde ge honom säkerhet, var han tvungen att passera endera af de två yttersta uddarne; och han valde Rönnskärs udde, såsom den närmaste, oaktadt han med full säkerhet kunde förmoda, att hans hätskaste förföljare åt detta håll gått i land.

Som han med all visshet väntade frisk vind i gryningen, så trodde han sig kunna lemna det farliga stället akter ut, innan tullslupen hunnit ut ur sitt natt-quarter, eller, om den nu vore tidigare till vägs än vanligt, innan det förskingrade mörkret gjorde hans upptäckande af den samma lätt och möjligt. Å andra

sidan och i fall han valt vägen kring Långö udde, hade han äfventyrat en vidsträcktare och ända in på dagen förlängd segling i öppna hafvet, och vid allt detta ett icke alldeles osannolikt möte med den andra tullbåten, som hade sin kryssning åt detta håll. Men vid alla de ovilkorliga fördelar, som gubbens tagna kosa hade framför hvilken annan som helst, var den dock äfventyrlig nog för att fylla hans hufvud med bekymmer, och han lyssnade, som en fogelfångare lyssnar efter svar på lockfogelns ljud, mot den första fläkt, som skulle bebåda den väntade räddaren, stormen.

Emellertid fortfor oafbrutet lugnet, och ännu då den svaga skymten af dager redan börjat afslöja en större och större synvidd, visade sig den långa, men låga dyningen nästan spegelblank på alla punkter. Den gamle började tveka, om han skulle fortsätta seglingen inåt kusten, eller begagna den morgonvind, han med visshet väntade, för att gå till hafs och afbida med nästa natt en bättre lycka. Detta senare fall var för honom dock länge det värre fallet, och då med den ljusnade dagen dyningen började krusas af lifliga fläktar och ett gladt sorl af böljan vid fartygets bog vittnade om dess förökade fart, försvunno den gamles betänkligheter för hoppet att efter vunnet ändamål få hvila sin af vakor, köld och väta uttröttade kropp, och han höll med godt mod kurs på Rönnskärets ur fjerran framskymtande udde.

Lätta strömoln sväfvade öfver horisonten och flögo upp mot hvalfvet, de spegelrika ränderna på böljan försvunno snart alldeles, och några tätt på hvarandra följande häftiga vindstötar kommo den lilla jakten att sänka sin läsida ganska djupt. Inom några stunder flög det sköna fartyget för en frisk och jemn vind med pilens fart fram mot kusten.

»Se,» sade den adertonårige ynglingen, hvars bekantskap vi gjort här tillförne, och som äfven nu höll sin plats vid storseglet, »se, min far, hur rodnaden är skär i öster; jag tror vi få storm i soluppgången.»

»Om den ville komma förr!» anmärkte den gamle.

»Dessförinnan,» fortfor sonen, »borde vi väl hafva länsat förbi Rönnskärs udde; jag tycker mig re'n kunna urskilja talltopparne på den.»

»Stick ut skot, gossar, vinden drar sig till förlig,» ropade gubben med sin vanliga kommandoton, utan att lemna ett svar på sonens halfva fråga.

»Det är vår lycka,» fortfor denne, i det han efterkom befallningen; »jag har alltid tyckt, att vår jakt går bäst för slör hän.»

»Det är vår olycka,» invände den gamle; »ty om vi möta tullslupen, hafva vi desto svårare att vända om till Långö-sund.»

»Hvad skymtar der så hvitt mellan träden på udden?» utbrast gossen nu, i det han med spända ögon såg ditåt och tycktes glömma allt annat.

»Det är den gamla björken, som sticker fram mellan tallarna och glänser mot morgonrodnaden. Akta dig, gosse, att se spöken på ljusa dagen», svarade i en lugn, men nästan förebrående ton den gamle, som i första ögonblicket studsat vid ynglingens utrop.

Antingen nu faderns milda tillrättavisning eller det afgörande momentets närhet verkade på gossen, men samtalet fortsattes icke mer af honom, och den gamle var för mycket sysselsatt med beräkningar och väntan, för att bry sig om att upptaga dess tråd å nyo.

Några stunder af en orolig spänning förflöto. Man kom udden så nära, att bränningen mot strandklipporna ej mer blott sågs, utan äfven tydligen kunde höras. Intet segel syntes, och endast en skara måsar utbredde sina hvita vingar öfver hällarna och vågen. Jakten flög i kapp med stormen. Ändtligen strök den som en blixst förbi den skumhöljda udden och vände redan liksom segrande inåt fjärden.

Då visade sig rörliga ljusa strimmor mellan träden på en nära belägen holme, och strax derpå hoppade på mindre än ett halft kanonskotts afstånd den fruktade slupen fram i sundet och beherskade passagen. Ett gladt sorl mellan afbrutna kommando-ord hördes

från den, och signalflaggan sväfvade upp mot toppen af dess mast.

Vår gamle vän hade i samma stund kastat om sin jakt och låg redan med svälda segel ut förbi udden. Solen gick nu upp ur hafvet i hela glansen af sin höstliga rodnad och bildade en bakgrund af lugn och skönhet till de scener, som höllo på att utveckla sig.

Ett skarpt skott från tullslupen, hvars kula tog vatten några famnar akter om den lilla jakten, förklarade och gaf vikt åt flaggans mening i det ögonblick, då gubben åter passerat den klippiga udden, och de båda fartygen af den skulle för en handvändning undanskymmas för hvarandra.

»Klar att ge akt på slupen, gosse!» ropade den gamle, som med oafvänd blick fixerade udden af den förr omtalta, på ett godt afstånd från land liggande höga klippan, öfver hvilken han hoppades kunna ligga upp mot vinden.

»Klar att ge akt,» svarade ynglingen; »slupen syns redan; nu klarerar han udden, han går med refvadt bomsegel, han skjuter god fart.»

»Styfva gaffeln!» kommanderade den gamle, »vinden knappar af så mycket den hinner. Kränger slupen?» frågade han vidare.

»Han släpper ut sitt ref,» svarade gossen, »han reder sig godt, jag tror vi icke vinna mycket.»

»Kapa joll-linan,» befalte gubben åter, »vi hade kunnat låta bli att sticka ut jollen, så hade vi haft den i behåll. Huru ligger slupen upp i vinden?»

»Hans bomsegel står bra, men hans klyfvare lefver förr än vår,» svarade gossen; »han kan ej gå öfver om klippan med denna kurs; han kan taga farväl af oss, min far, vi gå lätt öfver udden, se'n jullen kom bort. Vi vinna. — Hvad? Nu vänder han rakt på oss, — båda hans segel lefva.» —

Ett skarpt skott dundrade från slupen i det samma, och en svärm drufhagel flög hvinande kring den lilla jakten. Som en i flykten träffad fogel redlöst faller vingen, sjönk bomseglet på det flyende fartyget till-

sammans; ett skrot hade träffat gaffel-nocken och afslagit tåget, hvaraf den hölls uppe.

Den kække ynglingen kastade i ett ögonblick loss änden på däck och flög som en pil upp i masten.

»Stick bly i min skälbössa,» sade gubben med mycket lugn till den andre, och höll tillika skutan upp mot vinden, så mycket han kunde, för att underlätta gossens arbete i masttoppen.

Medan vår gamle vän med sitt fartyg befann sig i denna vådliga ställning, rådde ombord på slupen ett allmänt jubel. Man hade genast varseblifvit och beräknat hela den fördel, det lyckade skottet medförde, i det flyktingen hindrades att gå öfver udden och kanske till och med kunde uppseglas, innan han hunne i ordning ställa den skadade gaffeln, och glädjen öfver denna första seger framlockade, i samma stund seglet föll, punschbuteljen och glaset till en tur kring laget.

»En skål för mitt skott och för mera vind i dina segel, min bror,» ropade löjtnanten, som stod vid förnickan och nu emottog det fulla glaset, till en vän och embetskamrat, som skötte rodret; »fäll, fäll! Vi skola segla upp gynnarn, innan han blir klar igen; se, hur han drifver ned.»

»Den fördömda engeln der i toppen,» svarade denne, »blir färdig, förr än vi tro. Se, han klifver ned redan. Öfver udden låta de bli att gå likväl.»

»Fan i mig,» ropade löjtnanten, »står icke hans bomsegel åter lika grant som förut. Om han blott velat hålla sig några minuter oklar än. Men jag slår vad, att jag skjuter honom sank, då vi komma i smulare vatten, lä om klippan, båda.»

»Hållet, på en rykande bål i land,» inföll den andre; »låt ladda nickan med kula, och försök!»

De mordiska tillrustningarna gjordes. Emellertid höllo de båda fartygen, det förföljande och det förföljda, upp mot klippan på ett afstånd från hvarandra, som hvarken tycktes ökas eller minskas. För hvarje gång lurendrejarens jakt höjde sig på toppen af någon våg, syntes den så nära, att man om bord på slupen

nästan varit frestad att ropa honom an. Löjtnanten betraktade tigande skådespelet: ändtligen utbrast han, liksom vaknad ur en dröm: »Fins det en skönare syn i naturen än ett ädelt fartyg i stormen, det må heta skepp, brigg eller jakt? Se den lilla båten, huru den lätt som en svan dyker ned i bråddjupet af vågen och stiger upp igen, utan att en droppe vatten tynger de hvita vingarne. Och stormilen hviner, och hafsskummet yr, och den böjer sin sida ned, liksom uppgifvande hoppet om motstånd och längtande att byta lifvets strider mot hvilat och döden; och nästa ögonblick står den högre upp igen och glänser mot solen. Ett ädelt fartyg, som genom sig sjelft är fridlyst för storm och haf, borde vara det för hvarje annan makt och dess besättning vara fredad, som man är det i en kyrka. Jag ville vara om bord hos honom der borta för att få betrakta vår slup.»

»Du ångrar väl icke ditt vad?» inföll i en temligen kontrasterande stil hans vän.

»Jag ångrar hvarken detta eller något annat, som jag hållit,» återtog den andre; »men mig gör det ondt om dessa arma djeflar, dem vi jaga som vilddjur från strand till strand och sund till sund; de äro dock meniskor och våga lif och blod och tåla köld och väta för en bit hårdt bröd åt sig och de sina. Jag ville hellre sitta i lä om denna klippa och meta aborrar, som jag i min barndom ofta gjorde, än nu kasta min nickas harpun i den sköna hvalfiskens, som simmar der framför oss.»

»Du skall sannolikt slippa att göra det,» anmärkte den andre: »det är ej så lätt att träffa honom med en kula nu, som med hela svärmen i jons. — Han går under klippan re'n; ge akt, och säg till, hur du vill, att det skall styras!»

Kanonen var laddad; löjtnanten fattade luntan och intog sin plats. Ehuru lurendrejarens jakt snarare vann än förlorade i fart på den lugna sjön lä om klippan, tycktes dock de båda fartygen komma hvarandra närmare, i den mån de mellan dem hvalfvande vågornas

höjd minskades, och snart vände sig för hvarje öga osäkerheten af vadet på styrmannens sida.

Nu nådde äfven slupen den jemna vattenytan. Den afvaktade stunden var inne; några hastigt gifna och hastigt verkställda kommando-ord fixerade kuisen. En dödstystnad rådde bland besättningen om bord. Man drog knappt andan, man røjde lif blott genom de blickar, fulla af orolig väntan, dem man mellan segel, tåg och mast, hvar helst en öppning fans, sände efter den flyende jakten. Nu kunde skottet icke fela. Löjtnanten höjde luntan. —

I samma ögonblick fläktade ett glest rökmoln kring lurendrejarens båt, en knappt hörbar smäll följde detta, och dess verkan var i det samma spord på slupen; ty med fäld hand och sjunket hufvud neddig-nade löjtnanten i famnen på den matros, som laddat kanonen. Hans anlete var blodstänkt, ett fint lod hade krossat hans panna.

Under den allmänna bestörtning, som denna händelse väckte bland besättningen på slupen, och som för några minuter förlamade hvarje dess åtgärd, flög lurendrejarens jakt med säker kosa in i den öppna sjön, och framsväfvade som förut, omkringstänkt af skum och svallsjöar på de höga vågorna. Den gamle stod med sin vanliga köld och trygghet vid rodret. Sällsamheten af de tilldragelser, som redan inträffat, och vådan af dem, som hotade, hade närmat de båda skotskötarena till hvarandra och brutit den tystnad, de för en lång stund iakttagit.

»Han fick sin lön,» började ynglingen, som vi redan känna; »kulan var stöpt af min bror, och det riktades med hans öga denna gång.»

»Ett sådant skott skjuts en gång i mannaminne,» sade den andre. »Du såg, att han föll?»

»Han föll, och det ingen stund för tidigt. Luntan låg på kanonen redan; vi voro sålda åt döden, ty han hade ej kunnat skjuta bom i lugnet nu, om han hunnit tända an.»

»De tycktes,» återtog den andre, »ge slupen åt vind och våg i början, nu styra de efter oss igen. De lära ej ärna ge köp med sig för detta pris.»

»De kunna göra, som de behaga,» utlät sig ynglingen; »om de tycka om att segla för ro skull, så hafva de hafvet öppet. Oss låta de väl bli att fånga, se'n vi en gång fingo försprånget och äro ute på argare vatten, der deras nicka icke mer batar dem. — Men hvad i all verlden är detta?»

»Till skoten, gossar, klara att vända,» ropade den gamle. Redan förut var jakten kastad upp i vinden och höll på att fånga väder med focken. Det var denna oförmodade vändning, som förvånade ynglingen och aftvang honom ett rop af förundran.

Så snart han fullgjort sin tjänst och hemtat sig från den första öfverraskningen, kastade han en blick öfver omgifningarna, för att upptäcka orsaken till allt detta. Det dröjde ej länge, innan den låg klar för honom, ty tätt framför udden af Lång-ön såg han den andra tullslupen, som med stora segel flög ut mot sjön och, gynnad af vinden, tog haf och kurs af hans fader.

Det försök den gamle, hvars vaksamma öga genast upptäckt förhållandet, nu gjorde, att med en hastig manöver vinna lofven af den eftersättande slupen och sålunda komma ur sin vådliga ställning mellan båda, egde så liten rimlighet att lyckas, att man kunnat kalla det en ansträngning af den yttersta förtviflan, om förtviflan ej i hvad läge som helst varit främmande för gubbens lugna och fasta sinne. Dess framgång berodde på en fullkomlig oskicklighet hos slupens styrman att begagna fördelarne af sitt läge, hvilket man i intet afseende kunde förutsätta. Derför så snart den gamle såg slupen vända och taga den kurs, som var lämplig att till intet göra hans afsigt, kastade han i ögonblicket om jakten åter och låg snart med bogen rakt mot land.

»Han sätter gods och skuta på Lång-ön,» hviskade förgasten med bleka läppar till vår yngling, »det går

nog svår sjö, och det är stenigt utanför stranden. Törna vi i förtid, så är det förbi med oss.»

»Tag din själ i din hand,» svarade den andre; »han vill ge dem hvarken last eller skrof; han styr på Långö ref och söker sundet.»

»Han är en själfspilling, om han det gör; bed honom sätta på land och låta oss börja vräka ut lasten, medan tid är.»

»Ser du honom?» sade gossen.

»Tyst, tyst, han hör oss!» svarade den andre och sjönk, med ögat magnetiskt hängande vid den gamles, i en passiv resignation utan tankar och utan ord.

Den gamle lurendrejarens anlete var från det ögonblick, då han vände båten inåt, ljusare, bestämdare och liksom förädladt. Med den nerv, som tillhör lifvet i dess friskaste uppenbarelse, förmålde sig deri den egna förklaring, som hos fasta karakterer vid deras skilsmessa från jorden på en gång förebådar och välkomnar döden. Det är svårt att säga, om i den blick, han långsamt förde öfver rymden, låg en tjusning af faran eller ett farväl till hans barndomsvänner, holmarne, hafvet och stormen. Inom få sekunder var dock hvarje blandadt uttryck försvunnet från hans anlete, och qvar stod kraften allena, lugn, stridsfärdig och verksam.

Det var nu i denna stund, då gubbens blick, som lik en roffogels sväfvat mellan det skumhöljda refvets hållar och afgrunder, slog ned på en punkt deraf och hvilade öfver sitt byte, och då hvarje hans egen och hans fartygs rörelse, som om de utgjort en enda sammanvuxen organisk helhet, trälade under denna blick, som han uppmärksammades af de båda ynglingarne och, sig själf omedvetet, förstelnade deras samtal och planer.

Från denna minut var tystnaden om bord ovilkorlig. Den afgörande stunden emottogs utan en suck, ett ljud. Jakten, hvars oförminskade segel stormen fylde, flög lätt och lydigt fram mot refvet, och snart reste den sig på toppen af den våg, hvars mäktiga massa nästa sekund skulle, bruten till ett fint skum, spridas och för-

störas, såsom om den aldrig varit. Under den låg det svarta svalget öppnadt, liksom för att mottaga det rof, som klippornas jättetänder krossat. Nu störtade jakten ned från sin höjd. En stark stöt och en uthållen rifning mot sidan hejdade dess fart och tillkännagaf dess våda. Det ädla fartyget, öfverhöljdt af fradga, skälfde som en träffad hind under inflytelsen af det vredgade elementet, och en rik stråle vatten bröt in genom remnan i dess bog. Då svälde det darrande seglet igen, en fin och blixtsnabb böjning väjde undan närmaste hällkant, en lätt rispning blott ännu, och vid nästa våg, som svälde under fartygets köl, steg det åter segrande upp, med refvet akter ut och sin trygga kurs sträckt mot mynningen af det djupa, lugna sundet.

Eldsvådan.

En skolhistoria.

I.

Denna korta historia, som kommer att beskrifva hvarken märkvärdiga personer eller händelser, utan ett simpelt upptåg af några skolgossar, ett äkta så kalladt skolpojkestreck, fordrar dock en liten utflygt såsom inledning.

Det är nämligen af vigt att erinra, att den skola, ur hvilken vi hemta våra hjeltar, låg icke i en grann stad eller stor stad, der en så liten republik som en rektor med hundra skolgossar omkring sig knappast af någon varit känd ens till det geografiska läget; utan tvärtom i en småstad, der den kunde ställa upp en tiondedel af folkmängden, om det gälde att höra och se; der skolhuset höjde sig öfver de andra, som en magister öfver sin klass, och der en vanlig sekunda-

pilt, då han någon vacker sommardag fick stryk för öppna fönster, kunde utbasuna sin olycka till alla fyra tullportarne på en gång.

Att i en sådan stad en korporation af hundra öfverdådiga sällar, hållande tillsammans i lust och nöd, skulle ega vigt och värde, var naturligt. Nästan till hvarje gård sträckte den sina grenar, visste allt, deltog i allt, försökte allt. Väl voro klubban i lärarnes lådor och rektors statsperuk, den han nästan aldrig anlade utan i vredesmod, auktoriteter, som kunde komma blodet att stelna, då de visade sig, men detta skedde lika så litet alla timmar af dagen som alla dagar i veckan. De snabba minuterna från klockan elfva till två, stunderna från fem och in mot natten se'n i oändlighet, de lediga onsdags- och lördags-eftermiddagarne och söndagarne, som kunde komma en att glömma både lexa och rygg, alla dessa voro solskens-tider inom skolans horisont, flyktiga, dyra och därför begagnade.

Det var då, medan riset låg fängsladt inom lås och peruken prydde sin saktmodigare hvardags-stock på rektorns bokhylla, som alla dessa löjen logos, dessa strider utkämpades, dessa upptåg speltes, hvilka i sitt öfverdåd eggade så mången borgares sediga pulsar till skening och fylde så många fönster med stundom leende, stundom bistra anleten.

Man kan icke neka, att leken någon gång blef för allvarsam, allvaret för öfvermodigt, äfvensom att man vid alla företag såg för mycket på egen glädje, för att tänka på andras fred och rolighet. Så kunde t. ex., efter någon strängare anklagelse för oordningar på gatan, herr stadsfiskalen en vacker morgon anträffa sin gamla familje-kur fastbunden vid hedersstolpen på torget, liksom af välmenad omsorg för hans beqvämlighet, borgmästaren finna en förfärlig anklagelse och dödsdom öfver sig och magistraten uppspikad på rådhusets dörr, och sjelfva rektor, som om aftonen sett sin gamla häst gå skrapad och hvit in i stallet, morgonen derpå få den rödmålad för sin släde.

Men dylika spratt, om de än gäfvö anledning till förargelse, utplånades snart af andra, som blott påkallade skratt; och då dessutom hvarje förolämpad, hvad ögonblick som helst han gick förbi skolan, kunde inbilla sig höra den af honom angifnes klagorop och sålunda huggas, slog förtrytelsen aldrig djupa och utspridda rötter. Tvärtom var skolan älskad af staden, ja, oumbärlig för den, på samma sätt som för de gamle i familjen den yra son- eller dottersonen, som hundra gånger gör förtret, hundra gånger får bannor, och tusen gånger beundras och smekes.

Det var eftermiddagen af en skön höstdag i början af oktober. Luften var kulen, men solen sken klar, och vinden var stilla. En af årets märkvärdigare händelser hade sysselsatt skolan. Om middagen nämligen, just då rektor rest sig upp från stolen för att sluta, hade hela klassen rusat upp och med den vanliga skrapningen i golvet supplicerat lof för att insätta dubbla fönsterna. Hvarje höst skulle en half dags ledighet unnas gossarne för detta ändamål; den hade äfven nu blifvit gifven med alla tillhörande förbud eller pluggar, som voro: att ej spräcka rutor, att ej skrika och stampa, att ej skrämma böndernas hästar, att ej öknämna folk på gatorna, — en rad af pluggar, så lång, att rektors spanska rör föga nog på en half dag kunnat inkila dem ens i det mjukaste minne.

Fönsterna voro redan insatta, tiden lång innan qvällen, och hela den lediga skaran samlad utanför tullen på en vidsträckt äng, skådeplatsen för förra afdelningen af denna sannfärdiga berättelse.

Denna gång lekte gossarne soldater, exercerade, skyldrade, gjorde marscher och evolutioner, alldeles som de sett de i staden förlagda rekryterna göra våren förut. Sannolikt hade dessa deras öfningar fått passera obemärkta såsom många dylika tillförne, åtminstone ej blifvit omnämnda här med historisk noggrannhet, om ej ödet, som ofta roar sig att göra ett träd af ett kastadt frökorn, fogat så, att en af de minsta

bytingarne i skolan, en räkneklassist, tagit sig orådet före att förlöpa fanan.

Så ringa var början. Gossen stod vid armén såsom trumslagare och hade anseende för sina viga armar. Också hade han hittills varit oförvitlig, men nu, då höstkylan, oaktadt solskenet, började besvära hans händer, gaf han, såsom han sjelf i förtroende sade till en af kamraterna, »fan åt hela tjensten,» passade på en hvilostund, deserterade och gömde sig i en skogsbacke nära ängen.

Ingen märkte det; man hvilade en stund och kommanderade sedan åter i gevär. Generalen, en krachanerad spelorre ur rektors klass, tog gravitetiskt in sin plats och lät truppen defilera förbi. Gardet af rektorer och konrektorister, skolans heroer, en rangkår med dubbel grad äfven för den simpla soldaten, paraderade förbi med oklanderlig ordning, och skördade en bifallsvink af generalens hand. Men nu skulle linie-regementet bryta upp. De små soldaterna stodo vändande och blåste så mycket de vågade i sina frusna händer. Ändtligen ljöd kommando-ropet: »framåt marsch!»

En allmän rättning öfverför lederna, hvarje ansigte fick ett modigare utseende, fötterna höjdes, musiken föll in; men — pipan allena, ty trunman låg, Gud vet hvar, med sin trumslagare. I ögonblicket kommenderades halt, det blef undersökning, öfversten fick en allvarsam skrapa, en kompanichef arresterades, och gardister skickades i flere riktningar ut efter desertören, som någon trodde sig hafva sett gå emot skogsbacken.

Det dröjde ej länge, förrän man såg rymmaren gripen och framförd. Man höll krigsrätt, omständigheterna voro klara, han dömdes till gatlopp.

Aldrig hade en sådan dom ännu drabbat någon under strängare väderlek. Om vårarne sprang man gatlopp med jackan på, men jackorna voro då tunna och af sommartyg; nu såg enhvar tydligt, att inga björkqvistar, om man än spetsade dem till spjut, skulle

kunna genomtränga vår trumslagares valmars-pansar. Reglementet stadgade ingenting visst i detta fall; man började ropa: »tröjan bort!»

Med detsamma var signalen gifven till ordvexling. »Tag icke tröjan af mig,» skrek delinqventen och stötte undan handen på en korporal, som visade sig färdig att betjena honom i detta afseende, »det har ingen sprungit bar förut.»

»Mumlar han?» frågade generalen med handen i sidan.

»Låt honom ha tröjan på, gardisterna ha skurit för grofva ris,» ropade flere jägare på en gång.

»Du har förlupit tjensten, min gosse?» sade generalen och tog delinqventen i hakan.

»Ja, herr general,» inföll en gardist, »skona honom icke; slippa jägarena stryk, så kan ingen hålla dem vid fanan.»

»Vi äro karlar för oss sjelfva, vi kunna exercera så väl som gardet, oss behöfver man ej rida på beständigt,» knorrade jägarena häftigt uppbragta.

»Duger jag icke åt dem med tröjan på,» sade med ett spotsk smålöje vår lille trumslagare, uppsporrad af det medhåll han røjde, »så har jag för godt skinn att vara deras trumma.» Vid dessa ord tog han sin verkliga trumma från marken, färdig att gå.

I och med det samma hade myteriet bland jägarena blifvit allmänt; de redan höjda käpparne kastades bort och lederna söndrades helt och hållet; man brummade och vredgades.

Generalen var i den största förlägenhet, och hela hans anseende nära att gå under. Straffa kunde han icke alla, och att förlåta var omöjligt. Han tog det parti att förklara hela jägare-regementet upplöst och — här gaf han sin röst all den styrka han kunde — »hvarje soldat i det samma för en förrädare och fiende utom lag och pardon.»

Med dessa ord steg han fram, tog regementsfanan ur underofficerens hand, kommenderade gardet i gevär och lät det med fäld bajonett spränga in på de be-

störta bytingarne, som, glömmande hela sitt militäriska anseende och den vanliga farten vid hastig marsch, ilade med skri åt skilda håll på ängen.

Sålunda var endrägten försvunnen inom kåren. De äldre fortsatte sin exercis; de yngre hade efter flykten samlat sig i ett aflägsset hörn af ängen och syntes rådslå.

Men utan tvifvel var, såsom redan antogs, denna gossarnes söndring inledd af ödet, som denna gång ville göra väsen af deras fönster-insättnings-högtid och sammanknyta deras lek med verkligheten, och detta på ett rätt allvarsamt sätt. Ty hade både äldre och yngre fortfarit att exercera tillsammans, och de små revoltörerna icke öfverlemnats åt sin egen vishet och uppfinningsgåfva, så hade väl aldrig en sådan lek blifvit uppspunnen, som den vi snart vilja beskrifva, en lek, som först kostade ett oskyldigt kreatur lifvet, sedan så när hade skaffat en hedervärd borgare gallfeber, sist — men låtom händelserna sjelfva squallra ur skolan.

Jägarena rådslogo, men hvad de rådslogo om, kunde på en lång stund fattas hvarken af dem sjelfva eller någon annan. Man tyckte sig höra blott det ojemna sorlet af en svärm getingar, som blifvit retade och nu sökte ett föremål att stinga.

Länge fortfor detta brummande, och då man äntligen kom till begripliga ord och vidare började förstå hvarandra, var resultatet af öfverläggningen ännu långt borta. Såsom vanligen händer dylika råds-herrar, stannade man vid ett beslut helt olika det, hvartill öfverläggningen tycktes leda, och då förtrytelsen, stoltheten och hämndkänslan just höllo på att få exercisen börjad ånyo, var det en på orten allmänt känd, året förut med hela sitt anhang gripen, af gossarne under namn af Svarta Gustaf beundrad röfvare, hvars minne tillvägabragte något helt annat än en exercis.

De första artikulerade ljud, som, lika verldar ur kaos eller klippor ur ett sjudande haf, uppdöko ur

det ursprungliga virrvarret af röster, voro de enkla orden: »ja, ja!» och »nej, nej!» på hvilka inom kort följde ett med sådan styrka uttaladt allmänt »tyst!», att stormen föll som för ett dråpslag.

Nu först började längre sträckor af fast land skönjas i det lugnade hafvet, eller, att tala utan liknelser, nu började man kunna urskilja meningar och ord. »Åh hå,» skrek den lille trumslagaren, som genast begagnade stillheten, och som väl den förutan ryckt fram med sitt andragande, »mig låta de bli att värfva härnäst. Jag vet nog, att gardisterna gerna skulle se mig spänna mitt eget skinn på trumman; men man är ingen narr heller, man kan leka för sig sjelf.»

»Det kunna vi,» föll en veteran in; »vi äro flere än gardisterna, och general få vi nog.»

»Jag vill trotsa deras trumslagare i hvirfveln, fast han är sergeant,» ropade vår lille kund och var blodröd i ansigtet af harm och ifver.

»Nej, gossar,» anmärkte åter en fin politikus i kretsen, »vi gå bort härifrån och låta gardisterna bli kvar; herr Gyllendeg klagar visst för rektor, att vi åter trampat ned gräset på hans äng och skrämt hans får.»

»Huru skall han få veta det?» anmärkte veteranen buttert.

»Veta det,» inföll politikern, »gamla vallgunman på prestgården gick nyss här förbi och hytte med sin krycka åt oss från landsvägen; jag såg det, och vi få akta oss i morgon.»

»Det är det samma,» sade veteranen, »om vi gå eller ej; vi ha varit här ändå.»

»Och behöfva ej vara sämre än gardisterna,» skrek trumslagaren.

»Och låta dem tro, att vi varit rädda för dem!» fortsatte en liten soldat med lyftad näsa.

»Ja, vi välja officerare,» ljödo flere röster; »hvem blir general?»

Innan denna fråga hann besvaras, tilldrog sig en händelse, som gjorde ett svar onödigt. Den kår af

marscherande, som nyss blott i förbigående nämndes, nämligen vår obekante herr Gyllendegs fårhjord, hade undan jägarens oerhörda språng och stoj dragit sig till den sida af ängen, der gardisterna stannat qvar och lofvade ett lugnare grannskap. Men nu gjorde gardet under sin fortsatta exercis en häftigare evolution, hvars hotande anbrott den idylliska armén icke fann godt att afbida. I den skyndsammaste reträtt med sin anförare, en stor, svart, karlavulen spanjor i spetsen, störtade kåren mot jägarens sida.

Dessa, som nu sågo sin egen nyss ådagalagda tapperhet så fullkomligt härmad, hade blott ögon för reträtten, tills att en af dem, på närmare håll betraktande de flyendes general och träffande i honom en likhet, som snart skulle allmänt erkännas, sträckte ut sin hand, pekade, skrattade och skrek: »gossar, gossar, ser ni Svarta Gustaf!»

»Och hela hans röfvarband!» ropade en annan, af hjertat besannande identiteten.

»Låt oss knipa kanaljerna och arrestera dem!» skallade nu från alla sidor. Det behöfdes ej mer.

Med den häftighet, som åtföljer inspirationen, — och inspirerad var de nya ordningsmännens ifver för nejdens säkerhet och fridstörarens utrotande — glömde man hämnd och exercis och hastade fram mot röfvartruppen, för att gripa hvem helst man öfverkom.

Detta var dock ingalunda så lätt verkställt som ärnadt, och man såg sig snart tvungen att taga förståndet med i leken. Nu uppspans en krigslist; ett hål öppnades i gärdet, som stötte till en annan mindre äng, och röfvarskaran ringades och drefs med försigtighet in på den trånga ängen, hvarest alla försök att undkomma sedermera blefvo fruktlösa. Sålunda såg man inom kort den ena efter den andra af den förföljda och förspridda hopens medlemmar gripas, och dessa menlösa våldsverkare, som väl aldrig plundrat någon annan vandringsman än bäcken eller någon annan bofast än tufvan, släpades nu, under förebräelser och hot af deras vakter, i ett svårt fängelse.

Redan var skocken till största delen inpackad i en lada och bevakad der; namn, för hvilka nejden i årtal bäfvat, hade man här sett spaka och handterliga som får; men en fans qvar, som äfven nu i sin fyrbenta och fromma förklädning hotade att försvara sitt forna rykte; det var anföraren sjelf, den förfärlige Svarta Gustaf. Särskilda gånger hade man gjort försök att omringa honom; lika så ofta hade ringen blifvit bruten. Det fans ingen bland de små sbirrerne med något anspråk på mod, som icke stått både på fot och hufvud för denna Mazarino; till och med vår lilla trumslagare hade varit framme och fått en stor bula instångad i sin messingstrumma och en sur min i sitt glada anlete. Nu hade anfallen upphört, man hemtade anden och betraktade hvarandra. Sbirrerna hade dragit en linie framför ett hörn af ängen; Mazarino stod der inom, beredd till svar.

»Ja, der står han nu!» sade en alnshög korporal till vår trumslagare och pekade med handen mot den fruktade vederparten.

»Ja, der står han!» svarade den tilltalade.

»Du är en stackare,» anmärkte korporalen helt lugnt.

»Du är en stackare sjelf!» svarade trumslagaren och höjde sin embetskäpp färdig att trumma till på kamratens skinn.

»Hvarför höll du icke fast honom, då han kom, utan vände trumman emot och lät honom slippa undan?»

»Hvarför? Derför att du är dum och vi alla, som tro, att Svarta Gustaf låter ta sig med händerna som en killing; jag har sagt, att han skall fångas med snara.» Med dessa ord tycktes förtrytelsen ingifvit honom en idé, hvarigenom han på en gång ville taga hämnd på röfvaren och nedtysta korporalen. Han löste af sig sin trumma, tog det snöre, hvari han bar den, och gjorde en löpsnara.

Utan att vexla vidare ord gick han härpå till det tilltäppta hålet i gärdesgården och öppnade det åter. Här fäste han nu snaran så försåtligt, att Svarta Gustaf, om han gjorde försök att komma igenom, nød-

vändigt på detta ställe skulle finna sin galge. Då detta var gjordt, kom han tillbaka, hängde sin trumma på en knapp i tröjan, tog käpparne, gick rakt fram mot sin fyrbenta fiende och gaf till en sådan sats hvirflar, att denne, ovan vid en dylik krigsmusik, behöft åtta fötter för att hinna undan något när så fort, som han tycktes önska.

Hittills hade de öfriga kamraterna blott varit åskådare af trumslagarens manöver; men nu, då de sågo fienden stadd på full reträtt, föllo de till med ett härskri, såsom om det gäلت att störta Jerichos murar.

Svarta Gustaf sprang icke mer, han flög, och detta tyvärr till sin egen olycka. Ty knappt hade han blifvit varse öppningen, genom hvilken han inkommit i detta trångmål, förrän han riktade sin kosa dit och störtade med full fart i snaran. De första af de eftersättande jägarena, som hoppade öfver gärdet, ibland dem vår kække trumslagare, hunno se sin stolta fånges sista lifsryckningar; han var strypt.

Och nu nödgas vi gå litet tillbaka i tiden, för att göra bekantskap med en man, hvars fruktade anblick snart skall öka förskräckelsen i detta tragiska uppträde.

Vi hafva redan tillförne haft tillfälle omnämna stadens hedervärda bagare, herr Gyllendeg, och ville önska blott, att han för läsaren vore lika bekant som för hvarje person på två, tre mils väg omkring hans skylt.

Herr Gyllendeg hade redan hunnit öfver sitt sextionde år, och hans hår var grått af ålder, ej blott af mjöl. I fyratio år hade han varit bagare på orten, och han älskade att inblanda i sitt tal denna sin berömmelse. Folket påstod honom vara stenrik, och säkert var, att han icke saknat bröd. Aldrig kunde väl den jul-kuse, han i sin ungdom bakade som mästestycke, och i anledning hvaraf han trodde sig skapad till mycket mer än bagare i en småstad, aldrig kunde väl den i fyllighet, mjellhet och glans mäta sig med sin fader och upphofsman. Sitt goda hull, som i öfrigt var det mest imposanta i hans väsende, hade han småningom skaffat

sig genom — »bekymmer och förargelser.» Läsaren förvånas; men hans eget påstående var, att sådana utgjorde hans dagliga kost. Onekligt är, att de tjernade honom till retningsmedel för appetiten, och därför, så ofta han ville göra sig en rätt god måltid eller eljest kände olust och äckel, gick han på förhand ned i sin verkstad och tog sig en förargelse.

Nu på gamla dagar hade vanan blifvit en ovana hos honom; han kunde knappast lefva en timme utan att styrka sig med en förtret, och folket kallade honom trötgirig och knarrig, emedan han alltid, så ofta han kom öfver en dylik, plögade yttra sitt hjertas tillfredsställelse medelst brummande och ovett. Några gånger om året bestodos honom ordentliga förargelse-kalas, då han aldrig underlät att verkligen berusa sig; sådana kalas gäfvos honom skolgossarne, då de trampade hans äng eller kastade på hans skylt. — Men det vore obarmhertigt att med mindre allvar omnämna en gammal man och borgare af herr Gyllendegs kvalitet, och vi vilja därför med all respekt tillägga blott detta, att herr Gyllendeg alltid regelbundet besökte kyrkan, alltid kastade sin slant i håfven så hårdt, att den ljud som tvänne, aldrig svor, utan i yttersta förbittring, och äfven då blott vid sitt handtverks arffinder: tviskinn och brända bullar, och för öfrigt med den modesti bar sin stora förmögenhet, att han alltid kallade sig fattig, förföljd och ensam i världen.

Ungefär vid den tid, gossarne började sina arresteringar på ängen, slöt herr Gyllendeg sin middagslur och gick till sin verkstad. Han hade nu nog länge försmäktat af lugn, för att längta till denna sin helsoorts upplifvande strider. Också hörde man tydligt hans andedrägt svälla och såg hans näsborrar vidga sig, då han nalkades dörren. Man fann, att han kände lukten af någon harm.

»Gud bevare mig,» sade han genast vid sitt inträde och fäste sitt öga på sin förnämsta och enda gesäll, en gammal piga i huset, »Gud bevare mig, Susanna, hvad du är sotig i ansigtet. Det ser ut, som

du ej skulle handterat ugnen förr, menniska. Hvad menar du folket skall säga? Herr Gyllendegs kringlor, säga de nu, äro gulare af russakor än af saffran, säga de, — bevare mig, fattige man, för den landsplågan — snart skall det heta, att hans limpor äro brunare af Susannas fingrar än af sirap. Huru är det med skorporna? På landsvägen kommer jag med er till slut; ja, dit kommer jag för din efterlåtenhet, Susanna. Jäser skorpdegen, säger jag; man kan då akta mig värdig ett svar. Jäser den? Hvarför icke lika gerna bland isbitarne i stadskällaren? Jag får taga till tiggargarfven för din skull, menniska. Så! Nu bränner du upp hela ugnen med knallar! Har du ej näsa, kreatur, att känna lukten af brändt?»

På denna punkt hade herr Gyllendeg redan nått en god ställning och började känna igen sig i sitt element, ungefär som den halfdöda fisken, då den en stund fått förfriska sig i vatten, småningom upplifvas och pröfvar sina krafter. Herr Gyllendeg hade, att icke lemna liknelsen, just nu vändt ryggen upp och begynt spela med sina fenor; dock i full simning befann han sig ännu på långt när icke.

Under allt detta fortsatte den gamla Susanna sitt arbete och gick sin väg fram utan ringaste tecken till störing eller förtrytelse. Tvärt om syntes hon med medvetslöst nöje förnimma sin herres och mästars närvaro, och såsom hon ansåg sina limpor först då ega full glans och gräddning, när de fått den sista strykningen med ägghvita och socker, så tycktes hon äfven hålla sina gerningar ofärdiga, ända till dess de af herr Gyllendeg läckerades med smädeord och klander. Det var väl af detta skäl, hon icke svarade ett ord på mästarsens kommentarier, hvilka han fortsatte oafbrutet i samma riktning, men blott med stigande kraft.

»Ba,» fortfor han, »här är sand i rågmjölet, så att det kan fila fingrarna af en. Du har suttit öfver mällden, Susanna, och tiger och säger ej till derom. Mättat har jag menniskor i fyratio år, men ännu har ingen sagt, att jag gifvit honom sten att äta i stället

för bröd, Och här är os inne.» — Nu höjde han näsan upp och vädrade med kännare-min. — »Du har skjutit os här, odjur, och vill taga lifvet af dig sjelf och andra. Jag törs sällan komma in i min verkstad mer; harm och förtret möta mig, hvart jag skådar omkring mig här. Och den der smulan hvetemjöl har du tagit in att värmas? Det blir en deg deraf att mätta dina katter med, men ingen annan. Jag har gått i kyrkan och bedt vår Herre upplysa dig, ugnskrapa, men du har ditt eget hufvud; — bevare mig Gud, här är ett os, att det ordentligt susar i mina öron. Jag ser saffranskringlorna ligga här ännu; har ingen varit efter dem från prestgården, Susanna? Jag kan dock aktas värdig ett svar.» — —

Här blef han afbruten af en gäll messingsstämma, spelad af den gamla vallgumman, som redan en stund obemärkt stått vid dörren och väntat att få falla in.

»Visst har någon varit efter dem, och det är jag sjelf,» sade hon, »men hvem får här ett ord med? Gud bevare mig, aldrig har jag förr varit osynlig, och icke är jag bland blinda heller. Väl har jag sett mycket i verlden, men ingenstädes ett sådant regemente, som det ni för, herr Gyllendeg. Ni borde dock frukta Gud, och verldslig höghet är ej evig.»

Nu lät hon narra sig af sitt fromma sinne att draga en suck och snyfta några gånger, hvarför herr Gyllendeg, som jemnt hunnit sansa sig för hennes närvaro, ehuru icke för hennes uppbyggliga föreställningar, fick ordet och fortsatte efter en lätt nickning:

»Så, så, ni är här efter kringlorna, mor, och orkar allt lefva ännu i er uselhet! Ja, ja, sorg och bekymmer räcka till, mor. — Sanna, förderfliga sprakved, nu släpper du ut all värme igen. — Jag ville säga, mor, att bekymmer och förargelse är, som ni ser, min dagliga kost, och slutet på allt blir tiggarslafven.»

»Häda icke, herr Gyllendeg,» vidtog gumman åter, »det är ogudaktigt af er att tala så. Har icke vår Herre gifvit er nog af denna verldens rikedom och

storhet, fyllt era lårar och låtit er nära bli rådman i staden. Hvad skulle han väl mer göra sin vingård? Men ni bär vilddrufvor, herr Gyllendeg, jag är äldre än ni, jag, och jag kan säga, att ni talar som en dåre.»

Herr Gyllendeg, som fruktade att länge utgöra text för hennes predikan, kanske äfven tyckte sig ega en rättvis sak, tog en kringla, vägde den i sin hand och sade med en ton emellan förtrytelse och klagan: »Hvem talar som en dåre? Ni vet icke, hvad en sådan kringla kostar mig sjelf, mor, ni vet det icke. Tror ni, att det snöar hvetemjöl i våra dagar, eller att saffran växer bland väpplingen på min äng, den Gud må förskona för våra plågoris.»

»Tror jag det, herr Gyllendeg,» inföll den gamla med ett ljud i rösten, som tydligen rörde hennes glädje öfver det lämpliga tillfälle, hon fick, att komma fram med sin länge och mödosamt tillbakahållna nyhet, »tror jag, att saffran växer på er äng? Jag har ej sett saffran växa på fredade ängar; mycket mindre — men jag vet, hvad jag vet, det kommer nog samt fram i sinom tid, herr Gyllendeg.» — Här tog hon upp ur sin kjolsäck en snusdosa af koppar och tog sig långsamt en pris, hvarpå hon så illparigt, som hennes svaga ögon medgäfvos, blickade på herr Gyllendeg och fortfor: »saffran! Tacka Gud, om det blir en usel grässtubb kvar för edra fattiga får, herr Gyllendeg, se'n rektorn nu släppt sina kalfvar dit, jag säger ej mer.»

»Hvilka kalfvar?» frågade herr Gyllendeg och spetsade sina öron.

»Skolgossarne, skolgossarne, som trampa der i denna stund, så att ängen ser ut som ett hästbytare-torg, den sköna ängen.»

»Tviskinn och brända bullar! Ni talar icke sanning, mor!» skrek herr Gyllendeg i yttersta förbittring.

»Jag tar ingen betalning för mina ord, herr Gyllendeg, och vill ni icke tro mig, kan ni låta bli; jag har också ingen skada lidit; hytte jag åt pojkarne, så hytte en åt mig tillbaka, dermed är det qvitt, och Gud

välsigne barnen, de behöfva ha sin glädje också de; det är en rik mans äng, som går till kost.»

»Sanna,» ropade herr Gyllendeg nu, utan att i ifvern lämpa sina ord till det föregående, »håll vakt om hus och gård, skrapkaka, så att du icke bränner upp oss och hela staden på köpet, medan jag är borta, — hör du mig, frågar jag? — Släpp icke dina katter in i boden, säger jag, det är en lögn, att det fins råttor der; det är dina katter, som gnaga på brödet der, dina katter, sotlabba, säger jag. Hvar är mitt spanska rör? Tviskinn och brända bullar, här skall bli en annan ordning!»

Sålunda förberedd tog han hatt och käpp och gick, pustande af trötthet och vrede, ut till sin äng.

Äfven gardet hade der redan hunnit få kunskap om den timade olyckan och infunnit sig som åskådare. Emellan de båda i krigstillstånd varande regementena hade den gemensamma vådan tillvägabragt ett stillestånd, och gardister och jägare, blandade fredligt med hvarandra, omgäfvö i stojande oro den fallna.

Den lilla trumslagaren stod midt i skocken. Hans eljest öppna och renskrifna anlete var nu på ett bedröfligt sätt öfverkorsadt med streck och rynkor. Ett ögonblick höll han sin döda fånge i hornen, skakade och drog af alla krafter, ett annat tog han i sin trumpinne, vände grofva änden till och slog. Vid allt detta grät han och trätte i vaxling, antingen han misströstade vid ett felslaget försök, eller med harm och hopp grep till ett nytt.

Så stodo sakerna på ängen, och i denna sysselsättning var vår lilla kund stadd, då en växande hviskning: »herr Gyllendeg, herr Gyllendeg!» slog hans öra med skräck och förkunnade ankomsten af den, som minst af alla menniskor var efterlängtd vid detta tillfälle.

Och herr Gyllendeg stod framför den bestörta skaran, svettig, flämtande och nästan mållös af vrede. Genom en instinktlik rådighet, i hopp att kunna dölja hela affären med fårahjorden, hade gossarne, i samma

ögonblick herr Gyllendeg kom öfver dem, slutit en ogenomskådlig krets kring trumslagaren, och stodo nu beredda att med all möjlig ångerfullhet och ödmjukhet i sin min kapitulationsvis lura sig till fredligt aftåg, se'n de först skaffat trumslagaren tid att gömma den döda. Till jägarens ära vare det sagdt, att sköldborgen nästan ensamt slöts af dem; gardisterna, såsom mindre delaktige i mordet och vådan, hade retirerat åt skilda håll, och endast några få af dem dröjde kvar i grannskapet. Det var också mot den täta massan af de små jägarena herr Gyllendeg riktade sitt anfall.

På de första utfallen, då herr Gyllendeg ändtligen kom till ord, svarade de beklämda bytingarne blott med att taga af sig mössorna, en höflighetsbetygelse, som väl aldrig utfallit, om ej nöden varit ytterlig och stor. Först då, när man märkte, att ett längre tigande nödvändigt skulle egga mer än lugna herr Gyllendeg, skred man till ord, hvarvid en af gossarne någorlunda frimodigt förklarade, att han och hans kamrater sett pastorns stora hund gå lös vid tullen och därför skyndat att hjälpa herr Gyllendegs får; dock ville de snart förfoga sig bort igen.

Men härmed väckte han blott en storm till i herr Gyllendegs bröst. »Bevare mig, fattige man,» ropade gubben och såg spanande omkring ängen, »alla mina får äro försvunna. Tviskinn och brända bullar! Visen mig, hvart ni jagat dem, eller skall jag krusa er med min käpp, att I skolen bli möra som knäckebröd.»

»Blif icke ond på oss, herr Gyllendeg,» svarade gossarnes ordförande, »vi skola nog hjälpa att söka dem. De sluppo ut genom grinden på landsvägen.»

»Så laga er efter dem, odjur!» ropade gubben och lyfte sin käpp.

»Vi skola gå, vi skola gå, blott herr Gyllendeg går först,» sade i förskräckelsen gossarne, som ej vågade bryta kretsen inför hans ögon.

»Tviskinn och brända bullar, skall jag bli bortvisad från min egen äng af sådana yrfän,» skrek gubben och bröt med sitt spanska rör, lyftadt till hugg, in på

kretsen, hvars ledamöter i ögonblicket skingrade sig såsom agnar för en storm.

Men herr Gyllendeg hade i sin ifver tagit för sträng fart och hade kunnat bryta armar och ben af sig, ty det lyckades honom ej bättre, än att han snafvade öfver trumslagare och gumse på en gång, och föll som en gran i skogen med dân till marken. Fruktlöst var den lilla trumslagarens försök att hinna reda sig ut undan massorna af den fallnes ben, under hvilka han olyckligtvis blef liggande. Herr Gyllendeg kände icke förr förmåga att röra sina lemmar, än han brukade dem med en drunknandes ifver att gripa alla de föremål, han kunde nå. Sålunda blefvo vår lilla kund och hans olyckliga motståndare nästan på en gång fattade af hans jernhänder, och i det samma jemkade sig herr Gyllendeg upp för att börja sin dom. Med fåret i hans högra hand var ingen fara; så mycket värre till var den arma gossen i hans venstra. Och, uppriktigt sagdt, herr Gyllendeg såg förfärlig ut, medtagen af sitt fall, skadad af det oväntade skådespel, som nu stod för hans öga, och brinnande af begär att straffa den våldsvärkare, han höll gripen, och hvilken han förestälde sig varit skamlös nog, så liten han var, att nästan under hans ögon ligga och slagta hans bästa gumse.

Vår lilla trumslagare syntes ohjelpligt förlorad, utan utväg att fly och föga mer än hälften så lång som det spanska rör, hvarmed han hotades. En allmän och innerlig oro rådde på hela ängen. Skulle den lilla kamraten lemnas åt sitt öde och öfverges i nödens stund? Eller i annat fall, huru ge honom bistånd? — Handkraft förmådde intet, list, hvar skulle den hittas, så hastigt? — — Det första slaget föll redan.

Bland gossarne fans en yngling af det slags meniskor, naturen stundom framkallar för att liksom i en sammanfattning visa alla de krafter förenade, hvilka den eljest låter leka spridda hos en mängd individer, en yngling, som, nästan buren på händerna af sina kamrater lät dem i sig som i en spegel skåda alla de känslor, passioner, åsigter, som hos dem voro i rörelse.

Glad som en dag, ungdomlig, djerf, elak, stundom obeveklig, vek och öppen, stundom ock slug, den främste i faran och trogen i alla skiften, var han ett ideal för gossarne och ärnad att vara det för andra samfund i lifvet än deras. Denne yngling, som vi vilja kalla generalen, emedan han vid exercisen innehade denna rang, vågade försöket att rädda den olycklige trumslagaren.

Djupt rodnande af harm och ängslan, då han såg det första slaget drabba den lille kamraten, sprang han fram mot herr Gyllendeg med samma rådighet, hvarmed fogeln, då den ser sina ungar i fara, flaxar för jägarens fötter och vill leda honom från dem. Redan innan det andra slaget hann måttas, var följande samtal å bane:

»Håll för Guds skull upp, herr Gyllendeg, ni gör en omensklig gerning, då ni slår den, som ni borde tacka på edra bara knän!»

»Tviskinn och brända bullar! Hvarför skall jag tacka honom?» skrek herr Gyllendeg; emellertid höll han upp med det tillämnade slaget.

»Hvarför skall ni tacka honom?» fortfor i ögonblicket befriaren, »ser ni då icke, herr Gyllendeg, hvem som ligger der?» — härvid pekade han med allvarlig min på den döda gumsen.

»Jag arme, fattige man,» utbrast herr Gyllendeg, som ovilkorligt fäste sin blick på det utvista föremålet, »der ligger nu det sköna kreaturet, ovärdigt handteradt och medfaret af dessa vilddjur.»

»Ömka honom icke, herr Gyllendeg,» fortfor den andre och försökte att genom choque på choque förvirra sin fiende, »ömka honom icke, det är den största rövare och tjuf, som funnits på hela orten.»

»Förtviflade skälm! När har han stulit, och när har han röfvat?» skrek herr Gyllendeg och höjde redan sin käpp mot generalen, nära att glömma trumslagaren.

Det var detta, som väntats. »Kom, herr Gyllendeg,» ropade nu befriaren och trädde så nära, att han

nästan rörde vid sin farliga motståndares käpp, »kom, vi ha hela hans tjufband i ladan. Tviskinn och brända bullar! Det är bättre, att ni hjälper oss fångsla dem, än att ni står här och gör ingenting.»

Längre bibehöll herr Gyllendeg icke sin besinning. I fullt raseri måttande ett förfeladt hugg mot den fria och lediga fienden, släppte han den, som han redan hade fast; och vår lille trumslagare, som i ögonblicket visste begagna sig af denna frihet, rände af åt sidan som en raket och hann till och med taga upp sin trumma i loppet.

Inom några minuter stod herr Gyllendeg ensam, andtruten och öfverfull af förargelse på sin äng.

II.

I förra delen af denna berättelse hafva vi försökt måla den olyckliga tilldragelsen på herr Gyllendegs äng, som satte honom i split med skolgossarne, och äfven försökt visa, huru dessa förstodo att för tillfället rädda sig undan de faror, hvarmed den vördige borgarens spanska rör hotade dem.

Man må dock icke föreställa sig, att gossarne voro nog blinda att icke se på förhand vådor, svårare än de öfverståndna, mer och mer skocka sig öfver deras hufvud, hvarje minut herr Gyllendegs vrede fortfor att låga. Derför försöktes allt, för att blidka den samma i tid och förekomma det besök, man var öfvertygad om, att herr Gyllendeg följande dag skulle göra i skolan.

Parlamentärer gingo mellan de båda krigförande makterna ända in på sena aftonen; sjelfva den gamla Susanna vans af gossarne och brukades i ministeriel väg att underhandla om dräglig förlikning. Allt var förgäfvets. Man erbjöd herr Gyllendeg dubbelt skadestånd för hvad han förlorat, man bad och lofvade bättring; men nej! Herr Gyllendeg »ville låta rektor värdera kreaturet,» som han sade, »och eljest se, hvad

skollagen hade att säga i denna sak. För öfrigt var han, tviskinn och brända bullar, ingen narr för skolgossarne och tyckte, att Sanna och de andra borde hafva mera vett, än att löpa och tala godt för sådana odjur och stadens plågoris.»

Under sådana omständigheter börjades lektionerna följande dag. Den ene läraren efter den andre inträdde i det stora skolrummet och tog gravitetiskt plats hvar i sin klass. Den gråhåriga rektorn höll redan en demonstration öfver satserna i *Syntaxis ornata*, och de öfrige lärarne ackompanjerade med egna behagliga melodier. Det gamla skoluret hade stått öfver natten och nu åter börjat gå, gnisslande af ålderdom i alla kuggar.

Emellertid märktes snart, att något ovanligt var å färde. En allmän spänning och oro rådde bland gossarne. Rektorn såg sig nödsakad att höja rösten för att väcka uppmärksamhet för Cicero, och läraren i sekundan skrek re'n öfverljuddt åt en af sina »oduglingar,» att Gud och ingen annan skapat honom.

Ingenting ville hjälpa. För hvarje rörelse i dörren flögo alla ögon dit, man svarade upp åt väggarna, stammade och tog tillbaka. Lärarena blefvo otåliga; den ene efter den andre började i applikatur-toner sjunga om lättjan, smällarne och klubban, och refrängen på hvarje vers blef alltid klatsch och aj, aj! Då inträdde herr Gyllendeg.

En förklarad glädje lyste i den vördige borgarens anlete, då han nu öfversåg fältet för sina många seg-rar, och den stolta hållning, hvarmed han denna gång gick sin synnerligt stora och vissa triumf till mötes, gjorde, att till och med hans gamla, gråa galafrack satt bättre, än den suttit på hans kropp se'n 15 år.

Gossarne sutto röda i synen och sågo oroligt ned i sina böcker, en dof stillhet rådde i hela skolrummet; men herr Gyllendeg steg gravitetiskt fram till rektorns bord och tog ordet:

»Gud bevare mig, fattige man,» sade han efter några hm! hm! och retirerade sålunda till vanligare

och lättare fraser än han först ärnat bruka, »hm! hm! jag är menniska jag också. Jag menar, herr rektor, att bekymmer och förargelse äro min dagliga kost, ensam som jag är i verlden. Men så må man lefva och låta lefva, herr rektor; tviskinn och brända bullar, knådar man träget för fullt, så jäser det öfver, det säger jag.»

Efter denna vidunderliga ingress, hvars förborgade mening rektorn dock bättre än någon annan menniska på jorden af vana kunde gissa till, höll herr Gyllendeg upp, väntande att se effekten.

Den uteblef också icke. »Säg ut, herr Gyllendeg,» skrek rektorn, i det han steg upp och stötte sin käpp i golvet, »säg ut, och nämn mig, hvad och hvem; så sant Herren lefver, stryk skall icke sparas.»

»I fyratio år har jag varit borgare i staden,» fortfor herr Gyllendeg, som icke så snart hann reda sig ur sina egna tankars hvirvel, »kunde också hafva dugat till bättre. I skola har jag ej blifvit hållen och påkostad som mången annan; fattig och ensam i verlden har jag varit, säger jag, och har blifvit menniska ändå. Stulit har jag icke, ej heller ljugit eller brukat falskt mått och vikt. — — Drag icke munnen i grin, munsjör der i hörnet; jag talar, som jag är lärd, och vi hafva icke sett alla dagars ände ännu.»

»Tala, herr Gyllendeg, och låt ej afbryta er,» sade rektorn, i det han för gossarnes räkning slog i bordet med koppar-kryckan, som prydde hans embets-käpp, »säg till, om någon gått er på äran; det skall kosta honom en stut, så sant Herren lefver.»

»Hvad har jag med äran att göra,» ropade herr Gyllendeg, otålig öfver att vara missförstådd; »tviskinn och brända bullar, jag frågar enkelt, hvad skol-lagen lofvar den, som stryper andras får?»

Denna oväntade fråga, som väl aldrig i någon skol-lag haft ett svar, hade så när bragt den gamle rektorn alldeles ur koncepterna. Han stod en lång stund förbryllad och stammade några obegripliga ord, innan han kunde samla sig till den förklaring, att

lagen i sådant fall lofvade ingenting; men att han vore färdig att göra en paragraf, beträffande fårdrap för nu och evärdliga tider, som kunde inskrifvas i interfolierna i 1721 års skol-förordning. »Och,» tillade han med stor myndighet, »har någon af skolgossarne, eho det vara må, strypt edra får, scilicet mala intentione, herr Gyllendeg, så visa mig våldsverkaren; så sant Herren lefver, på hans rygg skall jag nöta ut ett ris, om jag skulle nödgas bestå det af guldtråd.»

Nu uppsteg vår general, skyndande att förebygga, hvad som nödvändigt försvårat hans sak, det att bli utpekad af herr Gyllendeg, och tillika i beråd att rycka skulden till sig allena och icke låta den hvälfva sig på flere. Att slippa saken för bättre köp, än rektorns hot tycktes bestämma, hoppades han med all tillförsigt; dessutom visste han med sig sjelf, att han, om någon annan, skulle kunna vända allt till det bästa, emedan han var en af den gamles favoriter. Han började därför sin apologi med temlig frimodighet, förklarade sig vara den, som fört gossarne ut på herr Gyllendegs äng, och beskref, tvärt emot kamraternas väntan, med försvarlig sanning tilldragelserna der. Derefter utförde han sitt försvarstal. Han kunde ej tro, sade han till slut, att herr Gyllendegs äng skulle taga skada så sent på hösten; »dessutom,» fortfor han, »har jag velat gifva dubbel betalning för fåret, som jag af olycka och icke af afsigt kom att döda.»

»Har han bjudit er dubbelt skadestånd, herr Gyllendeg?» frågade rektorn.

»Tro honom icke,» svarade denne, »det är väl sant, hvad han säger; men han är mera slipad än vi båda tillsammans.»

»Väg edra ord, herr Gyllendeg,» sade rektorn något stött, »jag är icke något barn, ser ni, och har handterat en sak förr. Ransakning, herr Gyllendeg, ransakning först, och stryk se'n. — Du hade väl,» — här vände han sig till vår general — »du hade väl hjälp af andra vid strypningen, eller huru, dansmästare?»

»Hvem skulle hafva bistått mig vid strypningen, då det icke var min mening att strypa, utan fånga? Tvärtom skyndade alla att hjälpa fåret, fast hjälpen ändå kom för sent.»

»Se, se,» ropade herr Gyllendeg och höll sig för öronen, »jag vill ingen syndare vara, om han icke slingrar sig ur rättvisans händer som en hal ål.»

»Silentium, herr Gyllendeg,» bjöd rektorn, »er rätt skall ingen skada taga. Hvad ersättningen beträffar, skall den gå ut på mitt ansvar; för öfrigt synes mig saken sådan, att fråga icke kan bli vid detta tillfälle om en stut formaliter, utan endast om ett halft tjog på hvardera tassan.»

Herr Gyllendeg tog en vigtig min och syntes fundera, om han kunde vara nöjd med ett sådant utslag. Men den sakfælde sjelf tycktes icke utan förvåning höra denna sin dom. Väl var man van vid en ganska variabel och kort rättegångs-ordning i skolan; men denna gång syntes knappast tecken till någon ordning. »Straffa mig icke för min olycka, herr rektor,» sade han bevekligt; »det är nog tungt för mig att nödgas betala skadan redan.» Vidare fick han icke säga.

»Håll upp, håll upp, munsjör,» afbröt honom herr Gyllendeg, som fruktade för hvart ord, vederparten fick tillfälle att framföra, »jag säger, att han går som en rök ur ugnen, bara det blir hett å färde. Tviskinn och brända bullar, herr rektor, gif honom tjoget först, säger jag, och låt honom tala se'n, eller jag vill ingen syndare vara, om han icke pratar oss så yra i hufvudet, gamla som vi äro, att vi slå oss sjelfva, innan han slutar.»

»Så sant Herren lefver, sitt vissa skall han ej prata sig ifrån, om han ock skulle tala som Cicero,» sade rektorn nu, nästan smittad af herr Gyllendegs farhoga, och med dessa ord sammandrog han ögonbrynen, riste peruken, tog ett ris och fattade den anklagades arm.

Ödet ville så, att den lille trumslagaren äfven skulle hafva sin press och pina den stund, generalen

åt sitt håll ansattes. Vår lilla kund var nämligen uppkallad att multiplicera tvänne besatt långa tal och hade föga tid och hog att hålla reda på siffror nu, då hans vän och beskyddare befann sig i en så svår våda. Stora svettperlor trängde fram i hans panna, och emellan hvarje siffra, som han skref, spände han sina öron för att uppsnappa ett och annat ord af förhöret der uppe.

Läraren märkte snart oråd, men sjelf nyfiken att höra gången af herr Gyllendegs process, lät han det bero vid att då och då blott ropa till och hota, ungefär som en tankspridd resande vaknar ibland och ryter till sin stannande häst, för att strax derpå få återfalla i sina drömmar. Ändtligen tycktes han dock hafva fått en nöjaktig upplysning i tviste-frågan, ty han samlade sig åter och fäste sitt öga på taflan.

»Obegripligt,» skrek han nästan i det samma, »obegripligt! Du kommer ju ej ur en fläck. Har du glömt din tabula, mästare? Säg mig, hvad är två gånger nio?»

»Aderton!» svarade gossen, som en automat, och hängde med hela sin tanke vid rektorns sista förfärliga: så sant Herren lefver.

»Aderton,» ropade läraren i stigande ifver, »blir det då intet vidare, du petrificerade stutstäd; får du icke åttan upp och ettan i minnet?»

Men just då multiplikanten nu höll på att forma åttan, föll första slaget i rektorns klass. Handen började darra på vår lilla kund, då han hörde detta; och hur han än försökte bibehålla fattningen, bröt en ström af tårar ut ur hans ögon. Åttan fick han knappt färdig, och ettan lät han läraren i Herrans namn ha i minnet; sjelf drog han hufvudet ned mellan axlarne och gick, såsom om han vandrat till den yttersta domen, med själen i sin hand, rakt upp till rektorn.

»Slå honom icke,» ropade han, så mycket man kunde urskilja bland snyftningarna, »han har ingenting gjort; det är jag, som satte ut snaran.» Med dessa ord sökte han tränga sig fram ända till rektorn sjelf.

Men herr Gyllendeg, som alldeles icke var road af diversioner för närvarande, knep honom behändigt öfver nacken, förr än han hann fästa rektorns uppmärksamhet. »Bevare mig, fattige man,» sade han med förtjusning, »här har jag just dig, som jag söker. Vänta blott, vänta blott, spetsbof! Tviskin och brända bullar, det skall nog bli din tur.»

Med dylika trösteord fasthöll han honom, till dess rektorn, som bevärdigade detta nya uppträde blott med en flyktig sidoblick, hann sluta tjoget.

Vår lille trumslagare hade sålunda det missödet att se sin goda afsigt om intet gjord. Långt ifrån att kunna rädda sin general, såg han sig snart af herr Gyllendeg framställd för rektorn och rekommenderad till ett eller annat tjug efter omständigheterna, en nådebetygelse, som denne snart befans villig att tilldela honom.

Sålunda slöts förhöret i skolan till herr Gyllendegs triumf, rektorns hugnad och gossarnes yttersta förargelse. Emellertid, för att bruka herr Gyllendegs ordspråk, hade man icke sett alla dagars ände ännu. Generalen bet tänderna tillsammans och teg; men hans blick hotade. Sjelfve den lille trumslagaren, så svart han var i synen af kringstrukna tårar, syntes dock förbittrad, och man märkte, då han gick tillbaka, af hans pösande tröjficka, att han höll sin hand der inne knuten. Också låg han i hettan så tungt på handen, då han sedermera efter några få frågor fick fortsätta räkningen, att kritskärfvor yrde kring siffrorna, och ett godt kritstycke blef slut förr än räkningen. Det syntes, att alla tänkte på hämnd.

Det blir icke af nöden för utförligheten af denna berättelse, som visst icke i någon punkt blifvit hopdragen, att utskrifva här alla de hotande ord och förbistrade titlar, hvarmed gossarne hela dagen efter herr Gyllendegs visit interfolierade sina omdömen och berättelser om den samma och om honom. Icke heller behöfver man omnämna de debatter och planer, som föreföllo vid deras sammankomst, som aftonen af samma

dag under generalens præsidium och i hans kammare beramades, i afsigt att uppfinna medel till hämnd, en sammankomst i öfrigt så tyst, så sluten och hemlighetsfull, att endast bepröfvade, pålitliga kamrater och af de små blott vår lille trumslagare för hans synnerliga brukbarhet och välförhållande fingo bevista den samma. Vi kunna förbigå allt detta och fästa oss blott vid resultatet af sammankomsten, som, sedan det ändtligen blifvit behörigt kläckt och färdigt, gick ut på ingenting mindre än att öfverraska herr Gyllendeg med rop om eldsvåda i hans eget hus, jaga honom upp ur hans sötaste sömn och sedan begagna de fördelar, villervallan, förskräckelsen och natten kunde gifva vid handen.

Tvänne omständigheter kommo dock härvid i särskildt öfvervägande. För att kunna ge tillbörligt lif åt simulakern, borde man slippa in i herr Gyllendegs rum midt om natten, och huru skulle man hoppas komma dit, då man visste, att den gamla Susanna hvarje qväll med »tviskinn och brända bullar» tillhölls att stänga både port och förstudörr?

Den andra omständigheten gaf än mera bryderi. Väl trodde man det bli roligt nog att få den gamla bagaren uppväckt och uppskrämd; men hela hans straff skulle dock bli blott en sömnlös natt. För att ge saken större både vikt och allmänlighet, borde man få om händer nyckeln till klockstapeln och kunna ge den vanliga eldsignalen medelst klämtning. Sålunda, mente man, skulle händelsen bli fullständig, i det att man finge stadens hela folkström ledd öfver herr Gyllendeg och hans hus, samt möjligtvis vid den allmänna forskningen efter elden äfven kunde beveka gatpojkarne att företaga sina undersökningar i sjelfva bagarboden. Kortligen, man förutsåg en oändlighet af glada upptåg, om man blott kunde komma åt den omtalta nyckeln; men detta *om* var en svår bom att undanskjuta, ty nyckeln, visste man, fans hos kyrkans respektable väktare, som var ingen annan än herr Gyllendeg sjelf.

Flere förslag uppgåfvos och förkastades, det rimligaste var att försöka snatta åt sig nyckeln; men om man än hoppades kunna insmyga sig, herr Gyllendeg ovetande, i hans hushållskammare och der för en sekund förvända ögonen på den gamla Susanna, blef det dock en omöjlighet att åtkomma alla nycklar, som voro i hennes vård; och hvem fans, som kände den rätta? Det var här vår lille trumslagare fick tillfälle att visa sig outhärlig och betala äran af att vara en assessor vid den riksvårdande öfverläggningen.

Såsom en amatör af tonkonsten, särdeles den bullrande, hade han väl tusen och en gång varit uppe i klockstapeln för att höra på ringningen eller vid synnerlig lycka få trampa den minsta klockan sjelf, och han kände därför, såsom han sjelf androg saken, klockstapel-nyckeln bättre än sin egen trumkäpp och kunde skilja den från kyrk-nyckeln, fast båda hade krusade och genombrutna handtag och voro lika stora. Men hvad den saken beträffade, att hemta den från herr Gyllendeg, förklarade han, att han gerna ville beskrifva nyckeln för hvem som helst eller måla den med sot så likt han kunde, endast han sluppe att sjelf skickas på den farliga expeditionen efter den samma. Ty om han än, mente han, kunde undkomma herr Gyllendeg, af hvilken ingen hade så mycket att frukta som han, var han dock icke fullt säker för den gamla Susanna nu för närvarande, emedan han dagen förut, då han sprang hos henne i underhandlingar, lockat pastors stora hund in på gården med sig och tussat den på hennes kattor, så att den nära bitit svansen af den bland dem, som sist hann in genom förstudörren.

De föreställningar och bevekande skäl, hvarmed det lyckades kamraterna att häfva dessa den lille trumslagarens betänkligheter, omnämner historien icke; men visst är, att vår lilla kund samma afton klockan nio, eller den tid, då herr Gyllendeg, fattig och ensam som han var i verlden, plägade stänga sin port och gå till hvila, befann sig helt allena på den kolmörka gatan i ingen annan afsigt än att smugla sig in i den värdige

kyrkoväktarens och bagarens hus och snatta nyckeln till klockstapeln.

Icke utan rysning tänkte han då och då under färden på vanskligheten af sitt företag och beskyldde sig flere gånger i sitt sinne för enfald, då han kunnat låta öfvertala sig till ett slikt värf. Under allt detta drog han sig omvexlande till minnes de instruktioner, han fått, och de råd, han borde följa, för att vinna sitt ändamål. Hans själ var i en besynnerlig sväfning emellan räddhoga, mod, ledsnad och nyfikenhet, och af alla dessa ingredienser smakade också det samtal, han höll med sig själf, der han tågade sakta och betänksamt fram med armarne i kors öfver bröstet och händerna för köldens skull instuckna inom ärmarne af hans vida och goda fårskinströja.

»Är jag slug eller galen,» sade han i sitt sinne, »då jag ej vänder om, utan går på ännu? Hu! Det är kallt i afton och så mörkt, att ej en stjerna lyser. Öfver planket slipper jag in på herr Gyllendegs gård, fast han har porten stängd, jag vet, hvar jag hoppade öfver i fjor. Det är icke säkert på hans gård, der går en tomt nattetid. Folket säger, att han ej tål barn, som äro yngre än tio år, för det att alla Sannas kattor jama och skrika, utom den äldsta, som är tio år och ligger inne på hennes säng för fetma. Råkar jag i tomtens händer, så lär han vrida hufvudet omkring på mig. Den som nu visste, om jag fyllt tio år eller ej? Kanske jag går på det elfte, eller om jag kanhända redan är äldre; jag har varit dum, då jag ej lagt det på minnet. Men det är ej natt ännu, fast det är mörkt. Hu! Klockan slog. Jag tror, att det var nio. Herr Gyllendeg skall bli rolig att se. Bara »Gud bevare mig, fattige man,» inga »tviskinn och brända bullar!» Om man endast kunde få honom ut på gatan, sådan han kommer ur sängen. Min ena hand svider och är svullen; de första tio slog han, så att han tröttnade. Det går underligt till i skolan på senare tider. Endera af oss var skyldig; men icke begge! Nyckeln skall jag ha, om den hängde på Sannas enda tand.

Hu! Der strök någon förbi mig i mörkret. Huru skall jag slippa in i hushållskammaren, der nycklarne äro? Låt se: släpp in mig, jungfru Sanna; jag vill köpa saffrans-kringlor! »Hvem är du?» frågar hon. Det är jag. »Ja du, vildbasare, kommer du åter med pastorns stora hund,» skriker Sanna och tar damborsten. — Åh! Jag är galen, som icke vänder om. Men hvem skall hemta oss nyckeln? Kanske får jag Sanna spak. Hon har många gånger varit mera ond på mig än nu och har ändå snart blifvit god igen. Men herr Gyllendeg? Om han kommer ut? Tre steg nära förstudörren; närmare stannar jag ej, se'n jag klappat på. Men om han kommer? Åh! Då blir det att röra fötterna, och ingenting uträttas. Hela upptåget är dumt; en annan hade kunnat försöka på. Fy, planket är kallt som is» — — med dessa ord gjorde han ett skutt och svängde sig öfver herr Gyllendegs staket in på hans gård.

Vår lilla kund hade icke förr kommit in på gården och hunnit kasta en blick öfver terrängen, än han fann omöjligheten af att gå till väga enligt de föreskrifter, han fått af sina förmän och gynnare hos generalen. Enligt dessa borde han nämligen, såsom läsaren äfven till någon del kunnat finna af hans soliloquium, under förevändning att köpa kringlor, söka att slippa in i jungfru Susannas helgedom, hushållskammaren, kapitulera med henne och bilägga forna stridiga punkter, så vidt möjligt vore, och, då hon försonad begett sig till den tillgränsande boden att hemta brödet, kuppa klockstapel-nyckeln och gömma den i barmen af sin fårskins-tröja. Förslaget hade visat sig ganska utförbart i teorien; men nu, då vår lilla kund stod vid praxis, studerade han redan vid den första punkten. Huru skulle han slippa in?

I kammaren närmast förstun på ena sidan bodde herr Gyllendeg. Han hade ljus uppe ännu och satt vid sitt bord. Vår lilla kund, som smög sig försigtigt upp bakom rutan för att rekognoscera, såg, att den gamle hade framför sig sin bönebok, och med andakt begrundade en bön deri, som börjades: »uti Sveriges

rikes bank.» Att ett enda slag på förstugudörren skulle störa honom, fann den lille observatorn lätt. Deremot såg han, då han strax derpå steg upp på fönstret till hushållskammaren, den gamla sysselsatt med knådning och i en sådan ifver, att han för hvarje tag tydligt hörde klatsarne af degen. Huru skulle hon kunna förnimma någon saktare klappning, äfven om hushållskammaren stött till förstun och köket icke varit emellan!

Vår lille vän steg åter ned från sitt observatorium, synnerligen missnöjd och rådlös. Vid en skymt af ljusskenet ur Sannas fönster syntes hans anlete draget i hundra bugter, och hans hand låg arbetsam bakom örat, liksom för att räfsa tillsammans allt, hvad der kunde finnas af fintlighet och förslag. Ingenting ville hjälpa.

»Nog går det,» utbrast han slutligen i en sakta brummande ton, »nog går det, — jo, försök! Det är lätt att säga: det går, det går; men man sätter inga fötter under det med stora ord. Försök att klappa på! »Hvem är det, som kommer och dundrar på min dörr så sent? Tviskinn och brända bullar! Man må då unna mig nattro, fattige man.» Gå sedan in den, som vågar; jag går icke. Se der! Nu gäspar han. Hu, jag borde gå; min hand börjar också värka i kölden. — Vänta, herr Gyllendeg, er betalning kommer nog! Hur skall jag få nyckeln blott?»

Med dessa ord, dem han sakta och oafbrutet uttalade, hade han satt sig ned på en trappa af stegen, utanför Sannas fönster och föll snart i ett tyst efter sinnande. Oförmodadt sprang han upp, såsom om han sluppit en stor börda, smög sig tätt under fönstret, drog sig tillsammans så, att hans anlete nästan vidrörde marken, och framgnälde i denna positur ett klagande miau, tillräckligt naturligt, för att i ögonblicket få gensvar från en af Sannas pensionärer der inne.

Efter detta lyckliga förebud höll han sig tyst och lyssnade. Klappningen i degen hade afstannat, det hördes icke ett ljud. Han slöt till, att den gamla Susanna hade sina öron uppe, och han uraktlät icke att

begagna denna fördel. För andra gången försökte han sin virtuositet i kattmusik, och detta med, om möjligt, än större framgång, ty två, om ej tre olika stämmor återljödo i ackorder från Sannas kammare.

Nu smög han sig några steg längre bort och såg upp. Den gamla jungfruns runda anlete var redan synligt i fönstret. Hon stod der med oro målad i hvarje drag och försökte med sina degiga händer undanstänga ljusskenet, för att kunna se ut på gården. Vår lilla kund spratt i hjertat af glädje, då han blef henne varse, och uppmuntrad af sin framgång och för att sätta kronan på sitt verk, lutade han sig åter ned och klämde för tredje gången fram ett miau, hvars upptakt väl gick fort, men hvars senare stafvelse kostade honom ett fullt andedrag luft och slöts med en passage genom flere tonarter, till den grad gäll, skärande och förtviflad, att till och med Sannas feta katt hoppade hufvudstupa ned från sängen i förskräckelse och hon själf nära dignade ned af ångest. Nu höjde sig den lilla äfventyraren upp och väntade att se den vidare följden af sin intrig.

Det förgick också icke många ögonblick, innan han såg ljuset förflytta sig från hushållskammaren till köket, och strax derpå hade han den stora glädjen att höra förstudörren öppnas helt sakta och den gamla Sanna med all den ömhet, som låg i hennes röst, framhviska derur ett bevekande: kis, kis, kis!

Det var just denna inbjudning, vår lilla vän väntat på, och han lät, som man säger, icke be sig tvänne gånger. Hopkrumpen och tyst tassade han fram till trappan, upp för den samma och förbi Sanna. En ovilkorlig rysning genomför den åldriga katt-patronessan, då hon såg de skumma konturerna af denna jätte-katt sväfva upp mot dörren, och ännu mer, då hon kände den stryka förbi sig i mörkret. Men vår lilla kund begagnade sig af tillfället och stannade ej förr än i köket, der han med stor resignation inväntade sin farliga beskyddarinna och beredde sig för vidare operationer.

Vår äfventyrare hade knappt hunnit in genom köksdörren och kommit i ljusskenet, när hans runda och skinnklädda gestalt genast igenkändes af den gamla Sanna. De mörkaste föreställningar intogo henne, och med vida större hetta, än man vore färdig att förmoda hos den, som så likgiltigt burit herr Gyllendegs anfall, rusade hon in i köket efter trumslagaren och ville i första ifvern utan omständigheter bemäktiga sig hans person.

»Och du vågar komma hit in, som om allt vore väl,» skrek hon, »och du står och ser frimodig ut, liksom du ingenting hade gjort! Hvart kastade du katten, som du höll på att plåga i jons; säg mig det?»

»Jesus, mor Sanna,» sade den lille trumslagaren, i det han med en lätt volt omintetgjorde hennes försök att gripa honom, »ni biter väl icke folk heller, vet jag? Nog lär ni vara ond på mig ännu för pastorsn hund; men hvad skulle jag göra? Då han ville bita mig, så måste jag väl narra honom på kattorna.»

»Jag talar icke nu om fjörgammal snö,» fortfor Sanna, »jag frågar, hvart katten tog vägen, som nyss var i dina klor, och om den är vid lif ännu?»

»Åh, fy!» sade den lille äfventyraren och antog en ganska stött min, »tror ni, mor Sanna, att jag är någon kattdödare. Låt mig berätta blott, hur det är. Ni hörde väl, hur den stackarn skrek och jemrade sig?»

»Om jag hörde det?» sade Sanna och suckade.

»Det är en löp-katt,» återtog vår lille kund i en ömmande ton och steg närmare den gamla, »den är utan hus och hem och söker i gårdarne efter mat. För en stund sedan, mor Sanna, det är ömkeligt att berätta derom, var den hos oss och blef körd på dörren med hugg och slag af vår piga. Jag följde efter den på gatan och lockade, men den stannade icke. Slutligen hörde jag den jama på er gård, och jag tänkte be er, mor Sanna, taga den i er vård, ty den är så mager, att den icke har kött under skinnet, utan bara benkanter, såsom om den vore en påse med stenar och stickor.»

»Gud bevare mig, fattiga qvinna,» sade Sanna snyftande, »hvar tog det usla kräket vägen?»

»Ja, hvar tog den vägen, mor? Den sprang undan, så snart jag kom in på gården. Jag får icke tag på den alla gånger, fast jag ofta gifvit den mat; och ändå hyllar den sig till ingen annan i hela staden så mycket som till mig.»

»Kom in och värm dig, gullgosse,» sade Sanna och ledde vår lilla kund in i hushållskammaren. »Kunde du icke klösa pigan, som slog den, kunde du icke det, säg?»

»Hvad skulle det hjälpa att klösa henne,» svarade trumslagaren, »hon kunde bli värre en annan gång; men om jag hade någon mat att ge katten, om det vore helst en semla, så vore det mycket bättre.»

»Om du skulle få fast den, gullgosse, och hemta den hit, så ville jag ge dig en hel saffranskringla för besväret. Jag vet väl, fattiga qvinna, att jag ingen sömn får i natt för bekymmer och oro.»

»Om ni lofvar mig en saffranskringla, då jag kommer med katten, mor Sanna, och om ni nu ger mig en semla, så skall jag hemta kräket hit, om jag skulle nödgas söka det in på halfva natten. Se bara efter, mor Sanna» — detta tillade han med en genomdrifven spetsfundighet i min och uttryck — »att ni lemna förstudörren ostängd, att jag må slippa in, då jag kommer, och icke väcka upp herr Gyllendeg.»

Den gamla svarade honom icke ett ord, utan blott myste förtroligt och smälde honom med tre fingrar på axeln, säkert för att antyda både sitt ingående i komplotten och sitt bifall till hans klyftighet. Omedelbart derpå gick hon i bagarboden näst intill rummet, för att hemta den betingade semlan, och vår lilla kund var icke den, som lät ett sådant tillfälle gå sig ur händerna.

Klockstapel-nyckeln pöste redan under hans skinntröja, och han hade jemkat sig närmare köksdörren, innan mor Sanna hunnit välja en semla, sådan hon tyckte lämpligast att ges utan betalning. Då hon ändt-

ligen kom ut, tog han med tacksamhet emot den bjudna städseln och syntes till och med någorlunda uppmärksamt åhöra alla de varningar och råd, hon hade att ge honom beträffande tjensten, i det hon vackert lyste honom ut genom köket och förstun.

»Gå nu snällt, gullgosse,» så föllo de sista ord hon sade, »gå tyst och locka icke argt, om hon än icke kommer genast. Se efter, att du icke fattar henne i nackskinnet, såsom man brukar bära hundar, utan tag henne sakta på ena armen. Låt henne luta hufvudet mot ditt kindben, gullgosse, så ligger hon nöjdare. Gå sedan helt tyst upp efter våra trappor, hör du, så att du icke väcker herrn. Om hon jamar och skriker, det usla kräket, så stryk henne sakta på ryggen, då du kommer på vår gård, och tala till henne vänligt, förstår du. Förstudörren skall nog stå på glänt, och ingen annan dörr i gården är läst. Farväl, gullgosse, mins nu, hvad jag har sagt dig.»

Med dessa ord sköt hon sakta förstudörren till efter vår lille kund, som med lättadt hjerta skyndade till sina väntande kamrater.

Ett glädjesorl mötte vår lille trumslagare, då han inträdde i samlingsrummet samt framdrog klockstapeln, nyckeln, och glädjen växte än mer, då han berättade, att vägen till herr Gyllendegs rum var fri och öppen. I ögonblicket vidtogos alla anordningar till träffningen. Generalen jemte en annan säker man utvaldes att öfverraska herr Gyllendeg själf, fyra andra beordrades att sörja för klämtningen, och de öfriga skulle sprida sig kring alla gathörn och vid gifven signal bryta lös. Enhvar hade sin post och var nöjd.

Den ende, som gick sin egen väg, och om hvilken ingen visste, hvar han skulle uppträda, var trumslagaren, hvilken, het och ondsint som han var, i förtrytelse lemnade sällskapet efter några helt korta debatter om den plats, han borde intaga. Han ville nämligen med all makt bli en af dem, som skulle omedelbart anfakta herr Gyllendeg, och hade sina särskilda skäl att afslå alla andra poster. Derför stötte det honom redan vid

afgörandet af första punkten, att han icke ihogkoms jemte generalen, då han likvisst kände belägenheten hos herr Gyllendeg bättre än någon annan, och han förteget icke heller sin förtrytelse.

»Jag undrar, hvart man ärnar stoppa mig,» sade han, »det vore ej för mycket, om jag skulle få följa med till herr Gyllendeg, då jag först och främst fått mera stryk än någon annan för hans skull och se'n lärt mig hitta fram i hans gård, då det varit litet farligare att styra der, än det nu kan bli.»

»Du har ju ingen annan rock än din skinnpels, som hvar och en känner igen,» sade generalen.

»Så,» invände vår lilla kund, »har jag icke min valmarströja?»

»Ja, den har man sett än oftare,» fortfor den andre, »och dessutom är du sjelf så liten och rund, att alla, som sett dig en gång, känna igen dig, om det äfven vore midt i natten som nu. Herr Gyllendeg skulle snart gissa, hvem som spelt honom skälmstycket, om han såge dig ibland de första, som storma in till honom.»

»Jag kan då slippa helst i hans förstu?» frågade truälslagaren envist.

»Nej,» sade generalen bestämdt, »du får ej visa dig i början på hela gården; men,» tillade han med vänskap, »du kan ju få följa med dem, som gå för att ringa i klockstapeln, der har du mycket roligare.»

»Tackar ödmjukast,» anmärkte vår kund, »så galen är jag icke, att jag går dit. En gång har jag försökt att komma dit i mörkret, det var sista julmorgon, då var jag nära att ordentligt bli uppäten af spöken. Om det varit ett eller två; men de surrade omkring mina öron, såsom om jag varit vid ett getingbo. Jag tror, att ett af dem också stack mig i nacken, fast skinnkragen tog emot. Dit må andra gå en gång till och icke jag.»

»Så följ då med dem, som ställa sig i gathörnen.»

Här blef vår lilla kund verkligen stött, och, brummande några orediga ord om, att han ingen brandvakt

var och dugde till bättre, tog han sin mössa och gick, såsom sagdt är, med förtrytelse sin egen väg. Af de qvarblifvande beredde sig hvar och en för sitt värf, utan att fästa vidare afseende på den lille trumslagarens kapris.

Men ungefär vid denna tid, kanske litet förut, steg herr Gyllendeg upp från sin stol, inläste med stor andakt sin bönebok, suckade till Gud och gick till sängs. Dagens tilldragelser hade nästan alla qvarlemnadt i hans hjerta en ljuf, ja, stolt belåtenhet, och hans anlete lyste af tillfredsställelse, då han, sittande i sin säng, drog på sig sin nattmössa och släckte ljuset. Ännu en gång besökte hans tanke skolan och njöt af generalens straff och den lille trumslagarens pina, ännu en gång gjorde den ett triumftåg genom de fyra tio år, han varit bagare på orten, till dess den omsider förirrade sig bland siffrorna på hans bankosedlar, tröttnade och föll i sömn.

Men äfven nu, sedan hans blick slutit sig, ville lyckan, som lik en sol strålat öfver honom hela dagen, visa sig huld och glädja hans inre öga med en skön aftonrodnad. Hon öfverlemnade honom i vård åt den rikaste af de drömmar, som uppvaktade vid hans bädd, och denna, lika frikostig som rik, framtröllade till hans glädje ett under, som i tjuskraft öfverträffade allt, hvad han i sina djerfvaste föreställningar om himlens lycksalighet hoppats att en gång få åtnjuta och skåda der.

Herr Gyllendeg tyckte sig stå i sin verkstad och afvakta gräddningen af en ugn saffransbröd. En utomordentlig glädje rådde i hans sinne, ty allt hade lyckats öfver förmodan. Bullarne hade jäst upp och fördubbblats, ja, mångdubbblats till storlek, och den sparsamma, bleka saffransfärgen hade fyllt sig till en gulhet, liknande morgonsolens, då hon nyss stigit upp ur sin rodnad. Med klappande hjerta räknade den vördige bagaren minuterna för gräddningen, längtande att se, om denna skulle motsvara hans öfriga framgång. Ändtligen kom den rätta stunden, han tog ut ett spjäll, och se! Hvarje bulla derpå glänste som guld, var tung

som guld, var guld. Hans hjerta klappade, tysta, halfdragna andedrag tillkännagafvo under sömnen hans förtjusning. Han såg in i sin ugn och öfverögnade sitt ädla bröd; så långt han kunde se, såg han spjäll vid spjäll, och på hvart och ett af dem glänste gyllne bullar. En rysning genomfor honom; han trodde sig förflyttad till himmelen och visste ej, om han hade med sig ens sina sedlar, eller om han glömt dem i sin kista på jorden. Snart förjagades dock detta moln af oro, och med en ifver, som antyddes af lätta, brutna flämtningar, skyndade han att försäkra sig om sin omätliga skatt, medan några orediga embryoner af »tviskinn och brända bullar» då och då betecknade de ögonblick, då Sanna icke med tillräcklig skyndsamhet gick honom till handa.

Det var just i det ögonblick, då herr Gyllendegs sköna dröm höll på att utveckla detta gyckelspel, som generalen med sitt biträde ytterst stilla närmade sig hans trappa. I en pinsam väntan tillbragte de båda äfventyrarne der de få stunder, som förgingo, innan de till klockstapeln afskickade hunno gifva signalen.

Ändtligen ljöd ett slag, så ett annat; klämtningen började i all sin dysterhet, och i det samma återskallade i alla gathörn i gröfre och gällare toner ropen: »elden är lös hos bagar Gyllendeg!» Generalen och hans kamrat störtade in i herr Gyllendegs rum.

»Elden är lös,» ropade båda med en mun, »upp upp, om någon fins här inne, upp, upp, människor, och skynden ut!»

Detta förtviflade eldsrop nådde herr Gyllendegs öra just i den stund, då han började kunna handtera de först uttagna guldbullarne, som redan svalnat, och därför kände sig som ljufvast hemmastadd i sitt himmelrike. Det förmådde också icke väcka honom fullkomligt, så djupt var han fången i sin lyckliga sömn; men det förbryllade dock hans dröm och kastade hans inbillning in i en rad af de mörkaste kombinationer.

Försvunna voro såsom genom ett trollslag hans skatter och hans sällhet, och i stället för att han nyss

drömt sig i en himmel, drömde han sig nu i eller åtminstone nära en afgrund.

Han tyckte sig vara förvandlad till en stor limpa, och låg i denna ömkeliga gestalt på brödspaden, färdig att inskjutas i ugnen. Ingenting kan förliknas med den vördige bagarens nöd. Sina sinnen och sitt förstånd hade han bibehållit, han förutsåg ganska klart sin våda, och hans menskliga natur uppreste sig häftigt emot den gräddning, som hotade honom. Han hade velat slå hufvudet af den gamla Sanna, om han kunnat. Han försökte tala till henne i sin nöd, men hans tunga var förlamad. Hon hörde honom icke, hon kände honom icke, hon stod klenögd och sotig om näsan som vanligt framför ugnen, höll brödspaden redan i handen och gjorde sig med full tjenstemin färdig att insticka limpan Gyllendeg i samma ugn, dit hon infört så otaliga limpor rågdeg förut. Den gamle bagaren var i förtviflan. Han bemödade sig att se på sin hushållerska, då han ej kunde tala; han gaf henne än hotande, än bedjande ögon; men allt var såsom bortkastadt, Sanna var och förblef förstockad. Ändtligen, då han redan var nära ugnsdörren och tyckte sig svedas af hetta, öfvervann han sin förlamning och gjorde ett räddningsförsök med så stor ansträngning, att han i verklig och kroppslig måtto for upp ur sin säng och blef stående midt på sitt kammargolf.

»Tviskinn och brända bullar!» ropade han öfverljuddt, »vill du steka mig lefvande, sprakved?»

Detta fantastiska utrop, hvars förbindelse med något föregående gossarne på intet vis kunde ana, hade nära kommit blodet att stelna i deras ådror. Men herr Gyllendeg sjelf började vakna, välsignade sig och trefvade i kolmörkret åter efter sin säng.

Förr dock, än den gamle hann samla sig till full redighet, fattade generalen åter mod och förnyade eldsropet omedelbart i herr Gyllendegs öra. Liksom en rädd sjöman, som med knapp besinning styrt sin båt i stormen, vid anblicken af en ovanligt hög våg förlorar all sans och släpper rodret, så domnade nu

herr Gyllendegs förnuft helt och hållet och lemnade sitt stolta lineskepp, den vördige bagaren, redlöst åt vind och våg.

»Goda menniskor,» sade han i en ödmjuk och bönfallande ton, »hjelpen mig, att jag ej brinner upp lefvande. Mörden mig icke, och tagen icke bort det lilla, jag sparar, fattige man. Gud bevare mig, hur skall jag få den jästsmulan undan, som Sanna sprang och tiggde lös hela dagen i går? Gode vänner, jag ser er icke, men känner er välmening. Hvad skall jag göra? Lemnen mig icke i nödens stund. Herren bevare mig, brinner min gård?»

»Förspill icke tiden med prat, herr Gyllendeg,» skrek generalen, »utan tag tofflor på fötterna och täcket omkring er och kom ut, ty här är minuten värd ett menniskolif.»

»Ja, ja, gode vän,» sade herr Gyllendeg, förblifvande orörlig på sitt ställe, »här är minuten värd ett menniskolif; men hvar får jag tofflor och täcke, fattige man? På landsvägen är jag, och tiggargastafven, tiggargastafven, det blir slutet på allt.»

Jord och himmel hade kunnat störta tillsammans, och herr Gyllendeg hade dock stått der han stod, om han blott öfverlemnats åt sig sjelf och sin egen rådhighet. Men hans båda plågoandar, som märkte detta och icke hade för afsigt att låta honom drömma bort sin skrämsel i en varm kammare, ryckte täcket af hans säng, svepte det omkring honom, så godt de kunde, jemkade med någon möda, ehuru i största hast, strumpor och tofflor på hans fötter och kommenderade: framåt marsch! Nu gälde det för herr Gyllendeg att följa dem åt och rädda sitt lif. Den vördige bagaren lät som ett offerlam leda sig ut, och snart kom han i förstun och kölden i ett tillstånd, som föga var afundsvärdare än det, då han låg som en limpa på Sannas brödspade och skulle stickas in i ugnen.

Vid första kalla fläkt, som mötte honom, då han öppnade dörren, var det, som skulle han hafva vaknat till ett ögonblicks besinning. Åtminstone föll det

honom åter in, och klarare än förra gången, att tänka på bergningen af något annat jemte sig sjelf, men der-vid fastnade åter hans tanke vid samma föremål, som nyss fäste den en stund, och hvars anskaffande dagen förut kostat honom så många förargelser.

»Hafven tålmod, gode vänner,» sade han och försökte göra sig lös från sin ledsagare, »jag måste gå in till Sanna som hastigast.»

»Hvad har ni att uträtta der?» frågade generalen.

»Jag ville höra,» svarade herr Gyllendeg, »hvar-
hon i sin galenskap stoppat undan den der jästsmulan, som hon tiggde lös i går. Ser ni, gode vän, brinner den upp, så är det förbi med min bakning i morgon, fattige man.»

»Var icke galen, herr Gyllendeg,» sade generalen, »och tänk på bakning nu; i morgon har ni ju hvarken bagarstuga eller ugn. Det ligger allt i aska då.»

»Allt i aska, Gud bättre!» fortfor herr Gyllendeg och föll tillbaka i sin apati, ur hvilken hvarken Sannas nödrop, som med en katt under hvardera armen störtade ut ur köket, eller klämtningen eller skolgos-sarnes skräl på gatorna kunde väcka honom. Han lät föra sig vidare, som ett barn, och svepte blott täcket högre omkring hufvudet, dels för köldens skull, dels för att icke behöfva vara vittne till den jämmer, hvarom hans ledsagare ständigt predikade honom i örat. Sålunda kom man med den gamle bagaren ut på gatan.

Enskilda ljus hade redan tindrat upp i fönstren, klämtningen afstannade, buller af hjul och hästtraf genomkorsade de glesnade ropen, och skaror af menniskor störtade in på herr Gyllendegs gård.

Herr Gyllendeg stannade en stund och drog andan.

»Bevare mig, fattige man,» sade han, »en sådan fart qväfver mig alldeles. Tviskinn och brända bullar! Hvarför släpar man mig ut midt om natten? Hvad är å färde? Hvarför åkes här, hvarför ropas här? Är då elden lös, efter jag hör larmtrumman?»

»Tag ert förnuft till fånga, herr Gyllendeg, och begrip då en gång, att er gård brinner med rubb och

stubb,» sade generalen, som började frukta att den vördige bagarn förlorat förståndet, »det är ju för att berga lifvet, som ni nödgas rymma hus och knut, mins ni icke det?»

Dessa ord väckte åter i herr Gyllendegs sinne en erinring af hvad som passerat, han blef lugnare och lyssnade på trumman, hvars ljud närmade sig mer och mer.

Aldrig hade stadstrumman förefallit honom så hes och svag, som nu. Denna omständighet grep honom djupare än hela eldsvådan, åtminstone klarnade hos honom nu den föreställning tydligare än någon förut, att en högre makt i vrede beslutit straffa staden och därför betagit äfven trumman styrkan att kalla folket till hjälp. »Ingen klämtning,» sade han därför med sorgligt saktmod, »ingen skrämma; folket sofver, och vår arma stad brinner upp. Vi hafva vreden öfver oss, säger jag. Hör, hur det är med trumman! Förr darrade fönster och väggar då hon rördes; nu låter hon, såsom om man skulle strö ärter på henne.»

»Kom, herr Gyllendeg,» sade generalen, som nästan kände medlidande med den gamle mannen, men dock icke ville lemna sitt skälmstycke halffärdigt, »kom, jag vill föra er till er granne, rektorn, han kan väl ej neka er värme och tak.»

Men herr Gyllendegs olycka spelade nu på trumman ett slags solo i hans öra och bestormade honom icke mer med de förvirrande ljuden af alla instrument på en gång. Hans känsla hade därför fattat flere och flere passager, blifvit ständ till sorg och utbrustit i en ström af tårar. »Tak,» svarade han generalen, »tak, min gode vän, skall min granne gifva mig; men hur länge är det, innan äfven han är taklös? Och nu, mina räddare, farväl! Hafven pris och ära för den hjälp, I gifvit mig. Jag behöfver den icke mer, jag går nu till rektorn, ty jag börjar känna kyla. Viljen I söka mig i morgon i min bod, så skall jag gifva eder färskt bröd för mödan, om Sanna blott kunnat få undan den der jäst — — — Åh! Hvad talar jag nu, fattige man!

Farväl! Med dessa ord löste han sin högra arm ur täcket, omslöt generalen, tryckte honom till sig, kysste honom högt gråtande och gick sakta in på rektorns gård.

Generalen skyndade att bortstryka hans kyss från sina läppar och stod ett ögonblick öfverraskad af den gamles beslutsamhet. Skulle han följa honom vidare och se till, att han verkligen gick in till rektorn, eller skulle han tänka på sin egen säkerhet och begifva sig bort; derom var han ej fullt enig med sig sjelf. Men just nu inträffade en omständighet, som bestämde honom till försigtighet, och kom honom att slå ur hogen vidare planer.

Trumman, hvars ljud förekom herr Gyllendeg så svagt och olycksbådande, passerade förbi, och med förvåning och harm såg generalen, att den bars och slogs af ingen annan än vår lille trumslagare. I sin vanliga skinnjacka, lika bred som lång, och med en fart och häftighet i armarne, att han kunnat spränga trumskinet, sträfvade han framåt och såg hvarken åt höger eller venster. Det var med yttersta möda generalen fick honom hejdad. Vår lilla kund ville alldeles icke se någon fara i sitt förehafvande, och om han än medgaf, att han kunde blifva igenkänd, ville han dock, som han sade, gerna taga ett tjog till, blott han nu kunde få folk tillsamman och branden i gång.

Med flit förbigår man att beskrifva den gamle bagarens inträde hos skolans rektor och hans triumftåg derifrån, då han, ändtligen upplyst om narrspelet, tagade hem, följd och med jubelrop helsad af stadens alla både skol- och gatpojkar. Äfvenså skulle en skildring af hans besök i sin bod, hvarifrån det mesta befans bergadt, och hans öfriga mångåriga förargelser i anledning af denna natts uppträden kanske i någon mon förnärma den respekt, hvilken den vördige bagaren alltid var mon om att åtnjuta.

Det må blott tilläggas, att många år efter dessa uppträden fans vår lilla kund såsom länsman i en aflägsen socken upp i landet. Der fick han en gång besök af generalen, som då i egenskap af hans lands-

höfding kom för att tilldela sin gamle vän en medalj i guld för hans nitiska, kraftiga och lyckliga försök att fånga och upptäcka alla penningemyntare och tjufband i nejden. Så förmåler vår berättelse: när landshöfdingen nu begärde att få se sin gamle väns barn, kom der slutligen fram en gosse, som modern med våld måste skuffa in genom dörren. Tårar stego den ädle höfdingen i ögonen, då han såg honom. Sedan han tagit gossen i famn och kysst honom, och denne, undsluppen på golfvet, skyndat på dörren åter, fattade landshöfdingen sin väns hand och försäkrade, att det varit, som om han blifvit flyttad tillbaka till herr Gyl-lendegs tid. Han beklagade blott, att gossen icke hade någon trumma, i hvilket fall likheten varit fullständig. Men i det samma ljud i rummet bredvid junior-trumslagarens lertupp så gällt, rullande och skarpt, att landshöfdingen med det gladaste skratt försäkrade, att äfven trumman vore umbärlig och likheten ändock fullkomlig.

Den väntande.

Så dystert och stelt den senare perioden af vår höst än är, medför den dock på flere orter egna sysselsättningar och intressen, som bidraga att göra den för dessa traktens invånare lika efterlängtat och vigtig som någon af de blidare årstiderna. Längs hela sträckningen af vår kust är förhållandet sådant. Sjön, som är kustbons egentliga åker, ger sin rikaste skörd först då, när den sparsamma växten på några stenbundna tegar kring hans hydda länge sedan blifvit inbergad, och hans friska lif bland vågor och vindar börjar då, när september-stormarne drifva fisken i land och göra nätet och noten lönande.

I dubbelt mått liflig är rörelsen då i de små sjöstäderna, hvilkas hela bestånd vanligast hvilat på skeppsfarten, så vida i de flesta af dem inga andra näringsgrenar finnas eller ens kunna idkas. De stora notvarp, handeln från dem utsträckt till vidt aflägsna länder, väntas om hösten tillbaka, än med hopp, än med fruktan, i hvarterdera fallet med spänd längtan.

Det är då, man ser den runde rådmannen, med ett halft dussin fartyg i sjön och lika så många på staplarne i sitt spekulerande hufvud, titta gravitetiskt fram ur dörren till sin krambod vid Storgatan, för att ge akt på grannens flaggstång och än svära öfver den ihärdiga nordvinden, än triumfera öfver den gynnande sydvesten, än ropa ett ord af glädje eller harm åt en förbigående vän. Det är då, den arma sjömanshustrun i sin helgdagsdräkt kommer med ögonen fulla af tårar från sin rike patron och klagar, att allt ännu ingen underrättelse ingått om det skepp, på hvilket hon har sin man, eller med klara blickar och lätta steg skynar hem för att berätta för sina nyfikna barn, att ett Helsingörs-bref redan kommit, och att pappa endera dagen är att vänta hem med engelska dockor och russin. Männen hafva fartyg, varor och vänner ute på sjön, qvinnorna sina män, sina anförvandter och söner. Kärleken, tillgifvenheten, vinningslystnaden, allt har något att omfatta, att frukta eller önska; och när vid det egna patriarkaliska förhållande invånarena emellan, som ännu eger rum i våra små städer, ingen har sina angelägenheter helt och hållet skilda från den andras, ännu mindre är okunnig om eller likgiltig för, hvad som angår dem, så kan man lätt föreställa sig, hvilket utbyte af förtroenden, hvilka ömsesidiga anlitanden, hvilka känslor af deltagande, af sorg eller fägnad, kort sagdt, hvilka ämnen för prat och skratt och tårar måste förekomma i dessa små samhällen under den årstid, då på andra landsorter och i större städer människorna sluta sig inom hus och lefva för sig sjelfva.

Vi hafva här anmärkt dessa allmänna förhållanden

för att inleda en kort berättelse, hvars lokal är ingen annan än en af våra små sjöstäder långt upp i nordn, och vi bedja läsaren nu kasta en blick på följande små scener.

Det var en klar dag i början af oktober. Vinden, som en längre tid varit mindre gynsam för hemåt sträfvande fartyg, hade natten förut vändt sig, och i anledning deraf såg man hela förmiddagen skaror af män och kvinnor, som voro i rörelse, för att antingen af andra inhemta underrättelser om väntade skepp, eller sjelfva söka upptäcka några segel på det vida hafvet. De gamle stegarne, som ledde upp till klockstapelns högsta våningar, stadens enda observatorium, hade den ena gången efter den andra svigtat under tyngden af frodiga skeppsredare och bäfvande matronor, lockade upp i det obeqväma tornet, en del af blott nyfikenhet, en annan af varmare och viktigare intressen; men, all undran, alla eder och allt kikande oaktadt, hade icke ett enda skepp låtit upptäcka sig utanför hamnen.

Middagen kom och åtskilde skarorna. Hvar och en gick hem till sitt, för att vid en god måltid skingra sitt missnöje och styrka sig efter färden; blott en enda person blef kvar ännu i klockstapelns.

Det var ett ungt fruntimmer, sedan ett år maka åt en sjökapten. Hon hade som en värnlös flicka blifvit upptagen i ett af de mindre handelshusen i staden och der genom sin flit och sitt saktmod inom hus och genom den ordentlighet och vana, hvarmed hon förstod att handhafva försäljningen i kramboden (ty äfven de bättre fruntimren kunde utan att förlora i anseende betjena den), gjort sig så oumbärlig för sina fosterföräldrar, att hon icke utan en formlig brytning med dem kunde följa sitt hjertas böjelse och gifva sin hand åt en barndomsvän, som nyss förut fått sig fartyg och blifvit sin egen.

Under sådana förhållanden hade hon gift sig och redan en knapp månad etter bröllopet följt sin man till hamnen, för att med tungt hjerta skiljas från honom

på stranden och se honom hissa segel och fara bort på en lång färd.

Nu satt hon ensam vid en öppen lucka i tornet, med kinden lutad mot sin hand och blicken utan syfte irrande ut mot det ändlösa hafvet. Hon var icke skön, allra minst en skönhet af det smäktande slag, som mången älskar för dess vekhet och känslighet; men hennes växt var ungdomlig och full, och hennes anlete, behagligt och friskt, bar inga spår af den förvissning, ett sjelfskapadt lidande och en retlig svaghet i lynnet så tidigt vålla. Hon grät, men äfven hennes tårar, som likt stora perlor föllo ned på hennes lågande kinder, vittnade om fullheten af den källa, ur hvilken de flöto, och styrkan af de känslor, som frampressade dem. Sedan flere månader hade hon icke haft någon underrättelse från sin man, och ryktet sade redan, att han förlorat med skepp och allt.

Det var likväl honom, hennes öga sökte, och hon såg nu mot den blånande rymden, icke som skulle hon väntat att kunna upptäcka den saknades segel, utan som hade hon med kärlekens längtan velat tjusa hans skepp från de klippor, för hvilka hon fruktade, att det blifvit ett rof. Sorg och saknad och stundom en skymt af hopp omvexlade i hennes hjerta.

»Hvarför,» tänkte hon, »dröjer jag här? Hvad kan jag se, då jag ej kan låta bli att gråta? Och äfven om mina ögon vore klara, kommer ju icke något fartyg, då man icke ens med kikare kunnat märka något, och äfven om något komme, vore det dock icke hans. Kapten Styre väntas, och kapten Märs väntas; alla talte om dem och sågo efter dem; ingen nämnde honom, som jag väntar, fast han bort komma mycket förr än de. Och likväl går jag ännu hit upp, der hvar och en tyckes vara rädd att se på mig och bli tilltalad af mig. Och om jag ändå frågar någon, så talar hans tunga tröst, fast hans miner säga helt annat. Om jag kunde dölja, att jag ibland hoppas ännu; men jag kan det ej. Måste icke alla se det, då de se mig sitta här? Men hvarför skulle jag blygas att hoppas; man

hoppas ju vid sjelfva dödsbädden? Kanske har han blifvit väderdrifven till de norska hamnarne och fått ligga der i veckotal, efter de äro så svåra att slippa utur. Om dock någon komme hit upp med kikare ännu, kanske skulle småningom något segel bli synligt!»

Så tänkte hon och antydde i denna sin sista önskan just den omständighet, som förnämligast bevekta henne att dröja qvar, der hon var. Hon hoppades nämligen och upphörde icke att vänta, att någon bekant ännu utom dem, som redan besökt tornet, skulle af nyfikenheten drifvas dit och med beväpnadt öga kunna se och göra henne redo för förhållandena på hafvet.

Denna väntan blef dock icke uppfylld, och ensam lemnad med sin sorg och sin saknad, såg hon en lång timme fylla sig efter den andra. Klockan slog två; men ingen visade sig ännu. »Vinden,» sade hon sakta för sig sjelf, »har dock blåst förlig och frisk hela tiden, och ett fartyg, som för ett par timmar sedan var långt borta, kunde kanske nu redan ses med blotta ögat. Syns då icke ens ett barn på gatan, att jag kunde kalla det hit upp? Se! Der kommer dock någon på vägen från hamnen.»

Med dessa ord tog hon sin näsduk, torkade med omsorg sina våta ögon och beredde sig att ropa an den kommande, om det var någon, som hon kunde besvara med sin bön och vinka upp till sig på några minuter.

Herr Flygerman, så hette den antågande, kom nu sent omsider från redde, hvarest han tillbragt hela förmiddagen med att för en god väns räkning uppgöra ritning till en slup efter en beprisad seglare, som nyss förut blifvit upptacklad och försökt. Han bar sin pappersrulle och sin tumstock i handen och skyndade med hastiga steg mot staden. Herr Flygerman var en af dessa äldre ungkarlar, på hvilkas yttre åren icke bita, och oaktadt han redan hunnit öfver fyratiotalet, hade han dock utseendet af att vara en tretioårig man.

En verksamhet af det mest praktiska slag hade

bibehållit honom ung och rörlig och lika litet nedtryckt honom med verkliga sorger och ansträngningar, som låtit honom domna bort i sysslolöshet. Han hade få behof, och man kunde säga, att han hade allt, hvad till hans lifs nödortft hörde, om han blott var i stånd att skaffa sig tillräckligt af bestyr och klagoämnen. En liten handel med tjära och pottaska gaf honom hans bergning och äfven, efter hvad han sjelf älskade att påstå, otroligt mycket arbete; men då den afkastning af suckar och strapatser, som han möjligtvis kunde pressa ur denna sin obetydliga handel, i alla fall varit för otillräcklig för hans dagliga behof, hade en vänlig instinkt ledt eller, rättare sagdt, tvungit honom att söka en fyllnad för det bristande genom att uträtta andras angelägenheter.

Denna binäring, ty så måste man kalla den, ehuru den icke renderade bröd eller guld, förskaffade honom så dryga sportler af språng och fläng och knot och svett, att de ofta öfvermåttade hans aptit. Herr Flygerman var ingen stoiker eller filosof, men han kände likväl mången gång en naturlig vedervilja för detta slafveri under sin egen tjenstaktighet.

Emellertid hade denna hans buse en bundsförvandt, som gjorde den dubbelt fruktansvärd och öfvermåktig, och denna bundsförvandt var hans naturliga godsintet. Nästan alltid dukade han under för endera af dessa makter eller för båda förenade, och hans fruktlösa kamp öfvergick då hvarje gång till ett otåligt brummande mot den, som satt dem i rörelse emot honom. Sålunda började han sin dag med hunger efter bestyr och knot, och han grep då till sina handelsangelägenheter, för att ur dem tvinga så mycket af detta slag, som han förmådde. När han kommit till slut med dem, kunde han sägas hafva gjort en tarflig frukost. Nu begaf han sig till sina vänner, för att ur deras affärer pressa ut åt sig sin middagsmåltid, och denna blef alltid rundligare. Derpå hade han gerna tagit sig en liten lur; men då kommo vanligen hans vänner i sin ordning till honom och proppade i honom ett

mellanmål af kommissioner, som, om hans tjenstaktighet än var mätt, hans godsintet dock tvang honom att hålla till godo.

Under allt detta var han i ett omedvetet uppror både mot sin hunger och dem, som tillfredsstälde den, emedan hvardera lika litet unnade honom fred och ro. I alla fall och oakadt allt hans brummande, var han för sitt i grunden välvilliga och fördragsamma lynne allmänt älskad. Kanske hade hans egenheter också blifvit mera jemnade, om han kommit sig till att gifta sig; men i sina yngre dagar hade han icke fått tid att tänka på sådant, och nu mera började han äfven anse könet för mycket inskränkt till sin natur och för litet dugligt i affärer, för att vara värdigt någon reelare uppmärksamhet.

Denne originelle man, ett af de många egna lynnen, smärre städer i synnerhet föda, kom nu med god fart tågande på den steniga vägen, full af både hopp och längtan att få sig sin verkliga middag, som, för att uttrycka hans egna tankar, »hvar och en annan kunde äta, när lusten infann sig, men han allena aldrig fick tid att njuta, förr än han redan hunnit blifva mätt af idel bestyr». Just då han fått detta bittert ljufva knot färdigt i sitt hjerta, nalkades han klockstapeln, förbi hvilken vägen ledde, och hörde i det samma sitt namn ropas tvänne gånger liksom ifrån höjden. »Herr Flygerman,» ljöd rösten, »herr Flygerman, se hit!»

Om lika många pilar som ord susat kring herr Flygermans öron i detta ögonblick, hade han icke kunnat blifva mera häpen, än han blef. Han anade genast något nytt arbete och såg med förskräckelse upp, liksom hade han fruktat att få himmelens kommissioner till på sin nacke, då han redan hade så nog af jordens. Man skulle tycka, att en man af herr Flygermans oberoende ställning i lifvet hade bort kunna med lugn invänta hvilken anmod som helst, så vida det stod i hans fullkomliga val att afslå den, om den föll honom tung; men det var just i den dunkla känslan af sin svaghet i detta afseende och af sin oför-

måga att rädda sig ur trollkretsen af ett gifvet uppdrag han blef bestört och förtviflad.

Han såg omkring med ögonen riktade uppåt och blef äntligen varse ett hufvud, som tittade fram ur klockstapelluckan, och en hand, som gaf honom tecken att komma dit upp. Då han snart märkte, att det var ett fruntimmer, med hvilket han hade att göra, blef han tryggare och ropade med en temligen myndig och vårdslös ton, i det han vinkade ett par gånger med sin pappersrulle: »har icke tid, har icke tid.»

Härvid bemannade han sig med sinnesstyrka, så godt han kunde, och fortsatte åter sin gång, i full afsigt att icke låta den vackra bedjerskans anrop störa sig mer än kråkans på kyrktaket. Emellertid var hans tjenstaktighet en gång väckt, han började redan känna små stötar af denna sin plågoande, och innan han väl hunnit förbi klockstapelns dörr och trappa, ansatte den honom så, att han förlorade allt hopp om att kunna göra motstånd.

¶ Då han märkte, hvart det skulle bära af, blef han rasande, och i den ljufva lusten att än ytterligare öka sin harm, började han klättra upp för klockstapelsstegarne med en sådan fart, att han så när förlorat andan, innan han uppnådde tornet.

»Hvad är å färde?» sade han med en häftig och afbruten röst, då han såg och igenkände vår bekanta der uppe, »hvad vill kusin Storm?»

Den unga frun, som varseblef hans hetta och med skäl slöt, att hon sjelf var orsaken till den, började ursäktas sig: »förlåt, bäste kusin Flygerman, att jag besvärar er; men till hvem annan har jag här i min oro kunnat vända mig?» — — —

»Det är förbannadt bra,» inföll herr Flygerman strax med sin förra ifver. »Men jag skall säga, att jag också har behof som andra menniskor, och till hvem kan jag vända mig? Hvem gör mig den tjensten, att han ens skulle äta för mig, om jag fäktar huru mycket som helst för andra? Jag försäkrar,» härvid stego nästan tårar i ögonen på den gode herrn,

att jag på denna dag icke hunnit smaka ett gudslån, om jag undantar en sup hos Kryddströms och en bit ost hos gamle rådmans och två, tre små halfstyfvers kringlor, som jag sprang in och tog från bagarns bod-disk, då jag gick till hamnen. Annat har jag ej fått tid att förtära på hela dagen och trodde nu, att jag skulle kunna stjäla mig till åtminstone en qvart timmes ro, för att hinna få mig middag; men det är som vanligt: ställ dig blott i redet, nog finnas de, som lassa på.»

»Huru kan man,» sade den unga frun, sorgligt förebrående, »vara så nogräknad om några steg, då man kan göra en annan en stor tjenst. Kusun hjälp; r så många andra i saker, som de sjelfva kunna uträtta, och blir så lätt ledsen på mig. Kunde jag sjelf se längre, än jag ser, och kunde jag förstå att urskilja, om det är moln eller fartyg, som skymta der ute på hafvet, så ville jag visst icke be någon trötta sitt öga med att kasta en blick dit.»

Herr Flygerman, som på sätt och vis fann sig slagen på denna punkt, gaf sin förtrytelse en annan riktning.

»Eljest,» sade han, »vet jag icke, hvad fruntimmer hafva här uppe att göra. Förstå de något, och uträtta de något? Jag är säker på, att om fiskarpojkarne på Sandnäs udde släppte upp en pappersdrake, skulle man kunna inbilla hvilken fru i staden som helst, att hon såg sin mans stora skepp komma med fulla segel och en flygande vimpel i aktern. Sådana äro fruntimren; men månne de tro det sjelfva? Nej, de skola se allt och vara med i allt, eljest mena de, förbanna mig, att verlden icke skulle kunna stå en enda dag. Men jag har brådtom och hinner icke förnötta tiden med prat. — Gif mig kikaren.»

»Jag har ingen sådan,» sade den arma, unga frun förlägen; »men det är nu snart tre timmar, se'n någon haft kikare här uppe, så att det visst vore möjligt att man redan kunde se fartyg äfven utan.»

Herr Flygerman blef synbart lättare till sinnes,

då han nu tyckte sig hafva fått en handgripligare sak att anfakta och häckla. Hans uppsyn öfvergick ifrån en mulen otålighet till en triumferande belåtenhet, och hans röst, som hittills sväfvat mellan vresighet och klagan, blef spotsk och ironisk.

»Jo, jo,» sade han, »det är visst möjligt, att man kan se fartyg redan äfven utan kikare, kusin Storm; såsom om jag ser mot hamnen, så ser jag der strax masterna af Kryddströms aftacklade skonert och Jakobsons Jakobina, som kom hem i förra veckan, och en förskräcklig hop jakter och slupar, som ligga vid hamnbodarne — ha — ha — ha! Det är fartyg nog, det är fartyg nog, kusin Storm.»

»Se icke ditåt,» sade denna med sorglig och bedjande ton, »se genom den andra luckan, ditåt jag ser, se mot hafvet!»

»Hvarför icke,» fortfor herr Flygerman lika seger-säll, »haf blott tålmod, kusin lilla, så skall hon strax få höra, hvad ditåt syns för blotta ögat. Först och främst ser jag kapten Styres flaggstång, som är nästan lika hög som en skeppsmast, vidare ser jag två smärre master, som stå uppställda mot rådman Visé's stallvägg och ibland brukas som fimmerstänger, se'n ser jag garfvar Barks skyltkäpp med ett stort kalfskinn till segel i toppen; — skall jag säga, hvad jag vidare ser utan kikare, eller är det tillräckligt, hvad jag redan uppräknat?»

Under detta uppbyggliga tal, som lik en vårbäck strömmade fram ur herr Flygermans uppsvalda glädje, hade den unga frun brustit i gråt. Då han därför kastade sin blick på henne, för att med en förnäm fägnad betrakta verkningarna af sitt skarpa skämt, fann han det hafva träffat hårdare, än han önskat, och blef till mods ungefär som en kamfiospelare, då han med triumf gifvit en svag granne husu-hugg och slutligen finner, att han sjelf måste hjälpa honom att stryka. Hans pösande sinne föll tillsammans som en spräckt väderblåsa, och hans godsinta hjerta blef mjukt som vax, då han såg hennes tårar. Han började försöka

trösta henne och godtgöra sitt fel, och han blandade uppmuntringar och ursäkter tillsammans i ett tal, som, ehuru vida mildare till sitt lynne, föga eftergaf det förra i rörlighet och fart.

»Hvad nu,» sade han, »hvarför gråter kusin Storm? Lägg icke sådana små saker på sinnet, meningen var icke så ond, som den lät. Ingen kan neka, att icke det är litet besynnerligt att kalla en upp i klockstapeln, för att se efter fartyg, då man icke har någon kikare. Men hvad man icke har, kan man väl få. Jag får väl lof att gå till gamle rådmän ännu, så hungrig jag är, och be honom komma hit med sin stora tub, som jag sjelf skrufvade sönder i går och rengjorde åt gubben. Och hvad Stormen angår, må man säga huru mycket som helst, att han är i sjöbottnen; men jag har mina egna tankar om honom, jag. Snarare håller jag före, att han ligger i Norge och dansar med norskorna vid denna tid. Huru var det med Styre här om året? Han var borta i sjutton veckor, utan att man visste, om han sjunkit eller flugit, och kom hem ändå; det vet jag bäst, som fått trampas många fjät för hans skull och hela sista våren grassera med den der lättingen, segelsömmaren, för att få hans nya segel färdiga.»

Det öfriga af detta tröstetal försvann bland stegarne i den gamla klockstapeln, under det vår kund skyndade ned, för att åter svettas och hungra en stund i sitt nyss åtagna värf.

Så hastig var herr Flygerman i sina rörelser, när han en gång kom sig i språng, att den unga frun icke hann räkna många bedröfliga minuter, förr än hon åter hörde hans stämma från de lägre våningarna i tornet.

»Jag har legat öfver borgmästare och råd i två års tid,» hördes han säga till någon, som gjorde honom sällskap, »och bedt dem låta laga nya trappor till klockstapeln, och jag har för sakens skull lofvat att sjelf utan betalning se efter timmermännen, men hittills har ingenting blifvit gjordt, och härefter göres icke heller något, förr än en eller annan brutit armar och ben af sig på dessa fördömda träpinnar.»

»Fjeska icke, Flygerman,» hördes den andra svara, »och slå ej kikaren så hårdt mot stegarne för hvar gång du fattar tag med handen, så förderfvar du hvarken dig sjelf eller den. Jag har i femtio års tid gått upp och ned på dessa trappor och bergat både armar och ben, Gud ske lof, till denna dag.»

»Det är förbannadt bra,» anmärkte herr Flygerman åter, »så mycket mer kan man räkna, att de tjenat ut och behöfde förnyas. Men mig gör det det samma, jag har nog arbete förut och ser gerna, att jag slipper alla extra befattningar.»

Vid dessa ord hade han hunnit upp i tornet. Han tog genast plats vid en af luckorna, drog ut kikaren, lade den till ögat och började med rynkad panna och framskjutna läppar öfverfara synkretsen.

Hans följeslagare blef något senare synlig. Denne var ingen annan än den unga fruns förre fosterfader, och den helsning, hvarmed han mötte hennes, røjde en viss portion af den köld och det missnöje, hon var van att se hos honom ända från den stund, då hon emot hans vilja bortbytte omsorgen om hans gamla kattunsdukar, röda filtmössor och lerpipor, mot den om en ung och blomstrande man.

För öfrigt var han en kort och rund gubbe af buttert och allvarsamt utseende, till någon grad likväl mildradt nu af det nöje, hvarmed han fann sig på en plats, som näst kyrkan skänkt honom den största tillfredsställelse i lifvet. Med en skälig lott af naturlig stolthet förenade han nämligen en jernfast likgiltighet för allt hvad storhet fans i staden, från borgmästarens till skofflickarens, den enda undantagen, att med hastig blick och osviklig visshet upptäcka och igenkänna ankommande fartyg. Han dref handel, men i kramboden stod han och slumrade; han var rådman, men på rådhuset teg han; i klockstapeln var han och ville han vara ett orakel.

Lik den bedagade stöfvaren, som låter valpen vädra i buskarne och i lugn väntar, tills han ger skall, stod äfven den gamle nu helt trygg och afvaktade re-

sultaten af herr Flygermans hetsiga forskningar, hvilken äfven, att fortsätta den oartiga liknelsen, i sin ifver allt för hastigt gaf ljud.

»Jag har mina egna tankar om fartyget der,» sade han och teg åter med den mystiska min, hvarmed han alltid älskade att ge sina små hemligheter vikt.

»Om fartyget der? För Guds skull, säg, om ett fartyg kommer?» ropade den unga frun och sprang upp från sin bänk.

»Hm!» mente herr Flygerman, såg myndig ut och fortfor att kika.

»Ro fram med hvad du vet,» sade den gamle herrn, »och gif mig kikaren!»

Den unga frun stod på nålar; herr Flygerman ensam var orubblig. »Kursen rakt på kikaren,» mumlade han för sig sjelf — »ett större fartyg — hvita segel — Märs hade mörka — Styre nya, mörka — har några trötta fjät tagit för dem — — hm!» härvid räckte han kikaren åt den gamle. »I linie förbi garfvar Barks skylt, rakt ut till hafs, se ditåt!»

Stapelkonungen intog sin tron vid luckan, och ett utbrott af löje, som mera liknade sågande än skratt, beledsagade hans första blick mot hafvet.

»Ett större fartyg,» sade han, i det han sökte antaga herr Flygermans ton — »hvita segel — ja, ja så länge solen skiner på de gråa bräderna, jo; det värsta är, att fartyget der står på grund, bror Flygerman, så att det icke slipper ur en fläck.»

»I Guds namn, låt mig då få veta hvilket fartyg?» frågade den unga frun.

»Båken, båken, syster,» svarade gubben helt kort.

Den arma frun kastade en blick af sorg och missnöje på herr Flygerman, hvars förhastade upptäckter i hennes hjerta väckt ett hopp, som lika så hastigt förstördes. Denne åter sökte att rädda sitt knäckta anseende ännu i dess dödskamp bakom lederna af en opposition, hvaraf dock endast orden: »det är förbannadt bra» — lika bepröfvade veteraner ryckte fram, men de öfriga stupade mellan hans tänder bland en

tross af skorpor, hvarmed han på sin senaste färd icke glömt att förse sig, och dem han just nu höll på att med aptit förtära.

Den gamle hade emellertid med sitt säkra öga öfverfarit hafvet, utan att varseblifva ens skymten af ett fartyg, och började redan skjuta ihop sin kikare, då han helt oförmodadt med blotta ögat såg ett stort skepp under fulla segel sticka fram förbi en hög, skog-beväxt bergsudde, som inneslöt reddan, och i flygande fart vända in mot hamnen. Denna öfverraskande syn bragte honom i en fullkomlig extas. Hans andedrägt blef högre, hans kinder fylligare, han drog ut kikaren ånyo, lade den till ögat och utbrast i ord:

»Ha, du skojar, ha, du skojar! Slapp du mig denna gång? Jag ville önska, du vore tre mil ut till sjös, så sant jag skulle känna igen dig lika fullt på skrytet och ståten redan, om ej på annat. Hvem är det du skyldrar för? — Och kanongluggar har han låtit måla på det ruttna skrofvat och stuckit upp bovenbramstänger och hängt klutar på läsegelsspirorna. Kunde han ej hinna hem med mindre till hustrun, det tjocka sockerfastaget? Gud förlåte honom!»

»Hvem är det?» frågade hans båda bisittare på en gång.

»Märsen, den gamle narren, Märsen. Om Flygerman låtit bli att skämma bort min kikare i går, då han nödvändigt ville putsa glasen, så kände jag redan igen gubben sjelf på däck, så nära är han. Men nu ro vi ut till hamnen att ta emot honom, och någon viker in på vägen till hans gumma och får henne att komma ut; och du, syster,» — här steg han upp och vände sig till den unga frun — »kommer också med, så kan du få höra ett ord om Stormen, kan hända, om han ännu finnes ofvan sjö. Ja, ja, det är så dags att lipa och gråta nu. Det är annat att gå som skepparhustru och trampa trötta fjät och kika efter sin mans sönderblåsta lärftslappar, än att stå i min bod och ha goda dagar och plocka russin i munnen och

bläddra i nya kattunsdukar — ja — jag undrar hvilken nöd gick åt dig då, syster?»

Sällskapet följde nu den barske gubben ned ur klockstapeln, den unga frun mera sorgsen, än hon var, då hon steg dit upp, och herr Flygerman utomordentligt förtretad öfver sitt misstag med båken och öfver den skam, han fått till tack för sitt besvär med kikaren.

Denna hans förtrytelse stegrades än ytterligare af aningen om, att han och ingen annan skulle få lof att göra invikningen till fru Märs. Han brummade under hela vägen, ehuru för mycket afbrutet och tyst, för att man skulle kunnat urskilja annat än enskilda ord. Först då, när man nalkades den tvärgata, vid hvilken fru Märs bodde, började hans knot höras tydligare.

»Och den gamla, tjocka ankan!» hördes han säga, »om hon kommer med eller icke, kan det just vara lika. Märsen får tids nog händerna fulla ändå. Aldrig har jag hört en menniska prata så mycket, som hon pratar; och hennes eviga: »hjärtandes» och »jämmerli» kan skära öronen sönder på folk. Och hvem skall gå och säga till åt henne? Jag? — vänta får man! Fan besitta någon har det goda i sig, att ens be mig; utan man tar bara för afgjordt, att jag skall vara på post och färdig att orka och springa; — jag skall säga, att det blir förbannadt tungt i längden.»

Med dessa ord vek han af på tvärgatan, och de båda andre fortsatte sin gång, öfvertygade om, att hans förtrytelse alldeles icke skulle hindra honom att vara en pålitlig budbärare. Efter en kort promenad kommo de till hamnen.

Den gamle herrn började genast ställa sin båt i ordning för sjöfärden, reste upp masterna, emedan vinden var begagnelig, och lossade seglen.

Dagen öfvergick emellertid redan till skymning, och en dimma, oktoberqvällens vanliga sällskap, utbredde sig småningom öfver vattnet och jagades blott sakta af den aftynande blåsten. Det var ingen tid att förlora, och gubben var redan i beråd att lägga ut och icke bry sig om sina båda dröjande passagerare,

då han i hast hörde den väntade fruns tunga steg och kände hennes kopparstämma:

»Jämmerli, om kusin Flygerman har hjerta att narra mig? Var det nu gubben sjelf bara, riktigt han sjelf, stackare. Såg kusin honom på däck? Hjertandes, om han är sjuk kanske och måste vara i kajutan. Annars går han i sin blåa rock med stora messingsknappar och i röd filtmössa och med sin gamla pip-snugga i munnen — tvi! Jag snusar sjelf och tål inte de der röktrutarne. — God afton, gamle rådman, god afton, stackars barn, är du här också och väntar din gubbe? Gud tröste dig, hvar han må hamnat. Men, jämmerli, hur liten den båten är; kan den bära fyra personer?»

»Stig in syster, så får du prata se'n,» sade den gamle och hjälpte utan vidare omgångar den kolossala frun i båten, som svigtade under detta väldiga tillskott i last. Snart befann sig sällskapet ett godt stycke ute på sjön, och ett lika så godt stycke hade fru Märs redan hunnit in i ett sladder, som hotade att aldrig bli slut, och som helt och hållet betog alla de öfriga både möjligheten och lusten att yttra ett ord. Det är dock endast i några droppar, vi här kunna återgifva detta störtregn af prat, öfvertygade, att skuren, i sin helhet lössläppt, skulle dränka läsarens tålmod i en syndaflod. Herr Flygerman var den, som först drabbades:

»Aj, aj, hur tunt klädd kusin far ut i kölden,» sade hon, »Gud bevara någon från att förkyla sig för min skull. Drag upp rockkragen: kusin har hela tiden hållit sig för öronen. Ack, den öronverken, när den anfäktar en rätt, vill den spränga hufvudet på en meniska. Jag har låtit rycka ut tre tänder i fjor och en i år och vet, hvad verk vill säga. Se nu, ja, se nu på bara, hur han grinar, och det är visst och sant, att man kan förlora allt sitt humör med mindre press. Gud gifve, att Märsen, stackars gubbe, må slippa alla efterslängar af sin höstresa, om han nu verkligen kommer hem. Och du stackars barn har ingen att möta.

Gud förbarme sig öfver den, som skall lita på vatten och vind — hu, hvad den båten kränger — det är inte en ensam, som går till kost, det är två och tre och hundra. — Men du skall drömma, syster, det är otroligt, hvad det hjälper att drömma. Hvar gång Märsen kommit, har jag drömt om honom, det låter underligt; men det är klara sanningen. Såsom i sista natt, förlåte mina synder, bäst jag ligger i min sötaste sömn och har Anna bredvid mig i sängen, tycker jag, att jag går i boden för att henta in kött, och då jag lyfter upp locket, står Märsen i tunnan och säger: helsningar från Köpenhamn, mamma! Vi se nu, hvad det hade att betyda. — Men det blir ju alldeles mörkt, mitt herrskap, och bäst det är, så stöta vi väl på en sten och drunkna här allesammans.»

Det hade också i sjelfva verket redan mörknat så, att den gamle rådmannen började misströsta om att hitta på fartyget. Hvad än värre var, hade han anledning att förmoda, att kaptenen redan hunnit ankra och begifva sig från skeppet, och han var därför angelägen om att förebygga den ledsamheten att förfela hans kurs och segla förbi hans båt utan att möta den. Han begagnade alla de pauser, han kunde tvinga in i sin språksamma följeslagarinnas sladder, för att lyssna efter rösten af någon talande eller ljudet af ett årtag ute på den vida, bortskymda fjärden.

Då icke ett ljud förspordes, och vägen till den vanliga ankarplatsen för skepp, som antingen af motvind eller mörker voro hindrade att segla in i den inre bugten af hamnen, var alltför lång och besvärlig att så sent på qvällen tillryggaläggas, ändrade han sin första plan och beslöt att lägga till vid en plats, från hvilken den väntade båten lika säkert kunde varseblifvas som från slupen. Det var en udde, förbi hvilken inåt hamnen sträfvande farkoster måste styra, men som äfven hade en enkom för slupar inrättad brygga, vid hvilken mången från reddan kommande plägade landa om han för tillfället fann det bättre att gå till fots till staden än att med armar och rodd sträfva dit.

På denna udde landsatte den värde styrmannen sitt sällskap, öfverlåtande åt deras val att dröja qvar eller begifva sig tillbaka. Omständigheterna fogade så, att man knappt hunnit upp på bryggan, när man till allmän glädje hörde de raska årtagen från en slup, som nalkades den. Man gissade genast, hvem det var, som kom, och herr Flygerman, som icke var någon hatare af surpriser, när han sjelf hittade på några, glömde, för nöjet att få syssla och ställa till, sin harm öfver den gamla fruns språksamhet, tog henne bestyr sant vid handen och ledde henne så nära randen af bron, som hon kunde förmås att gå.

»Stå här,» sade han, »och var tyst, om det är möjligt, en handvändning. Om båten far förbi, så ropa vi den an, men om den lägger till, så tag emot gubben, det första han stiger med sin fot på trappan. Man har en gång förr stält till ett dylikt spektakel och tagit några trötta fjät, för att få det i gång.»

Med en pigg handtryckning gaf fru Märs till känna, att hon både begrep tillställningen och var förtjust öfver den. Hon blef qvar på sin plats, jemkade om sin stoppade salopp, torkade med näsduken mun och näsa, strök upp sitt på pannan nedfallna hår och utstyrde, mörket till trots, sina behag på det allra bästa.

Ett kommando-ord, bortblandadt af rodden, hördes nu från slupen, årslagen upphörde, och strax derpå såg den goda frun de dunkla konturerna af båtens befälhafvare bredvid sig på bron.

Utan att dröja slog hon sina väldiga armar kring hans hals, tryckte en smällande kyss på hans läppar och utropade med glad ifver: »ha, din skälm, känner du icke igen mig? Gud välsigne dig, välkommen hem!»

»Lagom bäst, fru Märs,» svarade den främmande, med en röst, så förvånad och så olik den väntades, att hans ömma emottagerska sprang en famn tillbaka af förskräckelse.

Men för en af sällskapet var denna röst icke tillbakastötande. Den unga frun hörde den med ett gläd-

jerop och kastade sig ett ögonblick derpå i sin hemkomne mans armar. — Det var kapten Storm.

Man förbigår de ordrika utbrotten af fru Märs' förundran och sorg, beledsagad af både skratt och gråt, och likaså den gamle rådmannens kort och halfhögt yttrade förtrytelse öfver de unga skepparens osed att låta tackla om sina fartyg på utländsk ort och förnya segel, utan att låta höra ett ord derom, hvarigenom hederligt folk kom att löpa liksom narrar, som första gången varit uppe i klockstapeln. Den belåtnaste af alla näst det unga paret var herr Flygerman, som oupphörligt under vägen till staden gnuggade händerna af glädje öfver sin sjelfinbillade förtjerst att hafva haft »sina egna tankar» om fartyget redan i början, en sak, som han som oftast påstod sig hafva yttrat med klara ord och kunna bestyrka med fru Storms intygan, i fall vittnen behöfdes.

Processmakaren.

Det var en kall vinterdag. Den skarpa blåsten och snön, som i vilda flockar jagades kring rymden, lockade ingen ut på lustfärder, och hvar och en, som icke hade ärenden af vigt att förrätta utom hus, hölls gerna inne vid en brasa. Emellertid rädde i den aflägsna landsort, på hvilken läsaren nu ville fästa sin uppmärksamhet, en ovanligt liflig rörelse på vägarne, och man såg både gående och åkande sträfvat fram genom de hopade drifvorna.

Vintertinget skulle nämligen börjas med påföljande dag, och parter af alla slag skyndade att inställa sig. Den fredlige bonden, som dock ännu hade lust att våga sin riksdaler, för att få höra lagen tala ett snedt ord mot hans granne; slagskämpen, som nödtvungen

vandrade framåt med en klen vägkost på sin rygg och ett dussin örflar på sitt samvete; tjuften med sina ultraliberala idéer om gästfrihet; lösdriifvaren med sin frisinade hog; herren med sina affärer och narren med sina, menniskor af alla åldrar, vilkor och bekännelser samlades nu till den kända mötesplatsen, för att anklaga och anklagas, vittna och skåda. Tingsgården och gårdarne närmast den vimlade af folk, bekanta träffades och samtalade, slädar skötos fram och åter, hästar skrapades, vattnades, bundos, och öfver den brokiga skaran blickade då och då en ung sekreterare och en annan, utkommande på trappan, liksom för att mönstra sina arméer.

Bland de många anlända främmande satt i ett af portena en man med sin hustru. De sågo stundom med oro ut genom det trånga fönstret, och på bådas ansigten visade sig omisskänliga spår af ett djupt lidande. Efter en stunds tystnad börjades dem emellan ett samtal.

»Du såg då visst, att han ej kommit ännu?» sade qvinnan.

»Se sjelf,» svarade hennes man, »luckan är ju ännu fastskrufvad för hans fönster, och förstun är stängd.»

»Kanske,» utbrast hustrun med ett svagt uttryck af glädje, »kanske blir han borta och låter hela saken förfalla.»

»Säg hellre: kanske blir domaren sjelf borta,» invände mannen. »Har det hållits något enda ting, sedan öfversten fick sig sitt boställe här i socknen, då han ej varit tillstädes och släpat med sig vittnen och stämt in folk, så att knappast gubbar och barn fått bli hemma? Han har ju redan i flere år haft sin egen stuga vid tingsgården, liksom andra hafva sina kyrkstugor, ty vid tinget, der håller han sin gudstjenst, och der har han sitt sannskyldiga hem.»

»Men vi skola bönfalla och be honom,» sade hustrun, »kanske har han ändå ett menskligt hjerta och vill ej se oss drifvas ut på landsvägen med våra många små barn. Kommer ett godt år, så få vi råd

och kunna betala vår skuld, hvem vet, kanske redan i höst.»

I detta ögonblick hördes det skrällande ljudet af en kurirklocka, och mannen bleknade synbarligt.

Men midt igenom vimlet af menniskor och lass åkte en släde in på gården och styrde med hejdad fart sin kosa rakt mot den nyss omnämnda stugan. I gafveln satt en bred herre i vargskinspels, hvars ragg pöste vidt öfver bräddarne af den trånga släden. Hufvudet syntes liksom insjunket i ett fodral af en tjock, röd duk, som skulle tjena till munkläde, och i hans famn låg på den yfviga fällen ett piphufvud, åtminstone till vidden föga mindre repulerligt än egarens eget.

Framför honom på kusksätet såg man äfvenledes en herreman, att dömma af den brutna finska, på hvilken han ropte åt bönderna att ge rum och af hans sirliga sätt att göra statssnärter i luften med sin piska. För öfrigt var hans dräkt ingalunda beräknad hvarken på stat eller bekvämlighet. Hans korta, knubbiga figur var med möjligaste sorgfällighet insvept i en tunn kapprock, som, då han hoppade ur släden, syntes räcka honom blott till knä't, och på hans blåa, utborstade mössa hittade den yrande snön knappt så mycken lo, att den kunde fästa sig fläcktals.

Herrn i släden var den afskedade, rike öfversten och possessionaten Tingkors, och herrn på kusksätet var hans handsekreterare, fac-totum och nådehjon, den grånade studenten Simon Timotheus Gåsevinge.

Att anbefalla häst och släde i vård åt en af de kringstående bönderna, läsa upp dörren och låta inbära fällar och packning var för herr Gåsevinge ett ögonblicks verk. De båda herrarne trädde in, och snart såg man den lilla stugan upplyst af en blossande brasa och öfversten gravitetisk placerad i en länstol vid bordet, medan herr Simon Timotheus med beställsam ordentlighet påtände tvänne ljus, städade sin patrons effekter och sökte att genom flitigt dammande och putsande skydda den sorgliga återstoden af sin ungdoms-kapprock, hvilken han för köldens skull ännu

bar på sig, för hvarje menlig inverkan af den smältande snön.

Läsaren har utan tvifvel redan igenkänt den gamle krigaren och ser honom i följd af hans nedslagna gäldenärs skildring, kan hända, icke med de blidaste ögon. Det torde därför tillhöra opartiskheten att yttra några försonande ord till hans förmon.

Öfverste Tingkors var ingen blodsugare på sina gamla dagar, fast han älskade tvister och strid. Han hade tjänat fäderneslandet med skälig utmärkelse i pommerska fälttåget och sedan tyckt sig vara lika väl som någon annan berättigad att sätta sig ned i ro på sina ärfda och förvärfda egendomar. Med allt detta, plägade han säga, hade han icke dragit sig som ett lastdjur under oket, för att lefva för magen blott. Menniska hade han varit och krigsman, och som menniska och krigsman ville han lefva ännu, fast han icke kommenderade regementen och bataljoner mera, utan kapitel och paragrafer. I sjelfva verket hade tillgången varit sådan, att lugnet småningom blifvit honom för mycket lugnt, och en och annan jordtvist med hans grannar just i behörig tid kommit emellan, för att leda honom in i rättegångsaffärer och gifva honom smak för de egna skärmytslingar, som utkämpas inför domarens tron i tingsstugorna. Med en dryg portion af stolthet och sjelfförtroende och en än större af naturlig enfald, hade han sålunda under årens lopp kommit till den öfvertygelse, att processen varit hans egentliga fält och lagen det svärd, med hvilket han kunnat bringa sig upp åtminstone till en generals-värdighet, om han blifvit jurist.

Redan för flere år tillbaka hade han låtit uppföra sitt höggvarter, som han kallade det, vid tingsgården. Nu var hans tid delad emellan rättegångstvister, trekarlsspel och hogkomster från hans militära bana, och alla dessa hans favoritförströelser sammanväfde sig med hvarandra i hans föreställningssätt och hans tal till ett tyg af den brokigaste färg och ränning. Korten voro för honom trupper, en batalj kunde han kalla en

process och en process åter en robbert, han spelte ut ett kompani, ryckte fram med en trumf och gick i elden med sitt memorial. För öfrigt låg öfver hela hans väsende ett flegmatiskt lugn, och i hans stora, fylliga anlete upptäcktes lätt en viss enformig dryghet, förenad med en godtrögen enfald, som dock stundom uppiggades till ett kolossalt uttryck af glädje öfver någon liten slugt påhittad fint.

Han hade nu en stund med stor myndighet sträckt sig i sin länstol och med några väldiga rökar pustat reströttheten ur sin kropp, när han tyckte det vara tid att gå på saken och som vanligt inledde sina order med en liten personlig apostrof till sin medhjelpare:

»Gud förbarme sig öfver er ordentlighet, herr Gåsevinge, med hvilken ni ändå icke kommit dess längre i verlden. Hör då en gång upp att städa! Städå må man hemma, om man så har lust; men här lefva vi som vandringsmän, herr Gåsevinge, i fält, i ett läger, med brinnande krig för dörren, och här gäller det att se efter våra trupper och icke våra pelsar. Packa upp dokumenten, min vän, så att vi få sortera dem än i afton. Kom ni i hog att taga med er torpar Johans inlaga och gamle Pistols fattigbevis? Våra kort bli sämre och sämre, gudnås, och inom några år komma vi till tingsbordet med bara hackor.»

Till denna sista klagan hade den gode öfversten allt skäl. Alla hans gamla mål voro i tidens längd småningom afgjorda, och nya ville icke mer räcka till, emedan hvar och en af hans grannar af farhoga för hans processlust med omsorg sökte undvika alla sådana förbindelser med honom, af hvilka någon rättegång kunde föranledas.

Herr Gåsevinge löste upp en af kappsäckarne och började framdraga akter och dokument, visserligen icke så digra mer som i forna, bättre tider, men dock tillräckliga ännu för att småningom fylla hela bordet. Den gamle öfversten satt gungande i sin länstol och kastade en belåten sidoblick på hvarje nytt pappershäfte, som uppdukades. När allt var upplockadt och

framlagdt, skakade han sakta på hufvudet och sade med en half suck: »hå, hå, min käre Gåsevinge, är leken slut re'n?»

»Och sanningen att säga, herr öfverste,» mente denne, »jag tror, vi hafva fått en hackhändelse.»

»Men skuldfordringsmålet mot min granne, Simon Paavola,» inföll öfversten skrattande, »skall dock göra spel. Det är ett äss, vill jag förmoda.»

»Om herr öfversten» — här hostade herr Gåsevinge — »jag menar, i fall det ej är för hårdt att drifva honom på landsvägen med hustru och barn.»

»Tyst, Gåsevinge,» sade öfversten med en sträng min, »ni är sjelf en stackare, jag säger en godhertad narr, och därför vill ni vara en stackarpatron i alla edra dagar. Låt mig icke höra vidare om den saken. Jag är en gammal man, som snart har gjort min kampanj i verlden, och Gud skall veta, att det svider mig i hjertat, att jag icke kan göra slam på Paavola utan att se honom gå ifrån gård och grund; men så måste det ske. Sitt ned och börja mönstringen.»

Herr Simon Timotheus tog sin plats vid bordet och började med en vigtig embetsmin genomgå och väga de utbredda dokumenten. »Primo,» började han, »ängstvisten med» — —

»Gå förbi, gå förbi,» ropade öfversten, »det är ett uselt kompani och skall springa vid första salfvan.»

»Secundo, konceptinlaga emot etc. etc. beträffande olaga skallgång etc. etc.»

»Läs upp den; har ni kunnat få någonting af den saken, min käre Gåsevinge?»

»Det är blott ett utkast,» svarade denne, »lagrum och parter stå ännu icke utförda, utan endast som et-ceteror: men uppställningen är ungefär denna: Ehuru utredt är, att skallgång i denna socken efter vargar och andra skadedjur blifvit af ålder anställd sålunda, att skallkedjan börjat från fastlands-sidan och derifrån dragit sig ned öfver näset mot Susiniemi halfö, hvarvid näten städse varit uppsatta tvärs öfver ängslöten, en knapp half fjerndels väg från södra udden, hafva dock

i sistförflutna höst vederbörande skalluppsyningsmän af illvilja eller annan okänd anledning i så måtto vikit ifrån urgammal och häfdvunnen ordning, att de börjat skallgången ifrån ofvannämnda södra udde och motat med näten i skogsbrynet af fasta landet just ofvanför näset. Då jag i egenskap af förut vorden etc. etc. såsom boställe innehar Susilax gård, upptagande med underlydande skogsmarker och egor större delen af berörda halfös södra ände, har jag ansett mig befogad hos etc. etc. anföra besvär öfver nyss nämnde vederbörande skalluppsyningsmäns lagstridiga åtgärd, yrkande härhos, i stöd af etc. etc. samt etc. etc. och vidare etc. etc., ansvar för den skada mig derigenom tillfogad blifvit; i ty att icke allenast skogsfogel utan äfven harar och annat nyttigt villebråd genom mera sagda åtgärd blifvit från mina egor förskrämda ut i det vida landet, dädan de hvarken snart ej heller till lika mängd mera torde återkomma.»

»Bra, ropade öfversten, »bra, min gode vän. Slå vatten i tepannan och värm er ett glas toddy; är ni blott i stånd att ladda skarpt edra tre etceteror, så hafva vi affären i händerna.»

Icke litet belåten och nöjd öfver sin gynnares goda anbud och till och med smickrad af bifallet, besörjde herr Gåsevinge sitt glas och satte sig åter med ett ganska sorglöst utseende vid bordet, ehuru litet han i sitt innersta hade afgjort, hvadan han i hast skulle taga ammunition för att ladda skarpt sina tre pompöst framdragna kanoner. Emellertid ville han låta saken bero på en ytterligare konferens med de unga juristerna vid tinget, hvilka han också eljest af andra spirituella, att icke säga spirituösa, anledningar innan aftonen ärnade besöka.

I öfrigt var herr Gåsevinges hufvudsakliga ögonmärke för hela denna tingstur det, att kunna beveka sin patron till misskundsamhet mot den fattige gäldenären, hvars bedröfliga belägenhet i yttersta grad oroad hans medlidsamma hjerta. I denna afsigt hade han gerna uppjudit all sin juridik för att ge hvarje

förekommade mål det möjligaste utseende af probabilitet och rättvisa, öfvertygad om, att den gamle öfverstens benägenhet att låta sin fordran hvila helt och hållet skulle bero af mängden af de mål, han hade utsigt att vinna; men vid närvarande konjunkturer syntes honom denna uppgift allt för svår, för att han ens skulle kunnat hoppas den minsta framgång vid försöken att lösa den. Han bemannade sig dock med värdighet, lik en gammal korporal, som bevarar sin militäriska hållning, om han än är stäld i ledet med odugliga rekryter, tog åter några papper i handen och började mönstringen.

»Protest mot hållskjuts-utgörande med tvänne hästar från Susiniemi rusthåll.»

»Far förbi den saken, herr Gåsevinge, der står ingenting att göras.»

»Tvist med höga kronan angående rättigheten till kalkbrytning å Korpi krono-nybygges egor.»

»Den saken har räckt ett år och skall med Guds hjälp räcka än flere. Gå vidare, min vän.»

»Promemoria i backstuguhjonet Elsa Eriksdotters skadeersättningsmål mot bonden Erik Eriksson för en af dennes hund ihjälbiten tupp.»

»Halt, stanna litet! Detta mål får ni lof att taga i ert namn, min käre Gåsevinge. Saken är i sig själf högst intressant, min vän; men konvensiens kunde hafva någonting att anmärka, om jag dref målet själf. En general, ser ni, får icke rycka i fält med bönder, och man täcks icke spela om halfören, då man fått sig en viss rang i verlden. O, min käre Gåsevinge, om jag vore i er lyckliga ställning i det afseendet, att icke bero af verldens fördomar! I min utnötta, svarta rock, med mina dokument under armen, skulle jag vandra omkring, från den rikes och mäktiges palats till torparens koja, öfver allt skulle jag få höra, hvar någon orättvisa skett eller något intrassladt vore att utredas och komma till tinget med arméer, som, jag försäkrar det, fordrade ett lika stort geni för att rätt anföras som någonsin de verkliga. Det är er storhet, Gåse-

vinge, och er lycka, som ni vunnit genom er godsinta efterlåtenhet i verlden och ett glas, då det kunnat fås,» — här flög ett ofantligt löje öfver den ädle öfverstens anlete — »det är er storhet, säger jag, att kunna vara efter er egen smak och er egen öfvertygelse, utan att strax draga hopens ögon på er. Skulle en högre än mensklig döinstol finnas, dit man i laga ordning kunde instämma verlden för allt det tvång, man lider af dess fördomar och enfald, jag försäkrar er, Gåsevinge, det målet vore ingen hacka att spela ut. Promemorian har jag sjelf gjort efter den gamla qvinnans utsago och antecknat några vittnen. Låt det bli emellan oss, och nämn mig icke vid hela processen.

Saken är sådan: kändanden eger en tupp, som ibland utredes hafva gått på svarandens gård och myllat sig bland hans tobaksplanter. Svaranden har brukat hot. En dag hafva vittnena förnummit hundskall och derjemte häftigt kacklande på svarandens gård, gått dit och sett kändandens tupp ligga ihjälrifven och besagda hund löpa femton till tjugu alnar från stället. Gårdsegaren utredes hafva stått på trappan och lockat honom in. Hvad tyckes er, Gåsevinge, så långt är saken klar.»

»Alldeles,» anmärkte denne, »och synes ej kunna förloras.»

»Vänta,» sade öfversten, med ett finger på näsan, »nu kommer en benigare omständighet. Samma vittnen intyga äfven, att de i samma stund sett en stor slaghök sätta sig upp på stalltaket vid pass sjutio steg från valplatsen. Huru vill man få bort den? Tuppen är rifven, efter kändandens påstående af gårdsegarens hund, efter svarandens påstående af höken. Ser ni, min vän, saken har mera vikt, än man ville tro, och Gud vet, hvad som i den kan utredas.»

Herr Gåsevinge hade i grunden ingen lust att uppträda i detta mål, i synnerhet sedan han insåg vanskligheten af det samma och befarade, att omständigheterna dervid skulle väcka uppseende och göra honom till ett åtlöje för hans bekanta vid tinget; han började

derför söka draga sig ur spelet och anmärkte, huruvida det icke vore skäl att låta saken förfalla, så mycket hellre, som den icke vore herr öfverstens egen, och som för bristande vittnen och upplysningar föga anledning vore att vänta en gynnsam utgång?

»Vasserra, nej!» sade öfversten, »här är icke fråga om mitt, om ditt, om vinna eller förlora, utan om en vida viktigare sak: hvad kan menniskoförnuftet uträtta, då det användes rätt och känner sina hjälpmedel? Lagen har sin form, och domaren måste dömma efter den, för eller emot, må vara; men märk väl, talangen ligger deri att kunna bringa sin sak så nära vinsten som möjligt. Ser ni, här äro tre omständigheter att öfverväga: först hundens natur, se'n tuppens och sist hökens. Det är afgjort och kan bevisas, att den förstnämnda skaller på fogel, följaktligen biter, när han kommer öfver någon; och likaså kan man med skälig visshet antaga, att han denna gång blifvit eggad af sin husbonde.»

»Men,» anmärkte herr Gåsevinge, »huru kan man väl förklara, att tuppen inväntat honom, då den hade vingar och fötter att draga sig ur spelet med?»

»Var icke enfaldig, min vän,» sade hans patron missnöjdt, »ni vet, att den var tam, så vida den lefvat sin mesta tid med sin egarinna i hennes trånga koj.»

»Men höken?» mente herr Gåsevinge.

»Nå väl, höken,» sade öfversten ifrigare, »är det väl rimligt och öfverensstämmande med detta djurs natur, att han skulle vågat sätta sig upp på stalltaket blott sjuttio steg från stället, i fall den blifvit bortjagad från rofvet af hundar och menniskor?»

»Men om herr öfversten förlåter,» invände hans klient, som allt vidare ville rädda sig undan det led samma uppdraget, »är det väl mera rimligt, att han skulle hafva vågat flyga midt emot skallet och sätta sig så nära utan anledning?»

»Inga krokmarscher och advokatknep!» ropade den gode öfversten och slog sin hand mot stolkarmen, högligen uppbragt. »Ni kan gå, hvart ni behagar, jag

behöfver er icke mer för i afton, och vill ni icke åtaga er denna sak, så får jag nog den, som gör det. Utan anledning!» upprepade han litet lugnare, »var det icke anledning nog, att han hörde kacklandet?»

Herr Gåsevinge steg upp, tog sitt glas, drack med en vördnadsfull bugning öfverstens skål i botten och aflägsnade sig.

Herr Gåsevinge var för mycket van vid dylika små stormar, för att befara någon allvarsammare olägenhet af öfverstens förtrytelse och i någon mån låta modet falla. Tvärtom var det honom icke oangelämt att för ett så lindrigt pris hafva undslupit den brydsamma befattningen med sin patrons dokument och deremot förvärfvat sig friheten att besöka sina vänner och gynnare i förstukammaren i tingshuset. Derför hade han icke förr tillslutit dörren efter sig, än han ökade sin fart, sprang lätt trippande genom snön öfver gården och inträdde i sekreterarens rum, dit ljudet af ett muntert glam och skenet af upptända ljus redan på afstånd behagligt inlockade honom.

Snart hade han der vid ett glas, som lika villigt bjöds som emottogs, helt och hållet förgätit både sin principal och hans angelägenheter och satt nu hela den långa qvällen i sin snäfv, sorgfälligt bibehållna och borstade svarta frack bland de unga moderna herrarne, rik som en konung och vida sorglösare, betalande derjemte med tallösa historier från sin akademiska tid och sina tingsturer de artige värdarnes frikostighet.

Minnet af forna så väl gladare som sorgligare dagar i förening med punschen gjorde hans hjerta mjukt som vax, och det var ej utan ett innerligt deltagande, endast ibland afbrutet af ett litet öfverdådigt skratt, hans unga, ännu icke till filistrar mognade åhörare upptogo de enkla, lätt förstådda teckningarna ur hans egen lefnad: huru han växte upp med hela verlden i utsigt, han såsom andra, huru hans horisont småningom mulnade vid akademien, till dess äfven hans närmaste mål

bortskymdes helt och hållet, och det tomma skenet af verldslig ära och utmärkelse blef honom af vana lika umbärligt, som solen var honom nu, der han satt i en varm kammare med ett glas för sin qväll och bröd för sin morgondag. Så förflöt qvällen, och herr Gåsevinge märkte i sin vekhet ej, förr än han kom ut på gården för att begifva sig hem till hvila, huru veka hans knän blifvit.

Då vår kund kom ut på trappan, hade snön upphört att jra, blåsten saktat sig, och månen framträdde mellan de skingrade molnen. Hela nejden strålade af ett magiskt skimmer, och stillheten, som redan rådde öfver allt, gjorde den dubbelt inbjudande.

Herr Gåsevinge hade först ärnat vandra hem; men ljufheten af den klara qvällen och farhogan derjemte att träffa öfversten uppe ännu och röja sin närvarande ställning bevekade honom att försöka en liten vandring ut på träsket, som glittrande utbredde sig nedanför tingsgården. Han ville svalka sig och förjaga ur sitt hufvud de ledsamma dunsterna af punschen.

Såsom en stor beundrare af naturen började han därför sin vandring med en dunkel förtjusning i sitt sinne, men tillika icke litet störd af de hopade drifvorna, som oupphörligt skärmytslade med hans envisa fötter. Minnen, känslor och gestalter från förflutna tider sväfvade fram för hans inbillning och försvunno åter för stötarne af hans ojemna steg; länge vandrade han utan att kunna sammanhålla någon enda bild, till dess slutligen taflan af hans lefnad uppklarnade på några punkter och hans orediga tankar började forma sig och öfvergå till ord.

»Gåsevinge,» sade han med kort allvar, »tror du på en Gud?»

Efter denna fråga pauserade hans tanke länge, förd med strömmen af hans känslor; slutligen fick den åter botten och begynte:

»När du förr var vid akademien, Gåsevinge, åren gingo förbi och läsningen blef dig tung, hvem höll dig vid godt mod och lät dig icke bli en odugling i

verlden, utan gaf dig ditt fält att arbeta och gagna på? Hvem var det, som löste ut dina kläder från din hyresvärd, då du nödgades resa, och icke lemnade dig att färdas naken kring landet och förgås? Gåsevinge, är du otacksam? Hvem har gifvit dig föda, då du hungrat, och herbergerat dig, då du varit utan tak? Se, hur herrligt månen lyser mot granarna på stranden. Ingen usel här; himlens ljus och lifvets bästa gåfvor dela alla lika, och roligt är att vara menniska ibland. Men hurudan är du emot dina bröder? Gåsevinge, ransaka dig och säg, hvad blir ditt verk för morgondagen? Slå dig för ditt bröst, och känn hvad du bär i din ficka. Hjelp din like, då du njutit hjelp. — Här, här, detta usla papper, bergas det, förderfvas åtta oskyldiga menniskor; kastas det ut att drifvas af vinden, se, så blifva alla dessa orörda i sin boning. Nu är stunden kommen. Menniskogunst och menniskogunst lika mycket. Gåsevinge, var glad, du har gjort en ädel gerning!»

Med dessa ord hade han fått fram den fattige bondens skuldsedel, som han med flere andra dokument bar i sin ficka, och kastade den nu med afsky långt bort ifrån sig på isen.

Efter denna beundransvärda bragd vände han om, kom ändtligen hem tillbaka, fann nyckeln på öfverenskommet ställe och inträdde i stugan, der den gamle öfversten insomnat djupt i sin säng, och der äfven Gåsevinge sjelf genast utsträckte sig på en af pelsarne och insomnade glad i sin behagliga yra och obekymrad om den kommande dagens plågor.

Herr Gåsevinge vaknade ganska tidigt morgonen derpå, och hans första tanke, sedan han släckt sin törst, var en dunkel föreställning om den föregående aftonens äfventyr. Men då han såg mörker råda omkring sig och icke hörde något annat ljud än skrålet af den gamle öfverstens djupa andetag, fann han sig allt för litet skyldig att redan så dags gifva sig i hän-

derna på dagens vedermödor, lemnade därför outredt, om det var en dröm eller verklighet, som sväfvade för hans erinring, vände sig om på sitt andra öra, slog allt bekymmer ur hogen och insomnade åter, tyngre än någonsin förut.

Då han gången derpå öppnade ögonen, såg han morgonen redan gråna utanför rutan och öfversten sitta vid sitt bord med sina papper och en rykande kaffepanna framför sig.

Herr Gåsevinge ville som en försigtig general rekognoscera förhållandena, innan han började röra på sig, och låg därför en stund helt tyst och betraktade den gamle.

Var det en följd af den lätthet, som i allmänhet är morgonen egen, och som meddelar sig åt lynnet, eller af dagens väntade fröjder, allt nog, öfversten syntes i en ovanligt ljus stämning, öfver hans panna låg ingen sky, hans läppar myste ofta, och hans händer sväfvade öfver dokumenten som en fogels vingar öfver ungarne i boet. Vid så lyckliga förebud vågade vår kund sätta sig upp på bädden, sträcka ut armarne och i all bekvämlighet gäspa bort sömnen.

»Ändtligen,» sade den gamle öfversten i en mild ton, då han såg sin medhjelpare så långt kommen, »god morgon, min käre Gåsevinge, stig upp nu och få er en kopp kaffe. Jag har velat låta er sofva ut, för att ha någon hjälp af er i dag; ty jag kan väl gissa, hvar ni kamperade i aftse.»

Sålunda tycktes hvarje hogkomst af gårdagens förtrytelse vara utplånad ur öfverstens sinne; men blotta påminnelsen om föregående afton verkade på herr Gåsevinge vida kraftigare än utbrottet af hans gynnares onåd dagen förut. Med tysta steg smög han sig till en stol, på hvilken han äfven i sin nattliga yrsel icke försummat att lägga sin frack väl ihopviken, vände sig bort och började undersöka bröstfickan, liksom hade han allt framgent sväfvat i ovisshet om, huruvida han verkligen gjort af med reversen, eller blott gäckades af en dröm.

När han nu genombläddrat papperen och såg sin farhoga besannad, fick han en mulen min, sköt fram läpparne och syntes högligen förvånad. Emellertid, då det skedda icke kunde göras oskedt, bemannade han sig snart med sitt gamla flegmatiska lugn, påklädde sig sin frack och steg fram till bordet med så klar panna som möjligt, öfverlåtande saken åt sin egen gång.

Men en ny pröfning drabbade honom genast, ty hans principal begynte:

»Se så, Gåsevinge, tag er en kopp kaffe nu till att börja med och sätt er. Jag har bläddrat genom korten — i förbigående sagdt skall ni icke plåga mig mer med sådana surcouper som i går, ty de tjena till intet — jag har mönstrat, min vän, men finner icke reversen. Den har ju ni i förvar?»

Herr Gåsevinge nödhostade några gånger, men kunde oaktadt alla förberedelser icke utarbета något bättre svar än ett högst otydligt: »utan tvifvel.»

»Hur, utan tvifvel?» sade öfversten, »stack ni den icke hos er, då vi reste hemifrån i går?»

»Herr öfversten har alldeles rätt, det var jemte fattigbevisen och flere andra smärre papper, som jag ännu bär i min ficka.» Med dessa ord skyndade herr Gåsevinge att med en artig bugning taga en af kopparne och slå i sitt kaffe, angelägen om att i skygd af någon förrättning dölja sitt bryderi.

»Var icke så bortblandad nu mera,» sade öfversten, som icke kunde ana den rätta orsaken till klientens besynnerliga sätt att vara, »låt oset gå er ur hufvudet, min käre Gåsevinge, ty här behöfves snart både reda och drift. Det är en förunderlig indolens, som måste vara er medfödd, och som gör, att allt i verlden är er likgiltigt, utom mat och dricka och sömn. Derför har också verlden vändt ryggen åt er, min vän, ehuru ni af naturen icke är, hvad man egentligen kan kalla vanlottad hvarken på förståndsgåfvor eller utseende, om jag undantar er alltför mörka skäggbotten, ert sträfva svarta hår och kanske äfven er mage, som

är för trind för en så liten figur. Eljest har ert öga, då ni är rätt mornad förstås, en viss pigghet, som jag tycker om, och er mun ständigt ett drag af en så oföörarglig belåtenhet, att man ej länge kan vara förtörnad på er, fast ni måste medge, att man stundom kan hafva giltiga skäl dertill. Jag säger allt detta icke såsom någon förebråelse; jag har tvärtom hela denna morgon skrattat hjertligen, så ofta jag sett er på er vargskinspels i vrån, der ni kunnat låta väggar och tak ramla öfver er utan att vakna. Vet ni, här har jag haft stugan full af folk, medan ni sof. Paavola var här med hustru och ett par barn och ville åter förmå mig till att ge honom anstånd med betalningen till nästa höst.»

»Och hvad behagade herr öfversten afgöra dervid, om jag får fråga?»

»Jag hade svårt att få den narren att begripa, att ingen är så galen, att han permitterar sin dugligaste soldat midt under brinnande krig. Eljest var jag just på vägen att ge efter för deras klagan, ty jag har en upprorisk natur, som i vissa afseenden är svår att hålla i tygel, men jag kom i lagom tid att kasta ögat på er, Gåsevinge, och såg, hur nöjd menniskan kan vara, om också icke allt går henne så väl i händerna, och denna sak räddade mig från en stor dårskap. Och nu får ni lof, min vän, att sätta er ned och ställa våra trupper i ordning; hvad mig beträffar, måste jag gå upp till häradshöfdingen, för att med honom planera ut marschen för det hela. Gif akt på er sjelf, min vän, och låt icke den lede frestaren få makt med er, medan jag är borta. Så, så, jag kommer väl sjelf till rätta med öfverrocken, besvara er icke, herr Gåsevinge; men mina galoscher, hvar kunna de vara? Tack, tack! Lycka till goda koncepter; jag lär väl föga komma från tingssalen mera under denna förmiddag. Farväl!»

Så snart öfversten lemnat rummet, öppnade herr Gåsevinge vägkost-skrinet och tog sig en liten värmare, för att kunna motstå morgonkylan. Strax derpå

kastade han sin kapprock på sig och smög sig ut, i afsigt att söka upp den fatala reversen, i fall den ännu kunde finnas qvar på stället, der han i anfalllet af sin menskokärlek sist lemnat den.

Då han kom ut på isen, fann han icke ens sina spår mer, emedan ett oväder åter inträffat under natten, och att något nära erinra sig, hvart och huru långt han riktat sin färd, stod icke i hans makt. Högst snopen vände han därför tillbaka hem och började nu att med ansträngningar af alla sina krafter ordna och utarbета akterna, för att, så vidt möjligt var, stämma sin patron till glädje och derigenom mildra den hotande stormen.

Men dagen skred fram, bud började följa efter bud från öfversten, som fordrade än den ena inlagan än den andra, och olyckliga resultat af dem alla ökade än mer det bekymmer, hvaraf hans arme sekreterare plågades. Kronotvisten hade utfallit illa, skullgångsmålet var förloradt, emedan de tre etcetera i brådskan icke kunnat laddas med annat än löst krut, den gamle krigaren sjelf hade blifvit pliktfäld för svordom af förtrytelse inför rätta, och till råga på alla dessa jobsposter hörde herr Gåsevinge äntligen i sin nöd ljudet af öfverstens steg i förstun och såg honom inträda, pustande af ifver och med vredens stelhet i det stora, vidöppna ögat.

»Ryck fram,» ropte den gamle, »ryck i Herrans namn fram med er reserv, Gåsevinge; det är icke tid nu att sitta här och lurpassa. Våld går öfver allt, och pardon ges ingestädes. Hvilken dj-l — här åtminstone må man då få svärja saklöst — har gifvit er in det orådet att lita på edra etceteror, tills nöden tvingar er att sätta in hvilka paragrafer som helst i stället? Nu måste ni fram med tuppen, och se'n skall jag hugga på Paavola. Ställ sakerna i ordning och följ med mig dit upp, man täcks dock icke tappa hvart mål.»

Lyckan gynnade herr Gåsevinge öfver all hans förmodan, så att han redan på gården, under det han

med klappande hjerta gick upp till tingshuset, fann ett vittne, hvars utsago afgjorde det kinkiga skadeersättningsmålet till hans fördel.

Den gode öfversten satt under rättegången på sin vanliga stol i salen och afhörde allt med spänd uppmärksamhet. När utslaget fallit, blinkade han förtroligt åt herr Gåsevinge och gaf honom tillika med handen tecken att nalkas.

»Den saken skall ni hafva tack för,» hviskade han honom i örat, »gif mig nu inlagan mot Paavola.»

Herr Gåsevinge hade ingen undflykt. Med så stor hållning som möjligt framdrog han ur sin ficka de begärda papperen, till det yttre besörjda med all sorgfällighet, och gick tillbaka till sin plats nära dörren, der han sedan, med armarna i kors öfver bröstet, hufvudet litet nedsänkt mot skuldran och största menlöshet i min och hållning, afbadade stormen.

Redan var parten inkallad och inlagan producerad, då domaren, öppnande dess pompösa skal, fann kärnan borta. »Reversen saknas ännu,» sade han och fäste sin blick på öfversten.

»Reversen, reversen,» upprepade denne och såg på sin adjutant, skakande missnöjdt på hufvudet.

Herr Gåsevinge tog upp sina papper ur fickan och låtsade söka. Sin menlösa min förändrade han icke; men stora svettperlor började framtränga på hans panna. Efter en stunds sökande lättade han sitt hjerta och sade med en half suck: »den måste vara förkommen.»

»Är ni då alldeles rasande?» ropade öfversten och sprang upp; men hejdade sig i samma ögonblick af respekt för rätten och satte sig åter blodröd af harm.

Den arme bonden hade märkt förhållandet och sade efter en stunds tystnad helt enfaldigt: »hvertill behöfs här papper; nog vet jag utan sådant, att jag är i skuld hos herr öfversten.»

»Ja,» inföll denne genast, »på ett hundra riks-

daler med upplupet intresse för ett år och tre veckor, är det icke så?»

»Summan är riktig,» sade hans motpart och tog sig vid örat, »och det är väl ett år och mera, se'n jag fick den till låns, men svårt är det för mig, ädle herr öfverste, att hastigt dra mig till minnes veckotalet.»

»Skrif upp till protokollet,» utbrast öfversten, »att han vidgått skulden. Der hade ni, Gåsevinge, spelt mig ett vackert spratt, utom den arme mannens enfald.»

Vid dessa ord öfvergick hans anlete ifrån vrede till det groteska, triumferande uttryck af förnöjelse, som alltid infann sig, så ofta han tyckte sig hafva gjort någonting utomordentligt väl.

Målet afgjordes utan vidare omständigheter, och sessionen slöts före middagen.

Vid middagsbordet, der öfversten kort derpå befann sig på tu man hand med sin medhjelpare, hade han tillfälle att ostörd uttömma hela floden af sin bittra vältalighet på denne. Herr Gåsevinge satt emellertid helt lugn, höjde blott då och då på axlarne som sjöfogeln under ett hållregn och väntade åter på solskenet. Detta blef icke heller länge borta.

»Gåsevinge,» sade öfversten, sedan han trätt sig till nöjes, »var det af enfald eller af klokhets den arme narren bekände?»

»Af båda delarne, herr öfverste,» svarade denne. »Enfald och klokhets äro hvarandra nära, och jag menar, att han med skäl kan räkna på misskundsamhet nu, då han visat sig så redlig.»

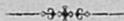
»Hvad? Vill ni då att jag skall släppa fogeln åter, se'n jag en gång haft bestyr att fånga den?»

»Ingalunda helt och hållet, herr öfverste, utan vilkorligt, så att han får anstånd på ny förskrifning.»

»Topp, min käre Gåsevinge, ni skall hafva tack för detta råd. Jag är ingen blodsugare och vill ingen redlig mans ofärd. Laga ni, att jag får en ny revers i laga form, så slipper jag den nöd, jag varit i, och får någonting i besparing till nästa ting. Det blir ändå

ett mål till, ty lita kan jag derpå, att jag får lägga in på karlen då åter. Tiderna äro dåliga, min vän, och man måste hushålla. Akta er blott att härnäst spela mig ett dylikt spratt, och lär er en gång att handtera affärer med allvar.»

Herr Gåsevinge bugade sig för förmaningen, skar för sig ett godt stycke stek och glömde minuten derpå så väl sina senaste som alla andra förut öfverståndna bekymmer.

DEN GAMLE TRÄDGÅRDSMÄSTARENS BREF.

Utgifna första gången i »Helsingfors' Morgonblad»
år 1837.

Första brefvet

D. 20 juni —36.

Medan min gamle tjenare vattnar blomsterparterren och kammar masken af fruktträden, begagnar jag den vackra aftonstunden, för att efter min herres önskan och min årliga vana skrifva några rader med helsningar från oss och trädgården. Jag säger än en gång, hvad jag förut sagt, att jag icke förstår, hvarför min herre ofta skrifver mig till med önskan att få svar, då allt, hvad jag har att berätta, rör en liten fläck, som jag med svett och kärlek upptagit, och tre, fyra afskilda personer, hvilkas lif förflyter inom den utan stora förändringar och skiften, som kunna vara nöjsamma att höra. Dock har jag fattat förtroende för er, min herre, allt sedan er korta vistelse hos mig, då jag ofta såg i edra ögon, att mina blommor voro er kära, och jag är viss, att något band knyter oss vid hvarandra. Jag vill då åter börja, utan bryderi, och får blott be er ursäkta, om min fågnad öfver hvarje ringa sak inom min verld narrar mig att blifva för vidlyftig och trötta.

Gud ske lof, på tjugu år eller ända se'n året förr, än jag blef min egen, har jag ej sett en vackrare vår än denna. April var väl stormig och regnig, och maj började med köld, så att jag till och med nödgades täcka drifbänkarne midt om dagen; men så ändrades åter vädret mot slutet af månaden, och det är förunderligt att se, huru allt nu trivves och hinner framåt.

Nu vore det tid att besöka oss för er, som älskar våren och det, som är i sin växt. Nu stå mina parker här och alla holmar och stränder kring sjön gröna. Tulpanerna hafva länge blomstrat, likaså narcisserna.

Äppel- och päronträden hvitna af blommor, och kring allt detta binda sig såsom blåa bälten syrenhäckarne. — Hvarför skulle jag ej hylla syrenerna? De taga för mycket rum, säger ni, och gifva ingen frukt! Det märkes, att sommaren var längre hunnen, då ni var här. Kom nu, så skall ni säga annat. För min del älskar jag dem från barndomen. Deras friskhet fågnar mig, och deras fågring, blomningstiden, är en frukt för min själ. Men låt oss lemna våra olika tankar i sitt värde. Jag vill nu hellre nämna några ord om de anordningar, jag gjort, sedan ni var här, till en del efter edra egna råd och utkast. Jag är väl icke mycket böjd för förändringar, men dels har jag velat göra er ett nöje, dels hafva omständigheter, dem jag längre fram skall antyda, tvungit mig att gå ifrån mina vanor.

Vet ni, att ert utkast till det lilla templet på körsbärsholmen tar sig förträffligt ut i utförandet, i synnerhet från Rosas fönster, hvarifrån man genom hela längden af poppel-allén ser det höja sig som en stor neckblomma ur sjön. Jag blef mer och mer belåten med er, ju längre arbetet framskred. En vacker början är gjord med vidgandet af utrymme för köksväxterna, så att jag nu kunnat intaga för fruktplanteringarna hela trakten från den gamla körsbärsskogen till sjön. Ymparne lofva godt, om jag blott förmår hålla masken borta. Min gamle Anders har de sista dagarne fått ha bestyret härmed. Ännu visar sig blott här och der ett härjadt blad eller ett hoprulladt löfknippe, men jag mins med fasa de år, då midt under blomningens och fullhetens tid förödelsen kom och härjade grönskan och glansen, öfverdrog med hvit svepning de afklädda qvistarne och lät träden försofva sina skönaste dagar och såsom stela vinter-spöken bortskrämma all glädje af sommaren. Jag dröjer ogerna med minnet härvid, ty af allt i naturen är mig intet så förfärligt som åsynen af lefvande oskyldiga väsendens långsamma aftyning och förtidiga död för den frätande tanden af en mask, som de sjelfve medvetslöst skydda och nära. Ack, hvad vore väl

lifvet utan kärlek till sitt stoft, hvad är väl plantan, om den icke lätt och gladt bär sina förgängliga blommor och blad?

Den täcka löfsaln af alar, som ni inredde vid stranden, dit jag nu sträckt fruktplanteringen, — jag glömde att säga er det — har jag ej hjerta att rubba. Den står ännu midt ibland äppel- och päronträn som ett kärt minne af er. Rosa syr ibland der inne och berömmar anblicken af den höga kullen och kyrkan på andra sidan om sjön. För min del tycker jag mindre om detta ställe för det svåra stengrundet der utanför, och det beständiga skrålet af måsar, som alltid äro vana att vistas der. Det är förunderligt, huru lätt jag störs af minsta oljud. Kanske kommer denna min otålighet deraf, att jag lefver hela min tid bland dessa fromma och tysta väsenden, hvilkas högsta skrål är en sakta hviskning, då vinden rör deras svigtande grenar och blad.

Vet ni, min herre, ibland ledsamheter, för hvilka icke en gång vi här äro frikallade, hände oss för några dagar sedan en af synnerlig märkvärdighet. Det hade varit klart hela morgonen, och vädret var vackert, utom det att luften var ovanligt qvalmig. Längre in på förmiddagen började moln samla sig och åska höras. Snart mörknade himlahvalfvet helt och hållet, flere störtskurar följde hvarandra, och ljungeldarne blefvo tätare, verkligen sällsynt täta. Vi sutto just och åto vår frukost, jag och Rosa, då den gamle tjenaren kom in. Jag förgäter aldrig hans förstörda utseende. Han hade, såsom jag sedan hörde, länge envisats med att täcka melonbänkarne och, då regnet blef våldsammare, sökt skydd under en af de större rönnarna vid udden. Hvad skydd skulle dock den kunna ge mot ett sådant oväder? Hans gamla halmhatt hängde som en våt duk i hans hand, då han kom in; sommarrocken slöt sig som ett kålblad till hans lemmar, håret låg spridt och drypande kring anletet, och hans helsning bestod i ett pustande utan ord. De första ögonblicken kunde

jag ej låta bli att le, men detta förtörnade honom så, att han fick sin tunga lös.

»Ja, ja,» sade han, »det är lätt att skratta, men nu är det slut!»

»Nå, min vän,» sade jag och höll mig allvarsam, »tag blott torra kläder på dig, så kommer du väl i skick igen.»

»Hvem bryr sig om mig?» inföll han med stigande förtrytelse; »jag säger, att det är slut med mamsell Rosa, Gud hjälpe mig, gamle man! Ja, der sitter hon nu ung och röd, men nästa år är det väl annorlunda.»

»Hvad är detta för en spådom, Anders,» sade jag och steg upp, »hvad fattas dig?»

Och nu kom han ändtligen fram med saken. Åskan hade slagit ned på Rosas alm, det sköna trädet, som, ni mins, stod just vid hörnet af byggningen till venster, då man kom in från landsidan, hade splittrat sönder grenarne och bräckt stammen vid roten. Ni kan föreställa eder min ledsnad. Det hade verkligen någonting ovanligt med sig, detta träd. Så ungt ännu, och ändå så yppigt! Stammen så rak och hög, och kronan se'n, — kommer ni i hog, att vi just anmärkte, hur regelbundet den fylde sig? Anders har jag sökt trösta, så godt jag kunnat. Han tycks sannerligen vara mera bekymrad öfver Rosa än öfver trädet. Rosa själf skämtar ofta med honom öfver hans lustiga förskräckelse; men den gamle mannen skakar ännu alltid betänksamt på hufvudet, så ofta det blir fråga härom. Det är skada, att han utsatt en så lång tid för sin spådom, ty nu kommer han väl att ända in på nästa sommar förbli vid sin villfarelse.

Men ännu en ledsamhet. Jag ser snart ingen annan utväg än att flytta planket, som skiljer min lilla halfö från den öfriga världen, längre in mot ösidan af näset, emedan den stora vägen, som nu löper tätt förbi det på landsidan, stör mig med sitt dam och sin ständiga oro. Jag vet icke, men jag tycker, att de resandes antal ökas år från år. Hvar morgon är jag tvungen att damma och ansa växterna i trakten af sta-

ketet och får lof att uppehålla mig på detta ställe längre än på något annat i trädgården. Ofta händer det då, att en obekant hejdar hästarne, då han blir mig varse, och begär att få stiga in och besöka mina anläggningar; och ehuru jag gerna unnar hvar och en det ringa nöje, han kan hafva af dem, äro mig dock dessa besök ej sällan olägliga. Detta är likväl icke, hvad som mest besvärar mig. Långt mera störande är mig anblicken af några bland mina grannar, hvilka dagligen, just på morgonstunderna, göra sina promenader här förbi. Jag vore frestad att tro, att samma mask, som de senare åren skonat fruktträden, nu flyttat sig öfver på människorna. Min herre, här lefver en sekt af gudaktiga, tysta, hemska varelser, som räkna det för sin seger att förkasta jordlifvets fröjder, och som betalat, hvad de anse för sin högre skatt, med kindernas daggfärg och ögats eld. Hvilket ombyte att från mina friska, glada blommor se ut på dem! Jag kommer ständigt från sådana möten med en nedslagenhet, en tryckande känsla, som följer mig hela dagen, och ofrivilligt hvilat jag med min tanke på det bekymmer, jag skulle känna, om jag vore en dessa människoblommors högre broder och hade dem under min vård, såsom jag här har stoftblommorna i min trädgård.

Och nu slutar jag mitt långa bref med de varmaste helsningar från Rosa. Hon ber fråga, huru blomsterlökarne, som hon senast sände till er dotter, vilja trifvas och gå. Till hösten lofvar hon ett parti andra. Kanske gör hon dem då sällskap sjelf, om ni tillåter. Hon behöfver se sig litet omkring i verlden; hon är redan sexton år. O, min herre, hon var ett barn blott, då ni var här; nu är hon fullvuxen, och hvarför skulle jag frukta att med glädje säga, hur skön hon är? Hvad har jag dock sjelf kunnat uträtta till hennes bildning, jag här i mitt dammiga förkläde, med händerna mörka af stoft och hufvudet fullt af bekymmer för mina örter och träd! Hennes mor har länge hvilat i grafven, och jag har blott unnat se hennes tillväxt

och glädjas. Sjelf har hon vuxit upp, utan ledning af en mensklig hand, med den blåa himmelen till far och hemmets lugna blomsterverld till moder. Jag vet ej, hvarför jag med sådan kärlek dröjer vid tanken på henne nu. Kanske ökar saknaden min svaghet för henne, ty för närvarande är hon sedan några dagar borta hemifrån. Hon kommer nu att vistas oafbrutet hos en släkting, till dess hon blifvit förberedd till sin första nattvardsgång. Efter tre veckor väntar jag henne tillbaka.

Jag kan ej utan blygsel läsa igenom mitt långa bref, som så litet innehåller. Förlåt er gamle vän, min herre, han ger så godt han har och ursäktar sig dermed, att han uppfyller er egen begäran. Förblifver etc.

Andra brefvet.

D. 16 aug. —36.

Jag har sett dem, sett dem med ängslan, kanske med en dyster aning. Jag har sett dem, dessa mörka skepnader med färglös hy och halfsläckta ögon. O, min herre, tysta åskmoln hafva länge vandrat förbi randen af min fristad; nu har en åskstråle brutit fram ur dem, och min lefnads bästa lycka är träffad och bruten. Kanske för alltid? — Jag — hoppas ännu.

Det var en morgon. Rosa var hemkommen dagen förut. Morgonen är min glädje. Jag var uppe med solen, arbetet gick med fart, och mitt sinne bar såsom blomstren sin morgondagg ännu. Har ni märkt, hur man är till mods, herre, då ens hjerta liksom biet tar blott honing ur allt?

Jag hade agat några ympar och kom till alhäcken vid stranden, då satt Rosa der.

»Rosa, se Rosa!» sade jag. Hon steg upp och helsade god morgon. Jag ville fägna henne med en sysselsättning. »Kom, Rosa,» sade jag, »vi skola vattna blomsterparterren; det ser ut att bli en varm dag.» Jag ville gå i det samma, men jag märkte, att Rosa dröjde. Då jag vände mig om, mötte mitt öga hennes. En outhärlig ömhet låg i hennes blick, mulen, skrämmande, plågsam, ty den mildras ej af glädje nu. Men våra ögon dröjde länge i hvarandra, och jag såg, ryste och teg. Då började hennes kämpa mot gråt, och tårarne segrade och bröto sina dammar, och hon föll mig om halsen, och jag hörde henne sucka: »o, min far, min far, att ni ändå skall vara så förlorad!»

En ljungeld af aning genomfor mig, men jag kufvade mig sjelf och försökte att vara lugn. »Du är sjuk, mitt goda barn,» sade jag, »kom, jag vill ledsaga dig in att hvila!»

Men Rosa tog ett steg tillbaka. »Sjuk?» sade hon, med en ton emellan stolthet och sorg, »jag har varit sjuk, men blifvit frisk åter. Jag har som ni begrafvit mitt bättre lif i ett stoft, som skimrar i dag och försvinner i morgon; nu har jag lärt att lefva ett lif, som inga skiften känner. Min far, har ni någonsin tänkt på Gud?»

Jag såg, hvad jag förlorat, min själ förmörkades, och jag blef vred. »Göm dig för dagen, maskstungna blomma,» sade jag, »du andas smitta öfver mina oskyldiga barn och skrämmer morgonens englar från parken.» Jag hann ej bli mild, innan Rosa lydde och gick. Men då hon skred förbi, såg jag henne gripa mig med en blick, såsom om hon velat rycka mig in i sitt hjerta. Hon gick sakta den långa gången utföre och försvann bakom poppelhäckarne. Då böjde jag knä, begärde mitt barn tillbaka af Gud och grät. Min herre, friden kom åter och saktmodet, och jag följde Rosas spår. Då jag hunnit dörren till hennes kammare, hörde jag hennes röst. Det var rösten af en bedjande, men den var låg, och en fläkt susade i almens krona vid trappan. En stund färgick, vinden höll anden, och jag hörde

ord: »Han, han kan blifva dig ett verktyg; jag är blott en svag qvinna. Tag honom upp i ditt ljus, om du ock skall kasta mig i min natt tillbaka.»

Mitt hjerta ville smälta af kärlek och sorg. Jag öppnade dörren tyst, helt tyst, och steg in. Rosa hade märkt det, och hon kom mot mig, leende som en engel. »Jag har bedt för dig, min far,» voro hennes ord, »och jag har blifvit bönhörd, ty du kommer in till mig och är mild.» Jag slöt henne i min famn och kysste hennes panna. Men jag ville icke störa oss med ord, utan teg och gick åter ut till mitt arbete att söka tröst.

Middagstimmen träffades vi som vanligt. Vid bordet förekom ej ett ord om morgonuppträdet. Jag ville undvika och glömma. Rosa talte mycket om sin släktning och sin vistelse hos henne: med hvilken ömhet hon blifvit bemött, huru mycket hon fått lära af henne och de ädla människor, som hon hos henne sett och lärt känna, huru vigtigt det vore äfven för mig — här tystnade hon och fullföljde icke sin mening. Ve, ve, min herre, att jag så litet sett utåt från min blomstergård, och så litet lärt känna människorna och världen! Ni förstår allt. Jag skickade min blomma bort för att uppammas i ljus, och man har planterat henne i eld. Ingen våldsamhet likväl; jag kufvade mig, och Rosas ord fingo ingen tydning. Hela den öfriga tiden var hon stillare och log stundom ett leende, som påminde om förr. Men midt ibland de ljusa skiftningarna i hennes anlete såg jag nu för första gången ett drag, som blott sällan bortblandades och aldrig försvann, ett drag af lidande och förvissning, likt den första skugga, som mulnar på den hvita liljans blad och ej en gång i skimret af solstrålar upphör att förråda, att blomningen når sitt slut.

På eftermiddagen såg jag icke Rosa, men mot qvällen lät jag kalla henne ned i trädgården. Hon kom, jag tog henne vid min arm, och vi spatserade i alléerna, till det mesta tigande. Väl var det min afsigt att tala, men aftonen var för schön och mitt hjerta för fullt. Slutligt kommo vi ned till stranden. För

ett år sedan hade jag en dylik qväll stått med Rosa på samma ställe. Allt var lika som då; blott hon — men jag såg äfven nu på hennes anlete en blink af glädje, då hon kom ut från den skymda gången, och den stora klara sjön med dess stränder och holmar och den sjunkande solen och det gyllne himlahvalfvet öppnade sig för hennes anblick. »Det var här,» sade jag åt Rosa, »du en gång gjorde mig en fråga, som ännu gör mig glad, fast mycket förändrat sig.»

»Hvad frågte jag då?» sade hon och såg mig an med förundran.

»Litet, ganska litet; det var knappt en fråga, det var en suck, en kort bön. Men du hvilade här, efter att hela dagen hafva sysslat med blomstren i trädgården. Sjelf satt jag nära intill och såg än på nejden och än på dig, ty ni liknade hvarandra då mera än nu, och likheten gjorde mig lycklig. När då hvarje fläkt lagt sig, och sjön speglade jorden och skyn, och skyn som en spegel återstrålade jordens alla blomsterfärger, och solen i famnen af sitt ljus omslöt allt detta, då log du och frågte mig, hvilkendera var vackrare, jorden eller himmelen? Det var din himmelska och oskyldiga fråga, mitt barn, och jag mins den än.» — Jag var rörd och trodde mig hafva träffat Rosas hjerta; men hon tog min hand och sade lugnt: »de voro mina ord i sömnen, min far, glöm dem, sedan jag vaknat.»

Ännu en gång bröt jag tystnaden och fortfor: »Icke ord i sömnen, Rosa, en lofsång var det, sådan som englar sjunga, ty englars gudstjenst är en glädje öfver någonting skönt och sant. Då kunde din känsla fatta skönheten ännu, och sanningen låg klar för dina ögon, ty den strålade emot dig från Skaparens hela verld, och jorden var dig så ljuf som himmelen. Hvad eger du nu, i stället för hvad du förlorat och förskjutit?» —

Men mitt barn svarade mig med den bittra frågan: »För skönheten af en fallen jord och för sanningen af ett förgängligt grus?» —

»För friden i din själ,» fortfor jag utan häftighet,

»för oskulden i ditt hjerta och för kärleken till en mild natur?»

»Sorgen,» sade hon, »öfver hvad jag då var, och hoppet att dock icke blifva förtappad.»

»Säg,» fortfor jag och uppflyttade, »skenbilden af en afgud, som din egen tanke fostrat, som förtrampat blomningen af din ungdom och spöklik visar på din framtid såsom på en graf; en afgud, som pekar på den Eviges ljusa verld, hans grönskande jord, hans milda himmel, på allt, hvad som är heligt och dyrt, dina egna blomsterlemmar, ditt hjertas frid och din faders gråa hjessa, och säger hotande och kulen: se, allt detta är intet, förneka, förkasta, förakta det, om du vill tillhöra mig, mig, för hvilken det, som glöder, älskar, andas, lefver, är en fasa, och hvars rike är den eviga tomheten, der intet väsende lifvar sitt stoft, ingen kraft jublar i seger, ingen svaghet gråter i kärlekens nåd.»

Jag talte med eld, ty sanningen tände sig till låga i min själ, och mitt barn gick vilse i natten och skulle lysas tillbaka. O, min bäste, hvad skulle jag företaga? Rosa grät och bad förlåtelsens Herre icke höra mina ord. —

Aldrig har det kostat mig mer att segra öfver mig sjelf, än det kostade mig då. Kärleken bistod mig, och jag behöll segern. Jag kufvade min vrede — nej, icke min vrede — min förtviflan, och sanningens klarhet kom fridsamt tillbaka i min själ.

Vid foten af det träd, i hvars skugga vi stodo, växte i sin oskuld en skön, späd, hvit lilja, nyss utflyttad ur sitt drifhus, för att ammas af den friska sommarvärmen och i frihet genomblomstra sitt lif. Blott en dag hade den sköna blomman skådat fram ur sin knopp, och öfver sitt anlete bar hon ännu detta skimmer, som tyckes tveka, om det skall höra till jorden eller himmelen, och som gör det omöjligt för ögat att bestämma, hvar bladet upphör, och hvar färgen, daggen, luften, ljuset tager vid. Jag offrade henne för mitt barn, ryckte henne upp ur mullen och skug-

gan, bortblåste stoftet från hennes rot och fäste henne på en qvist af trädet, med den veka kronan vänd mot solens ohejdade strålar. Jag tog Rosas arm, vi gjorde tysta en vandring kring parken och kommo till vårt förra ställe tillbaka.

Blomman hade börjat gulna redan; borta var den sköna glansen från hennes hy, och bladen lågo vissnade i solens ljus. »Se,» sade jag åt Rosa, »nyss växte denna blomma lågt och sträckte sin rot ned i jorden. Och skuggan höljde hennes lif, och stoftet rörde hennes stoft; men bar hon ej mera af himmelen i sitt väsende då, än hon nu bär, och var hon icke min glädje då, i stället för att hon nu är min sorg? Om hon nu med egen makt lösryckt sig från den plats, min kärlek anvist henne, och, för att snart renas till idel skärhet, skilt sig från gruset och lyftat sig upp i solens eld, skulle jag därför älska henne? Skulle jag icke säga: »dö, fåvitska blomma, ty du kan icke lefva så!»

»Att dö,» sade Rosa leende, »är det ett ondt att dö?»

»Att dö,» sade jag, »är att födas till lif, att dö är ock att födas till förstöring. O, min Rosa, att dö såsom denna lilja i går dog knopplifvets död, för att i dag utbreda sin silfverhvita krona, det är att dö, för att lefva i rikare fågring och glädjas i en ljusare verld. En sådan död dog liljan, då hon bröt sitt fängelse, och hon dog den icke därför, att hon vissnat i sin knopp, utan därför, att hon i sitt dunkla hem frisk och trogen vårdat sina blad, tills naturen fann dem mogna att möta dagen. Så dör den, som dör för att lefva. Han brådstörtar icke ur sin knopp, utan han fyller den med skönhet och lif, och sedan bortkastar han icke sina blad, utan utbreder dem i glädje och ljus.»

Så talte jag. En stund förflöt i tystnad. Allt var lugnt, högtidligt, väntande. Jag hoppades. — Det är rysligt, min herre, och jag fasar för att nämna det. Mitt barn besvor mitt fadershjerta att icke förföra hennes svaga, värnlösa själ.

Dagar, veckor hafva förflutit sedan detta uppträde.

Rosa vissnar. Mer och mer klar blir mig nu den lära, hvars gift hon insupit, denna varma hjertans mördande förvillelse att förså saktmodets frid och att förbränna sig sjelfva, för att icke kunna klappa i svaghet mer. Är det då icke i svaghet och stoft all herrlighet förklarar sig och lefver, såsom solen lefver med tusen färger i plantornas förgängliga ätt? Hvarför då förstöra en boning, der herrligheten kan lefva i glans och frid? Det är odödlighetens lif de söka, och de kalla sitt jordiska lif en död. O, min herre, när har ni väntat blomning af en växt, som vissnat i sitt frö? Ni tror på en odödlighet! Är det därför, att jorden är så mörk, och lifvet här ett intet? Nej, nej, därför väntar jag en himmelsk verld, ett högre lif, att denna jord är så skön, detta lif, oaktadt sina sorger, så heligt och så ljuft.

Jag slutar nu. Hvad skall jag hoppas för mitt barn? Har ni ett råd att ge, så dröj ej. Hösten kommer, och frukterna mogna, har jag sett i förbigående. Skicka mig en bok, hvari man tänkt med frid på något grand af det underbara lifvet. Farväl!

Tredje brefvet.

D. 20 juni —37.

Min herre, jag skickar er här en dagbok, förd under Rosas sjukdom. Ett och annat fragment ur mina anteckningar torde låta er ana de förhållanden, som egt rum, och dem jag icke nu kan åter upprepa.

— — Den 1 januari —37. Falska, blindade lära, att förkasta oskuldens jordiska glädje! Hvad är då denna glädje annat än njutningen af det himmelska, som genomströmmar allt? Gift! När dricker biet gift? —

Gif mitt öga ljus, att jag må kunna betrakta menskligheten, såsom jag betraktar ett anlete, och visa

mig ett enda drag, som icke kufvas af oskuldens välde och ökar dess lefvande behag. O, talande bilder af det stora med edra färger och skuggor, o, mina föraktade blommor, af er har jag dock lärt, att lifvet skapar sin skönhet af mörker och ljus. —

Fullkomligt. Fåfängt säger man: det fullkomliga skall blifva. Fullkomlighet finnes i hvarje punkt af tiden, och till denna fullkomlighet hör sjelfva det ofullkomliga öga, som icke ser den.

Den 7 februari. Midnatt. Rosa vakar. På den hvita drifvan ser jag skenet af ljus från hennes fönster. Sjelf har jag tändt min lampa i brist af sömn. O, strålar på drifvan, vittnen om en ljuskälla, ur hvilken I utgått, i er har jag under natten älskat att se bilder af menskligheten, denna heliga strålföd från Gud. Rosa, mitt förvillade barn, klandra ej strålen därför, att den gått så långt bort från ljuset; ju klarare den är, desto längre hinner den, och ju längre den hinner, ett desto klarare ursprung röjer den. Låt oss stråla här af kärlek och tro, så skall natten omkring oss blifva dag, låt oss icke bäfvande kasta oss in i vår källa tillbaka, det är att neka henne att ega strålar, det är att neka henne att vara ljus.

Den 17 mars. Första vårdag. Solen återtar sitt välde. Luften är genomandad af lif. den har vaknat ur sin dunkla vintersömn, och snart skall jorden vakna. Rosa har lemnat sitt rum för första gången sedan länge. Hon har suttit en stund på trappan, hört sparfven qvitra och sett de tindrande dropparne falla från taket. Jag såg hennes blick stråla, jag hörde henne andas med djupa, törstande drag, och jag tror, att hon en minut sökte Gud äfven i hans morgonglada verld. O, sjelfva fröjden, som lyfter andras sinne mot skyn, är för tung för hennes, den minsta dryck ur naturens helsobägare upplöser hennes väsende. Mattad, nästan vanmäktig, har hon blifvit återförd på sitt rum. Huru skall allt detta slutas?

Den 17 april. Blommor redan! Ett glas med sippor står på Rosas bord. Förunderligt, ju mer hon vissnar sjelf, desto mer tycks hon åter börja älska friskheten och lifvet. Är det afskedsstunden, som nalkas och gör det försmådda dyrbart igen?

Den 25 april. Fjärden är öppen, isen borta. I solgången syntes en tropp svaner glänsa på den klara sjön. De hafva redan lyftat sina vingar och flyttat. Det skönaste blir icke vår hvardagsgäst, det skönaste är en resande, som blott besöker.

Den 1 maj . . . Hon vill hän, hon vill skiljas. Hvad söker hon? Hvar skall hon fly? Under jorden, bortom skyn, öfver verldars verldar, hvad skall hon finna annat, än hvad hon förskjutit här: en skapelse och en Gud? Egde jag konstens gåfva, skulle jag sitta vid en sjukbädd och måla för den döende ljuflva minnen. Jag skulle visa honom jorden i sitt helgon-skimmer, jag skulle låta årets vexlande tider kretsa i skönhet förbi hans öga, jag skulle återkalla i hans inbillning hans barndoms, hans ungdoms, hans manna-ålders fröjder, alla de blickar af kärlek, han mött, alla de segrar, han sett det goda vinna, och så skapa kring honom en sommarverld af ord. I den skulle han slumra in, såsom man somnar en molnfri sommarqväll, glad af den dag, som varit, och väntande en morgon med sol och glädje.

Den 28 maj. Att komma hit, att tränga sig till hennes bädd, för att trösta! Bort, bort, mörka spöken, jag känner er tröst! — Det ädlaste, sannaste, heligaste är i förledarens hand medlet. Icke genom det onda, genom det bästa snärjes hjertat. Jag vill teckna en af vägarne; de äro tusende: I hyddan rör sig bland föräldrar och syskon den oskyldiga flickan och minnes under glada mödor endast dem. Så försvinner dagen, och qvällen kommer, och öfver den stilla nejden uppgå stjernor i glans. En ny verld, full af andakt och frid, mögnar der ute. Då nalkas förledaren. Kom, oskyldiga, säger han, att du icke må begravas i dina små om-

sorgers stoft, utan lära dig lefva ett högre lif. Och hon följer, och då hon träder ut ur hyddan, höjer sig månen öfver bergen och gör hennes bygd dubbelt skön. Hennes sinnen stämmas, hennes hjerta vidgar sig af fröjd. Se, säger hennes ledsagare, är icke detta värdt en blick? Och hon ser, att han talar sant. Då gör han sin röst djupare och bestraffar hennes forna köld, att hon försofvit sin andakt, att hon icke ofta sökt en stund, herrlig såsom den hon skådar nu. Hon skrämmes, ty hennes hjerta är fullt af tjusning, och hon ser, hvad hon försakat. Och det lif, du nu lefver, hviskar förledaren, och de känslor, af hvilka du genomströmmas, hvem delar dem? Høj ditt öga och se, om bland tusen varelser, som omgifva oss, någon enda lyfter sig upp ur sitt hvardagslif för att lefva såsom vi. Ser du någon enda vid vår sida? Och hon blickar omkring sig och ser ingen. Då mörknar för henne jorden, och menskligheten blir för henne en böljande ocean utan själ, och hon faller till förledarens bröst och säger: vi stå på en klippa i hafvet, öfvergif mig icke, jag är ensam, om jag icke eger dig! — Fåvitska! Hvarför sade du icke: ja, den verld du öppnat för mig är helig och skön, men min hydda är äfven en helig verld, mina syskons ögon äro äfven klara, ljufva stjernor, och i mina föräldrars famn lefver jag rikt såsom här; lär mig att älska, icke att förakta! — —

Den 1 juni. Hela dagen blott om sin mor! Med strålande ögon, genomskinlig, nästan förklarad blott om sin mor! Hon var dock ett barn, ett spädt barn, när hon miste den dyra, och dock minnes hon allt. »Var hon icke sådan? Gick hon icke fridsam och lugn bland dina blommor, skötte dem och skötte dig och mig?» Frågor på frågor! O, hon minnes med kärlek sin mor, och hon glädes åt, att hon lefvat, som hon lefde. Hon är räddad! Vågar jag tro att hon — — Jag kallas in till henne. — —

Tålamod, försakelse, hopp! Vi träffas ju åter!

P. S. Tillståndet här ser ni af medföljande annons, den jag ber er hafva godheten låta införa i någon tidning.

Hon hvilat nu på andra sidan sjön. Den klara fjärden, som förut varit min fägnad, är nu en svart, dyster graf, öfver hvilken mitt öga sällan vågar sända en blick.

Dagarne äro tröga och enformiga. På skymningen får jag vänta nästan från midnatt till midnatt, det är årstidens skuld, och med skymningen kommer icke alltid sömnen.

Sedan ett år tillbaka har jag mer och mer märkt att jag blir gammal, och med åren aftaga krafterna, min herre, och med krafterna lynnet, det är så natu-rens gång.

Min gamle tjänare åldras liksom jag. För ett par dagar sedan kom jag i trädgården. Han vattnade parterren, men utan omsorg, vårdslöst, vresigt, så att han till och med stötte blommorna med kannan. Jag förebrådde honom det. »Nå väl,» sade han, »för hvem vårda vi dem?» Den gamle mannen började gråta bittert, och jag lemnade honom och gick bort.

Känner ni någon god, värlös flicka om sjutton år, som ville ega en far? Likheten! I ungdomen likna människorna hvarandra, den ena flickan har alltid något af den andras själ.

Förlåt, min herre, att mitt bref blef kort. Det kostar mig mycket att hålla mina tankar tillsammans. — Annu en gång: för ert deltagande hjerta medsänder jag min dagbok, hvari jag antecknat ett och annat under senaste tid. Då den återsändes, väntar jag ett välkommet bref. Farväl!

FÄSTNINGSFÅNGARNE.

SKIZZ.

Utgifven första gången i diktsamlingen
»Axet», Helsingfors 1868.

Fästningsfångarne.

Vid en nordlig vik af Saimen ligger den lilla staden Nyslott och nära der invid, på andra sidan af ett smalt sund, en uråldrig fästning med höga murar och några runda torn. I fredliga tider har denna fasta plats begagnats såsom fängelse för brottslingar, dubbelt sorglig för de olyckliga både genom sin egen dysterhet och sina omgifningars skönhet. Huru mången längtansfull blick måste icke från dessa grafvar för lefvande hafva sväfvat ut öfver Saimens solbelysta vågor, blott för att låta ett förvildadt eller brutet hjerta så mycket lifligare känna bitterheten af fängelsets qvalm och bojans tyngd.

I ett af dessa torn i ett rum, hvarest tolf till femton fångar sutto inspärrade, inträffade under en sommarqväll, just då den nedgående solen började kasta sina strålar in genom det trånga fönstret, ett förhållande, som på detta ställe var ovanligt. Allt sjelfsvåldigt sorl hade nämligen upphört för en stund. De fleste af invånarne i den trånga cellen lyssnade uppmärksamt på en sjuttonårig yngling, som beskref sina öden, och hos de få öfriga, som ännu trängde sina bleka anleten mot gallren i det öppna fönstret och icke fängslats af berättelsen, återhöll aftonens skönhet och kanske sorgen, väckt af denna, hvarje utbrott af vildare sinnesrörelser.

Besynnerligt nog hade denna stillhet inträffat emot hvad man från början afsett.

Förhållandet var sådant: man hade ärnat tillställa en af de vanliga aftonlekarne, en juridisk ransakning, och i denna afsigt inför en gråhårig gubbe, som, fastsmidd vid väggen, för sin gravitetiska sittning fått

namn af lagman, framfört den unge gossen. Processen fortgick. I början var allt yra och förhårdelse. Sjelfva ynglingen, ehuru nyss häktad, hade redan hunnit bli tillräckligt inöfvad i ställets ton, för att uppträda med behörigt iakttagande af det för tillfället skickliga. Men då han, på den värde domarens anmaning att uppriktigt bekänna allt och sålunda göra sig värd lagens mildhet, försökt hopsmida en historia om sina äfventyr, hade han svikits af uppfinningsgåfvan och småningom tagit sin tillflykt till verkligheten, för att ersätta det bristande i dikten. Denna verklighet var dock för mycket sorglig. Återkallad i minnet, fångade den småningom ynglingens hela tanke, och af lek blef allvar. På sjelfva de vilda åhörarna verkade den förändring, gossens väsende undergick, och de blefvo uppmärksamma. Kanske fans någon bland dem, hvars hjerta för en stund veknade som hans.

»Och du var då tio år?» frågade domaren, vid en punkt i ynglingens berättelse.

»Jag var då tio år och vallade min morfaders kor på stranden gent emot Pungaharju ås.»

»Fick gossen lära några dygder i läroåldern?» sporde vidare den gamle med löjlig viktighet, och väckte ännu en kor af skratt.

Men den unge svarade drömmande: »jag lärde mig simma som en and, och då jag flöt öfver den klara sjön, lemnade jag kreaturen på stranden, sam till åsen och sprang der, naken som ett vilddjur, under varma sommark dagar i solskenet.»

Den gamle såg ned på sina kedjor, såg upp på de svarta väggarne. Ett vansinnigt uttryck af smärta flög öfver det nyss så pompösa anletet, och hans tänder gnisslade ett ögonblick mot hvarandra. Bilden af den nakne gossen i sommarsolskenet på Pungaharju ås hade för mycket brännande strålat in i lifstidsfångens hjerta. Och så sade han: »berätta, gosse, hur du sprang der vild.»

Men denne följde redan sin egen föreställning och fortfor: »då började den mörke att visa sig.»

»Djefvulen?» frågade en mängd röster, och nyfikna ögon föllo på berättaren.

»En sägen gick i byn,» sade denne, »att den gamle Metar-Johan ibland i solgången sett från fjärden en grå man på höjden af åsen. En stormig afton flöt metarens båt, tom och kullstjelpt, till stranden; då sades det, att den mörke mannen gjort detta verk. Men jag var en vild unge, hatade att lefva och fruktade intet. Två gånger sprang jag undan, då den mörke kom; men den tredje gången blef jag kvar och bidde honom.»

»Och hvad gjorde han åt dig, då han fick tag på dig?»

»Han kysste min panna och grät. Så gjorde han först. Sedan såg han på mig, och frågade: har du förrådt mig redan och talat ut, hvad du sett? Vet nådige herr lagman, hur han såg ut, då han sade detta? Så var han till utseende som Saimavesi en blå höstnatt, då mörker och stjernor ligga i djupet, förskräcklig och mild.»

»Aktning för rätten, gosse!» sade denne. »Stilla med blåa nätter och stjernor i Saimadjupet; sådana ord passa icke här.»

»Men då jag sade honom,» fortfor ynglingen, »att jag för ingen vågade yppa, att jag varit på åsen, för mörkret bort från djupet, och det blef dager. Denna gång voro vi länge tillsammans, och sedan träffades vi dagligen. Jag satt då på höjderna och såg öfver vattnen, och han satt nära invid och såg på mig, och hans öga var gladt och troget som en hunds. Stundom gaf han mig silfver och lärde mig, att om nätterna taga mig häst och rida till staden. Dädan hemtade jag allehanda åt honom och mig. Så led sommarn framåt, och det blef en mörkare tid. En morgon, då jag steg upp, hörde jag gårdsfolket säga, att en man visat sig om natten med eld vid vår stuga, men släckt elden och skyndat bort, då hundarne börjat anfäkta honom. Min morfader var gammal och nästan blind; men han var nu vild af vrede öfver den obekante

mannen med elden. Han kallade mig mordbrännarunge och sparkade mig ut ur stugan till att börja min vallgång. Denna dag kom jag sent på åsen, emedan vattnet var kallt, och jag väntade till solen var högt uppe. Men då jag träffade den mörke, gingo vi längs vägen på kammen af åsen, tills milen började fyllas och den tog slut. Ibland stannade vi en stund och sågo mellan björkarna vid vägen och öfver strandgrannarnas toppar ut mot fjärdarne. Och det var den mörkes nöje att se, huru jag med en kastad sten nådde långt ut i vattnet på båda sidor om oss. Men då vi hunno änden af åsen, satte den mörke sig ned på marken och tog min hand och nödgade mig att sitta. Och då vi suttit en stund i tystnad, började hans ögon stråla, och han frågade och sade: »vet du barn, hur ett sinne är, som älskar?»

Men jag visste det icke, utan teg.

Då utsträckte han handen och förde den långsamt rundt omkring öfver de blanka sjöarne. Men han sade:

»Sådant är det.»

Efter en stund fortfor han: »ve, ve, ett sådant har du ej sett! En gång låg du vid ett bröst, der du kunnat se det, men då var ditt öga skunt ännu. Ve öfver honom, som skilde dig från bröstet; hjälp mig, gosse, att förbanna honom.» Och jag hjälpte och nämnde den, som jag var lärd att förbanna. Ve min fader, sade jag, röfvaren, mördaren, mordbrännaren! Då tog den mörke mannen mig öfver min nacke och ville qväfva mig med sin hårda hand. »Bed för din fader,» ropte han, »mördaren, röfvaren, mordbrännaren.»

Jag blef skrämmd, nådige herr lagman, och ville rymma undan; men då reste han sig upp, tog mig på sin arm och tryckte mig hårdt till sitt bröst; men detta var icke i vrede, och så väl har jag aldrig varit till i verlden, som jag var då. När jag sålunda satt på hans arm, viste han åter med handen ut mot nejderna och sade: »mer än detta har man röfvat ifrån dig. Du har haft en moder, du som andra; hvar är hon? Då vinter blir, vissnar stranden och stelna sjöarne,

men en moders sinne hade varit dig varmt in i döden.» Jag började gråta. Det var första gången, som jag hörde en människas milda ord. Och den mörke fortfor: »bröd har du fått i verlden, men icke kärlek; och hugg och hårda ord, men icke undervisning. Lärd har du blifvit att förbanna din fader och vörda den, som krossat din moders hjerta. Vill du hämnas?» Nådige herr lagman, kan jag nu sluta?»

»Tröttnar du,» sade den gamle med ett ödsligt leende, »så hvil, och jag vill hjälpa dig. Samma qväll flydde hämnandeanden från Pungaharju ås, af fruktan att ertappas der. Samma natt hvilade han på fastlandets högsta kulle och såg genom mörkret din morfars gård; och hans ögon tillslötos icke förr, än han såg den gå upp i lågor.»

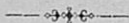
»Och hvems verk var branden?» frågade ynglingen.

»Gården,» sade den gamle, »tände en tioårig gosse, som var en mordbrännares son.»

»Ja, jag,» sade ynglingen lugnt. Det blef en lång tystnad.

»Så var den rike blifven en tiggare,» fortfor domaren, »hur han kom undan elden, vet ingen.»

»En vet det,» ropade den unge fången, »den, som glömde hämnaden, då han såg hans hvita hår.»

Fjerde bandets innehåll.

Fänrik Ståls sägner.

Förre samlingen.

	Sid.
Vårt land	5.
Fänrik Stål	7.
Molnets broder	12.
Veteranen	21.
Löjtnant Ziden	25.
Torp flickan	29.
Sven Dufva	31.
Von Konow och hans korporal	36.
Den döende krigaren	38.
Otto von Fieandt	41.
Sandels	45.
De två dragonerne	50.
Gamle Hurtig	54.
Kulneff	56.
Konungen	61.
Fältmarskalken	63.
Döbeln vid Juutas	66.

Senare samlingen.

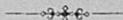
Soldatgossen	74.
Björneborgarnes marsch	76.
Fänrikens marknadsminne	77.
Lotta Svärd	83.
Gamle Lode	89.
Främlingens syn	93.
Fänrikens hälsning	95.
Von Törne	98.
Den femte juli	102.
Munter	106.

	Sid.
Von Essen	113.
Trosskusken	117.
Wilhelm von Schwerin	120.
N:r femton Stolt	124.
Bröderna	128.
Landshöfdingen	131.
Adlercreutz	134.

Prosa-dikter.

Smärre berättelser:

En julqväll i lotskojan	143.
Lurendrejaren	149.
Eldsvådan ...	172.
Den väntande	214.
Processmakaren	232.
Den gamle trädgårdsmästarens bref	253.
Fästningsfångarne	271.

Anmälan.

Allmänheten i vårt land har varit och är ännu i saknad af en ordnad

Godtköpsupplaga

af

JOHAN LUDVIG RNEBERGS SAMLADE SKRIFTER.

För att fylla denna brist, har undertecknad, den frejdade författarens förläggare, äran inbjuda till subskription å en ny af Professor C. R. Nyblom i Upsala ombesörjd och af förf. autoriserad godtköpsupplaga, hvilken kommer att utgifvas i 11 häften delade efter innehåll och samman slutna i 6 band, som tillsammans kosta

15 Mark finskt mynt.

De tio första häftena betalas med 1 *Imf.* 50 *pi.* hvar-dera, hvarefter subskribenterna erhålla det 11:te hft gratis.

Denna Godtköpsupplaga af

Johan Ludvig Runebergs Samlade Skrifter, hvilken utkommer fullständig inom loppet af ett år, skall i typografiskt afseende söka uppfylla nutidens billiga fordringar. — Teckning af Runebergs lif och skaldeverksamhet af C. R. Nyblom kommer att åtfölja första bandet.

Helsingfors den 1 Okt. 1873.

G. W. EDLUND.
